UTL AT DOWNSVIEW

D	RANGE	BAY	SHLF	POS	ITEM	C
39	15	18	08	15	005	2

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

DR
566
R4

Reşīd, Muştafa, Pāşā
Reşīd Pāşā Tem. 2

Reşid, Muṣṭafa, Pāşā

رشید پاشا

Reşid Pāşā merḥūmun

مرحومك بعض آثار سیاسیه‌سی

101- 110

تمثیل ثالث

معارف نظارتنك رخصتیله

قسطنطینیه

۱۳۰۵

مطبعهٔ ابو الضیا

DR
566
R4

LIBRARY
NOV 30 1965
UNIVERSITY OF TORONTO

1026248

رشید پاشا مرحومك عصرنده ظهور ایدن پولتیقه
مسائلنه وَمواد سیاسیهٔ مملکته متعلق یازدیغی اوراقدر، که
دولتك او وقتكی پولیتیقه سنجه الڭ مهم محرراتدن وَمرحومك
حقیقةً سلامت مسلك وافكارینه دلالت ایدر آثار
معتبره دن بولندیغیچون، هم خلقه برخدمت اولمق وَهمده
رشید پاشا گبی درایت وسیاستده عصرینك فریدی
وَدولت عثمانیه نك كافل استقلالی اولان تنظیمات خیریه نك
موجدی بولنان بر ذات ابدی الاشتهارڭ عظمت افكار
واخلاق متروكاتندن خزائن عرفان ملتی بتون بتون
محروم براقمامق مقصد مخصوصیله الده موجود اولنلرینك
بر مجله ده جمعنه مبادرت اولنمشدر.

ابوالضیا توفیق

فی ۱۱ ربیع الاول ۱۲۸۹

مصطفى رشيد پاشا

آثار سیاسیهٔ رشید پاشا

قسطاکی بگك جرح اولنمسی اوزرینه ترضیه ضمنی حاوی یونان سفارتنه تقریر

دولت علیه ایله یونان دولتی بیننده شمدی یه قدر موجود اولان مناسبات حسن اتحادی مخل اوله‌رق ظهوره گلان وقعهٔ معلومه نتایج مبرمه‌سی جهتیله الآن ثقلتده طرفین اولمقده اولوب . طلب ایده‌مگمز ترضیهٔ معتدله ومرضیه‌نك بلا تردد اعطا اولنه‌جغی بیهوده امید اولنمش اولدی .

اگرچه حشمتلو یونان قرالی جنابلری . ولی نعمت افخمم اولان ذات شوکتسمات حضرت ملوکانه‌یه تأمینات دوستی ایله مملو برنامه گوندرمش

وَتوثیقات مندرجه‌سی بالمسارعه قبول ایله (قرال) مشار الیهه یازیلان جوابنامهٔ همایونده اول بابده جانب اشرف ملوکانه‌دن دخی مقابله بیورلمش اولوب، فقط اشبو مکاتبات مخصوصه بینمزده مبحوث عنه اولان مصلحتك حالنی قطعاً تغییر ایتمامشدر.

سفیر حضرت پادشاهی علناً جرح اولندیغندن، ترضیهٔ علنیه‌یه محتاج اولدیغی حالده. ترضیهٔ مذکوره‌نك اعطاسی شویله طورسون، کندوسی پساپورطلرینی ایستمکه وَدرسعادته عودت ایتمکه اجبار اولنمش اولدیغندن، بوصورت عرض ایده‌جگمز شکایته برضمیمه دگلمیدر؟

(قرال) مشارالیه جنابلرینك باش وکیلی طرف خالصانه‌مزه ارسال ایلدیگی مکتوبده، بو بابده بزی ترضیه ایتمك عدیم‌الامکان اولدیغنی بیان ایتمش

ایسەدە، بو اشعارندە اصرار ایتمیەجگندن طولایی امنیتمز واردر .

موسیو قولەتینك درایت فائقەسی، وَدولتین بیننده روابط حسن جوارینك وقایەسی آرزو کردەسی اولدیغنە دائر دائما طرفمزه اظهار ایلدیگی توثیقاتی، روابط مذکورەیی اخلال ایدەجك اولان حالاتی برطرف ایتمکدن بودفعه دخی امتناع ایتمیەجگنی مأمول ایتدیرمکدەدر . جناب معلاالقاب حضرت ملوکانەنك یونانستان حقندە اولان افکار دوستانەسی وَالیوم مجالس شورای حضرت پادشاهیده بولنمق شرفنه نائل اولانلرك افکار معتدلانەسی، مومی الیه موسیو قولەتینك مجزومی اولدیغی مثللو . هرشیئك برنهایت واصولی اولمسیله الك معزز اولان وظائفمزده قصور ایتمدکجه بو حدّی تجاوز ایدەمیەجگمز دخی معلوممدر .

بنابرین اگرچه بوتقریر تاریخندن برآی

صكره كيفيت حال حاضرنده قالديغى وموسيو موزوروسك آتنه يه عودتنده موسيو قولهتى طرفندن كندوسنه ويريله اوليمديغى ويونان دولتنك تأثرى بيان قلنمديغى تقديرده دولتين بيننده اولان مناسبات (ديپلوماتيقيه‌يه) كاملاً منقطع نظريله باقوق وبو جهتله كمال تأثر ايله ذات دوستانه لرينى مصلحتكذار صفتنده طانيمامق مجبوريت مكدرسنده بولنه جغمزك با ارادهٔ حضرت ملوكانه طرفكزه بيان واشعاريله برابر جانب دوستانه‌لرينه اولان احترام متمايزه‌مك قبول تأمينات جديده‌سى التماسنه ابتدار اولنور .

في ١٢ ربيع الاول سنه ١٢٦٣

قسطاکی بگك جرح اولنمسی اوزرینه قطع مخابره‌یی
حاوی یونان سفارتنه اعطا قلنان تقریر

...

شهر ربیع الاوّلك اون اوچی تاریخیله طرفکزه اعطاسیله مفتخر اولدیغم تقریر موجبنجه دولت علیه ایله ذیشی بولندقلری سفارت بیننده شمدی‌یه قدر جاری اولان مناسبات (دیپلوماتیقیه‌نك) بوگوندن قطع اولندیغنی طرفکزه بیان ایتمك احتیاجمکدرنده بولنمقلغمك وقتی گلدی. بو وظیفهٔ غیر مرغوبه‌نك ایفاسی صره‌سنده شو حالك ذاتکزه گرك محبکز اولق و گرك باجمله وکلای فخام حضراتنك افکار اعتباریه‌مزی تغییر ایتمدیگنی و انقطاعی موقت اولمق امیدنده بولندیغمز مناسبته مساعدهٔ احوال ایله باشلادیغکزی ممنونیت ایله گوره‌جگمزی تأمین ایدرم.

دائرهٔ حقانیت و اعتدالده اوله‌رق یونان دولتندن طلب ایلدیگمز ترضیه‌نك اعطاسنده واقع

اولان مخالفت قطعیه اوزرینه کندوسنك پولتیقه مأمورلرندن برینك بوراده اقامت مدیده‌سی یالان یاکلش برطاقم معنالر ویرلمسنه سبب اوله‌جغی جهتله بوقطع مخابره کیفیتی سزك درسعادتدن حرکتکزه لازم اولان پساپورطی دخی اشبو تبلیغاته علاوه ایتمك وجیبهٔ مکدره‌سنی بزه تکلیف ایتمش ایکن . سلطنت سنیه . یونان دولتنه اعتدال عالیسنه بردلیل جدید گوسترمك ایچون بوصورتی برمدت قلیله تأخیر ایتمگی تنسیب بیورمش وبو دخی مدت مذکوره خلالنده یونان دولتنك حقانیت واصول مسالمته دها موافق افکاره عودت ایده‌جگی مأمولندن نشأت ایتمش اولدیغنك بیانی : موالات صمیمه‌مك تأکید توثیقاتنه ذریعه اتخاذ قلندی .

فی ۱۳ ربیع الآخر سنه ۱۲۶۳

قریم محاربه‌سی اثناسنده ظهور ایدن یونان وقعه‌سی اوزرینه دول معظمه سفراسنه اعطا قلنان تقریر

بو دفعه نارده واغرفه طرفلرنده ظهوره گلان آثار اختلالیه وَنفس آتنه‌ده دولت علیه سفارتخانه‌سی پیشگاهنده وقوعه گلان معاملات تحقیریه وَ یونانستانك هر طرفنده تکوّن ایدن وقوعات عجیبه، ذات سفیرانه‌لرینه کافةً معلوم أولمق گرکدر .

دولت علیه مصلحتگذاری نشأت بگك، یونان دولتی امور اجنبیه‌سی ناظری موسیو پایقوسی طرفنه واقع اولان افادات شفاهیه وَتبلیغات تحریریه‌سنه ویریلان جوابلر وَگرك یونان سفیری موسیو متاقسا جانبندن باب عالی‌یه ایراد اولنان سوزلرك اکثریسی مبهم وَبرائت ذمته غیر صالح وَ صفت حکومته مغایر شیلردن عبارت اولوب ،

شویله که: کندو حدودلرینڭ خارجنده ظهور ایدن
وقوعاتڭ کانّ یونانستانه تعلقی اولمدیغنی بیان ایله.
فقط بو وقوعاتڭ وبرده نزده اهالیسی جانبندن
شکایاتی حاوی یونانستانه گوندرلمش اولان
عرضحالڭ آتنهده وسائر بعض یرلرده جوش
وخروش ظهورینه سبب اولدیغنی و آتنه اهالیسنڭ
درت بوکده اوچ بلوکی ایالات متجاوره یه مهاجر-
لرندن اولمسی جهتیله برطاقم نابجا نمایشلرده آنلرڭ
حرکاتی سببیت ویردیگنی و یونان دولتی طرفندن
بو حالڭ دفعنه باقلق کندو اصول ادارهلرنجه
ممکن اوله مدیغندن متأنیانه حرکت ایتمگه مجبوریتلریله
برابر دولت علیه سفارتی حقنده وقوع بولمش
اولان کیفیات غیر لایقهدن طولایی پولیس مأمور-
لریله مقدمجه دخی حقنده سفارتڭ شکایتی سبقت
ایدن پروفسورڭ عزل اولندقلرینی وکندولرینڭ
یونانستاندن برو طرفلره کچنلری منع ایچون

اتخاذ ایتدکلری تدابیره کافی نظریله باقیلهمیهجغندن. چیقان اشخاصی دخی دولت علیه یه یونانستانه گیرمگه مجبور ایدرسه اول وقت کندو طرفلرندن دخی او مقولهلر حقلرنده شدت اولنهجغنی یونان دولتی وصفارتی بیان ایتمکده اولهرق، بو مثللو نالایق شیلرڭ دفعی حقنده یونان دولتی طرفندن تدابیر تدریجیه همت اولنهجغندن طولایی اعضای تأمیناته مأموریتی وار ایسهده، قویاً سوز ویرهمیهجگنی سفیر مومی الیه بیان ایتمش اولوب. آنجق ابتدا نشر اولنان عرضحالڭ نازده‌دن گلیوب مجرد خلقی جوش وخروشه گتورمك ایچون یونانستانده ترتیب وتصنیع اولندیغی پك بدیهی اولهرق. بونڭ امثالی دها پك چوق اوراق مصنعه دخی گورلمکدهدر، ویونانستانده افکارڭ هیجاننه جوار حدودده متکون اولان وقوعات سبب اولمش ایسه بو وقوعاتڭ سببی دخی یونانستاندن گچن

اشخاصك تحریکات و اغفالاتی قضیه‌سی اولدیغی میدانده وَ یونان دولتنك خدمتنده اولدیغی حالده براستعفای جعلی درپیش ایدرك بو طرفه کچمش اولان (غریوا) وَ (قره ایسقاکی) وَ جنرال (چاوالا) وَ(چامی قره طاشو) وَبر طاقم متعارف آدملر دخی سلاح اللرنده اولهرق. محل فساده ایکن، بو وقوعاتك بحثندن یونان دولتی نصل تباعد ایده‌بیلور :

وَ آتنه اهالیسنك ، ولو جمله‌سی مهاجریندن اولسه بیله. مادامکه شمدیکی حالده آنلر دخی یونان تبعه‌سندن بولنمش اولدقلرندن، آنلری اجنبی گبی طوتوبده حقلرنده متشکیانه سوز سویلمکلگك وَ تأدیبلرندن عجز گوسترمکلگك آکلاشلمسی مشکل بر ماده‌در !...

وَ بویله شیلرده وظائف حکومتك لایقیله اجرا اولنه‌مامسنه یونانستانك قونستیتوسیونی مانع

اولمقــده اولديغى ايما اولنمقده ايسه‌ده ، كندولريله همجوار وَ مصالحه اوزره بولنان دولتك تبعه‌ســنى عصيانه دعوت ايچون حدودى تجاوز ايدن اشخاصه مساعده اولنمق درجه‌سنه قدر بر قونستيتوسيونك حقوق مِلله مخــالف فقره‌لرى اوله‌بيلمسى نصــل تسليم اولنور ؟

وَياخود بو مقوله اشخــاص مضرّديه ميــدان ويرلمسى صرف ضعف و عجزدن ايسه ، بويله بر دولته نصل دولت اطلاق اولنه‌بيلور ؟ وَحدودجه اتخاذ اولنان تدابيره كافى دينيله‌ميه‌جكندن ، دولت عليه يونانستاندن چيقانلرى عودته اجبار ايدر ايسه اول‌وقت كندولرى طرفندن دخى شدت اولنه‌جغى وَ بو حاللرك دفع اولنه‌جغنــدن طولايى تأمينات ويريلور ايسه‌ده وعد قوى گوسترلميه‌جكى واديسنده اولان سوزلر دخى، لازم گلان تدبيرلرك سرعت اجراسى مجبوريتندن كندولرينى قورتاروبده ظهورده

گلان فسادك علو لنمسنه وقت ویرمك یولنده اولان نیات مستورهٔ ی میدانه چیقاره جغی بك آز ملاحظه ایله آگلاشیله جق موادد ندر. و بو مقوله اشخاص حقنده یونانستانه رجعت ایدرکن اجرای شدته مقتدر اولان دولتك. چیقارکن برشی دیه مامسی تعجب اولنه جق حالاتدندر. ویونانستانك هر طرفنده [اتریا] صندوقلری آچیلوب. بر طرفدن عسکر تجهیز وارسال اولنمقده و تحریکی مصمم اولان یرلره براً و بحراً بارود ومهمات گوندرلمکده اولدیغندن بشقه ، بعض حبسخانه لرده اولان مجرمین بیله چیقاریله رق حدودلردن طیشاری صالیویرلمکده اولدیغی جمله نك مسلمی اولمغله ، حکومتك میانه و قیدسزلغنه استناد اولنمقسزین بویله شیلرك علناً وقوعی قنغی مملکتده گورلمشدر ؟

دولت علیه نك اشتکا ایتدیکی حرکات عصیانیه نك منشأ صحیحی . مسئلهٔ حاضره ایله

سلطنت سنیه‌نك اشتغالندن استفاده ایدرك؛ بر وقتدن برو یونانستانده قولاً وتحریراً دوران ایتدیکی وجهله. مثلا استانبول ایمپراطورلغنك دفعةً تحصیلی قابل اوله‌مز ایسه. باری تیز الدن ترحاله و یانیه ایالتلرینی ممالك یونانیه‌یه الحاق ایتمك داعیه‌سی اولدیغنده هیچ کیمسه‌نك اشتباهی اولمد. یغندن. وبو مقوله افکارك صدوری بر دوست دولته یقشمیه‌جغی مسلم بولندیغندن؛ سلطنت سنیه دخی حرکات آتیه‌سنی آکا کوره اویدرمق ایچون کندو امنیتنه مقتضی کوردیکی مطالب مشروعه‌سنی یونان دولتنه عرض ایتمکه مجبور اولمشدر.

دولت علیه هر بر خصوصده دائرهٔ انصاف واعتدالدن آیرلمامغی التزام ایتدیکی جهتله؛ آتنه‌ده سلطنت سنیه سفارتخانه‌سنه وقوع بولان معاملهٔ تحقیریه‌دن طولانی بر ترضیهٔ مفرطه طلبنده اولمیه‌رق؛ پولیس مأمورینك وپروفسورك عزللری اجرا

اولندیغی مثللو، دولت علیه مصلحتگذارینک اسمنی وَشخصنی تعیین ایده‌بیله‌جگی سائر اشخاص متهمه‌نك دخی تأدیبلرینه همت اولنور ایسه دولت علیه بوترضیه ایله اکتفا ایدر ایسه‌ده، یونان دولتنه گوره یالکز بونی یاپمق کافی اولمیه‌رق، یونانستانك داخل وخارجنده جریان ایتمکده اولان وقوعات فجیعه‌یی دخی دفع ایتمسی لازم گله‌جگندن، ابتدا یونان دولتی اتریالرك وَ آنلرك افعالنك علیهنده اولدیغنی آچیقدن آچیغه اعلان ایتمك، وَثانیاً حدودلرجه‌تقیّدات مقتضیه‌یه خالصانه اعتنا ایدرك، بومقوله اشخاص مضرّه‌یی ممالك دولت علیه‌یه صالیویرمامك، وَثالثاً یونان حدودندن خارجه چیقمش اولان اشخاصك یونانستانه جلبنه تشبث ایدوب، ایچلرنده کندو دولت متبوعه‌سنك امرینه اطاعت ایتمیانلر اولور ایسه امتثالکارلق ایتمامش اوله‌جقلرندن، آنلرك بوقباحته مبنی بومثللو احواله

مخصوص اولان قوانینك شدتنه اوغرایه‌جقلرینی
نشر و بیان ایلك صورتلری بر دوست دولتك
وظائف ذمتندن اوله‌جغی جهتله ، دولت علیه
مصلحتکذارینك بو بابده درمیان ایده‌جگی تکلیفاتنه
جواب موافق ویرلمدیگی حالده آنك آتنه‌یی
ترك ایدوب سفارت طاقمیله بو طرفه گلمسی ایجاب
ایده‌جگنه نظراً ، بورادن دخی یونان سفارتنك
قالقمسی لازم گله‌جگی و وقوعاتك جسامتنه گوره
یالکز مناسبات (پولیتیقه) نك انقطاعی کافی اوله‌میه‌رق ،
مناسبات تجارتك دخی دفعی اقتضا ایده‌جگی
بوراده بر وجه تفصیل موسیو متاقسایه افاده وتفهیم
اولنه‌رق ، سلطنت سنیه مصلحتکذارینه دخی بو مآلده
تعلیمات گوندرلمش اولدیغندن ، یونان دولتنك
حامیسی اولوب ، دولت علیه ایله مناسبات دوستانه -
سی اولان دولتلره دخی بیان حال اولنمق ایجاب
مصلحتدن عد اولنمغله ، و دولت متبوعه‌لرینك

دوستلغنه دولت علیه‌نك اعتماد کاملی جهتیله
یونانستانك بومثللو حرکات غیر لایقه‌سنه رضا
گوسترلیه‌جگنی وبونك تدابیر ایجابیه‌سنه همت
اولنه‌جغنی سلطنت سنیه قویاً امید ایتمکده بولنغله،
رفیقلری جنابلرینه رسماً بیلدیرلدیگی مثللو. اشبو
کیفیاتك طرف سفیرانه‌لرینه دخی تبلیغنه با ارادهٔ
سنیه مأموریتم، ذاتاً درکار اولان احترامات فائقه‌مك
تأیید تأمیناتنه وسیله اتخاذ قلنمشدر . فی ....

وقعهٔ مذکوره‌ده یونان سفارتنه یازدیغی تقریر

بوطرفدن عزیمت سفیرانه‌لری تصمیمنه دائر
مارتك یگرمی آلتیسی تاریخیله ارسال اولنان
تقریرلری مآلی معلوم اولمشدر . وقوعات حالیه‌دن
طولایی دولت علیه‌نك حق وعدله مقرون اولان
مطالبنه یونان دولتی طرفندن جواب موافق

ویرلمامسی جهتیله سلطنت سنیه مصلحکذاری آتنه‌یی ترك ایتمگه مجبور اولمش اولدیغندن. ذات سفیرانه‌لرینك دخی بورادن عزیمتلری طبیعت مصلحتدن اولمغله. طلب اولنان پساپورطلرك ارسالنه مبادرت اولنمشدر.

بو کونکی کوندن اعتباراً دولتینك مناسبات دیپلوماتیقیه‌سی منقطع اولدیغی مثللو مناسبات تجارتك دخی قطعیله بوزده قنچلاریه مأمورلرینك وممالك دولت علیه‌نك هرطرفنده مقیم اولان یونان قونسلوسلرینك دخی درحال مملکتلرینه عودتلری ودرسعادتده وکرك کافهٔ ایالات عثمانیه‌ده بولنان مجموع یونان تجار وتبعه‌سنك یونانستانه کیتملری مقرر اولدیغندن، ارباب تجارتدن اولنلره بر کونه غدری موجب اولمامق ایچون بوراده بولنانلره بو تاریخدن اعتباراً اون بش کون مهل ویرلمسی وطشره‌ده بولنانلر حقلرنده دخی بو اون

گون مهلك بو بابده كيده‌جك اوامرك محللرينه وصولى تاريخندن معتبر اولمسى خصوصنه دخى قرار ويرلمشدر. وَ يونان دولتنك مسامحه‌سى دگل. بونجه دلائل قويه ايله مثبت اولديغى اوزره. مجرد مساعده‌سى سببيله ايالات متجاورهٔ دولت عليه بوقدر رخنه‌لره اوغرامش وَ دولت عليه دخى خيليجه مصارفه گرفتار اولمش اولديغندن ، سلطنت سنيه ليمانلرنده هرنه‌قدر يونان تجارى سفاينى وار ايسه رهن طريقيله جمله‌سنى توقيف وضبط ايتمكه دولت عليه‌نك حقى اولديغى ميدانده ايسه‌ده• يونان دولتنه عائد اولان بر كيفيتدن طولايى اصحاب سفاينى اضرار ايتمكلكى ذات معاليسمات حضرت پادشاهى كندى اصول معتدله وَعدالت عليه‌لرينه ياقشديره‌مدقلرى وَ يونان دولتنك دخى هرنه وقت اولسه دائرهٔ انصافه گيررك حقوق دول ومالله رعايت حالنده بولنه‌جغى وقتى كلدكده بو ضررلك

دعـواسی گورلمك اوزره شمدی هیچ بر سـفینه‌یه طوقنلمیه‌رق . بالعکس ذکر اولنـان مدت موضوعه ظرفنده جمله‌سنك یونانستانه گیتملرینه دخی رخصت ویریله‌جکدر . وَ بوزاده بولنان یونان تبعه‌سـندن پك فقیر و بیوایه اولنلرك تسهیل اسباب عزیمتلری وَ وجودجـه علیل و بیمجال اولنلر حقنـده دخی مساعدهٔ ممکنه‌نك اجراسی کیفیاتی دخی اقتضا ایدن مأمورینه تنبیه قلنمشدر .

اشته شو حاللرك سببی یونان دولتی طرفنده بولندیغندن . بوندن ترتب ایده‌جك مسئولیتك دخی مسـتقلاً دولت متبوعه‌لرینـه راجع اولدیغی مسلم اولدیغنـدك تکراریله برابر کیفیات مشروحه‌نك تبلیغنه بارادهٔ سـنیه مأموریتم ذاتاً دزکار اولان اخترامانمك تأیید تأميناتنه وسیله اتخاذ قلنمشدر .

سفارتخانه‌یه سنجاق کشادی ادّعاسنه دائر ایران سفارتی طرفندن باب عالی‌یه وارد اولان تقریره جواب

دولت متبوعه‌لری طرفندن مؤخراً آلمش اولدقلری امر اقتضاسنجه سفارتخانه‌یه سنجاق کشاد ایده‌جك اولدقلری افاده‌سنی شامل بیك ایكی یوز آلتمش طقوز سنه‌سی محرمنك آلتیسی تاریخیله مورخ بر قطعه تقریر عطوفیلری وَایران امور خارجیه‌سی ناظری سعادتلو خان حضرتلری طرفندن صوب شاوری‌یه تحریر اولنوب برابرجه کوندرلمش اولان مکتوب مآللری رهین اطلاع محبی اولمشدر.

طهرانده مقیم دولت علیه سفیری اورده بولنان سفرای سائره‌نك نائل اولدقلری کافهٔ امتیازاته بالطبع مظهر اولدیغندن وَطهرانده بولنان دول متحابه سفراسی سفارتخانه‌لرینه بیراق کشاد ایلدکلرندن طهرانده کائن سلطنت سنیه سفارتخانه‌سنه دخی سنجاق چکلمش اولدیغی طهران سفیری

سعادتلو احمد وفيق افندى حضرتلرى طرفندن اشعار اولنمشيدى . متبوع مفخم وولى نعمت معظم اولان ذات شوكتسمات حضرت پادشاهى دار الخلافة السنيه‌سنده سفراى سائره حقلرنده جارى اولان مراسمدن ايران سفارتنى محروم ايتميه‌جكى مسلم اولوب. حتى دها طهرانده سفارت سنيهٔ دولت عليه‌يه سنجاق چكلمامش اولديغى حالده دخى بوراده سفراى ايرانيه‌نك كشت وگذارلرنده قيقلرينه ايران سنجاغى كشاد ايدوب ، بوكا طرف دولت عليه‌دن هيچ بر كونه اعتراض وقوع بولمامش اولديغى اشبو دعوايه بر دليل قويدر .

سفارتخانه‌يه سنجاق چكلمك بحثنه كلنجه: سفراى دول متحابه‌نك اقامتگاهلرى اوته‌دنبرو بك اوغلى وطرابيه وبيوكدره‌يه حصر اولنمش اولديغى حالده. ايران سفارتى بالاستثنا داخل سورده خانه تدارك ايدوب وداخل سورده بيراق كشادى خارج از اصول

اولوب، بوجهتله ایران سفارتی، اشبو استثنایی ترك ایله سفرای سائره‌نك اقامتگاهلرینه مخصوص اولان وبالاده ذکر اولنان محللرده اقامت اولندیغی حالده سفارتخانه‌لرینه بیراق کشادینه برشی دینلمیه‌جکی دزکار در. فقط بروجه محرر داخل سورده دول سائره بیراغی کشادی عادت اولمامسیله، داخل سورده ایران سفارتنه بیراق کشادینه دولت علیه اصلا موافقت ایتمیه‌جگی وطهرانده بولنان سفارت سنیه‌نك‌ دخی اوراده اولان دول متحابه سفارتلرینك امتیازاتندن بشقه برشی تکلیف وطلب ایتمیه‌جکی دزکار اولمغین وبوکیفیت خان مشار الیه دخی جواباً تحریر اولنه‌جغی مقرر بولنمغین، بوصورتلرك طرف عطوفیلرینه اشعاری ذاتاً دزکار اولان موالات خالصانه‌مك تأمینه وسیله عد اولنمشدر.

فی ۷ محرم سنه ١٢٦٩

سنجاق مسئله‌سیچون ایران سفارتنه دیگر تقریر

...

سفارتخانه‌لرینه سنجاق کشادینه دائر بوگون
دخی ارسال بیوریلان تقریر سعادتلری مآلی،
رهین اطلاع خالصی اولمشدر. کچنده ارسال صوب
سعادتلری قلنان جواب تقریر رسمیٔ محبیده
داخل سورده سفارتخانه اولمق اصولی اولمدیغندن،
وسفرای سائره‌نك اقامتکاهلری اولان محللرك
برنده سفاتخانه تدارك اولندیغی حالده هیچ برشی
دینلمیه‌جکندن، الان داخل سورده بولنان سفارتخانه‌یه
بیراق کشادینك امکانی اوله‌میه‌جغی قعطیا بیان
واشعار اولنمشیدی . دولت علیه‌نك بو بابده اولان
قراری قطعی اولدیغندن، وادّعاسی اصول ملتزمهٔ
متقابله‌یه موافق اولوب، سائر سفارتلرك نائل
اولدقلری مراسم هرنه ایسه ورعایت ایلدکلری
اصول هرنه صورتده ایسه، ایران سفارتی حقنده

دخی جاری اولمسی لازم کله‌جکی مثللو، طهرانده بولنان سفاوت سنیه حقنده دخی اورادە سائر سفرا حقلرنده جاری ومرعی اولان مراسم واصول هرنه ایسه اکا رعایت اولنمسنی قبولده تردد اولنمدیغندن، بویله بر قاعده‌یه قارشو خلاف اصول بورادە سفارت جانبندن برشی طلب وادّعا اولنمیه‌جغی جهتله الآن اقامت ایلدکلری قوناغه بیراق چکلمسنك ممکن اوله‌مدیغی وَ بو بابده جانب ضبطیه‌یه دخی بیان حال اولنمش اولمغله، اشبو مسئله‌دن حاصل اوله بیله‌جك هرنوع مسئولیت ذات سعادتلریله دولت بهیهٔ متبوعه‌لرینه عائد اوله‌جغی بتکرار رسماً وَقطعیاً بیان ایله حق شریفلرنده درکار اولان خلوص مخصوصمزك تأمیننه ابتدار قلندی .

فی ۱۳ محرم سنه ۱۲۶۹

• ◆ •

سنجاق مسئله‌سیچون ایران سفارتنه صورت تبلیغ

...

سفارت بهیه‌لری سرکاتبنك بو گون واقع اولان افادهٔ شفاهیه‌سنه نظراً یارینکی جمعه گونی سفارتخانه‌لرینه سنجاق کشاد اولنمق نیتنده بولنمش ایسه‌ده، ایکی دفعه مرسول سوی سعادتلری قلنان تقاریر رسمیه‌ده، سلطنت سنیه‌نك اشبو سنجاق کشادینه هیچ بر وجهله موافقت ایده‌میه‌جگی قطعیا بیان وافاده اولنه‌رق، بونك ایچون جانب ضبطیه‌یه خبر ویرلمش اولمغله. بو بابده وقوع بوله‌جق اصرارك نتایجنده حاصل اوله‌جق مسئولیت دولت بهیه‌لریله ذات سعادتلرینه براغلمش اولدیغندن کیفیتك ینه اخطاری تکرارینه مبادرت وسیلهٔ ابراز ودود مخالصت اولمشدر.

فی ١٥ محرم سنه ١٢٦٩

روسیه دولتنه اعلان حربی متضمن دول متحابه
سفارتلرینه اعطا قلنان تقریر

دولت علیه ایله روسـیه دولتی بیننده تکوّن ایدن مناعاتك منشأ ومبدائی وَ آرالق آرالق کسب ایتدیکی رنك وصـورت وَسلطنت سنیه‌نك بومادّه حقنـده نظریات ومطالعاتی وقت وزمانیله اعطا ونشر اولنان اوراق رسمیـه‌دن معلوم اولدیغندن، شمدیکی حالده آنلری تکرار تفصـیل ایتمك اقتضا ایتمیـه‌جکی مثللو، ویانه مسودّه‌سـنه طرف دولت علیه‌دن بعض تغییرات اجراسنك اسباب مبرمه‌سی، ینه بر تقریر رسمیده بیلدیرلمش اولدیغندن، آندن دخی بحث اولنمامق استنیلور ایسه‌ده، اجرا اولنان تغییراتك روسـیه دولتی جانبندن قبول اولنمامسی جهتله مسودّهٔ مبحوث عنهانك هیئت اصلیه‌سـیله طرف دولت علیـه‌دن قبولی حقنده ینـه بعض

تشویقات وقوع بولوب سلطنت سنیه ایسه. بو بابده بر امکانسزلق حالنده بولنهرق، چارهسز اختیار حرب ایتمگه مجبور اولدیغندن، بو حالك وگرك متفقلری بولنان دول فخیمهنك اخطارات خیرخواهانهلرینی دائما تقدیر ایتمشیکن بو دفعه نصائح واقعهلرینه تمامیله توفیق حرکت ایدهمدیکنك اسباب صحیحهسنی بیان ایتمکلکی کندو وظیفهسندن عد ایلمشدر.

دولت علیهنك اول باول میدانه قویهجغی مادّه، ابتدا بو کشاکشلرك ظهورینه کندو طرفندن اصلا سبب ویرلمدیکی وحفظ مصالحه امل و آرزوسیله بو نزاعك تا بدایتندن شمدی یه دگین معتدلانه ومصلحانه حرکت ایتدیگی کیفیاتی اولوب، بو دخی ارباب حقانیت عندنده پك قولای اثبات اولنهجق بر کیفیتدر.

روسیه دولتنك قدس مسئلهسنده، ولو بعض

شکایاتی اولسه بیله افادات واقداماتی یالکز آکا حصر ایدوب ، صدددن خارج شیلر دعواسنده بولنماسی وَبین الدولتین دوستانه گوزیله جك بر ماده ایچون حدوده عسکر گتورمك وَسیواستپولده دونما تهیئه ایتمك گبی اخافه آمیز حرکته تشبث ایتماسی لازم گلور ایکن، تمامیله عکس قضیه واقع اولدیغی جهانك معلومیدر .

قدس مسئله‌سی هر طرفك خشنود اوله‌جغی وجهله تسویه پذیر اولوب، بو ماده‌نك جهت تأمینیه‌سنده وَکرك قدسجه بعض مطالبده دخی طرف سلطنت سنیه‌دن استعداد کامل گوسترلدیگینك اوزرینه آرتق دعوا ایتماك لازم گلور ایکن روم کلیساسنك امتیازاتی گبی دولت علیه کندو طرفندن ویریلوب محافظه‌سنی دخی ناموس حکومتنه تعلیق ایتدیردیگی وَ هیچ بر دولتك نظارت ومداخله‌سنه راضی اوله‌میه‌جغی بر خصوص حقنده

بو رتبه اصرار گوسترمكلك محاربه‌يه وسيله آرامق دگلميدر؟ وَمتعاقباً استحصال مطالبه قدر الده مدار امنيت اولمق شايعه‌سيله افلاق وَبغدان ايالتلرينه عساكر كلّيه ادخال اولنمسى دولت عليه نظرنده نقض عهد وَموجب حرب عد اولنديغى گبى، سائر دولتلر طرفندن دخى بو حاله بشقه نظرله باقيله‌مامش اولديغندن، محاربه سببنك روسيه دولتى طرفنده بولنديغنه هيچ كيمسه‌نك شبهه‌سى وارميدر؟

سلطنت سنيه دائما عهود منعقده‌سنه صادقانه رعايتله مشهور اولديغى حالده روسيه دولتنك بو رتبه شدتنه وَعادتا نقض عهد درجه‌سنه قدر كتمسنه سبب ويره‌جك صورتده دولت عليه‌نك عجبا مغاير عهد بر حركتى مى واقع اولمشدر؟ يوقسه (قينارجه) معاهده‌سنده حكمى صريح وصرعى اولان وعده مغاير، خرستيان كليسالرينى ييقمق وَياخود خرستيانلرى اجراى آيندن منع ايتمك

گبی بعض کیفیتلرمی وقوع بولمشدر ؟ الحاصل سلطنت سنیه بو مبحثده بوندن زیاده تفصیلاتی تجویز ایتمیه‌رك . ایراد اولنان خصوصك حقه مقرون اولدیغنه متفق بولنان دول فخمیه طرفندن حکم اولنه‌جغنده هیچ اشتباه ایتمز .

دولت علیه‌نك ویانه مسوده‌سنی هیئت اصلیه‌سیله قبول ایده‌مامسی بحثنه گلنجه : چونکه بو مسوده‌نك ترتیب عباراتی پرنس منچیقوفك مسوده‌سنه تمامیله موافق اولماسیله برابر ، دولت علیه مسوده‌سندن بعض فقرات درج اولندیغی منکر دکلسه‌ده ، هیئت مجموعه‌سنه باقلدیغی گبی احکامجه وقوتجه پرنس منچیقوف مسوده‌سندن فرقلی اولمدیغی ایراد دلائله محتاج دکلدر . وبو دفعه سفارتلر طرفندن مسودهٔ مرقومه‌نك معانیٔ مفسره‌سندن طولایی عرض اولنان تأمینات ، دولت متبوعه‌لرینك دولت علیه حقنده اولان نیات حسنه‌لرینی مؤید اوله‌رق

نزد سلطنت سنیه‌ده باعث ممنونیت اولدیسه‌ده؛ روسیه
دولتی قینارجه معاهده‌سنك غایت صریح و واضح
اولان بر فقره‌سنه استناد ایله بو امتیازات مذهبیه
دعواسنی میدانه چیقارمش اولدیغی گوزمزك
اوکنده ایکن. دها روسیه دولتنك ظهورندن اول
ملوك عثمانیه‌نك روم مذهبنه احسان بیورمش
اولدقلری معافیات و امتیازات حقنده روسیه
ایمپراطورلرینك ملك دولت علیه‌ده همت مقدمه‌لری
فقره‌سنی تقریرده درج ایتمك و امتیازات مذهبیه‌نك
قینارجه معاهده‌سنه متعلق اولدیغی بر صورت
مشکوکه‌ده براقق و فرانسه و آوستریا دولتلریله
فرنك و لاتین پاپاسلرینه دائر اولان مساعداتی
ایما ایده‌جك تعبیراتی تبعهٔ دولت علیه‌دن اولوب.
بر جمعیت کثیره‌یی ترکیب ایدن روم مذهبی اربابی
حقنده استعمال ایلك لازم گلسه؛ بونلرك بعضیلری
حقیقت حالك خلافی اولدیغندن بشقه؛ بویله چوق

معنالره شمولی اوله‌بیله‌جك برطاقم فقرات مبهمه روسیه دولتنك النده بولنه‌جق اولور ایسه، آرتق بونلرك اصل مطلوب اولان مذهبجه حمایت ونظارت دعوالرینه بر وسیلهٔ قوّیه اتخاذ ایدیله‌جگندن، بومثللو مذهبجه اولان مداخله‌لرك استقلال دولته وَ حقوق سلطنته طوقنور یری یوقدر؛ دنیله‌میه‌جگنده شبهه اولنه‌مز. وَ روسیه دولتی مأمورلرینك — بزم مرادمز بشقه شی دگلدر، آنجق امتیازات موجوده‌یه مغایر بعض وقوعات اولدقجه نزد دولت علیه‌ده آووقات صورتنده حرکت ایتمکدن عبارت ایدوکی — مثللو ایراد ایتدکلری کلمات دخی سلطنت سنیه‌نك صحت دعواسنه برهان قویدر.

دولت علیه ویانه مسوده‌سنده اجرا اولنان تغییراتك بقاسی حالنده بیله دول فخیمه طرفندن تأمینات اعطاسنه لزوم گورمش اولدیغی حالده

تغييرات مذكورهنك لغو يله مسودهٔ مذكورهنك هيئت سابقه‌سنده قالمسى تقديرنده ، دولت عليه‌نك هيچ بر صورتله مطمئن القلب اوله‌ميه‌جغى وَ بر كرّه طوعاً قبول ايده‌ميه‌جگنى بتون عالمه اعلان ايتديگى بر مادّه‌يى بتكرار قبول ايده‌جك اولورسه نه انظار دوليه‌ده وَنه‌ده كندو تبعه‌سى عندنده اعتبارى قاله‌رق، نفوذ عاليسنى كندو اليله هتك ايتمش وَالحاصل كندوسنى معناً وَمادةً بتورمش اوله‌جغى آشكاردر . وَروسيه دولتى طرفندن تغييرات واقعه‌نك عدم قبولى هر نه قدر مسئلهٔ ناموسيه‌يه بنا اولنمق استنتاش ايسه‌ده، بونك اصل حقيقتى سررشتهٔ مداخله اوله‌بيله‌جك عبارات مبهمه‌نك بر صورت واضحه‌يه قونلمسى قضيه‌سى اوله‌جغندن، بوكيفيت دخى دولت عليه‌نك قبول ايتمامسنى ايجاب ايتديره‌جك موادّدندر . وَدرت بيوك دولتك دولت عليه‌يه اشبو تغييراتى قبول ايتديرن اسبابى تقدير ايتديرملرى دخى

سلطنت سنیه‌نك مسودهٔ مرقومه‌یی هیئت سابقه‌سیله قبول ایتمامسنده حقلی اولدیغنی اثباته دلیلدر . ومسودهٔ مرقومه‌نك محاذیری بحثنه گیرمکدن مراد، دول فخیمه‌نك رأیی منضم اولان بر صورت تنظیمه‌یی تزییف ایتمك معناسنه اولیه‌رق، آنلرك وقوعه گلان مساعیسی دولت علیه‌نك محافظهٔ حقوق واستقلال علیه‌سیله برابر، حفظ مصالحه قضیهٔ خیریه‌سنه معطوف اولوب، بو دخی ممدوح بر حرکت اولدیغندن سلطنت سنیه نزدنده دخی تقدیر اولنورسه‌ده هر دولتك کندو حقوقنه عائد اولان مسئله‌لری تمیزده وقوف محلیسی وتجربه‌سی جهتیله البته دها زیاده سهولتی اوله‌جغندن . سلطنت سنیه بو بابده بیان حال ایتمش وبدایت مصلحتدنبرو کندو متفقلرینك نصائح خیرخواهانه‌لرندن آیرلمامش ایکن، بودفعه بر موقع مجبوریتده بولنمسندن طولایی متأذی اولدیغی جهتیله مجرد عرض معذرت ایتمك مقصدندن عبارتدر .

ويرده دولت عليه طرفندن برصورت تنظيمه ابرازندن متأخرانه حركت وقوعى اوروپاجه تعجيل مصلحته سبب اولديغى ايراد اولنور ايسه . روسيه عسكرينك مملكتينه دخولندن اوّلجه مجرّد بو ايكى ايالتك استيلاسى مادّه‌سنى منع نيت خالصانه‌سيله فى الواقع بعض سفارتلر طرفندن باب عالينك مقدّما قلمه آلديغى مسوده ايله . پرنس منچيقوف مسوده‌سندن بر مسودهٔ جديده تركيب اولنمسنك لزومى افاده اولنوب . متعاقباً كندو طرفلرندن دخى محرمانه صورتله بعض صور متنوعه مسوده‌لرى باب عالى‌يه اعطا اولنمش ايسه‌ده هيچ بريسى دولت عليه‌نك مطلوبنه موافق اولمديغندن . سلطنت سنيه طرفندن دخى اخطار اولنان واديده مسوده قلمه آلنه‌رق سفارتلر ايله مذاكره‌سنه گيرشلمك نيتنده بولنديغى حالده روسيه دولتى طرفندن [پروت] نهرى تجاوز ايلديگى خبرينك ورودى سببيله

مصلحتك رنگی دگشمش اولدیغنه بناءً . دولت علیه نك استحضـار ایتدیگی مسـودەنك وَ بو نقض عهد قضیه‌سنك اوزرینه اوّل امرده پروتستو ایدیله‌رك ، دول فخیمه‌نك مطالعه‌لری صورلمسی لازم گلمش اولدیغندن ، بو صورتك اجراسیله برو طرفدن جوابه انتظار اولنوب ، دیگر طرفدن دخی سفارتلرك اخطـارینه مبنی دیگر برمسـوده یاپیلوب ، ویانه‌یه گوندرلمش ایکن ، بونلرك جمله‌سنه جواب اوله‌رق ویانه مسـوده‌سی ظهوره گلمش اولمسیله دولت علیه متـأخرانه حرکتندن بری الذّمه اولدیغنی بیـان ایتمکلگه دخی مجبور بولنمشدر .

هرنه حال ایسـه سلطنت سنیه روسیه دولتنه امور مذهبیه‌ده بر حق مداخله ویره‌جك شیدن بحقٍ محترز اولدیغی جهتله ، موضوع بحث ایدیلان شبهاتی ازاله‌یه کافی تأمینات اعطاسی درجه‌سـنك ایلروسنه وارەمیوب . خصوصیله پرنس منچیقوف

بوزاده ایکن قبول اولنهمیان شیلری بونجه تکلفات ومصارف اختیار اولندقدن صکره ینه قبول ایتمك ممکن اولهمیهجغندن ، وَروسیه دولتی دخی عرض اولنان تأميناته قناعت ايتميوب دول فخیمهنك بو خصوصده بونجه همت خیر خواهانهلری دخی بی ثمره قالدیغندن، دولت علیهجه بوندن زیاده شو حالك امتدادی وَممالك دولت علیهنك اجزای متممهسندن اولان ایکی ایالتنك اوزون اوزادی‌یه استیلا حالنده قالمسی تجویز و تحمل اولنور موادن اولمامغله، نقض عهد وَموجب حرب اولان حركت روسیه دولتی طرفندن وقوع بولمش اولدیغی حالده دولت علیه بالمقابله وَمجرد استقلالنی وَحقوق مقدسهٔ حكومتنی تمامجه محافظهیه چالشمق نیت خیریه و ثابتهسیله روسیه دولتنه اعلان حرب ایتمگه مجبور اولدیغی وَمملكتینك تخلیهسی كیفیتنی دولتلو عمر پاشا حضرتلری [۱] پرنس غورجقوفه

[۱] متوفی سردار اکرم عمر پاشادر .

رسماً تکلیف ایدرك ، گوندریله جك مکتوبك وصولی گوننده ن اعتباراً اون بش گون دخی مدت ویرملك وَ بومدت ایچنده جواب رد گلدیگی حالده حرکات خصمانه یه مباشرت ایتمك اوزره مأمور اولدرق . کندوسنه بومآلده تعلیمات قطعیه گوندرلدیگنی سلطنت سنیه رسماً اعلان ایدر . وَپرنس غورجاقوفه یازیلان مکتوبه جواب موافق گلمدیگی حالده ممالك دولت علیه ده بولنان روسیه مأمورلرینك بورادن تباعدلری لازم گله جگی مثللو ، طرفین تبعه سنك یکدیگرینك ممالکنده معاملات تجارتلرینك انقطاعی دخی طبیعت مصلحتدن اوله جغنه بناءً بونك اقتضاسنه باقلمسی مصمم اولوب . فقط روسیه تجار سفائنی اسکی عادتمزه تطبیقاً بولندقلری لیمانلرده توقیف ایتمکلگی دولت علیه شیمهٔ حقانیته یاقشدیرمدیغندن ، تعیین اولنه جق مدت ظرفنده بحرسفید وسیاهدن هرقنغیسنه استرلر ایسه

عزیمت ایتملری کندولرینه بیلدیریله جکدر . وَ سائر دول متحابه تبعه‌سنك مناسبات تجارتیه‌یی مشکلاته دوشورمکلگی دولت علیه تجویز ایتمدیگندن، اثنای محاربه‌ده دخی دوست دولتلر تجاری سفائنه بوغازلر مفتوح اوله‌جقدر .

فی غرهٔ محرم . سنه ١٢٧٠

روسیه‌یه اعلان حربی متعاقب نشر اولنان
خط همایون

« بنم وزیر معالیسمیرم !

دولت علیه‌مز ایله روسیه دولتی بیننده تکوّن ایدن منازعاتك حربی نتیجه ویره‌جگی احتمالی قوّت بولدیغی گوندنبرو، کافهٔ تهیأت وتشبثاتده گرك عساکر شاهانه‌مز طرفندن وَگرك باجمله مأمورین وَ مجموع تبعه‌مز طرفلرندن مشهودم اولان شوق

وغيرت وَمآثر حميت وصداقتی زياده سيله تحسين
ايلدم . شمدی ايسه محاربه نك تحقق جهتله بوندن
بويله بو يولده هركسك وظيفهٔ ذمتلرينی ايفايه دها
زياده سعی و اقدام ايده جكلرنده دخی اشتباهم
يوقدر . بو حربك سبب اصليسی دولت عليه مزك
حقوق مقدسه سنی وَاستقلال عاليسنی محافظه قضيهٔ
خيريه سی اولديغندن . حضرت خلّاق جهانك
توفيقات صمدانيه سنه مستند وَ روحانيت جليلهٔ
رسالتپناهيدن مستمّد اولديغم حالده بويله بر
فريضه نك اجراسنده بالذات بولنمق مقصوديله
بمنه تعالی اوّل بهار حلولنده عزيمته عزم ونيت
ايلديكمه بناءً موكب همايونمز ايچون اقتضا ايدن
ترتيبات وتداركاته شمديدن تشبث اولنمسی وَموكب
همايونمزك ابتداكی مركزی ادرنه شهری اوله جغندن
معيتمزده بولنه جق عساكره مقتضی اولان شيلرك
اوراده استحضار قلنمسی ايجاب حالدن اولمغله ، آكا

گوزه جمله وكلامز ايله بالاتفاق تدابير لازمه‌نك اجراسنه مبادرت ايليه‌سن ! ربمز تعالى وتقدس حضرتلرى رسول اكرمى افندمز حرمتنه دولت عليه‌مزى هر حالده منصور ومظفر بيوزوب · بو اغورده غيرت ايدنلرى دخى ايكى جهانده كامران ايليه آمين »

فى ٢٨ م سنه ٧٠

چركس طرفلرينه اسلحه نقلنه دائر روسيه سفارتنه تقرير

چركستان [١] طرفنه اسلحه ومهمات ارسالندن طولايى متهم اولان كسانك تحقيقى ضمننده باب سرعسكريده بر تفتيش قوميسيونى تشكيل اولنه‌جغى اشبو يتمش اوچ سنهٔ هجريه‌سى

[١] رشيد پاشا مرحوم چركسى زا ايله يازاردى .

زجننك ٢١ ى تاريخيله مورخ . اولان تقرير خالصانه‌مز ايله صوب سفيرانه‌لرينه بيلديرلمشيدى . اشبو قوميسيون كمال دقت واهتمام ايله تحقيقاتنه ختام ويرزك كيفيتى برقطعه مضبطه‌سيله بيان ايتمش اولديغندن مضبطهٔ مذكوره وكرك برابر اولان استنطاقنامه‌لر مجلس وكلاده دخى مطالعه وتدقيق اولنه‌رق (فانغرو) نام سفينه‌ايله چركزستانه گيتمش اولان مهمات وبعض اشخاصك ترتيب وارسالى ماده‌سنده پوسته ناظرى سابق اسماعيل پاشا ايله لوا فرهاد پاشانك (١) مدخلكايسى اولديغى تبين ايلديكنه مبنى بونلرك ايكيسى دخى نظر دولت عليه‌ده متهم عد اولنه‌رق تأديبلرينه حكم اولنمش

(١) بو فرهاد پاشا مجار ملتجيلرندن فنون حربيه‌ده مهارت فوق‌العاده ايله مشهور ايدى . اسماعيل پاشا ايسه متوفى خسرو پاشانك قائم برادرى دركه اليوم برحيات، بر ذات حميت سماتدر . للطابع

وَمتعلق بیوریلان ارادهٔ سنیه اقتضاسنجه اسماعیل پاشا بولی‌یه وَفرهاد پاشا دخی کوتاهیه‌یه نفی واجلا قلنمشدر .

سلطنت سنیه‌نك ملتزمی اولان اصول راستکارانه وَروسیه دولتیله تیمناً تأكّد ایدن روابط دوستانه‌سی اقتضاسنجه بویله شیلره نظر بیقیدی ایله باقیله‌میه‌جغندن ، هرنه وقت بو مثللو حرکات فجیعه‌یه متجاسر اولنلر اولور ایسه، سمع دولته واصل اولدیغی آنده تحقیقات مقتضیه‌یه بالتشبث،تهمتی ثابت اوله‌جقلرك تأدیب اولنملری نزد دولت علیه‌ده مقرر اولمسی جهتله، بو مقوله نیات مضرّه اصحابنه باعث انتباه و عبرت اولمق اوزره ذکر اولنان اسماعیل وَفرهاد پاشالر حقلرنده اجرا اولنان مجازاتك تقویم وقایعه درجایله اعلاننه وَایالات متجاوره مأمورلرینه مقدمجه یازیلان تنبیهاتك بو مناسبتله تأکید وتکرارینه دخی قرار ویرلمشدر . .

دولت علیه‌نك روسیه دولت فخیمه‌سی حقنده درکار اولان نیات خالصانه‌سنك بو کیفیت دخی بر دلیل جدیدی اوله‌جغنه بناءً مع الممنونیه بیان حال ایله برابر حق سفیرانه‌لرنده اولان احترامات فائقه‌مك تأمیننه ابتدار قلنمشدر .

ارضروم والیسنه بر امرنامه

چلدر سنجاغنده کائن بعض محللر اهالیسنك انها اولنان حرکات ردیئه‌لری باطومده بولنان بر طابور عساکر نظامیهٔ حضرت شاهانه‌نك موقتاً لوانه قضاسنه سوقی تدبیرینی ایجاب ایتدیروب ، شو اویغونسزلغك قولایلقله دفعی وَرؤسای فساد اولان اشخاصك اورادن تبعیدی وصایاسی دخی تحریرات رسمیهٔ خلوصوریده بیان و اشعار قلنمش اولدیغندن ، اجرای اقتضاسنه همت بیوره‌جقلرنده

اشتباه اولمیوب ، فقط حدود اوزرنده وَ جوارنده
بولنان محللرڭ نزاکتی پك بشقه اولەرق ، اویله
یرلرده عربده چیقارلماسق اهم مهامدن اولدیغندن
بشقه، بو مقوله عصیان وشقاوت رنگنده گوزیلان
حرکتلرڭ جملەسی افکار مضره وَنیات فاسدەنك
نتایج وخیمەسی اولمیوب، بعضاً برطاقم خلقك، مثلا
بر بارکرانك آلتنده ازیلدیگی حالده دردینی
آڭلادەمامسندن دخی نشأت ایلدیگی منکر
اولەمامسیله، بویله برشی ظهورنده بومثللولرڭ
بردنبره ازرلرینه وارلمقدن وَدفعةً اسباب شدیدەیه
صارلمقدن ایسه اوّل باوّل تدقیق مسئله ایله
وقوعاتك منشائی میدانه چیقاریلەرق، تدبیری دخی
آڭا اویدیرلمق اسلم اولەجغندن، فرضا بو بر
عصیان محض اولمیوبده مجرّد فقدان درایت وَیا
نادانیدن اقتضا ایلمش وَ یاخود بعض معاملات
طاقتفرسا سببیله تکوّن ایلمش اولدیغی آڭلاشیلور

ایسه، چونکه جداً وَحقیقة فساد وعصیانه متجاسر اولنلری بیله اوّل امرده دائرهٔ اطاعته عودته دعوت، قاعدهٔ حکمت وعدالتدن اولدیغنه گوره، دیگر طاقم حقنده دخی بادیٔ مصلحتده معاملهٔ رفقیه اجراسی اولویّت مرتبه‌سنده قاله‌جغی بدیهیاتدن بولندیغنه بناءً بومقوله‌لر حقلرنده اوّل بو وادیده طورانیله‌رق، ایراد اوله‌جق کلمات مشفقانه وَنصایح رحیمانه‌نك وَآنی تعاقب ایده‌جك تهدیدات قویه وفعلیه‌نك بر گونه فائده‌سی گوریله‌مدیگی حالده آرتق هیچ تردد اولنمیه‌رق، وسائل جبریه‌یه تشبث اولنمق وَبو تقدیرده دخی بعض بیگناه بولنانلرك محافظه‌سنه باقلمق لازم گله‌جگندن، بو (لوانه) مادّه‌سنده وَگرك بوکا شبیه‌ومثیل وقوعاتده صور مشروحه‌نك بوندن بویله اصول اتخاذ اولنمقلغنك بیلدیرلمسی وَ بو تقیداتدن مراد، ارباب فساد تأدیبسز براغلمق قضیه‌سی اولمیه‌رق، مجرّد

مدبرانه و حكيمانه حركتله بر كوچك شيئی بيوتمامك وبيهوده قان دوكلمكه دقت قلنمق دقيقه‌سنی اخطاردن عبارت اولديغنك دخی گوسترلمسی خصوصلرينه امر و فرمان كرامت بيان جناب خلافتپناهی شرفسنوح بيورلمش اولمغله؛ آڭا گوره حركته همت و هر حالده اثبات مدعای رويتمندی‌يه بذل نقدينهٔ غيرت بيورملری سياقنده شقهٔ مخصوصه ترقيم قلندی.

١٨٥٦ معاهده‌سنه و خرستيانلره ويريلان امتياز فرماننده طولايی متوفی عالی پاشايه تعريضاً مابين همايونه تقديم ايلديكی لايحه

ذات والای حضرت صدارتپناهی [١] بو طرفدن حركت ايتمزدن اول كنديلرينه فرانسه سفيرينك بالوسنده تصادف اولنديغندن؛ اثنای

[١] عالی پاشا.

صحبتده خرستیان تبعه‌یه دائر یاپیله‌جق شیلرك بر آن اقدم اجراسی تقدیرنده بو خصوصك معاهده‌یه داخل اولمقدن قورتیله‌جغی سفرای ثلثه طرفندن وعد اولندیغی حکایه ایله برابر. بو بابده مطالعهٔ چاکرانه‌می استفسار بیوردقلرینه بناءً مادامکه شرائط صلحیه‌نك دردنجی ماده‌سی خرستیانلر اوزرینه اولوب، بونده ایسه شمدی‌یه قدر هیچ بر ورقهٔ رسمیه‌ده گورلمیان (حقوق پولیتیقیه) - که اهل اسلام ایله خرستیان تبعه‌یی هر خصوصده مساوات کامله حالنه قویه‌جق بر سوزدر: بو دخی مندرج ایکن. طرف دولت علیه‌دن رد اولنمدیغندن. بشقه مواد خمسه‌نك اساس اتخاذ اولنه‌جغنه دائر ویانه‌ده منعقد اوله‌جق پرتوقوللی (١) امضا ایتمکه

(١) دیپلوماتلرك عقد وتعاطی ایلدکلری سندات رسمیه‌ده و (قونغره) دینلان مجلس مکالمه‌نك، معاهده‌نك منعقد اولدیغی محلده حفظ اولنمسی اصولدن اولان، مضبطه‌سنه دینور. للطابع

سلطنت سنیه مصلحتگذارینك مأذون اولمدیغی دخی غزته‌لرده گورلمش اولدیغندن، وَ پروتوقول دخی عهد قوتنده بولندیغندن. بونك ایچون عجبا معاهدیه گیرمکدن قورتیله‌بیلورمی؟ سؤالنه محل اولمیوب، شمدیدن گیرمش نظریله باقمق لازم گله‌جگی وَاز جمله پاریسی تشریفلرنده بین الدول مقرر اولدیغی اوزره مواد اساسیه امضا اولنه‌جق اولدیغی حالده برنجی وَ ایکنجی وَ اوچنجی ماده‌لر ذکر اولندقدن صکره آرهده دردنجی‌یی براغوب‌ده بشنجی‌یه گلمسنه دولتلرك راضی اوله‌جقلرینی عقل کسمدیگی. والحاصل سفرانك وعدلرینه مبنی دولتلرك ایده‌جگی مساعده. اولسه اولسه، چونکه بو امتیازات، یا برخط همایون وَیاخود فرمان عالی ایله اعلان اولنه‌جغندن؛ آنك احکام مندرجه‌سنی معاهدهٔ عمومیه‌یه لفظ بلفظ گچیرمه‌لرك؛ مثلا — مواد اساسیه‌نك دردنجی ماده‌سنده مذکور

اولديغى وجهله خرستيان تبعه‌نك امتيازات مذهبيه وحقوق (پوليتيقيه) سنى دولت عليه فلان تاريخده نشر بيوردیغى خط همايون ويا فرمان عالى ايله اجرا و تأمين بيورمش اولديغندن ، آرتق بونلرك موضوع بحث اولمسنه حاجت قالميه‌رق ، يالكز ذكريله اكتفا اولنمشدر – يوللو بر فقره علاوه ايتمك ايستيه‌جكلرى محتملات قويه‌دن اولوب . بونك اجراسى تقديرنده ايسه امتيازاتى متضمن اولان خطّ همايون وياخود فرمان عالى عهدنامه‌نك اجراسندن معدود اوله‌رق ، اشته بونكله دولتلره برحق نظارت ويرلمش وبوصورتله سلطنت سنيه‌نك استقلال عاليسى اخلال ايدلمش اوله‌جغى ، وامر وفرمان حضرت پادشاهى متعلق بيورلديغى حالده قونفرانسلره گيتمكه ابتدادن ميل چاكرانم وارايكن . مصلحتك كسب ايتديگى رنك ورويه گوره بومحظوردن قورتارلمسى امكانسز گورينوب ، بويله

برمادهٔ مضرّه‌یه وضع ید ایتمکدن دخی غایتله مجتنب
بولندیغمدن. شوگونکی گونده گیتمیه‌جگمدن طولایی
ممنونیتم برکمال بولندیغنی جوابلرینی ویرمشیدم.
متعاقباً منتشر اولان فرمان عالینك صورت مطبوعه‌سنی قرائت ایلدیگمده مصلحتك، گرك مبدأ
ومنتهاسنده وگرك صورت اجراسنده دولت علیه‌نك
استقلال وشانه رخنه وَ ذهنلره خدشه ویره‌جك
شیلر گورلدیگندن. بعض ذوات ایله بوگا دائر
مصاحبت اثناسنده حسب الصداقه طیانه‌میه‌رق،
تأسفمی اظهاردن گیرو طورمامشدم. بیلم بو مثللو
سوزلر بعضلرینك پولیتیقه‌سنه طوقندیغندنمیدر؛
نه‌در؟ «یاپدیغمز نظامات حسنه‌یه بعض معزول
وکلا طرفندن اعتراض وقوع بولیور، آرتق بونلری
محاکمه‌یه چکمدکجه بز راحت ایده‌میه‌جگز.» یوللو
کلمات تفوّه اولندیغنی ایشتمش اولدیغمی طرف
والای فتواپناهی‌یه اخبار ایتدیگم جهتله اگر

محاكمه‌يه دعوت ايدرلرسه، سلطنت سنيه‌نك استقلال عاليسنه طوقنان وَخصوصيله پادشاهمز افندمزه بورجلى اولديغمز صداقته منافى گورينان شيلرى بيان و اثبات ايتمكلكده تردد ايتميه‌جگم دركار اولوب، هر برحالى عتبهٔ علياى حضرت پادشاهى‌يه عرض ايتمكلك دخى وظائف عبوديتك اقدمى اولمغله، وَبو عاجز گبى، املسز بر بنده‌نك بويله بر حركتنه بشقه درلو معنا و يريله‌ميه‌جگى دخى بديهياتدن بولنمغله، شو وجهله بيان حاله ابتدار اولنور كه:

بالاده مذكور اولديغى اوزره ـ ابتدا شرائط صلحيه‌نك دردنجى مادّه‌سنده (حقوق پوليتيقيه) لفظى گورلديگى گبى پروتستو اولنميه‌رق، قبولى مقرر اولان سكوت معامله‌سى گوسترلمسى ـ وَثانياً تدقيق مصلحت اولنمقسزين ويانه‌ده منعقد اولان پروتوقولى امضا ايچون دولت عليه

مصلحتگذارينه مأذونيت ويرلمسى ـ وَ ثالثاً سلطنت سنيه‌نك صرف امور داخليه‌سندن اولان نظامات ايچون بوراده سفرا ايله قونفرانسلرده گيريله‌رك مضبطه بيله طوتديرلمسى، دولت عليه‌نك استقلال عاليسنى وَحقوقى حكومت سنيه‌يى تهلكه‌يه براقه‌جق صورتده پوليتيقه‌جه پك بيوك خطالر اوله‌رق. اگر شو فرمان عالى هر نصل عباره ايله اولور ايسه اولسون معاهده‌ده مذكور اوله‌جق اولور ايسه، آرتق بوراسى معاذالله‌تعالى مقاسمهٔ حكومت ديمك اوله‌جغى جهتله، سلطنت سنيه‌نك شو محاربه‌ده ايتديگى فدا كارلقلر وَ چكديگى مشقتلر وَ دول متفقه‌نك دخى صرف ايتديگى مساعى وهمتلر بياغى بى ثمره قاله‌جقدر. وَ دولتلرك محافظهٔ استقلال حقنده اولان دعوالرينى شو فعل نقض ايده‌جگى وَ نتيجه مقدمه‌يه موافق دوشميه‌جگى جهتله بو دخى لفظ بى معنى گبى گورينه‌جكدر.

وَقره دكزده روسيه دونماسنك محوى وَبسارابيه‌دن براز اراضينك بغدان امارتنه الحاقى كبى، فى نفس الامر فوائد ماديه‌سى اولان.شيلر دخى اشبو مضرّت حقوقيه واستقلاليه‌يه مكافات اوله‌ميه‌جقدر.

سالف الذكر فرمان عالينك حاوى اولديغى احكامه وَ صورت اجراسنه كلنجه : زمان وموقعك حكم وايجابى منكر اولميه‌رق، خرستيان تبعه‌نك يوز سنه اولكى دكل، يكرمى سنه مقدمكى حالده بيله قوللانلمسى ممكن اوله‌ميه‌جغى وَ شمديه قدر كرك جنتمكان افندمز زمانلرنده وَكرك عصر عالئ شهنشاهيده خرستيانلر حقلرنده آرالق آرالق شايان بيورلمش اولان مساعدات سنيه‌نك هپ بو ملاحظاتدن نشأت ايتديكى مسلماتدن اولديغنه نظراً، بوندن بويله دخى بعض موادّ مساعده علاوه اولنمسنك لزومى حقنده بر ديه‌جك يوقسه‌ده. بويله شيلر تدريجى وَخصوصيله دول اجنبيه‌نك

مداخلهٔ رسمیه‌سی قارشمقسزین یاپیلوب، هم اهل اسلامك آلشــدیرلمسنه وَ همده خرستیان طاقمنك حوصلهٔ تحمللرینه صیغشمیه‌جق صورتده دفعةً بر چوق امتیازات ویریلوبده کندیلرینك بردنبره شمارد لمامســنه دقت اولنمق (مقتضای) حکمتدن ایکن؛ وکلای فخام حضراتی طرفنــدن بو قضــیهٔ دقیقه‌نك آرانلمامسی جای تعجبدر!

اگرچه بو ماده‌ده بو رتبه ایلری گیدلمسنك اســباب مجبره‌سی اوله‌جغی بالطبع خاطره گله‌جك شی اولوب، وکلای فخــام طرفلرندن دخی بو صورتك میدانه قونلدیغنــده شبهه یوقسه‌ده. لکن سنه‌کی شرائط صلحیه‌ده یالکز امتیازات مذهبیه‌نك بقاسی فقره‌سی مندرج اوله‌رق، بین‌الدول یاپیلان بعض اوراقده دخی آنجق راحت ورفاه [۱] معنا-سنی متضمن اولان اصلاح حال رعایا قضیه‌ســنك

[۱] طوغریسی کسرها وفتح یا ایله شده‌سز رفاهیتدر.

فتوت سنیهٔ حضرت ملوکانه‌یه حواله‌سی عباره‌سی مسطور اولوب . بو دفعه‌کی شرائط صلحیه‌نك دردنجی ماده‌سنده بیله (حقوق پولیتیقیه) لفظنك وجودیله برابر ینه استقلال عالی وحقوق علیه‌یه رعایت قید قویسنك دخی محرر بولنمسی اسباب مبرمه مطالعه‌سنی سالب اوله‌جغندن بشقه، ایلچیلرك دخی مکالمات هنگامنده « طوغریسی دولت علیه هر وجهله تسهیل مصلحت ایدرك آرزو وامیدلرمزك بیله اوته طرفنه گچدیلر . » واديسنده سوزلر سویلدكلرینه دائر روایتلر، وشو آرالق بوکاتی مصدق غزته‌لرده گوزلمکده اولان حکایتلر دخی هپ مادهٔ ابرامیه‌نك فقدانی ملاحظه‌سنه قوت ویره‌جك شیلر اولدیغنه نظراً، مجرد اوروپاجه بر ممدوحیت قزانمق هوسیله اصل التزام اولنه‌جق طریق احتیاطکارانه وحکمشعارانه‌نك ترك اولنمش اولمسی ظنی پك غالب گورنمکده‌در .

وَاشبو فرمان عالينك معناى حقيقيسى ستر ايچون هر نه قدر تأويلات اغفاليه ايله اوغراشلمقده ايسه‌ده، اصل صحيحى اوروپايه بيلديرلديگى اوزره [امانسپاسيون قومپلت] [١] وَ [اغاليته پارفت] [٢] قضاياسى اوله‌رق، بوندن بويله ملت حاكمه ايله ملل محكومه بيننده هيچ بر گونه فرق قالمديغى وَ فرمان عالينك بو شيلرده وَ گرك تملك املاك ماده‌سنه دائر محللرنده گوريلان فقرات مبهمه دخى آنجق بوزايى اغفال ايچون ميدانه قونلمش كلمات مصنّعه اولوب، يوقسه بو خصوصلرك بر دائرهٔ محدوده ايچنده طوتلمسنه وَ وقتيله دعوا اولندقچه اوروپالويى اسكات واقناعه مدار اولور صورتده اولمديغنى اثبات ايتمك پك آسان شيدر.

هر نه ايسه بو خصوصلرده مجبوريت قويه

[١] آزادىٔ تام.
[٢] مساوات كامله.

اولمدیغی تقدیرده بو درجه ایلری گیدلمك مناسب
گورولمدیگی مثللو، شاید برقوی مجبوریت اولدیغی
حالده دخی، چونکه بو مادّه دولت علیه‌نك آلتی
یوز سنه‌لك رنگنی تماميله ضد ومخالفی اولان
دیگر بر رنگه قویه‌جق وَاهل اسلام ایله خرستیان
بیننده معاذالله تعالی بر مقاتلهٔ عظیمه وقوعنه سبب
اوله‌بیله‌جك برامر جسیم ونازك اولوب. الحالةهذه
درسعادتده بر قوّهٔ اجنبیه بولنمسی جهتله بوراجه
باشلیجه وقوعاتدن قورقولماز وَرومایلینك دخی بوسنه
وَ آرناودلقدن ماعدا یرلرندن برگونه اویغونسزلق
مأمول اولنمازسه‌ده شام وَحلب وَخطهٔ عراقیه‌ده
و آناطولینك پك چوق یرلرنده بونك سوءتأثیراتی
وَاجراسنك صعوباتی ملحوظات قویه‌دن ایکن،
بونلری اصلا قید اولنمه‌رق، بالعکس بوکا بغایت
خفیفجه صورتله تشبث اولنمش اولمسی دخی عقله
ملایم گورنمز؛ زیرا اسباب مبرمه صحیحاً موجود

ایسه آنی اثباتده صعوبت اولمدیغی جهتله سلطنت سنیه‌نك عادات قدیمه‌سندن اولدیغی وجهله بومصلحت بر (مجلس عمومی) یه قونلمش وَ حقیقت حال اطرافیله آگلادلمش اولسه‌یدی، هرکس مجنون اولمدیغندن، بیوك بیوك، مخاطراتی دفع ایچون الڭ متعصب وَوقوفسز بولنانلرڭ بیله بهر حال بر نوع فداکارلقلری گوزه آلدیره‌جقلرنده شبهه اولمدیغنه نظراً، او حالده بومصلحتك قراری آرای عمومیه‌نك اتحادیله اولور؛ وَ دولت علیه دخی هردرلو تعریضاتدن وَامر اجراده دخی مشکلاتدن مصون بولنوردی. وَچونکه بوندن مقدّم (سوختەلر) مادّه‌سی وقوعنده؛ اول وقت آرای عمومیه‌یی، وَمساغ شرع شریفی، وَ آنڭ اوزرینه متعلق بیوریلان ارادهٔ سنیه‌یی جامع اوله‌رق، الده بولنمش اولان سند علنی دفع فساده سلاح قوّت اولدیغی جمله‌نك معلومی اولدیغندن، وَبوکرّه اعلان اولنان

نظامات ایسه شمدی‌یه دگین هیچ امثالی گورولمامش غایت تتك برماده بولندیغندن، شماته‌سزجه اجرایه مدار اولمق وَشاید طشره‌لرده بوکا قارشی حرکت ایدنلر اولور ایسـه او مقوله‌لری قولایلقـله یوله یاتیرمق ایچون الده برسند قوی بولنمسی قضیه‌سندن دخی وکلاجـه غفلت اولنمامق اقتضـا ایدردی . حال بوکه مصلحت بو صورتده طوتلمیه‌رق، برمجلس ـ مختصرده بر قاچ کرّه اجتماع ایله علی‌العجله هرشی یاپیلوب، وکلایه فریضۀ ذمت وَمقتضای صـداقت وعبودیت آنجق ذاتلرینی میدانه قویمق وَحاصـل اوله‌جق انکسـار قلوبه دخی کندیلرینی قارشی طوتمق صـورتلری ایکن، فرمان عالی ده قرار وکلادن بیله بحث اولنمقسزین ارادۀ سنیۀ مخصوصه صـورتنده اعلان اولنمسی دخی عقـل کمترانه‌مجه وکلالق وظائفنه مباین بر بیوك خطادر . وَفرمان عالینك اعلاننـدن هیچ اولمازسـه، اون اون بش

گون اوّل ولاة ومتصرفينـه محرمانه برر مكتوب يازيلوبده « ايجـابات عصريه‌دن اولمق اوزره شو مآلده وَبو صورتده برفرمان عالى گوندريله‌جكدر؛ سزلر مقدّمات مناسبه ايله شمديدن خلقك اذهانى حاضرلمغه همت ايديكز! » يوللو بعض وصايا يازلمق اهم مهامدن ايكن، تحقيق اولنديغنـه گوره بونده دخى غفلت اولنمشدر! وَ بزم ايچنده ايكن، حس ايده‌مديكمز مشكلاتى خارجدن اوروپالونك دهـا اطرافلى گورديكنه وَ استخفاف ايتمـديكنه بو دخى دلالت ايدر. كه نظـامات جديده يرلشنجـه‌يه قدر ممالك دولت عليـه‌نك بعض مواقعنده دول متفقه عسكرينك مدّت وافيه اقامتلرى لزومندن اوروپا غزته‌لرى شمـديدن بحث ايتمكده‌درلر. بوايسـه فعله گله‌جك؛ يعنى دول متفقه ايله ياپيلان اتفاق معاهده‌سنده مصالحه‌نك انعقادى عقبنده وَمدّت معينه ظرفنده حاضرلنوب، عسـكر وَ سفينه‌لرينى

اعاده ایتملری مشروط ایکن، بویله سببلرله تمدید اقامت صورتی ظهور ایده‌جك اولورسه، بونك دخی مضرّت عظیمه‌سی اوله‌جغی بدیهیدر . هرنه ایسه شمدی مصلحت بودرجه‌یه گلوب، بوندن درت سنه مقدّم قدس مسئله‌سنك صورت تنظیمه‌سنه دائر ویریلان قرار هرطرفجه مقبول اولمشکن، صکره اجراسنده وقوعه گلان خطیأت. محاربهٔ حاضره‌یی منتج اولدیغی گبی، بومحاربه‌نك مصالحه‌یه مبدّل اولدیغی هنگامده مشهود اولان حرکات غافلانه دخی دولت علیه‌نك شرف وحیثیتی وَاستقلال عالیسنی برحال خطرناکه ایصال ایلمش اولدیغندن، ولی‌ّنعمت بینتمز، پادشاهمز افندمزك صادق قولی وَکوله‌سی اولنلره گوره بوشیلردن طولایی محزون و دلخون اولمقلقله برابر، بعض گونه تدابیر تعمیریه دوشنمکلك دخی وجیبهٔ ذمت اولدیغنه بناءً، شوراسی عاجزانه و قاصرانه خاطرگذار اولمشدرکه : ابتدا

بو فرمان عالینك احکامی سلطنت سنیهنك
کندیلگندن تأسیس بیورمش اولدیغی سائر نظاماته
بگزدمیهرك، دول ثلثه سفراسیله رسماً قونفرانسلرده
قرارلشدیرلمش اولدیغی جهتله تمامیٔ اجراسنه
مجبوریت قویه درکار اولدیغندن، بونك تعدیل
وتغییری امر محال اولوب، فقط ایالات و الویهده
اجراآتنده دخی مأمورین طرفلرندن یولسزلق
واقع اولهجق اولورسه بوندن بر طاقم غوائل
تکوّن ایدهجگندهوَ بونکله عساکر اجنبیهنك
ممالك سلطنت سنیهده تمدید اقامتلرینه دخی سبب
ویریلهجگنده شبهه اولمامغله باری شو محاذیر
ملحوظهنك اوگنی کسدیرمك ایچون مأمورین
کرامی حرکت حکیمانهیه دعوت یولنده کندیلرینه
تنبیهنامهلر یازلمسی وَاشبو فرمان عالیدن طولایی
هرطرفده اهل اسلامك مکدّر ومغموم اولهجقلری
امورطبیعیهدن اولوب، اگرچه محاربهٔ حالیه اوانده

خرستیان تبعه طرفندن دخی خدمتده قصور اولنمامش ایسه‌ده اغوز دولت علیه‌ده اصل فدای جان ایدن ینه ملت اسلامیه اولدیغندن ، عموم اهل اسلامك بعض مرتبه تطییب وتلطیفی تدبیرینه دخی باقلمسی وَحوالیٔ حجازیه‌نك صفت جلیلهٔ خلافت‌کبرایه رابطهٔ قویه‌سی جهتیله، اول قطعهٔ مبارکه اهالیٔ کرامنك افکارلرینی گوزتمك فریضه‌دن اوله‌رق . دها یقین وقتده بر اسرا ممنوعیتی سوزینك اورالرده نصل قتال عظیمه سبب اولدیغی دخی، بوفرمان عالینك اورالرده شیوعی هرکسی اقناع ایده‌جگنك دلیل قویسی اولمغله وَجدّه والیسی دولتلو کامل پاشا [۱] حضرتلری هرنه قدر اصدقادن برذات ایسه‌ده بروقتدن بری کندیسنك مشهود اولان شدت وحدّتی وَخصوصا حرم شریف درونده سفك دماء بشریه‌یه سببیتی

[۱] بو کامل پاشا یهودیدن دونمه ایدی .

حوالئ مقدسـه‌ده هركسى دلگير وتنفير ايلديگى دخى ارباب وقوف طرفـلرندن روايت اولنمغـله، مشاراليه سايهٔ حضرت خلافتپناهيده آخر ايشـده قوللانلق اوزره شو آرالق حرمين شرفين اهالئ كرامنى تأمين وتأليفه وَ آنلره سوء تأثيرى اوله‌جق شيلرى حكيمانه تفهيم وتعريفه مقتدر برذاتك دخى جدّديه والى تعيينيله سريعاً محل مأموريتنـه اعزام بيـورلمسى وَ بو دفعه شرائط صلحيـه‌نك دردنجى مادّه‌سى حقنده بروجه محرر ابتـدادن قيدسزلق وقوع بولمش اولديغندن، شمدى سالف‌الذكر فرمان عالينك عهدنامه‌ده مذكور اولمقـدن قورتارلمسى يك مشكل گورينوب؛ حال بوكه هرنه قدر صورت خفيفه‌ده اولور ايسه اولسون، بركرّه‌ده معاهده‌ده مذكور اولديغى گبى. سلطنت سنيه‌نك استقلال عاليسـنه عظيم رخنه آچيلمش وَ بوندن بويله دولت عليه‌نك مصـالح داخليه‌سى حقنـده دولتلره بر

مداخلهٔ رسمیه حقی ویرلمش اوله‌جغندن. فرضاً بو بلانك دفعنه چاره و امکان بولنه‌میه‌جق اولدیغی حالده باری دولت علیه، دولتلرك الی الابد حمایت مشترکه‌سی تحتنده قالمامق ایچون، مثلا بوندن بش سنه‌یه قدر سلطنت سنیه ممالك محروسه‌سنده لازم گلان اصلاحاتی اجرایه همت بیوره‌جغی جهتله اول مدت انقضاسنده مادهٔ رابعه‌نك کأن لم یکن حکمنه گیرمسی و اول مدت ظرفنده دخی دولتلر طرفندن امور دولت علیه‌یه برگونه مداخله ایدلمامسی فقراتنك دخی عهدنامه‌یه درج ایدلمسی گبی. بعض شیلر یاپلمسی وقت وحالجه فائده‌لی گبی گورینور ایسه‌ده، بونلر هپ ملاحظات قاصره قبیلندن اوله‌رق. مبارك ذهن پاك وخاطر تابناك حضرت ظل اللهی‌یه لایح وسانح اوله‌جق آرای رزینه محض اصابت وکرامت اوله‌جغنده اشتباه اولمامغله هرحالده امر وفرمان ......

بالاده‌کی لایحه‌نك تقدیمنی ناطق مابین همایون
باش کتابتنه مشار الیهك بر تذکره‌سی

دردست اولان مصالح دقیقه‌دن طولانی بعض کیفیّات ومطالعاتی حاوی قلمه آلنان لایحه منظور حضرت پادشاهی بیورلمق ایچون لفاً تقدیم قلندی. لایحهٔ مذکوره‌نك فقراتی ذوات مستخدمه‌دن بعضلرینی اتهام صورتیله گبی گورینور ایسه‌ده، خدا علیمدرکه هیچ کیمسه حقنده غرضم وکندمجه دخی سرمایهٔ حیاتم اولان توجّهات ولی‌نعمتك بقاسندن غیری املم یوقدر. فقط جان وجهاندن اقدم بیلدیگم پادشاهمز افندمزه و دولت علیه‌لرینه وطن وملته مضر اوله‌جق شیلری تجویز ایدنلر، ولو پدر و برادر و اولادم اولسه‌لر دخی، کذلك الحمد صفت ذاتیه‌مده بولنان صداقتم جهتیله ینه طوغرییی سویلمکدن گیرو طورمیه‌جغمه وولی‌نعمت

بیمثمز پادشاه ملك خصلت افندمزه وَ وطن وملته منفعتلی ظن ایتــدیگم کیفیّاتی دخی عرض و بیان ایتمکلگی فریضهٔ ذمت رقیت بیلدیگمه مبنی: لایحهٔ مرقومه‌یه بعض خصوصات درج اولنمش اولمغله، بو صورت الحالة هذه بولندیغم حال وموقع اقتضاـ سنجه بر بی ادبانه حرکت رنگنی آلدیغی جهتــله، شــایان توبیخ اوله‌جغی معترف ایســه‌مده، نیّات صادقه‌م حسبیله عفو عالی یه مظهریت خصوصنده امّید کمترانه‌م دخی پك قوی بولنمغله، حق بنده ـ گانه‌مده هرنه درلو معامله بیورلسه بر بیوك نعمت وعنایت بیلنه‌جگی وَچونکه لایحهٔ مذکوره مآلندن مســتفاد اوله‌جغی وجهله ذات والای وکالتپناهینك بو طرفدن قبل الحرکه واقع اولان سؤاللرینه لازم گلان جوابی ویره‌رك. بعض مسموعاتدن طولایی استنیلوز ایســه محاکمه‌یه حاضر و آماده اوله‌جغی جناب فتواپناهی یه اخبار ایتــدیگمدن، وَبو کرّه

لايحهٔ مذكوره ايله هر حالى وَذهن قاصرمجه بعض مطالعات سخيفه‌يى من غيرحدٍ عتبهٔ علياى حضرت ولى نعمته بيان و اشعاره متجاسر اولديغمدن. آرتق بندهٔ بيريالرينك بوندن صكره اتخاذ ايده‌جكى اصول ومسلك، شايد محاكمه‌يه دعوت اولنه‌جق اولديغم حالده؛ كيدوب هر خصوصك طوغريسنى سويلمك وَماعدا وقتلرده سكوت ايتمكدن وَهيچ بر شيلره قارشمامقدن عبارت اوله‌جق ايسه‌ده؛ مجرّد كندو جرم وكناه وَطالع سياهم اقتضاسنجه مفترياته هدف اوله‌كلديكمه وَ دردست بولنان شيلره طرف چاكرانه‌مدن اعتراض وقوعى شايعه‌سيله حق كترانه‌مده ايلچيلرك تشديد افكارينه چاليشمقده اونسى محتملات قويه‌دن بولنديغنه نظراً؛ بو بابده ظهور ايده‌جك قيل وقاللر؛ بالآخره ولى نعمتك راحتسزلكنى وَ بلكه عبد مملوككٔ دخى خدانكرده حسن نظر مرحمت اثر جناب شهرياريدن دوشمكلكنى

انتـاج ايده‌يلسی واهمه‌سی بنـدهٔ كمترلرينه خاطر خراش اولمقده اولمسيله ، شمديدن هواسی لطيفجه برمحلّه گيدوب اقامت ايتمكلگمه امر وفرمان جناب تاجداری متعلق بيوريلور ايسه اجرای مقتضاسی خصوصنه مسارعت اولنه‌جغی رهين علم ساميلری بيورلدقده اول بابده ....

مطبعهٔ ابوالضيا

رجائی زاده محمود اکرم بك افندی‌یه

اوشتوتغارت - ۹ ایلول ۱۸۸۷

بوراده شیللرك هیکلیله قارشو قارشویه بر اوده اقامت ایدیورم. بو هیکل، اون بش متره ارتفاعنده مرمردن منحوت بر قاعده اوزرنده مرکوزدر. باشنده دفنه یاپراقلرندن یاپلمش برتاج شعرا وصرتنده رومالولرك بوروندکلری بولده برکسوهٔ بیضا وار. بیلورسکز که شیللر ایله گوته، هم معاصر وهمده یکدیگریله عقد مواخات ایتمش ایکی شاعردر. گوته‌یی، مفطوراولدیغی حسیات عاشقانه اعتباریله آلمانلرك برفضولیسی عد ایده‌بیلورز. شیللر ایسه، قریتیق شاعرلردن اولدیغی واشعارنده عشق وغرامدن زیاده حدت افکار وشدت مؤاخذه گورلدیگی حیثیتله نفعیٔ غربی عد اولنه‌بیلور.

ایکی صباحدر یتاقدن قالقوبده پنجره‌نك اوگنه اوتوردیغم وقت بر چاریك قدر گونشله آره‌مزه گیرن بو هیکلك ماورای صدرنده استتار ایدن مهر منیرك طاغتدیغی خیوط شعاعیه، شاعرك اومز باشلرندن بالای سرنه قدر صانکه شفاف آلتون دن، رنکامیز زجاج -

رقیقدن بیکلرله نمزهٔ نورانی ایله تصنیع اولنمش برا کلیل سماوی شکلنی آلیور . وبو تماشای خردربا ایسه ذهنه؛ گویا شعر وموسیقی مالکلری طرفندن شیللره علوی بر مکافات اولمق اوزره عالم بالادن اهدا وتتویج ایدلمش گبی بر فکر القا ایلیور . حاصلی بگم! هیکلك بودقیقه‌لرده‌کی منظره‌سنده بر مهابت علویه ویا بر علویت مهیبه رونما اولیورکه؛ بن بو حالتك تأثیری آلتنده عادتا ازیلدیکمی حس ایدیورم .

بودمده ایسه خاطره بالطبع خواجهٔ عرفانمز اولان کمالك نفعی حقنده‌کی تشبیهی گلیور . بیلورسکز یا: نفعینك عظمت طبعنی؛ بر وقتلر عجایب عالمدن رادوس لیماننده مرکوز بولنمش اولان هیکل عظیمه بکزتمش ایدی. بن ایسه او تشبیه شاعرانه‌دن برخیلی زمان صکره رادوسده بولندم ایسه‌ده هیکلك زمان سقوطیله بنم او جزیره‌یه هبوطم آره‌سنده یکرمی عصر قدر بر فاصله وار ایدی. نه غریب بر حالتدرکه رادوسه واصل اولدیغم گون؛ کندی بولندیغم موقعی دوشنمه‌دن واهمه‌مي؛ هیکل مندرسك تحریسنه سوق ایتمش وبو تحری‌یه ایسه نفعینك او هیکل قدر بلند اولان خاطرهٔ عظمتی دخی قارشمش ایدی .

ایشته بورادهٔ؛ شو دقیقه‌ده ینه او تشبیه وجدان ربانك تأثیری کندینی گوسترديده رادوس قولوسندن دها عظمتلی اولان هیولای نفعی . پیش مفکره‌ده مهابتنمای ظهور اولدی .

• حقيقت، اعيان ثابته اولمنجه تصورات ايچون طريق قياس بولنه‌میه‌جغی شو حالتده‌ده ثابت اولیور . اگر قارشومده‌کی (مونومانی) گورمامش اولسه‌ ایدم، نفعینك هیكل عظیم عرفانی دخی تصوره وَبناءً علیه مقایسه‌یه امكان بوله‌ماز ایدم . تأسف اولنورکه بزده نه بر شاعرمزك، نه‌ده برادیب کاملمزك ابقای شان عظمتی ایچون مونومان یاپمغه امكان واردر .

بگم ! شو آنده‌کی انفعالاتمی سزه افهام ایده‌جك بر کلمه‌جك، حتی لسانمزك صرف ونحوینه مغایرت مطلقه ایله مغایر بر ترکیبجك اختراعنه اولسون قادر اولسه ایدم : وجدانیاته لسان ویرمش وَبناءً علیه حسیات انسانیه ایچون بر مفتاح مفاهمه ایجاد ایلمش گبی الی الابد مفتخر اولوردم . هیهات ! ممکناتده بیله ادراکه موانعله مأیوس اولانلرك، استحالاتی دائرهٔ امکانه ادخال تصورنده بولنملری نه‌رتبه خنده فزای استهزا اولدیغنی دوشنمده، شو تصورمدن طولانی کندیمه، ینه کندم گولدم .

§

نفعینك ترجمهٔ حالنی تحریر هر کیمه عائد اولورسه اولسون: او نادرهٔ دورانك ماهیت طبعنی تصویر ایله شاعره معنوی بر مونومان یاپمق کله وَکمالك اهمالی حالنده ایسه مفطور اولدیغکز تمایز عرفان حیثیتیله سزه منحصر اولمق لازم گلوردی .

کمال بك بکا بویله بر وعده بولنمش ایکن انجاز اتمیور!
سز ایسه او اقتدارکزله برابر بیلم نیچون احتراز ایدیورسکز؛
ایشته بریکزك عدم انجازی، دیگرکزك نابجا احترازی بنی
بو امر خطیری ایفایه سوق ایدیور. بناءً علیه بوراده،
شیللرك هیکلی قارشوسنده بنده، او هیکل بلاغتك بر
طاسلاغنی وجوده گتورمگه چالیشه جغم. اما استدیگم گبی
موفق اوله میه جق ایتمشم. نه باس وار؛ حسن نیته
مقرون اولان تشبثاتده موفقیتله محرومیتك شانی مساویدر.

باصرهٔ ادراکی نغمی گبی بر عظمت افکار هیکلی
احاطه دن دگل، تماشادن بیله قاصر اولان بر عاجزك،
آنی تصویره مبادرتنی حسن نیته باغشلامیوبده، بر
جسارت خودبینانه یه عطف ایله استخفافه قالقیشه جق اولان
مغروران شعر وانشایه قارشو، سزك گبی کرام ادبا
عندنده اولسون خدمتی تقدیر بیوریله جغنده امیدم
برکالدر.

بناءً علیه تحریرنه شو آنده ابتدا ایده جگم اثر
حقیرانه‌یی اخلاص قدیمك بر وثیقهٔ جدیده سی اولمق اوزره
شمدیدن نام عالیکزه اهدا ایتمکله لازمهٔ احترامی ایفا
ایتمش اولیورم؛ بکم افندم.

وجدانکز

ابوالضیا توفیق

کتابخانهٔ ابو الضیا

عدد ۱۰۲

منتخبات تصویر افکار

ادبیات

شناسی

اوچنجی طبعی

معارف نظارتنك رخصتیله

قسطنطنیه ۱۳۱۱ مطبعهٔ ابو الضیا

پاره ۱۰۰

كتابخانهٔ ابو الضيا

شناسى

منتخبات تصوير افكار

ادبيات

اوچنجى طبعى

قسطنطينيه

١٣١١

مطبعهٔ ابو الضيا

شناسی

وفاتی ١٧ ايلول ١٨٧١

منتخبات تصویر افکار

مقدمه

[تصویر افکار - نومرو ۱ - فی ۲۸ ذی الحجه ۱۲۷۸]

هر بر دولت اداره‌سنه مؤکل اولدیغی بر هیئت مجموعهٔ ملیه‌نك بقاسیله پایدار وخیر ومنافعنه موافق صورتده تدبیر مهام ایلمکله قوی الاقتدار اولمق قضیه‌سی مانند بدیهی اوّلی براهاندن مستغنیدر . برحال مدنیتده بولنان خلق ایسه کندی منافعنك حصولی حقنده نه صورتله صرف ذهن ایلدیگی ترجمان افکاری اولان غزته‌لری لساننده معلوم اولور .

بو مطالعه‌یه مبنی هر بر مملکت متمدّنه ایچون الزم اولان اودرلو ورقه‌نك ملت معظمهٔ عثمانیه میاننده پیدا اولمسنه مقدملری ساعی و موفق اولدیغم مثللو، تکثیر عدادی املیله بو دفعه دخی بارخصت سنیه حوادث و معارفه دائر اشبو (تصویر افکار) غزته‌سنك تأسیسنه تشبث ایلدم . مادامکه دولت و ملته امید بخش فوز و فلاح اولان عصر همایون جناب پادشاهیده میدانه چیقمش اولمسندن ناشی وظیفهٔ شکرانیتمی بو یولده عمومه خدمت ایتمکله ادا ایتمش اوله‌جغمك بیانه ابتدار اولنور . شناسی

یونانستانه دائر بند مخصوص

[تصویر افکار ـ نومرو ٣٧ ـ فی ٩ جمادی الاولی ١٢٧٩]

یونانستانده بر فساد ظهوریله تشکل ایدن ادارهٔ موقته طرفندن اوتونك قراللق حقوقی اسقاط اولندیغنی ٣٥ نومرومزده بیان ایتمشیدك .

شمدیکی یونانلولر جمهوریت ادارەسنك رابطهٔ قوامی اولان صفتلردن عاری اولدقلریچون دائمی صورتله جمهوریت شکلنه گیرملری حال حاضرده ممکن اولەماز . بونلرده قرال انتخابی ایسه حامیهٔ یونان دولتلرنك ید اقتدارینه مفوّض اولوب، فقط یونانستانك نظاماتی [۱] اقتضاسنجه قرال اولەجق ذات روم مذهبنده دگل ایسه حین نصبنده آنی قبول ایتمسی لازم گلور .

شو فسادك اسباب حقیقیەسندن بری و بلکه برنجیسی اوتونك زماننده بعض امللرینه نائل اولەمامەلری قضیەسیدر . ایشته بوجهتله یونانیلر مذهب ومشربلرینه موافق برحکمدار آرارلر .

همجوارلری بولنان عثمانیلر ایسه اوتەدنبرو یونانستانجه ممالك دولت علیەیه دائر دوران ایدن افکارك شو آرالق بعض تأثیرات مضرّەسی

[۱] یعنی قوانین اساسیەسی .

گورلمسندن اصلا احتراز ایتمزلر . چونکه نیات عالیه‌سی جهتیله تبعهٔ صادقه‌سی عندنده عزیز الوجود اولان پادشاهك عصرنده (یقین وقتلرده قدر گیرلمسی ممتنع عد اولنان) قره طاغك قلبگاهنه رکز علم مظفریت ایدن عساکر عثمانیه حاضر سلاح بولنمشدر . بوندن بشقه ۹ نومرومزده بیان قلندیغی وجهله روسیه مسئله‌سی اوائلنده یونان حدودنده انشاسنه مباشرت اولنان قله‌لرك سرعت اکمالیچون مؤخراً مخصوص مأمورلر گوندرلمشیدی .

قالدیکه سالف البیان اختلال جدید خبری استانبوله عکس ایدنجه انگلتره‌یه تابع جزایر سبعهٔ یونانیه اهالیسندن بوراده بولنانلرك شنلك طرزنده بعض شیلره وکمیلرینی طوناتمغه باشلمش اولملرندن دخی آگلاشیله‌جغی وجهله اوته‌دنبرو الینوز حکومتنه التحاق ایتمك املنده بولندقلرندن . بو وقعه دولت مشار الیهانك اوطرفلرجه فوق الغایه نظر دقتنی جلب

ایده‌جکی بدیهیدر . حتی بوندن بر ایکی آی اوّل یونانستانده ظهوره کلان هیجان اذهان آره‌سنده انکلتره خارجیه ناظری طرفندن « یونانلولر همجوارلری علیهنده بر حرکت تجاوزیه ایقاع ایدرلرایسه دولتلرینك بقاسی بیله مخاطره‌ده قالور» مآلنده آتنه‌ده بولنان انکلیز ایلچیسنه بر تحریرات کوندرلمش وبو تحریرات یونان دولتی خارجیه نظارتنه رسماً ارائه اولنمش اولدیغی بعض غزته‌لر صورت صحیحه‌ده روایت ایتمشیدی . فرانسه دولتنك افکاری دخی یونانستان حقنده انکلتره‌لونك مطالعاتنه یاقلاشمش اولدیغی روایت ایدیورلر .

قرال اوتونك منسوب اولدیغی باویرا خاندانی آلامانیالی اولدیغنه مبنی وقوع بولان خلعدن آوستریا دولتنك ممنون اولمامسی امر طبیعیدر .

چرکس قومنه دائر بند مخصوص

[تصویر افکار ـ نومرو ٤٠ ـ فی ٣١ جمادی الاولی ١٢٧٩]

چرکس ملتنك قلبجی اتمگی اولمق اوزره هنوز نعمت سربستیدن بهره یاب اولان برفرقه‌سی هرنوع فنون وصنایع حربیه‌دن محروم بولندقلری حالده مدت مدیده‌دنبرو ملیت ووطننی کندوسنك تخمیناً آلتمش بش مثلی راده‌سنده بولنان بردولت معظمه‌نك مهاجمات شدیدهٔ غدّارانه‌سندن محافظه ایتمکده‌در. واقع اولان روایاته نظراً بونلر برقاچ سنه‌دنبرو دها زیاده ترقی یوللرینی طوته‌رق ادارهٔ عمومیه‌لرینی، اعضاسنی بالاتفاق انتخاب ایلدکلری برمجلسك ید اقتدارینه تسلیم ایتمش وَ بونك معیتنده دخی فصل دعاوی ایچون لزوم گورینان محلّلره کوچك کوچك مجلسلر تشکیل ایلمشلردر. ایشته بو حاللرده وَحرکات حربیه‌لرنده هیچ بروقت اویله قره طاغلولر

گبی وحشیانه و خونخوارانه طوراندقلری ایشیدلمدیگنه نظراً، چرکسلرك، استقلالنی اوروپانك حقانیتنه تصدیق ایتدیرەجك رادّەیه گلدکلرینه شبهه اولەماز .

بردە معلوم اولدیغی اوزرە بیوك پترونك تشبثاتی وَاخلافنه براقدیغی [وصیتنامه] روسیەدولتنك هیئت ادارەسنی بتون عالمی استیلا ایتمك افکاری اوزرینه تأسیس ایتمش وَاخلافی دخی قطعا گوستردیگی یولدن آیرلامشدر . مذکور وصیتنامه ایسه اوّلکی مهاجماتك همجوار بولنان ممالك اسلامیه اوزرلرنده اجرا اولنمسنی توصیه ایدر . ایشته بناء علیه چرکسلر حقوق عامّەنك اخلالنی موجب اولەجق بویله برافکار مستولیانەنك اوحوالیجه اجرا آتنه سد اولمقده اولدقلرندن، محافظەلری کافهٔ ملل ودولك منافع مشترکەلرندندر .

خصوصیله انگلتره‌لو هندده اولان تعلق مناسبتیله روسیه‌لولرك بونلری ازدرك عجمستان اوزرندن اوطرفلره بریول آچمسنه هیچ بروجهله راضی اوله‌ماز .

قالدیکه روسیه‌ده بولنان واوروپاده چیقوبده روسیه طرفداری اولان غزته‌لر چرکسلری اسارت ماده‌سندن طولایی حقوق انسانیه‌دن چیقاره‌جق وقهر واستیصاللری واجبدر دیه‌جك صورتده اتهام ایتمکده‌در .

اسارت طرفداری اولمدیغمز حالده شویله جواب ویررزکه : بر ملتك ملکنده اسیر بولنمق بحق ازاله‌سنی دعوت ایده‌جك بربهانه اولسیدی روسیه‌لونك شمدی‌یه قدر دنیاده نام ونشانی قالمامیلیدی . زیرا کندیلری کچن سنه‌لره قدر (سرف) نامیله تیمور باش اسیرلر قوللانورلردی . وذاتا اوروپالودن آزمه برقوم اولوب دنیانك الك

متمدن وَ تربیه‌لو ملتلردن معدود اولان آمریقا ممالك مجتمعه‌سی اهالیسندن جنوبلولر جمهوریت اداره‌سنده وَخرستیان مذهبنده اولدقلری حالده اسیر قوللانمق ایچون عموماً جان فدا ایدر صورتده مخالفلرینه مقاومت ایتمکده‌در . بو حالده اوروپالولر بونلرك عادتا دمنی‌هدر وَملیتلرینی‌دکل، بولندقلری ملکی بیله زیروزبر ایتملری لازم گلوردی. بر چوق تجارتنه سکته گتورمامك ایچون آنلره میل گوسترن وَضمناً وقایه‌لری صددنده گورینان ملتلر حقوق عمومیه‌نك محافظه‌سی ایچون چرکسلری حمایه ایتمامك روامیدر !

بویله استقلال وملیتلری اغورنده بیمحابا جانلرینی فدا ایدن برملتك شوحقوق مشروعه‌سی رسماً تصدیق‌اولنه‌جق اولورسه، بومقابله‌ده اسارت مادّه‌سنی قالدیروب آندن حاصل اولان منافعلرینی

دخی فدا ایده‌جکلری افکار وطن‌پرورانه‌لرندن
مأمول اولنور .

روسیه‌یه دائر بند مخصوص

[تصویر افکار ـ نومرو ٤٤ ـ فی ٥ جمادی‌الآخره ١٢٧٩]

روسیه غزته‌لری دولت علیه علیهنده قوللاند-
قلری لسانی بو گونلرده عادتلرندن زیاده شد-
تلندرمش اولدقلرینه مبنی بوصورت بزم دخی
حقیقت حالی ممکن مرتبه بیان ایتمامز ایچون
بر فرصت ویرمشدر .

روسیه‌لونك استیلای عالم افکاری اوزرینه
مؤسس اولان وَ (٤٠) نومرومزده دخی بیان
اولنان اصول اداره‌سی اقتضاسنجه پروت مظفریتندن
تا ادرنه وقعه‌سنه کلنجه‌یه قدر دولت علیه‌یه بالنفس

اجرای خصومتدن بشقه عثمانلیلری، اوتاریخده یك اختلاطمز اولمیان اوروپا دولتلرینی علیهمزه تسلیط ایده‌جك صورتده گوستروب، بونلرك برازینی حسبیجه اقناع وَ اقناع ایده‌مدیگنی بعض منافع خاطر فریب عرضیله اطماع ایدرك بزی پك چوق ضررلره اوغراتمشیدی .

نه چاره‌که بو حاللر حب وطن وَغیرت ملیه‌لرینی عالمه تصدیق ایتدیرن یکیچری عسکرینك بعض نظامسزلغه یوز طوتدیغی زمانلره تصادف ایلدی .

مؤخرا یکیچریلرك (دولتمز ایچون برضعف معنوی اولان) شو نظامسزلغی کندیلرینی حامیٔ ملت صفتلریله برابر محو ایتمش وَ حکومت سنیه اطوار وحرکاتنده مطلق العنان قالمش اولدیغی متعاقب روسیه‌لو تیز طورانه‌رق عثمانلیلرك قوهٔ قدیمهٔ حربیه‌لرینك کاملاً اعاده و تجدیدینه مانع اولمق اوزره معلوم اولان تکلیفاته قالقشدیغندن ،

وَبورا‌جه دخی هر نه وقت بر حرکت و هیجان ظهور ایتسه سیف عثمانی ابرهٔ مقناطیس گبی شمال طرفنی گوستردیگندن، ادرنه وقعه‌سی میدانه گلدی ایسه‌ده روسیه‌لو ینه بتون بتون نائل امل اوله‌مدی .

دولت علیه ایســه بوندن صکره اوروپا ایله اولان مناسباتی تزیید ایله اقطار شرقیه‌ده پرتوانداز ظهور اوله‌رق، ممالك غربیه‌یی اشراق ایتمش اولان انوار معارفدن بوراده ناقص اولانلرینی اقتباســه باشلامشیدی . بونك بزجه اولان نتایجنك محاکمه‌ســندن شمدیلك صرف نظرله صدده شووجهله رجوع اولنورکه : روســیه‌لو عثمانلیلرك طوتدیغی اصول جدیده‌نك سوقیله موازنهٔ دولیــه‌یه داخل اولمسندن اجتناب ایدرك، بونك منعی اسبابی تحرّی‌یه باشلایوب، بزی دخی تاتارلر صورتنه گتورمك وَهیچ اولمازسه پولتیقه‌جه تابعیت معنویه‌ســنده طوتمق مادّه‌سنی اصول اتخاذ ایتمشیدی (زهی تصور باطل

زهی خیال محال) وَبونك صور اجرائیه‌سنی دخی استحصال ایچون قصد سباعی وَلسان روبهی ایله دولت علیه‌یه بر وقتلر صورت حقده وَ طرز معاونتده گورینوزدی .

وقتاکه روسیه‌لو گوستردیگی دوستلق یوزندن مأمول ایتدیگی نتیجه‌یی آله‌میوب یواش یواش طبیعت اصلیه‌سنك پرده‌سنی قالدیر مقده ایکن مجارلر [١] زیر حمایت سلطنت سنیه‌یه التجا ایله کندیسنك مجازات ظلمیه‌سندن قورتلنجه، برخیلی وقتدنبرو گوزینه کسدردیگی عثمانلیلر، افکار تجاوزیه‌سنه حائل اوله‌بیله‌جك بر حاله گلدیگنی آگلایوب، تصدیات واقعه‌سنی صقشدرمق ایچون ١٢٦٩ سفرینی میدانه گتورمشیدی .

لكن موازنهٔ دولیه‌نك بقاسی بوملکده بولنان

[١] شناسی مرحوم مجارلره (ابلولر) تعبیرینی تردیفده زهول ایتمش اولسه گرکدر . للطابع

حكومتك بقای استقلاليله حاصل اوله‌جغنی اوروپالولر قطعياً بيلمش اولدقلرندن . انگلتره وفرانسه دولتلری بالفعل معين اولديلر .

ايشته بو محاربه‌دنصكره روسيه‌لو علناً تخطی وتعدی‌يه ميدان بوله‌مديغندن . وارقوتنی اسكيدنبرو عادتی اولان اضلال رعايا مسئله‌سنه صرف ايدردی . يعنی ممالك عثمانيه‌ده يوقدن بر طاقم دعوالر چيقاره‌رق ، بونلره ينه كندوسی حق ويرر وبلكه اوروپا نزدنده آوقاتلق ايتمكه قالقيشوردی .

حال بويله ايكن عصر جديد سلطنت سنيه‌نك مأثرندن اولان قره‌طاغ مظفريت حربيه‌سی وماليه‌نك مقدمهٔ اصلاحاتی ظهوريله صرب مسئله‌سی دخی استديكی كبی علو انميجه . ينه آمالنده يأس وفتور امارەلری گورينه‌رك . بزی غزته‌لرينك لسان طعن وتقبيحنه ويرمش وخرستيانلرك احوالندن شكايتی تزييد ايتمشدر .

هرنه‌قدر روسیه اداره‌سنك بعض جهتله بزدن منتظم یرلری اولسه بیله بونلرك اکثری خلقی اصول عرفیه تحتنده اداره ایچون یاپلمش برطاقم آلتلر اولدیغی وبکتمدیکی برملکك اداره‌سی روسیه اداره‌سنه مرجح بولندیغی ادّعا اولنسه زیرده بیان ایتدیکمز برقاچ دلیل کافی دکلمیدر ؟

اوّلاً، شرائط شاقه‌ایله مقید اوله‌رق کوستردیکی بر مساعده‌جك اوزرینه بالاختیار بو طرفه ایکیوز اللی بیکدن متجاوز اسلام هجرت ایتمدیمی ؟

ثانیاً، دام اغفاله طوتیله‌رق اول طرفه کیدن برطاقم بلغار، تبدیل هوا ایدرجه‌سنه علی الفور عودت وکمال سوز وکداز ایله جانب دولت علیه‌یه التجا ودخالت ایلمدیلرمی ؟

ثالثاً، برخیلی زماندنبرو تبعه‌نك تفریقیله روسیه تابعیتنده قالمق استیانلرك ممالك دولت علیه‌یی ترك ایتملرینه قرار ویرلمشیکن دها قاچ کشی کیتدی ؟

بو حاللر میدانده ایکن روسیه غزته‌لری خرستیانلرك احوالندن عجبا نه یوزله شکایت ایده بیلور ؟

اگر مراد ، ینه دولت علیه حقنده بر طاقم عزویّات میدانه قویه‌رق ، اوروپالیلری آلداتمق وَ افکار قدیمه‌لرینك اجراسنه بو صورتله بر یول بولمق ایسه بیچاره‌لر پك یا گلیور . زیرا اوروپالولر آنلرك مطالعاتی پك اعلا بیلورلر . وَ آسایش عمومینك بر حافظ معنویسی اولان ممالك عثمانیه‌یی مسقولك چگنه‌مسنی استمزلر .

حال بوکه روسیه دولتنك بو گونلرده خارجه زیاده اوغراشمسی کندی غوائل داخلیه‌سنی ستر ایتمك ایچون اوله‌لیدر . زیرا ارباب دقت مالیه‌سنده اولان مشکلاتی پك اهمیتله بیان ایدیورلر .

لهستانده شراره پاش ظهور اولان آتش فساد گتدکجه اشتعال واشتداد ایدرك ، وقت وقت ممالکنك سائر یرلرنده دخی آثاری گورینیور .

ایکی یوزلو عقاب سطوتنك برقادی مثابه‌سنده اولان قره‌دكز دونماسی استانبولك باشنده برآلت تهدید ایکن محو و نابود اولدی .

اهالیسنك اذهاننه یواش یواش حریت وسربستلك هوالری یرلشدی . ایمپراطور اغوزنده اولنلر، ینه دیریلوز اعتقادی آزالمغه باشلادی .

روسیه غزته‌لرینك غرضی بو اولمیوبده خرستیانلری اغفال ایسه ؛ بونلر دولت علیه‌نك زیر حکومتنه گیره‌لی ابقا اولنان حریت وقومیتی وفنون وامتیاز خصوصلرنده گتدکجه گوزدکلری ترقیاتی هیچ دوشونمزلرمی ظن ایدرلر .

ذاتاً مسقولولر گبی خرستیان اولدقلری حالده روسیه‌لونك تحت حکومتنه دوشمش اولان لهستان ایچنده دمبدم گورینان حریت وسربستی رنکلرینی روسیه دولتی لهلولرك قانیله امحا ایلدیگی وَدگل یکیدن مساعده ایتمك لهستانك اداره‌سنه دائر

اسکیدن موجود اولان تعهدات رسمیه‌سنی بیله دولتلره قارشو محو وابطال ایتمش اولدیغی حالده بویله برادارهٔ عرفیه‌نك زیر حکومتنه آدمی دعوت اولنور ؟

ایشته والحاصل مطالعات مشروحه نظر دقته آلنجه. روسیه غزته‌لرینك لسانلرنده دونوب طولاشان لاقردیلر مأیوسلرك کمال تحسر ایله ورد زبان ایله‌کلری حسبحاللر قبیلندن اولدیغی آکلاشیلور .

ملت موسویه

[تصویر افکار ـ نومرو ٥٢ ـ فی ٤ رجب ١٢٧٩]

یهودی ملتی بیننده خیلی مدتدنبرو بر منازعه واختلاف دوام ایتمکده ایدی . بونلردن برچوق

آدم بوندن برقاچ گون مقدم عرض شکوا ایچون باب عالی‌یه وَاورادن سرای همایونه التجا ایتمشلردر .

بو ماده اوزرینـه آلنـان معلوماتدن مأذون اولدیغمز قدرینك درج وتحریری مناسب گورلدی.

شـویله که اوروپاده بولنـان یهودیلر عادات واطوارجه براز فرنکلره تقلیـد ایتمش وَمدنیت حاضره یولنه گیرمش اولدقلرندن؛ بونلر ممالك شرقیه‌ده تکثر ایتمگه باشلایَنجه بوراده بولنان یهودیلری کندیلرینه بکزتمگه وَبونلرك بعضیسی دخی آنلره بکزه‌مکه میل ایتمشیدی .

بوصرده‌ده ایچلرنده برده ملت مجلسی تشکل ایلشـدر؛ که بو دفعه‌کی منازعه‌نك مادّهٔ اصلیّه‌سی بودر .

بعض ارباب وثوقك روایتنـه گوره بغدادلی یحاسـقال ، هم یهودیلرك قپو اوغلانلغی وَهمده مجلسك کتابتی خدمتلرینی جمع ایله ، بونلره برده

غزته جیلك علاوه ایدرك ، هر نصل ایسه مجلس طرفندن زیاده‌جه نفوذ قزانمش وَ بعض معاملاتیله اکثر اهالی‌یی دلگیر ایلمش اولدیغندن بشقه ، ذاتاً کندیسی افکار جدیده‌یه مائل بولندیغی جهتله اسکیلك طرفداری اولان خاخام وَ آحاد ناسك پکده مرغوبی دگل ایمش .

بوندن براز اوّل موسی الیه غزته‌سنده فرماسونلغك محسناتنه دائر بربند درج ایتمش اولدیغندن . بوکیفیت ملت بیننده بر هیجان حاصل ایدرك اوچ بش خاخام موسی الیهك عزل وتأدیبی ایچون مجلس رئیسی بولنان آوستریا تجار معتبراندن موسیو قاندویه مراجعت ایلمشلردر . رئیس موسی الیه ، بحاسقالك حامیلرندن اولمغله ، خاخاملره ترس معامله گوستروب بو جهتله خاخاملر آنی حریم ایتمش وَاودخی موسی الیهمدن برینی ضرب ایلمش اولدیغندن ، بشقه اصنافدندر دیو ایپلك خانه‌یه گوندرمشدر .

ایشته بونك اوزرینه برقاچ بیك یهودی ایوبده رکاب همایونه درلو درلو بایغرەلرله عرضحاللر تقدیم ایتمشلر ایدی .

بو گورلدینك عقبنده مجلس ، موقتـاً قپانوب دعوانك رؤیتی مجلس والایه حواله بیـورلدی . اکثرینك ادعاسی رئیس مجلس تابعیت اجنبیـەده وافکار ملیه‌نك خلافنده بولندیغندن ، وخاخام باشی دخی آکا معاونت ایلدیگندن ، ایکیسـنك دخی عزلی مسئله‌سیدر .

بریکی طاقم ایسـه ظاهرده خاخاملر وصایت ووکالت گبی درلو درلو ایشلره قاریشـەرق ، ملتی اضرار ایلدکلرندن بشقه عقایدی فوق الغایه تصعیب ایدوب ، بو اصول گیده گیده یهودیلری بتون بتون خطرگاه اضمحلاله القا ایدەجگندن بحث ایتمکده ایمش .

الحاصل مجلس والاده ویریلان قرار عالی

اقتضاسنجه موسی الیهمانك عزل اولنوب اولنماسی سلانیك وَسیروز وَازمیر خاخام باشیلرینك ویره-جکلری اعلامه تعلیق اولنمش وَبونلر (باتلغراف) دعوت اولندرق ایکیسی کلمش ایسه‌ده ینه تبعهٔ اجنبیه‌دن بولنان سلانیك خاخامی هرنه سببه مبنی ایسه کلمامش اولدیغندن، آنك یرینه صکره‌دن قلبه خاخامی گتوردلمشدر .

شمدی بو ایکی خاخام دخی خاخام باشنك لهنده اعلام ویرمش اولدیغی ینه موسی الیه یحاسقال غزته‌سنده نشر واعلان ایتمش اولدیغندن، شمدیکی گورلدیکنك اصلی بو اولیور . دعوانك رؤیتی دخی ینه طشره خاخاملرندن بعضیلرینه حواله اولنه‌جغی سویلنیور .

ایشته یهودیلر من القدیم اعتقادجه ایکی صنف اولوب اکثریتك خلافنده بولنان جزؤ ینه [قرائی] دیدکلری گبی شمدی پولتیقه‌جه دخی ایکی‌یه انقسام

ایدرك جماعتدن آیریلانلر [سویلیزه] اعتبار اولنیور ایمش .

نتیجهٔ مصلحت نرهیه وارهجغی مجهول اولوب، حق نه طرفده اولدیغی بحثنده دخی ارباب تدقیقه گوره افادات مشروحه کفایت ایدر .

تلماق ترجمه‌سی

[تصویر افکار ـ نومرو ٨٠ ـ فی ٢ رمضان ١٢٧٩]

فنلون نام فرانسز منشیٔ مشهورینك (سرگذشت تلماق) عنوانیله موصوف اولان تألیف حکیمانه‌سی، صورتده افسانهٔ عشق ناقل گبی ایسه‌ده، معناده عدل وداد ایله افراد ناسی برمراد ایتمکدن عبارت بولنان تدبیر ملك قواعد کلیه‌سنی شامل برقانون حکمتدر .

بویله شاهانه بر فنه دائر اثر بهینك ترجمه ترجمه‌سی ایسه، طبع شاعرانه وَاسلوب وزیرانه‌یه محتاج ایدی . بناء علیه معارف ادبیهٔ اسلامیه‌ده جماه‌نك مسلّمی وَوقتك صدر اعظمی اولان فخامتلو دولتلو یوسف کامل پاشا حضرتلری بونك لسان عثمانی‌یه نقلنه موفق اولمشیدی .

بحقٍ نشره شایان اولان بوکتاب گزین، مقدما (طبعخانهٔ عامره) ده طبع اولنمش ایسه‌ده نسخه‌سی ندرت بولدیغندن، دفعهٔ ثانیه‌سی صحت عباره وَلطافت طبع وَتفریق فصول وَمحسنات سائره‌یی جامع اولمق اوزره تصویر افکار مطبعه‌سنده برمدتدنبرو باصلمقده اولدیغی حالده شمدی ختام بولمشدر .

مطبعهٔ مذکوره بویله برتألیف جلیلك نشری خدمتندن حصه‌دار اولمغله افتخار ایدر .

معرض عمومی عثمانی

[تصویر افکار ـ نومرو ٧٩ ـ فی ٨ شوال ١٢١٩]

سلطان احمد میداننده انشا اولنمش اولان سرگیٔ عمومیٔ عثمانی شهر رمضانك طقوزنجی جمعه گونی کشاد اولنمشیدی . مدنیت حاضره ایجابنجه ثروت، قوت دولتك وَصنایع وحرف دخی یسار وثروتك اعظم اسبابندن معدود اولمشدر .

صنایع ایسه اطفالك بالفعل مستعد اولدیغی خاصه‌لرك بالقوه استعمالندن محروم اوله‌رق دنیایه کلدیگی گبی، غایت ساده وَانواع نقایص ایله آلوده اولدیغی حالده اکثر احتیاجات ضروریه وَیا عارضیه‌نك سوقیله وَ بعضاً دخی تصادف صورتیله ظهوره گلور .

اطفال اوّلا اجزای عنصریه‌سنك نشو ونماسیله

انسانیتجه بر درجه‌یه قدر وصول بوله‌رق، آنك ایلروسنده قابل اولدیغی معلوماتی نصل ارباب مطالعه‌نك تجارب نظریه‌سیله استکمال ایدر ایسه، صنایع دخی اولوجهله ظهوره گلدیگی موقعك مدنیتجه بولندیغی مرتبه‌یه وَاهلنك اکابردن گوره‌جگی رعایت واعتباره گوره براز انتظام بوله‌رق، فقط درجهٔ کماله وصول ایچون دیگر اصحاب صنعتك مشاهدهٔ مجربات فعلیه‌سنه محتاج اولور .

تفصیلات مشروحه‌یه نظراً بویله بر سرگی هرقاچ مملکتك محصولات صناعیه‌سنی شامل ایسه اوزالرده بولنان ارباب صنعتك مجربات فعلیه‌سنی محتوی برکتاب دیمکدر .

کتاب ایسه موضوعی اولان فنك اصلاح ونشرینه خدمت ایتدیگی گبی، سرگینك دخی منفعتی، حاوی اولدیغی اشیانك استکمال وتعمیمندن عبارتدر .

ممالك عثمانيه‌نك قوهٔ محصله‌سی فيض طبيعيسی قدر ثمره حاصل ايده‌مامسيله برابر ينه محصولاتی معمولاتنه نسبتله پك ايلرو اولديغی مسلم اولديغندن، اوّلا آنلرك بعضيسندن مثال اوله‌رق بحث اولنمق مناسب گورلدی :

خلقك الك زياده تجربه‌لو اولانلری الك زياده فائده‌لی اولان شيلره رغبت ايدرلر . مثلا بوراده بولنان اوروپالی اصحاب صنعتدن سرگی يه گلانلر سماقی وَمرمر وَسائر نوع طاشلرله آغاج انواعنه هرشيدن زياده نظر تقدير ايله باقمقده‌درلر .

آغاجدن اشيا اعمال ايدن اصناف بيننده مقدما انحصار نظامی جاری ايكن . بونلر قوللاندقلری آغاجه زياده‌سيله دقت ايدرلر، مثلا طيانيه‌جق بر آغاجدن برشی ياپديرلمق استنيجه، ولو زياده پاره تكليف اولنسه بيله، قبول ايتمدكلرندن . اعمالاتلری غايت قوی اولور ايدی . حتی ابنيهٔ عتيقه‌ده بولنان

آثار دخی بونی اثبات ایدر . شمدی ایسه انحصار مادّه‌سی اورته‌دن قالقمش اولدیغی حالده بونلرك اکثریسی معمولاتنه دقت اهتمام ایدلمکده‌در . اصناف مرقومه سرگیده بولنان اشجاره نظر تقیدایله باقوب ایشلرینه یرایه‌جق آغاج نره‌دن گلدیگنی و نه صورتله جلب اولنه بیله‌جگنی آکلاسه هم کندیلری دها زیاده مستفید اوله‌جغی وهمده یاپدقلری اشیا حسن صورت کسب ایده‌جگی درکاردر .

بو صورتده اشیای مذکوره‌نك الڭ اداناسی سرگینك علت غائیه‌سنجه اورادە رونق افزای موقع اعتبار اولان اقمشه ونفایسك الڭ اعلاسندن دها گران قیمت عد اولنه بیلور .

استانبولك ابنیه‌سنده گوریلان طاشلرك کثرت ونفاستی جوارده صنایعجه پك بیوك منبع منفعت اوله‌جق خیلیدن خیلی طاش معدنلری

اولدیغنی اثبات ایدر . وفی الحقیقه بونلرك سرگیده گوریلان نمونه‌لری دخی پك گوزلدر .

معمولاته گلنجه بونلرك ایچنده الڭ اعلی شیلر کچه‌لر ایله عربستان وعراق وبروسه طرفلرینڭ قاشلری اوله‌رق . اوروپا امتعه‌سنڭ رواجی ممالك عثمانیه معمولاتنی عادتا گوشهٔ نسیانده براقمش اولدیغی حالده ینه بوقدر اشیا بولنمسی طوغریسی تشکر اولنه‌جق مواددندر .

اوروپا امتعه‌سنڭ اعتبارینه ایسه فابریقه‌لر سایه‌سنده حاصل اولان اوجوزلغی ایله حائز اولدیغی دقایق هندسیه ورسامیه باشلیجه سببلردندر .

طوبخانه‌نڭ سرگی‌یه قونیلان فابریقه معمولاتی ایله ترسانه‌نڭ آلات نمونه‌لری بحق شایان تقدیر اوله‌رق، احتیاجات وطنه همان بالقوه کافی اوله‌بیله‌جك مرتبه‌ده اولدیغی ارباب وقوف روایت ایدیور .

ایشته ایلروده احتیاجات بلدیه‌یه یرایه‌جق

فابریقه‌لر دخی یاپیلور ایسه سرکینك فوائد مأموله‌سی استکمال اولنمش اولور .

سرکیده انشا اولنمش اولان محل مخصوصنه وضع اولنمق اوزره انکلتره‌دن پك کوزل زراعت آلتلری کلمش اولدیغندن وبونلردن زیاده‌سیله منفعت حاصل ایدیله بیله‌جکندن، اراضی اصحابندن بولنان ارباب دولت وثروت آلات مذکوره‌یی اشترا واستعمال ایتسه‌لر اهالی‌یه برمثال تشویق کوسترلمش اولوردی .

چونکه نظر تدقیق وامعان ایله باقیلور ایسه اوروپاده صنایع بودرجه‌یه کلمش ایکن، بوراده دخی صنعتی ایلرولدوبده آنکله خارجدن جلب منفعت ایتمك وبلکه احتیاجات بلدیه‌یی تماميله استیفا ایلمك پك مشکل اولدیغی جهتله ممالك عثمانیه‌نك اصل منبع معیشت و ثروتی محصولات ارضیه اولدیغنه

شبهه‌اولنه‌مز. حتی اعصار قدیمه‌ده آناطولی قطعه‌سی معمورهٔ دنیانك باغچه‌سی نامیله مشهور ایدی .

بناءً علیـه بزجه محصولاتك تزاید وصرفیاتی اسبابنك استحصالنه دقت اولنور ایسه هرصورتله اولان احتیاجاتمزی دفع ایتدكدن صكره فضله بیله قاله‌جغی بدیهیاتدندر .

دارالفنون درسلری

[تصویر افكار ـ نومرو ٦٢ ـ فی ٩ شعبان ١٢٧٩]

معادن همایون اداره‌سی رئیسی سعادتلو درویش پاشا حضرتلری معرفتیله دارالفنونده عمومه ویر-یلان حكمت طبیعیه درسـنك قراری ٥٢ ویوم كشادی دخی ٥٦ نومرولرمزده برر مادهٔ رسمیه ایله اعلان اولنمشیدی .

حکمت طبیعیه‌نك عملیاتی غایت مفرح ومفید اولدیغندن، نظریاتنی تحصیل ایچون دخی خواهش موجب اولدیغی مذکور درسك کشادندنبرو خلقك کمال ازدحام ایله استماع ایلملری دلالتیله ثابت اولور. بونظریاتك کنهنی آکلامق ایسه مبادئ علوم ریاضیه‌یی بیلمکه موقوف اوله‌رق، ریاضیاته دائر بردرس کشاد اولنه‌جغی ایشیدلمکله. عین اصابت اوله‌جغی درکاردر . بوندن بشقه ایلروده ینه مشار الیه حضرتلری کیمیا فنی دخی تعلیم ایده‌جکی گبی، مجلس تحقیق رئیسی سعادتلو صالح افندی حضرتلری تاریخ طبیعیه و منجم باشی فضیلتلو عثمان صائب افندی حضرتلری علم هیئته واصحاب معارفدن برذات دخی حکمت عملیه‌یه دائر بردرس کشاد ایده‌جکلری صورت صحیحه‌ده مرویدر .

معارف اسلامیه‌نك وقت کمالنده ابن سینا گبی وزارت عظمی مسندینه وصول بولان وحتی

دولت علیه‌ده دخی طریق علمیه‌ده حائز اقصی المراتب اولان بعض ذوات وقتیله عمومه فنون تدریس ایدرلردی [١]. و الیوم اوروپاده وکلادن مقتدر اولانلر بویله درسلر ویررلر. چونکه درجهٔ کماله واصل اولان بر نهال پرورشیاب اولدیغی زمینه محصولنی نثار ایلدیگی گبی، ارباب معارف دخی درونده متعیش بولندیغی هیئت مدنیه سایه‌سنده فیضیاب اولمغله ثمرهٔ معلوماتندن عمومی حصه‌دار ایتمك فعلاً ایفای وجیبهٔ شکرانیت دیمکدر.

تذکرة الشعراء

[تصویر افکار ـ نومرو ١٣٥ ـ فی ٢٧ ربیع الآخر ١٢٨٠]

آل عثمان دولتنك بدایتندنبرو ظهور ایدن شعرامزك ترجمهٔ حاللرینه دائر موجود اولان

[١] بونلرك اك مؤخری صدور عظامدن کتخدا زاده عارف افندی مرحوم ایدی. للطابع

تذکره‌لرك الڭ مؤخری محکمهٔ تجارت کتبه‌سی متحیزاننـدن شاعر مشهور رفعتلو فطین افندینك اثریدر، که هجرتك ۱۱۳۵ تاریخنـدن عصرمزه قدر منتهی اولوب، ۱۲۷۱ سنه‌سی لیطوغرافیا وَدفعهٔ اولی اوله‌رق نشر اولنمش ایسه‌ده، نه چاره که بزه نسـبتله (تاریخ شعرای متأخرین) اولان بویله بر تألیف ؛ مؤرّخلك وظیفـهٔ عظماسی بولنـان اصول بیطرفی‌یه توفیقاً محو واثبات ایدلمکه محتاج ایدی . بناءً علیه تکرار طبع وتمثیلی مؤلفی جانبندن مراد وَبعض طرفك وعد والتزامنه استناد اولنه‌رق، کیفیت مقدّم ومؤخر غزته‌لر وسـاطتیله اعلان اولنمش ایکن یالگز قوّه‌ده قالدیدی .

بر منـوال محرر تذکره‌نك اصلاح وطبعی مادّه‌سنك ایسه مشوّق اوّلی اولدیغم گبی ، نهایة الامر فعله چیقارلمسنه دخی متعهد اولمقلغمی مصنف مومی الیه التماس ایلدی . اوحالده موقوف علیهی

عد ایتدیگم شرائطك دخی قبولنی مبین یدعاجزا-
نه‌مه برسند تودیع ایلدکدن بشقه ، مجلس معارف
عمومیه‌ده ویردیگی تقریر شفاهی اوزرینه اورادن
دخی برتصدیقنامه اعطا اولندی .

بونلرك مفادی حکمنجه ایکنجی کرّه اوله‌رق
تکرار وَبوندن بویله دفعات ایله بروجه انحصار
تذکرهٔ مبحوث عنهانك طبع وفروختی امتیازی
وَمصرف وتمتعی عهده‌مه عائد وَصور آتیه اوزره
اصلاحنه مؤلفی مساعد بولنمشدر .

اوّلا : طرف حقیرانه‌مدن مباحث ادبیه‌یه دائر
حواشئ مناسبه ایله تذکره‌نك توشیحی ــ ثانیاً :
ترجمهٔ حاللرده‌بعض ذواتك ماهیتی . حائز اولدقلری
نفوذ وَمرتبهٔ رسمیه‌لری نسبتنده اعظام اولنمق گبی
مستعار اولان رشوت کلامیهٔ شاعرانه مقوله‌سنك
کلیّاً تنقیحی ــ ثالثاً : سهویات لفظیه ومعنویه‌نك
تصحیحی ــ رابعاً : اشعاردن قنغیسنك اثر انتحال

اولدیغی تبیین ایدر ایسه تصریحی ـ خامساً :
هر بر شاعرك مقدار اشعاری وعلوم وفنون وصنایعده مهارت وآثاری وعمومه عائد خدمت موجبة الافتخاری هر نه ایسه اصل آنلرك ممکن مرتبه بیان وتوضیحی ملتزمدر .

اشته بوحاللره گوره تبدیلاً ویاخود مجدّداً داخل تذکره اولمق ایجاب ایدن ترجمهٔ احوال واشعارك (لزومندن زیاده مطوّل اولمیه‌رق) سریعاً تصویر افکار غزته خانه‌سنه تسیار بیورلمسی طبیعت مصلحت اقتضاسندن اولدیغی دفعهٔ اولی واخیره اوله‌رق عمومه اخطار اولنور . زیرا مبحوث عنها اولان تذکره‌نك بر منوال محرر طبعنه شمدیدن ابتدا اولندی .

بویله برامر خطیرده اصحاب تصلفك غرضی سیئه‌سندن ارباب هنرك قوهٔ ممیزه‌سنه التجا ایدرم .

شناسی

مسئله

[تصویر افکار ـ نومرو ١٤٧ ـ فی ١١ جمازی الاخر ١٢٨٠]

مبنای تمدّن مادّهٔ تعاون اولمسیله افرادك کفاف نفس تدارکندن عاجز قالمامسنه همت ایتمك هیأت اجتماعیه‌نك برنجی وظائفندندر .

بناءً علیه اساس مدنیتی حکمت اوزرینه مبتنی اولان مملکتلرده سـئله‌نك مستحقلری اسـباب متنوعه ایله اقدار اولنور ؛ وَجبلت وَیاخود تربیت ردیئه‌سی اقتضاسنجه استحصال تعیّشده طبیعی اولان مشـاق ومحندن قاچنه‌رق . بویوله سلوك ایدنلر دخی منع ایله کار وکسبه اجبار قلنور ، که بوصورت هم عمومك شانی نقیصه‌دن حمایه وَهمده افرادی ذلتـدن وقایه ایلدیگنـدن ؛ جهتینه دخی برنوع مرحمتدر .

اشته بوسببدن طولانی بویله یرلرده سـائل

ندرت اوزره اولوب، اصل بونلرك كثرتی، ادا-
رهسی استقلال اوزره اولان مملكتلرده بولندیغی
مجرباتدندر !

ممالك عثمانیهده ایسه اساساً احتیاج حقیقی
اصحابنه تصدّق واحسان ، شرعی ومرعی بولند-
یغندن ، وقتیله عجزه ایچون بونجه تابخانه وَعمارت
وَدارالشفالر یاپلمشدر، كه یكی باغچهده‌كی غربا خسته
خانهسی بومثللو ابنیهٔ خیرنك الڭ مؤخّریدر .

نه چاره ، كه خیلی زماندنبرو خیرات قدیمهٔ
مذكورهنك برطاقمی وضع طبیعیسندن چیقمسی
سئلهنك میدانده قالملرینی وَخلقمزك سخاوتی دخی
بونلرك چوغالملرینی موجب اولوب، حتی مقناطیس
دل انسانی اولان آقچهنك قوهٔ جاذبهسیله شرق
وغربدن برطاقم مجهول الاحوال اجنبی خانه
بردوشلر لاینقطع گروه گروه بورایه گلمكده
درلر ، كه صاغلم اولاندری حیثیتلی ارباب مصالحك

قولایلقله دخوله ظفر بوله‌مدقلری یرلره دیلنجیلك بهانه‌سیله بی پروا گیرمکده اولدقلرندن ، یالکز جردگل ، استراق حوادثه قدر فرصتیاب اولورلر! علیللری ایسه بتون بتون زقاقلره دوکوله‌رك ، اك زیاده ممر اولان یرلری علل واسقام سرکیسی وذلت ومسکنت مسیره‌سی دینه‌جك برحاله گتورمشلردر .

خلاصهٔ کلام احوال مشروحه‌نك اصلاحی فوق‌الغایه آرزو اولنور .

چاره‌سی بحثنه گلنجه : بوبابده بعض مطالعات عاجزانه‌نك صورت‌مختصره‌ده بیانه جرأت ایدرز ؛ شویله که :

سئله‌نك مستحقلریله غیر مستحقلری بربرندن بالتفریق ، ضرورتسز بوکاره سلوك ایدنلر حقنده ممنوعیت شرعیه‌نك اجراسی برتدبیر کافی اولدیغی گبی ، مستحقین ایچون دخی ایالاته نمونه اولمق اوزره

اوّل باوّل استانبولدن باشلانیله‌رق ، خیرات قدیمه‌نك وضع اصلیسنه ارجاع اولنمسی وَطرف حضرت پادشاهیدن وَ گرك دوائر رسمیه‌دن مقنن وَغیر مقنن بویولده ویرلمکده اولان بونجه احسان و صدقاتك بر صورت منتظمه‌یه قونلمسی وَ بوندن بویله ارباب خیر طرفلرندن تخصیص واعطا اولنمق مأمول قوی بولنان وقف وَاعانه‌لرك قبول قلنمسی حصول مقصده کافل اوله‌بیلور .

هله دیلنجیلرك شمدیکی بولندقلری حالده ابقاسنی تجویز ایدنلر وارا یسه بوکا عظمت نفسدن نشأت ایدن احسان وعنایتی ملاء ناسده اجرا ایدرك ، بهره‌دار افتخار اولمق ایچون بر طاقم هم جنسنك مذلتنی استمکدن بشقه بر معنا ویریله‌مز .

جریدهٔ عسکریه

[تصویر افکار ـ نومرو ١٦٤ ـ فی ١١ شعبان ١٢٨٠]

برملّت، که انسانیتك تنویر وتهذیبنه مأمور اولمق اعتقادنده بولنور؛ افرادی دنیایه عسکرلك ایچون گلور؛ وَعسکرلك یولنده فدای جان ایدر.

ایشـته بو دعوایی صورت تواترده اثباته کافی اوله‌جق ملّت عثمانیه‌در. که عوامندن هربری جنگاور وَذاتاً عسکر اوغلی عسکر اولوب، فضائل قهرمانی ایله مسلّح وَعقائد راسخه ایله موشّح اولدقلری ایچون، مظفریتك اسباب ظاهریه‌سی اولان لوازم ومعارف حربیه‌لری مکمّل اولدقچه، کندیلرینه عالمك باشدن باش عسکری دینیله بیلور. که بوقضیه‌یی دوست وَدشمن اعترافه مجبوردر.

بومجاهد ملّته عسکرلك صفتی اجدادی اولان

قهرمانلردن موروثدر. که دست عدالتله سل ایتد-
کلری سیف سایه‌سنده توسیع ملك ایلدکلری
مثللو، لمعهٔ شمشیرلری براقلیمه پرتو بخش اولمه‌دن
اول آوازهٔ شهرت غالبیتلری منتشر اولدقجه، سمعنا
واطعنا جوابیله تلقّی اولنوردی . بونلره ایسه
مزیّت عسکریه‌نك میدان امتحانی دینیلان معرکه-
لرده آل عثمان پادشاهلری بیننده [عشرهٔ مبشّره]
اطلاقنه شایسته اولان عثمان غازیدن سلیمان قانونی‌یه
قدر گچن ملوك ایله مراد رابع گبی، جهانگیرلر
رفیق جهاد اولورلردی، که سفرلرده عسکرلگك
بالجمله متاعبنه اشتراك ایتدکلری جهتله عنوان
سلطنتلری نسبتنده شان مظفریت اغتنام ایتمشلردر.

اجدادمزك مآثر همتلرندن بزه باقی قالان
ملك، اوروپا وَ آسیا وَ آفریقا قطعه‌لرینك ملتقای
حدودنده وَ ربع مسکونك الڭ گوزل برجهتنده
بردولت واسعه تشکیل ایدر. که تأسیسی شرفی

آنلره عائدایسه ملل اجنبیه‌نك كمال انتظامی وقتنده محافظه‌سی شانی دخی بزه راجع اولمق لازم گلور.

بویله بر وظیفهٔ مقدّسه‌یی جمله‌دن اوّل ایفایه مأموری اولان هیأت مسلحه حقنده هرنه‌قدر اهتمام اولنسه شایاندر . بناءً علیه دولتجه نظام عسکرینك تأسیسندن برو اصوللرینك باشلیجه تعدیلاتنه موفق اولنه‌رق، تنسیقات عسکریه نامنی آلمش؛ وَ بونك اوزرینه کلیّ وجزؤی تفرعاتنك اکماله اعتنا اولنمقده بولنمش اولدیغی گبی، بودفعه دخی خیلی زمانلردر احداثی متصوّر اولان [جریدهٔ عسکریه] میدانه چیقه‌رق، عصر همایون پادشاهیده ظهور ایدن آثاره برلاحقهٔ جدیده اولمشدر .

بوغزته عسکرك معارفی جهتنه عائد اولدیغندن، ماهو المقصوده ظفریاب اولدیغی حالده اهل سیفی تبریکه سزا برأثر عد اولنور؛ وَمآثر مظفریتلرینه برتاریخ جدید اولمسی قلباً تمنی قلنور .

طوپخانه‌نك محترق اولان مشیر دائره‌سنه دائر ملاحظات تاریخیه‌در

[تصویر افکار ـ نومرو ۱۷۲ ـ فی ۱۲ رمضان ۱۲۸۰]

— — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

ذاتاً مضبوطمز اولان بعض تفصیلاتك دخی استطراد وجهله بیاننه ابتدار ایدرزکه محترق اولان دائره‌نك محلنه سلطان سلیم ثالث عصرنده طوپجی باشی ایله قلمی ایچون انشا اولنمش اولان برکوچك بنا، مؤخراً اساسندن هدم اولنوب، یرینه دها واسع وَیوز طرفنك دیواری مصنوع مرمرلرله مزین اوله‌رق، دائرهٔ محترقه بنا قلنمشدر، که تاریخ اتمامی قپوسی بالاسنده محرر اولدیغی وجهله ۱۲٤۲ سنه‌سنه تصادف ایدر .

دائرهٔ مذکوره‌نك اورته‌سنده‌کی شهنشینی حامل

اولان ٦ قطعه موزون مرمر ستون وَگرك ذکر اولنان مصنوع مرمرلر الیوم رخنه‌دن وارسته‌در .

مذکور دیرکلر ایسه وقتیله شهزاده باشنده کائن یکیچری قشله‌سنك جاده اوزرنده [قرق درت قپوسی] دیمکله مشهور بیوك قپوسنده موضوع ایکن طوپجی باشینك اقامتگاه رسمیسی اولان دائرهٔ مذکوره‌نك ایکنجی دفعه اوله‌رق حین انشاسنده قپوسی اوکنه رکز اولنمشدر، که یکیچریلره قارشو سلطنت طرفداری بولنان طوپجی عسکرینه، مؤسس نظام عسکری اولان والد ماجد جناب پادشاهی جانبندن بریادگار شاهانه اولمق معنای دقیقنی متضمن گوریلور .

« بو بابك سقف بالاسنده‌کی قصرین ایدوب تجدید »
« دیدی : احسان قیلدم آنی طوپجی باشی نعمانه »

بیتی‌که قپوسی اوزرنده‌کی تاریخك قصیده‌سندندر ؛ بومضمونی تأیید ایدر .

شمدیکی ترتیبه نظراً مذکورستون وَمرمرلرك

محلنده ابقاسنه لزوم قالمیه‌جغندن دها موافق وَ ینه طوپخیلغه‌متعلق برموقعه‌طاق ظفر شکلنده رکز اولندیغی تقدیرجه، وقتیله دولتك تجدید اصول عسکریه حقنده افکارینی فعله چیقارمغـه ظفریاب اولان طوپجیلرك بویله برنشانهٔ افتخاری باقی قالمش اولور.

مادامکه بالاده ذکر اولندیغی وجهله اسـکی اخشاب بنالرك هدمی مقرردر: مأمول ایدرزکه تعلیمخانه‌یه مقابل وَ اسـکی دیواره خارجاً متصل بولنان برطاقم انتظامسز تخته دکانلریکی بنـانك اوکنه تصادف ایده‌جکنه مبنی بونلرك دخی یابتون بتون امحاسی وَ یاخود طوپخانه میدانك شنلکنه سـکته کلمامك ایچون نسق واحد اوزره کارکیر ومنتظم برصورتده انشـاسی ایله ابنیـه‌جه اولان اصلاحاته برحسن ضمیمه حاصل ایدیلور . وَبونلر ممالك عثمانیه معمولات ومحصولات مناسبه‌سی صاتلمغه مخصوص اولسه تجارت ولطافت جهتلریله طوپخانه موقعی برقات دها میدان آلمش اولور .

برده ١٢٥٥ تاریخنده دائرهٔ محترقه‌نك یاننده کائن عرصه اوزرینــه برطوپچی مکتبی انشاسـنه تشبث اولنه‌رق، مصـارف کلیه ایله تمل دیوارلری میدانه چیقمشیکن بو اثر خیر بعض اسبابدن طولایی ترك اولنمش وَصکره‌دن اوراسی طولدیریلوب باغچه شکلنه قونلمشــدر . مذکور دیوارلر برصــورتده یاپلمشیدیکه تمام اولسیدی دوکمخانه‌ده اصاغه اولنان طوپلر، طوپ واپورینــه سهولتـله طوغریدن طوغری‌یه تنزیل ایدلمك اوزره برقپو وَیول حاصل اوله‌جق ایدی .

مبحوث عنها اولان ارادهٔ سنیه موجبنجه مشیر دائره‌سنك انشـاسی جهتنده هم مصارفجه اهونیت حاصل وَهمده اسکی تصوّر وجهله یولك وجوده گتیرلمسی قابل اوله‌جغی درکاردر .

بوحالده سلطان محمود اوّلك طوپخانه‌جه اعظم آثاری بولنان دوکمخانه ایله، سلطان محمود ثانینك دولته بریادگاری اولان طوپ واپورینك اعمالاتی

تسهیل ایچون عصر همایون پادشاهیده ایکیسی بیننده
بر رابطهٔ تقریب پیدا ایدلمش اولور .

انفاق محتاجین

[تصویر افکار ـ نومرو ١٨٧ ـ فی ١٠ ذی القعده ١٢٨٠]

ماهیتی اثبات ایدن آثار عملدر .
مقدارینه نسبتله کشی خیر وشر ایلر .
(محرره)

قاعده‌سی امور شخصیه‌یه عائد اولدیغی گبی ، کلیت جهتنه نه‌دن شامل اولمسون ؟ یابر ملتك حالی دولتنك ماهیت اداره‌سنی اثباته دلیل علی دگلمیدر؟ حتی بونده شویله برمعیار اتخاذ اولنور، که بر حکومت رأینده نه قدر مستقل ایسه ماحصل افعالنی اوقدر متحمل اولمق لازم گلور .

ممالك عثمانیه‌ده ایسه خلقك سعی اختیاریسیله تمشیت بوله بیله‌جك کلی وجزؤی امورك اکثری اصول اداره اقتضاسنجه بالفعل دولتك تشبثاتنه

وَیاخود تشویقاتنه وابسته اولدیغی گبی ، مدنیتمزك حال حاضری احتیاجاتی تکثیر ایتدکجه اسباب معیشتك تحصیلچون انسان اوّلکندن زیاده ذهناً وَبدناً چالشمغه مجبور اولمق حسبیله گرك اضطراری وَ گرك اختیاری بو صورتده سلوك ایدهمیان سئله نك تنظیم احوالی منحصراً حکومتك همتنه قالمشیدی .

— — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

بو تشبث خیر مأمول وجهله حصول بولدقده ، عصرمزك محسنات حقیقیه‌سی جمله‌سندن معدود اولسه گرکدر ، که عمرینی ذلّ سؤال وَعاقبتی مجهول بر حالده کچیرن عجزه گروهی حضور قلب ایله دعای سلطنت سنیه‌یه وقف اوقات ایلدکجه ، هر بری بو بابده علوّ مرحمت پادشاهی‌یه بر برهان ذی‌حیات اولمش اولور .

جسم متنفس واحدده متألم اولان برجزؤك تسکین اضطرابندن سائر اعضا مستریح اولدیغی گبی ، سئله گروهنك ممکن مرتبه کسب رفاه ایلمسندن

عموم اهالی ایچون نه‌درجه انشراح و محمدت حاصل اوله‌جغنی تعریفه قادر دگلز .

مادامکه انفاق محتاجین هربر دین احکامنجه اداسی واجب بردین وَمادامکه بونجه اجنبی ملت ودولتلرك افراد عوامندن ؛ تاملوك بنسامنه قدر ملکمزه مهاجر وملتجی اولان فلاکتزدگانی [١] حمایه‌یه دولتمزی سوق ایدن سخاوت عثمانیه صفتی، نجه انقلابات شدیده‌دن صکره ، الیوم وارستهٔ شیندر ؛ کندی مملکتمزده کندی اهالیمزدن خلقك مرحمته قالمش اولان برطاقم فقرایی مذلت وفلاکتدن تخلیص . حکومتك مقتضای شانندن اولدیغنی کیم تصدیق ایتمز ؟ ... قالدی که بقاسیله پایدار اولدیغی صنوف تبعه‌سنك فقراسنی اقداره صرف همت بردولتك صدقهٔ فروشکوهیدر .

[١] فلکزده تعبیری لسان عثمانیده مادی ومعنوی حالی متغیر ومثلا صاحب ثروت ایکن بعض وقوعات وعوارض سببیله پریشان ومفتقر اولان کیمسه‌لره وصف اولور . فقط (فلاکتزده) ترکیبی غلطدر . چونکه (فلاکت) کلمه‌سی صحیح دکلدر . للطابع

بویله برمادهٔ خیریه‌نك فعله چیقـارلمسیچون خلق مشـترکاً اعانه‌یه تشویق اولنمق لازم گلور ایسه بونده دخی فضائل محسنه‌سنك یکیدن براثرینی دها گوستره‌جگی امثال عدیده‌سی دلالتیله ثابتدر .

استانبول سوقاقلرینك تنویر وتطهیری

[تصویر افکار – نومرو ١٩٢ – فی ذی‌القعده ٢٨ ١٢٨٠]

ماسوا شائبه‌سندن دلی تطهیره چالش
پرتو حکمت وعرفان ایله تنویره آلش
(لمحرره)

بیتنك معناسنی قلبدن بدن وبدندن تامسکن ومدن جهتلرینه قدر تأویل ایتمك . خیر ایچونسه نه‌دن جائز اولمسون ؟

— — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

فی‌الحقیقه بو اصول تعمیم اولندیغی حالده، گیجه‌یه مخصوص برطاقم محذورات زائل وبرخیلی محسّنات حاصل اولور، که بحثه شایان اولانلری تعداد اولنور :

اوّلاً: مراملرینك اجراسنی قرا کلغه آلیقو-
یمقدن بشقه فرصت بولمیان اشخاص مضرّه‌دن قوهٔ
ضابطه‌یه تقرّب وَیا تصادفلرنده خیال گبی. گوزدن
نهان اولانلری اله کچیرملك ایچون حکومتجه سهولت
پیدا اولمسیدر .

ثانیاً: اهالی بربرینه گیتمك وَاصناف دکان
کشاد ایتمك گبی: هم زیارت. هم تجارت ماده‌لر-
ینك تزاید بولمسیدر .

ثالثاً. فنار طاشیمق زحمت ومصارفندن هرکسك
خلاص اولمسیدر .

رابعاً: سوققلرده فوق العاده برحال ظهورنده
ضابطه واهالیجه بردنبره ایشغك وجودینه لزوم
ترتب ایدر ایسه تدارکیچون برطاقم تکلفات وَوقت
ضایع ایتمك گبی: محذورات اندفاع بولمسیدر .

خامساً: سوققلرده گزینانلر حقلرنده اهالیجه
برشبهه واقع اولسه قولایلقله برطرف اولمسیدر .

سادساً، شهرده سوقاقلرك شهر آیین گیجه‌لر-ینك شنلگنه یقین بر لطافت بولنمیدر .

سوقاقلرده آیدینلق اولدیغنی کیم ایسته‌مز؟ مگر گیجه قرانلقدن استفاده ایلیان اهل فساد اوله!...

خلقك روشنیٔ اذهاننه کیم قائل اولماز؟ وارسه عقول مظلمه‌در، که آنجق آخرك جهلی قرانلیسنده پرتویاب اقبال اولور؛ نته‌کیم یلدیز بوجگنك لمعانی ظلمت لیله منحصردر .

شهرمز بر پای تختدر، که یالکز باشنه بر دولت دگر، و آنکا مالك اولانلر ایسه - بر صاحب خروجك قوانجه - جهانه حکم ایتمکه مقتدر اوله‌بیلور .

اویله بر دارالملك، که زمانمزده آسیانك عقل پیرانه‌سی. اوروپانك بکر فکریله ازدواج ایتمك ایچون بر حجله‌گاه اولمشدر .

لطافت طبیعه‌سنی بر طبع شاعرانه وصف ایتمك ایسته‌سه شویله خیال ایتمزمی :

(استانبول بلده‌سی اوروپانك کنار ساحلنده آسیایه قرشو قورلمش برمالکهٔ دریادر.که ماندی زیر افلاکده مرئی اولماز ؛ الّاکه آیینهٔ آبداری اولان صفحهٔ خلیجنده منعکس صورت بیقراریدر . آوازهٔ جهانگیری اوزاقدن ایشیدنلره برمرتبه خوش گلور.که منظرهٔ دلکشاسنی یقیندن تماشا ایتمگه قولاقدن عاشق اولمامق محال مطلقدر ؛ حسرت‌الملل عنواننه مظهریتی نابجامیدر ؟)

بویله برشهر شهیر نه‌قدر تحصین وَنه قدر تزیین وتنویر اولنسه شایسته‌در .

تنویرینه شمدی رأی حکومتله مباشرت اولندی؛ بو بربشارتدر.که سوقاقلرینك تطهیری دخی اوّلکندن زیاده اطّراد اوزره اجرا اولنمق زمانینك تقرّبنه اشارتدر .

استطراد

حکمت عملیهٔ اسلامیه‌نك تدبیر منزل بحثنده یوللرك هوایی جلب ایدر صورتده اولمسی لزومی

اثبات اولنمشدر : حتی فاتح وَ سلیمانیه جامعلرینك اطرافنده‌کی سوقاقلرك وسعت واستقامتی بوندن نشأت ایتمش اولمق کرکدر .

گیدرك هرکس ابنیه‌جه معاملاتنده مختار براقلمغله طریقلرجه برمضایقه پیدا اولمشیدی . حال بومنوال اوزره ایکن ١٢٥٥ سنه‌سی وقوع بولان بك اوغلی حریقندن صکره سوقاقلرك توسیعی حقنده برنظام اتخاذیله اورادن اجراآته باشلانیله‌رق هر طرفه تعمیم اولنمش : وَ الیوم دستورالعمل بولنمشدر .

بوجهتله سوقاقلر اوّلکی حالنه نسبتله کسب انتظام ایتمکده‌در : اقتضا ایدرکه تنظیفی مادّه‌سی دخی صورتیاب دوام اولسون . بوکا الڭ زیاده مانع ایسه کوپکلرك وجودیدر . که آزلمسی ممنونیتله تمنی اولندقجه چوغالمسی کراهتله گورولمکده‌در .

اسلام اعتقادنده کلب جنسی مردار اولدیغندن . منازلك خارجنده براقلمشدر .

نصل سوقاقلرده انسانك، یعنی رجال و نسوانك گوزی اوکنده پیدا اولورایسه اویله‌جه تعیش و تناسل ایده‌رك هلاك اولورلر؛ وَ بو صورتله محقراً خانه بردوش قالدقلریچون بعض ملل عندنده معتبر وَ خانگی وَ معلم اولان سائر همجنسلرینك حاللرینه نسبتله معاشرتجه کلبیوندن عد اولنورلر.

گاه‌لم بونلرك شمدیکی حالده اولان منفعت و مضرتلرینك موازنه‌سنه: فائده‌لری اولسه اولسه سوقاقلره آتیلان بعض مزخرفاتی اورته‌دن قالدیرمق. وَ گیجه وقتی گزینانلرك گویا فاسدلرینه حاولایوب. صالدیرمقدن عبارتدر.

مزخرفاتی سوقاقلره آتمق ذاتاً امور ضروریه‌دن اولمیوب، بلکه براقلمش اولانلرنی قالدیرمق لازمه‌دن ایکن. طوتالمکه بو خصوصجه ظاهرده برفائده‌سی گورلمش اولسون: یا بونلرك اولوسندن، دیریسندن حاصل اولان، اورته‌دن قالدیردقلرینه مقابل وَ بلکه دها زیاده دگلمیدر؟ وَ دفع ایدلمك

لازم گلمزمی؟ گلوز ایسه بوخدمته طرفدارلرندن بشقه کیم لایق گوریلور ؟

حاولایوب صالدیرمق بحثنه گلنجه : گیجه‌لین گزنلرك ایچنده بیگده بر آنجق فاسد اوله‌بیله‌جگندن، بر فاسد ایچون نیجه بیك اهل عرض انسان، اومقوله حیوان غیر عاقلك شرّی مخاطره‌سنده قالمق روامیدر ؟

حال بوکه فاسدلرك اکثری حق سکوت اوله‌رق، بونلره براتمك پارچه‌سی آتمغله، آغزلرینی قپادقلری مثبت ومتواتردر .

حاصل کلام دائمی صورتله ضابطهٔ بلدیه‌وسعی مرتبه‌حکمنی اجرا ایتمکده ایکن . کوپکلرك گیجه نگهبانلغنده بولنمدلرینه اهمیت ویرنلر وارایسه وای آنلرك حالنه. که اویقو وقتنده خارجاً امنیتنی محافظه ایچون کوپکلردن استمداده مجبوراولمق اعتقادنده بولنه!...

مضرتلری بحثنه گنجه ؛ باشلیجه‌لرینی تعداد ایله اکتفا ایده‌رز : عادتلریدر، که محله‌لرده

گوندوزلری حیوانجه برسببدن طولانی ایکی کوپك دوولویه چیقـارلر؛ وَبعض کرّه مثـلا برگمیك پارچه‌سنی پایلاشـه‌مامقدن چیقان منـازعه برایکی فرقه بیننده سنور غوغاسنه نتیجه ویره‌رك ، نهایت هانگیلری دیشنده قوّته مالك ایسه قهر خصم ایله صواش میدانی اولان سوقاقلرده طفره کنان دنباله جنبان اولورلر . اثنای منازعه‌لرنده گلوب گچن خلقك کیمیسی یولندن قالوب، وَکیمیسی توسّـط ایشنه طالوب،وقت ضایع ایتدکلری هربار مشهوددر.

بو نلرك صالدیرمغه آلشمش آزغینلری واردر، که شرلرندن اطفال یونلرندن صـاپه‌رق، اوزاق اوزاق یرلردن طولاشمغه مجبور اولورلر .

سوقاق اوزولرنده یاتمغه مألوف اولدقلرندن، قضاءً اوزرلرینه باصیلنجه ایصردقلری واردر. بناءً علیه یولده گیدرکن بونلره طوقنمامغه انسانه چارپمقدن زیاده دقت اولنمق مجبوریتنده بولنیلور؛ زیرا انسانه اعتذاز قبول ایتدیرمك احتمال.بونلره ایسه محالدر.

آچ قالانلری مداهنلری گبی، تبصبص ایله برشی قوپاره‌میجه، غاصبلر گبی، بیاغی انسانك الندن ییه‌جك قاپدقلری واقعدر.که بکجیلکدن زیاده خرسزلقده مهارتلرینه دلالت ایدر.

گیجه‌لری ایسه طرف طرف حاولایوب، اولودقجه، خانه‌لرده خسته‌لری دگل، صاغلم اولانلری بیله کیفسز گبی. مضطرب ایدرلر.

مضرتلرینك اك مخاطرهلیسی قودوزمقدر، که هرنه‌قدر سائر بعض ممالکه نسبتله بوراده نادرالوقوع ایسه‌ده برقودوزکوپکك یوزندن برمرد کاملك گوز گوره بیله محتله تلف اولدیغی مسبوق الامثالدر.

حفظ صحت عمومیه ملاحظه‌سیله دباغ وامثالی اصنافدن بولنان برطاقم انسان، صنعتلرینی شهرك کنار ویاخود خارجنده اجرایه مجبور طوتلمش ایکن، داخلنده کوپکلرك قالمسی نه‌دن تجویز اولنسون؟

اوائلده، یعنی نصوح پاشانك صدارتی ــ که ۱۰۲۰ دن ۱۰۲۳ سنه‌سنه قدردر ــ زماننده

استانبولدن کوپکلرك قالدیرلمسنه قالقشلمش ایکن، غیرت کشلرینك تشأمیله ایش حالی اوززه قالمشدر.

شمدی ایسه افکار عمومیه کوپکلرك وجودنده میمنت آرامیه‌جق قدر ترقی ایتمشدر.

— — — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

الحاصل بزه گوره بدیهیدرکه شهرمزك خارجاً لایق اولدیغی مرتبه بقای تنظیفی کوپکلرك ابعادینه وابسته‌در. بناءً علیه غیرتکشلرندن قالمش وار ایسه آنلره شویله برسؤال ایراد ایدرزکه: بونلرك میداندن قالدیرلمسیله بر بلدهٔ معظمهٔ اسلامیه‌نك سوقاقلری کسب نظافت ایدنجه «النظافة من الایمان» احکامنه‌می مغایر اولور؟ یوقسه «الظاهر عنوان الباطن» معناسی شمدیمی، یاخود اول وقتمی ظاهر اولور؟

تم

مطبعهٔ ابوالضیا

Nefi.

نفعی

نفعی

شعرای عثمانیه ایچنده معجزات فطرتدن عد اولنمغه شایان برقدرت خارق‌العاده‌یی حائز اولان نفعی، اونبجی عصر هجری اواخرنده ارضروم مضافاتندن حسن قلعه‌سنده زینت آرای مهد وجود اولمشدر .

حیفا که برطاقم الفاظ بیهوده‌کارانه ایله تکثیر سوادی لازمهٔ معرفت عد ایدن منشیان سلف، زمانلرنده برز صورتله اشتهار ایدن اعاظم ملتک تراجم احوالنی تحریر صره‌سنده الک زیاده ضبطی الزم اولان خصوصاتی ترك ایله (مالایعنیاته) حصر مقال ایلدکلرندن ، ترجمهٔ حال نامنه میدانه قویدقلری اثرلردن اصحاب ترجمه‌نك احوال

خصوصیه‌لرینی وَبا خصوص سیمای حقیقیلرینی استخراج بیاغی اعادهٔ ماضی‌یه چالشمقله برابر اولیور.

نفعینك اشتهارینه قدر اولان زمانینك صورت گذرانی وَخصوصا عهد جوانیسی ظلام خفا ایچنده استتار ایدوب گیتمشدر. شوقدر وارکه معاصرلرندن قاضی انسینك مجموعهٔ منتخباتندن آگلاشلدیغنه گوره، مشارالیه مملکتك زادگانندن اوله‌رق، حتی نفعی تخلصندن اوّل (عمر بك) نامیله معروف بولنمشدر. نته‌کیم زادهٔ طبعی وَنقش خاتمی اولمق اوزره مشهور اولان بیت آتی دخی بوروایتی مؤیددر:

« مخترع طرز بدایع اثر
ناطق اسرار الهی عمر »

§

نفعی‌یی قریم خانلرندن (جانبك گرای)

جلالیلرك تنکیلی مأموریتیله آناطولیده بولنمش اولان صدر اعظم قوجه مراد پاشا مرحومه توصیه ایلمش و مشار الیهده استانبوله گوندرمشدر.

فی الحقیقه نفعی وزرا و سلاطین عثمانیه یه انتسابندن اوّل قریم خانلریله مناسبت پیدا ایلمش ایدی . حتی سهام قضاسنده پدری حقنده اولان لطائف هزلیه سنده کی بعض ابیات بو مناسبتی مصدقدر . نته کیم :

« سعادت ایله ندیم اوله لی پدر خانه
نه مرجمك گورر اولدی گوزم نه ترخانه
زگوزتلك آقچه آلدی عجبمیدر ایتسه م
پدر گبی بوزادن بنده عرض جرخانه
اگر مساعده ایتمزسه بر طوزم یاغه
ایکی طوزم قز اولسون نه در ضرر خانه
بوگاده خست اولورمی که گونده بیك تاتار
طوزم طوزم قزی پیشکش چکر خانه

پدرده‌می عجب امساك خانده‌می بیلم
نزاکت ایله بونی کیم سؤال ایدر خانه »

یولنده‌کی سـوزلری بیلنرنده قدیمی بر آشـنالق اولدیغنی ناطقـدر . فقط کندیسی هیچ بر وقت قریمه گیتمامش وَمملکتندن یالکز پای تخته عزیمتندن طولایی چیقمشدر .

نفعینك استانبوله زمان ورودی معین دگلسه‌ده ـ تاریخلرده مقید اولدیغنـه گوره ـ مشـار الیه جانبك گرای ، قریم خانلغنـه سـلامت گرایدن صکره ، یعنی ۱۰۱٦ تاریخنـده نصب اولنمش اولدیغندن ، استانبوله ورودی نصل اولسه ۱۰۱۷ تاریخندن اوّله تصادف ایده‌مز . مگر جانبك گرای مسند خانی‌یه واصل اولمدن اوّل وزیر مشار الیهه توصیه‌ده بولنمش اوله . بو احتمال مقارن حقیقت اولسه بیله نفعینك استانبوله ورودی سلطان احمد اوّل دورندن مقدّم دگلدر . باخصوص اشتهاری

دخی مشار الیهك زمان سلطنتنده‌در . [١] حتی دورلرینی ادراك ایتمش اولدیغی درت پادشاهدن اوچی نامنه دیوانده موجود اولان قصیده‌لرك اوّلکیسی دخی مشار الیهه اولان وَ :

« بارك الله زهی عاطفت ربّانی
که شه عالمه اولمش ازلی ارزانی »

مطلعیله باشلایان قصیده‌سیدر .

نفعی بوقصیده‌سنده سلطان مشار الیهك نامرینه اوله‌رق بناسنه باشلاتدقلری جامع ایچون دخی :

[١] نفعی اصلنده ارضروم قربنده حسن قلعه دیدکلری موضعدن اولوب استانبوله گلوب زمرهٔ کتابه ملحق اولدی . سلطان احمد مرحوم وقتنده شعر ایله شهرت بولوب ملوك و وزرا مدحنده قصاید لطیفه سویلیوب خیلی ملتفت اولمشیدی [نعیما - ج : ٣] (حسن قلعه‌سی ، الیوم (پاسین) دینلان قریه‌در .) (للطابع)

« خيره‌در نيتى هر دمده عجبسى اولسه
بويله بر جامع خوش طبع ولطيفه بانى
حبّذا معبد پر فيض ومقدّس كه بولور
آنده بر سجده قيلان معرفت رحمانى
بر بنانڭ كه اساسى ايره قعر خاكه
سقفى گچسه نوله بو طاق بلند ايوانى »

بيتلرينى ايراد ايتمسى و سلطان احمدڭ تير اندازلغنى، فرسرانلغنى. عدل واحساننى تعداد ايتدكدن صكره :

« التفات ايت سخن اربابنه كيم آنلردر
مدح شاهان جهانبانه ويرن عنوانى
كيم بيلوردى شعرا اولمسه گر سابقده
دهره دولتله گلوب ينه گيدن شاهانى
حشره دك آب حيات سخن [باقى] در
آنديروب زنده قيلان نام سليمان خانى »

بيتلريله قيمت شاعريتى . شعرايه التفات ورعايتى مخصوصاتندن اولان طور تبكيتكارانه ايله تفهيمه

چالشمسی دخی قصیده‌نك ایلك تقدیم ایتـدیگی منظومه اولدیغنه وَ بناءً علیه نفعینك پای تخته ١٦ ایله ١٨ سنه‌لری آره‌سنده گلمش بولندیغنه دلالت ایده‌جك خصوصاتدر .

چونکه سـلطان احمد جامعینك طرح اساسنه ١٠١٨ رجبنده باشلانمش ایدی . قصیده‌ده ایسه اساسـینك درینلگندن ، قبّه‌سـینك حاصـل ایده‌بیله‌جگی ارتفاعی اسـتدلال ایتمش وَچونکه جامع ، سلطان مشارالیهك ارتحالندن صكره ختامه ایردیگندن بوقصیده‌ده طبیعی اتمامنه دائر برسوز سویلنمامشدر .

§

نفعینك استانبوله تاریخ ورودینی کشفه چالشمق ایچون برطاقم استدلالات دورا دوره دوشلدیگنه اعتراض اولنمسـون . فکر عاجزانه‌مجه نفعی گبی بیك ییلده بر گلان وَمنسوب اولدیغی ملته مدار

مباهات اولان بر صاحبقران عرفانك ـ عظمت شاعریتنی ادراکه آثاری کفایت ایتمکله برابر ـ حیفا که اوائل احوالی عمّان مجهولیت ایچنده غائب اولوب کتمشدر ، که بوده اسلافك قدر شناسلقده‌کی مبالاتسزلغی بزلره وسیلهٔ تصدیق اولدیغی گبی بزدن صکره گلانلرده‌ده بزلر ایچون عینیله بو فکری القا ایده‌جکنده اشتباه ایدلماملیدر . زیرا اخلافه نسبتله ماضی بزه دها قریبدر . باخصوص ادبیاتك دور فطرتنده بولندیغمز جهتله اخبار اسلافه دائر اولان معلوماتمز محشر اختلاف آره‌سنده قاریشوب‌ده تباه اولمه‌دن بومثللو خوارق فطرتك احوال خصو ـ صیه‌لری حقنده‌کی استطلاعاتمزی تدوینه چالشمق بزم ایچون بر واجبهٔ وظیفه شناسیدر .

§

نفعی ، سلطان احمد اوّل نامنه انشاد ایلدیگی سکز قصیده‌نك هر بریسنده بر ز مناسبتله اعلان

شكرانه چالشديغندن دخی معلوم اوله‌جغی اوزره.
سلطان مشار اليهدن قدر شناسانه پك بيوك التفاتلره،
عنايتلره مظهر وَ افاضل ندما صره‌سنه كچمكله
مصاحبت شهرياری ايله موقّر اولمش ايدی . حتی
١٠٢١ ده ادرنه‌يه وقوع بولان تشريف شاهانه‌ده
معيت همايونده بولنمغله :

« ادرنه شهريمی بويا گلشن مأواميدر
آنده قصر پادشاهی جنت‌اعلاميدر »

مطلعنده اولان قصيدهٔ مشهوره‌يی سويله‌مشدر .

نفعی ، سلطان احمدك ارتحالنه قدر قربيت
همايوندن دور اولمامش وَخارجده‌كی مأموريتنه
دوامله برابر مابين همايونه تردّددن آيرلمامشدر .

شوراسی بالخاصه دقته شاياندر، كه نفعی ، سلطان
مشارالیهك التفات وقربيتيله شرفياب اولمقله برابر،
ينه معتادی اولان شكوای طالع وفلكدن خالی
دگلدی . ايشته معاصرلری اولان ارباب قلمك

قصوری بوراده گوزینور . چونکه تك طوررکن (سوز اوله قیلندن) هیچ کیمسه طالعندن شکایت ایتمز . باخصوص نفعی گبی عنقا مشربان دوران لسانندن صادر اولان بودرلو شکایتلره بیهوده گوزلق نظریله باقیله‌ماز . بناءً علیه نفعینك مخصوصاتی ، هر منظومه‌سی ، هر بیتی ، حتی هر تعبیر بهینی بزه افهام ایلدیگی حالده خصوصیت احوالنی — ولو غرض آلود اولسون — کیمسه ضبط ایتامش اولدیغندن ، بوشکایتلرك ، حتی اکثر- یسنده التزام ایلدیگی فظاظتلرك حکمتی بردرلو آکلاشیله‌میور .

باخصوص بزه اون برنجی عصرمزك وقایعنی هردرلو تفرعاتیله تصویر و اهدا ایدن نعیما گبی برمورخك نفعی علیهنده انشاد اولنان بیتلری ایراد ایتدیگی حالده مشار الیهك خصوصیت احوالندن بحث ایتامسی عفو اولنور مسامحه‌لردن دگلدر .

نفعینك ملتفت پادشاهی بولندیغی هنگامده دخی ارباب حسدك اغراض وعزویاتندن آسوده اولهمدیغنه مشهور (روزگار) قصیدهسینك شو بیتندن استدلال اولنور .

« درگهکده بردیم نانی بکا چوق گوردیلر
اویدیلر اولوشدیلر برچوق کلاب روزگار »

احتمال که بو حاللرینه (سهام قضا) سنده مضبوط اولان هجویهلری سبب اولدیغندن، نفعی هرزمان دیلنك بلاسنه اوغرایه گلمشدر . بناءً علیه بیهوده یره طالع وفلکدن شکایت ایدهجگنه خلقه مسلط اولمقدن فارغ اولملی ایدی، دیانلر بولنهبیلور ایسهده بو محاکمهلرنده اصابت ایتمامش اولورلر. زیرا نفعی، فطرتنده مرکوز اولان علوّ جناب اقتضاسی اولهرق، التفات مکرمانهسنه نائل اولدیغی ذواته مقابلهٔ اثنیه کارانهده عادتا مبالغه ایدرجهسنه مکرم وفقط ایتدیگی التفاتی اونتدیرهجق

اوضاعده بولنسان فلکمشربان زمانه قارشو دخی (تیغ زبان) نامنی ویردیکی لسان فظاظت بیانی عادتا بر سیف صارم ایدی . نته‌کیم صدر اعظم کورجی محمد پاشایه اولان قصیدهٔ مدحیه‌سنده :

« او وزیر هنر اندوز رعایا پرور
که عدالتدر آکا غایت اهمّ اشغال
آسمان پایه جهان داور والامسند
پادشه کوکبه دستور پسندیده خصال
داور تیغ وقلم، ناظم حال عالم
صاحب لطف وکرم صدر ستوده احوال »

بیتلریله قدر ومنزلتنه ثناخوان اولمش ایکن هرنه‌دن طولایی ایسه وزیر مشار الیهدن بر برینی متعاقب کوردیکی نعمت اوزرینه سهام قضاسنده، فظاظت غلیظه اعتباریله الك ایلرو کتدیکی قصیدهٔ هجویه‌سنده:

« زهی خسران دین دولت ونك مسلمانی
کاوله بردیو خنثی مالك مهر سلیمانی

نه دیو افساری یوق بر بارگیر هفت پیکر کیم
خردجالدر دیردم اگر اولسەیدی پالانی
ستمدر جمله گرجستانه گرگرجی اولورسه بو
مدد قاصپار ملك ایشتمسون بوظلم و بهتانی
وزارت کیمده‌در گور ای نظام‌الملك، ای آصف!
اولورمش بر عجوز ایله نظام دولت فانی
اوچنجی دفعه‌در بو حق بلاسن ویره ملعونك
که‌یوق یبره بنی عزل ایتدی اولمشکن ثناخوانی»

بیتلرندن قات قات فضیح، قرق اللی بیتله قبایحنه ترجمان اولمشدر.

فقط شوراسی شایان تأملدرکه، نفعی گورجی محمد پاشادن بربرینی متعاقب اوچ دفعه بلای عزله اوغرامش؛ بونکله برابر ینه مدحنده دوام ایتمش. نهایت اوچنجی دفعه‌سنده صبری وَ احتمال که مدار معاشی دخی توکنمکله هجو ایله انتقام ایتمکله مجبور اولمش.

نفعی‌یه هجّاو دیانلر، مثلا سروری‌یه هزّال نامنی ویرنلر گبی طوغری سویلمش اولمازلر . هزل : انسانك مزاجنده جایگیر اولان بر نوع (زوزکلك) در . نظم کلامه اقتداری اولسه‌ده اولمسه‌ده مادام‌که طبعاً زوزکلگه مائلدر . نصل بر طرزده سویلگه استعدادی وار ایسه او یولده ایراد ایدر . فقط هجو زوزکلك دیمك دگلدر . هجو : ارباب اقتدارك بر طاقم قدر شکستان دهره قارشو بر نوع سلاح مدافعه‌سیدر . واقعا مذمومدر . فقط زهر دخی حدّ ذاتنده مهلك اولمقله برابر ، بعض علله قارشو دوای عاجلدر . بناءً علیه نفعی ، معاصرلرندن بعض اکابره قدر برچوق ذواتی هجو ایتمش ایسه آنلرك افعال ویا اقوالی مجبوریت ویردیگی ایچون ایتمشدر .

مثلا گورجی محمد پاشا ، اتمکجی زاده احمد پاشا ، کمانکش علی پاشا ، باقی پاشا گبی ذاتاً سیئات

افعالی شهادت تاریخیه‌ایله ثابت اولاندرك ماهیتلرینی، ولو لسـان شتم ایله اولســون تشهیر ایتمـك هجو دگلدر .

شعرا و ادبادن بعضلری حقنده‌کی منظومات هجویه‌سی ایســه بازیچهٔ شتوم قبیلندندر . بوکا ایسه جمهور ادبا لساننده ملعبهٔ شعرا اطلاق اولنور.

مقطعـات سهام قضـا مضبوطی اولان ذواته مجهول دگلدرکه نفعی، اکثر قطعاتی مقابله بالمثل اوله‌رق انشـاد ایتمش وبو خصوصده « البادی اظلم » حکمی مشـار الیه مسلط اولان شـعرایه راجع بولنمشدر .

اما نفعینك بو ملعبه‌ده پك غلیظ طاورانديغی اعتراضی وارد اوله‌جقمش! مقابلی اولان شعرانك نفعی حقنده‌کی هجویه‌لرینی گورمدیگمزدن. هانگی طرفك التزام افراط ایلدیگنی تعیین ایتمك مشکلدر. احتمال‌که نفعی، تعبیرات غلیظه ایله هتك پردهٔ ادب

خصوصنده پك بی باکانه طاورانمشدر. هرکس احنف گبی حلم وتواضعله مجبول اوله‌میه‌جندن شتمه سکوت ایله مقابله ایتمیوبده، شر شره شر ایله مقابله‌ده بولنانلره متجاوز وَ بناءً علیه ادبسز اطلاقنه جواز ویرر بر قاعده تخطر ایده‌مدیگمزی بیاندن گیرو طوره‌مایز.

نفعی ایله زماننك شیخ الاسلامی گبی بعض افاضل امت بیله ملاطفه‌یه مائل ایدی. مثلا شیخ الاسلام یحیی افندی نفعی حقنده:

« شمدی خیل سخنوران ایچره
نفعی ماندی وارمی بر شاعر
سوزلری سبعهٔ معلقه‌در
امرئ القیس کندیدر کافر »

قطعه‌سنی سویلمش ایدی.

نفعی ایسه بوقطعه‌یه لطیفهٔ آتیه ایله مقابله ده بولنمشدر:

« بکا کافر دیمش مفتی افندی
طوتەلم بن دیەیم آ که مسلمان
وارلدقده یارین روز جزایه
ایکیمزده چیقارز آنده یالان »

البته نفعینك مقابلەسی، لطافتجه یحیی افندینك قطعەسنه غالبدر . حتی بالمقابله گوردیگی بومعاملەدن یحیی افندینك بیحضور اولمش اولمقلغی دخی ملحوظ دگلدر .

ینه زمانی رجالندن طاهر افندی نامنده برذات دخی نفعی‌یه عوعو زن برکوپك دیمش اولدیغندن، نفعی‌ده قطعهٔ آتیه ایله جواب ویرمشدر :

« بکا طاهر افندی کلب دیمش
التفاتی بوسوزده ظاهردر .
مالکی مذهبم بنم زیرا
اعتقادمجه کلب طاهردر »

یالاده دخی بالمناسبه بیان ایلمش ایدك، که بودرلو

لطيفه‌لره بين‌الادبا جواز واردر . هرهانگى ملتك تاريخ ادبياتى تتبع ايديله‌جك اولسه شعرا و ادبا-سنك بويولده وَ بلكه دها غليظ منظومات ومقالات ايله يكديگرى حقنده تجاوزاتده بولنديغى گوريلور. مرامز ايسه حدّ ذاتنده مذموم اولان بر سيئه‌يى استصواب و التزام دگلدر . بلكه بو خصلتك نفعى‌يه خاص اولمديغى وَنفعى دخى عرب وعجمك بيگلرله شعراسى ايچنده بووادى‌يه سالك اولانلرك اثرينه اقتفا ايله اقتدار طبعنى او يولدده استعمال ايتمش اولديغنى افهامدر .

ثانياً نفعينك سهام قضاسنده بر طاقم اشعارى واردركه هجو اطلاق اولنه‌مدقدن ماعداء ادبيات نقطهٔ نظرندن دخى فوق‌العاده عد اولنه‌جق آثار شعريه‌دندر . مثلا اتمكجى زاده احمد پاشايه اولان تركيب بندينك بعض پارچه‌لرى مدحياتى شامل اولان قصائد جدّيه‌سنه بيله غبطه رسا اوله‌جق درجه‌لرده لطيفدر .

از جمله :

« بونه گردش، بونه جنبش ، بونه دوران اولسون
بويله قالورسه فلك خاك ايله يكسان اولسون
خاطر اهل دلى اول نيجه ايلرسه خراب
تملدن ييقلوب اول دخى ويران اولسون
گلسون ايكيسى بر يره بنات النعشك
بلكه جمعيت پروينى پريشان اولسون
بر برى ايله قران ايلسون انجم يريز
مهر ايله ماه نوى دست بگريبان اولسون
پايمال ايلسون اهل دلى تك گچدك
پايه‌سى بر كوله‌نك پايهٔ كيوان اولسون
عادل وظالمى برگورمك ايكن جرم عظيم
يگ گورر ظالمى اول بونيجه ازعان اولسون
جمله‌دن نيجه اوسر دفتر ارباب ستم
عدل ايچون خلقه وكيل شه دوران اولسون
اول ستم پيشه‌كه يانده برابر گورينور
نيك وبد جمله، گرك كفر ايله ايمان اولسون

یالکز باکه اولان ظنّی حقدن دیلرم
عمرینه دولتنه باعث نقصان اولسون
انتقام آلماز ایسه‌م هجو ایله بنده آندن
شاعریت بکا هروجهله بهتان اولسون
زهره سن تیغ زبانمله چکوب چاك ایده‌یم
دشمنی شاد ، احباسنی غمناك ایده‌یم

قطعه‌سـنه مانند و باخصوص هم سـلاست افاده وهمده احتشام وشدت الفاظ ایله مؤید برنشیده‌یه اڭ زیاده اعتنا ایله سویله‌مش اولدیغی قصیده‌لرنده بیله تصادف اولنه‌ماز .

مثلا سهام قضاسنده بولنمق اعتباریله هجویاتندن معـدود اولان قصیدهٔ آتیه‌یی، که برطاقم حقایقی ناطقدر؛ انسان نصل هجو اطلاق ایدوبده قبایحدن شمار ایده بیلور ؟

بحث ایتدیگمز قصیده شودر :

« اول که اشخاصه بوعلی گورینور
رند صاحب دله دلی گورینور

رند اودركيم اسير قيد اولماز
نه اويسى نه حنبلى گورينور
حقه تفويض ايدوب امورينى هپ
لطف مولايه ممتلى گورينور
نيلیم اويله رند ابلهی كيم
كندی جنسينك اعقلى گورينور
عقاله يوق علاقه‌سی اصلا
گرچه دستارى معقلى گورينور
تاج ودستار ايله تفاخر ايدن
باشنى آچه‌ماز كلى گورينور
عقليده اولسه ماحصل اوخرك
ينه مجنونك اوّلى گورينور
قيسه مجنون ديمك خطادر كيم
عشق جانانه مدخلى گورينور
نه مصيبتدر اهل ادرا كه
كه بوگونه دلىء ولى گورينور

طوته‌لم بر ولی ایمش که آگا
حقك اسرار مجملی گورینور
مرد اولانلر بونكله فخر ایتمز
بوسوزی آگلایان علی گورینور
هر کیمك ایتسه حق دلنده ظهور
تنده هرمویی بر ولی گورینور
راست معیار معنی یم که بگا
اوصلی اوصلی، دلی دلی گورینور

. . . .

. . . .

اب وجدینی باشلاسه‌م مدحه
دوش اندیشه هگبه‌لی گورینور
بر خری وارکه کندیدن ملا
قولتیغنده مطوّلی گورینور
خردر امّا که کندی زعمنجه
روزگارك مكملی گورینور

او فضیلتله باق شو نادانه
عصرینك خواجه افضلی گوزینور
ویسی یه بر گون آندم آنی دیدی :
« نه دیدی گور، نه اوللی گوزینور »
« براق اول ترك دونی کیم داخی
طوربه‌سنده سفرجلی گوزینور »
بنده دیدم آ آغا لطیفه ایدوب
که اوده ترکك اکملی گوزینور
سکا دیرسه اوده جوابنده
که آنك داخی دونگلی گوزینور
دیر دیمز ملزم اولدی گوردی جواب
هرنه دیرسه‌م همان بلی گوزینور
متشاعر بر ایکی یاوه ظریف
کیمی ملا، کیمی ولی گوزینور
بونلره گرچه نغمهٔ نازك
تنه درنا و تل للی گوزینور

نیلیم طبع شوخمی یکه‌م
هم سوزن داخی طوتملی گورینور
بونلره خدلرینی بیلدیرمك
خامه‌مك کار اسهلی گورینور
خسرو معنی‌یم که مهر منیر
تیغمك تاب صیقلی گورینور
یم تیغ زبان کلکمدن
فلکڭ رنك صندلی گورینور
هر تهی نکتهٔ خیالمده
علم وفضلك محصلی گورینور
مدّ نور نگاه اندیشه
شعرمك خطّ جدولی گورینور
اله دیوانم آلسه‌لر اوّل
لطف نظم مخیلی گورینور
اویله دیوان دگل که اوّل آنك
خطّ وجلد مجدولی گورینور

یوزومه اگری باقه‌ماز زیرا
فلگك چشم احولی گورینور »

نفعی بو قصیده‌سنده یحیی افندی‌یی مذاقه آله‌رق مخصوصاتی تزییف ایله برابر،

« تاج ودستار ایله تفاخر ایدن
باشنی آچه‌من کلی گورینور »

یولنده‌کی سوزلریله هرزمانده مقبول اهل عرفان اوله‌جق برطاقم حقایق فکریه‌یه ترجمان اولمشدر .

سهام قضاده حقیقةً برطاقم الفاظ غلیظه‌یی شامل اشعارده واردر . فقط بونلر اکثریت اوزره بالمقابله سویلنمش هجویاتدن اولدیغندن، وبالی «البادی اظلم» مذلقه‌سنه دوشمش اولان یارانه عائددر صانورز . بونکله برابر نفعی، کورجی پاشا ایله اتمکجی زاده‌یه اولان قصیده‌لرندن ماعدا هجویه‌لرنده نه رتبه التزام فظاظت ایتمشسه ، ینه لطیفه زمیننده

آیرلامش وهر قطعه‌سنده معاینی تعیین ایله تشهیر ایتمك استدیگی ذواته اسناد سببیت ایلمشدر .

« جمع اولوب کرلی نکارك [١] باشنه برقاچ ککز
سنده هجوایت دیو صاچن برچکن هپ اولدیلر »
گیردیلر برشاعر ساحرله جنکه عاقبت
لشکر جادوگبی سحر ایله مغلوب اولدیلر »

دیگر

« قحبه هجوینه تنزلی ایدردم امّا
برقضا ایله بوده طبعمه چسبان دوشدی
اقتضا ایلدی برقحبه‌یه برقطعه دیدم
برآلای فاحشه‌یه غیرت اقران دوشدی . »

ایشـته بو ایکی قطعه مدّعامزی ناطق اولان اقوالندندر .

[١] کیرلی نکار . اوعصرده شهرت بولمش گره‌ده‌لی برشاعره‌در .

نفعینك تشهیر ماهیت ویا تصویر شکل وقیافت یولنده‌کی سوزلری هجو زمینندەده اولسه ینه مستشهدات ادبیه‌دن معدوددر . ازجمله فرصتی‌یه اولان برقطعهٔ طویله‌سینك شو برقاچ بیتی حقیقةً نفعی‌یه مخصوص توجیهات شاعرانه‌دندر :

« آگا بگزردی گر سورسه یوزینه زردەچاو ابلیس
آگا بگزردی گر جنی اولایدی گهربا طلعت
آنك خاك تنن کبریت وزرنیخ ایلمش گویا
وجود آدمی خلق ایتدیگی دمده ید قدرت
کیمه بار اولسه اولور نکبتی لابد آگا ساری
محصل کندی آنجق صاریلق دیدکلری زحمت .
نه‌در اول شسمانی چهره اول زرنیخ مرغوله
نه‌در اول مرده ماهی گوزلر اول ترکیب برعبرت
نه اطواری مناسب مشرب ارباب عرفانه
نه دیداری مبارك آگه کیم خیره ایدر نیت

لقاسی گولدیرر موتابی برشکل غریب آنجق
اداسی اولدیرر انسانی امّا بونده‌در حکمت»

§

نفعینك اصل اشتهاری مراد رابع دورنده‌در:
نعیماده محرّر اولدیغی اوزره پادشاه مشارالیه نفعی‌یی
بزم خاصنه قبول ایله گاه قصائد فارسیه وترکیه‌سنی
وَگاه لطائف هجویه‌سنی استماع ایله برابر کندوسیله
مشاعره‌یه مائل اولدیغندن، دور مشارالیهده فوق‌ـ
الغـایه نائل التفـات وتوجه اولمش ایدی . حتی
بو التفات وتوجّه پادشـاهی‌یی اسـترقاب ایدن وَبا
خصوص شـاعرك تیغ زبانـندن زخمدار اولان
بعض معاصرینی، نفعینك اورتبه التفاته لایق اوله‌جق
مرتبه‌لرده برشـاعر اولمدیغنی وَحتی برقصیده‌یی
آیلرجه صرف وقت ایدرك هزار کلفتله سویلد‌ـ
یگنی سمع همایونه ایصال ایدر . حال بوکه پادشاه
مشار الیـه ندیم خاصنك لیـاقت وقدرتنی فارق

برعرفان پناه اولدیغی جهتله شاعرك خصماسنی
اسکات ایچون درحال نفعینك برلنوب گتورلمسنی
فرمان بیورزلر .

موسم ایسه فصل بهار اولدیغندن، پادشاه
آینه‌لی قواقده قپودان جعفر پاشانك ذات شاهانه
ایچون بنا ایتدیرمش اولدیغی قصر همایونی تشریف
بیورمشلر ایدی . نفعی گلوب؛ حضور همایونده
منتظر فرمان اولمغله، ــ طراوت زمین وزمانه مناسب
برقصیده انشادینی آرزو ایلدکلرینی ــ اراده
بیورزلر . شرفیاب اولدیغی بواراده اوزرینه
نفعی قوینندن بوکلش برکاغد چیقاره‌رق، ذاتاً اویله
برقصیده حاضرلمش اولدیغنی عرض ایله :

اسدی نسیم نوبهار، آچلدی گللر دمبدم
آچسون بزمده گوکلمز ،ساقی مددصونك جام‌جم

مطلعیله باشلایان قصیدهٔ مشهوره‌یی اوقومغه باشلار.

سریر همایونك پیشکاهنده بولندیغی جهتله

سلطان مراد، نفعينك النده‌كى كاغدك اوزرنده يازودن اثر بولنمديغنى فرق ايلمش ايدى. قصيده بتدكدن صكره نفعى كاغدى تكرار قاتليوب قوينه صوقار.

فقط ذات شاهانه قصيده‌يى پك لطيف بولدقلرندن تكرار استماعنه رغبت همايونلرى اولديغنى وبناءً عليه بردها اوقومسنى فرمان بيورمقله نفعى مضطرب اوله‌رق. « پادشاهم! چاكركز او قصيده‌يى ارتجالاً انشاد ايلمش ايدم. كاغدى آچيشم ايسه مهابت همايونلريله ذهنمى شاشرمقلغم مقرر اولديغندن، آنى بر حجاب حاجز مقامنده بولنديرمق ايدى. ايشته پادشاهم! كاغد يازودن خاليدر » ديه‌رك عرض ايلر. پادشاه قدردان حضرتلريده نفعينك دهانى مجوهرله طولديرر. واوله سرير همايونك آرقه طرفنده اقامه ايتمش اولدقلرى سريع الاقلام اوچ كاتبك ميدانه چيقمه‌لرينى

امر ایله، نفعینك قصیده‌سنی بو دفعه‌ده آنلرك ضبط ایتدكلری كاغددن كندولری قرائت بیورزلر.

حضرت پادشاهك دهان نفعی‌یی املا ایتدكلری جواهردن دها قیمتدار والی قیام الساعه قدرشناسلقلرینك درجهٔ عال‌العالی اثباته مدار اولان شو قطعهٔ همایونلرینی دخی او صره‌ده انشاد بیورمشلردر :

قطعهٔ سلطان مراد رابع :

« گلك انصاف ایده‌لم فرق ایده‌لم مقداری
شاعرز بز دیه‌رك لاف وگذافی قویه‌لم
ایده‌لم بی مزه سوز سویلمدن استغفار
دامن نفعیٔ پاكیزه ادایی طوته‌لم
بز كلام ناقلی‌یز نرده او صاحب گفتار
آگا تسلیم ایده‌لم امرینه منقاد اوله‌لم »

§

نفعی، پادشاه مشار الیهدن بویله جهان بها التفاتلره نائل اولدقجه وزرای عصر دخی پادشاهك اثرینه اقتفا ایله شاعر حقنده بربریله مسابقه‌یه چالیشورجه‌سنه ایثار عاطفت و کرمده عادتا مبالغه ایدرلر ایدی .

راسخ بگك (بلغة‌الاحباب) اسمنده‌کی محاضرات نامه‌سنده محرردر . که مراد رابع وزراسندن الیاس پاشا، نفعینك :

« کریم کامران وارایسه گر الیاس پاشادر
که دست زرفشانی کان دل دریاشی دریادر »

مطلعنده اولان قصیده‌سنه جائزه اولمق اوزره شاعره هدایای آتیه‌یی ایصال ایله قدرشناسلقده‌کی کمالنی ابراز ایلمشدر .

١٠٠٠ فرنگی آلتون (یعنی قرمیس)
١٠ طوپ فرنگی الوان قماش
١٠ طونلق الوان چوخه

١ صرت سمّور كورك
١ كحیلان آت (مع رخت دیوان)
١ چركس كوله
١٠ رأس استره محمول انواع تحف وتفاریق
١ اوطه دوشمه‌سی
٤ عدد مزركش جزایر احرامی

بو رتبه عطایا، زمانمزده بیله بر شخصی اغنایه كفایت ایده‌جگی مستغنی ایضاحدر .

فی الحقیقه بو قصیده‌سنده نفعی، ممدوحنك فضائل برگزیده وخصائل عالیه‌سنه دائر اولان ستایشنی، مخصوصاتندن اولان مبالغات ایله اطرا ایلمش اولمقله برابر، صرف وزیر مشارالیه حقنده‌كی حسیاتنه ترجمان اوله‌جق صورتده وجدانی برشوق ایله انشاد ایلمش اولدیغنده شبهه یوقدر . نته‌كیم آتیده‌كی بیتلر مدعامزی اثباته بر بنیه‌در اعتقادنده‌یز :

« عجب مجموعهٔ سرّ الهیدر حقیقتده
« که هر نه گونه استعداد دیرسه‌ك آنده پیدادر
« جوانمرد جهاندر، شوخ مشربدر، ملکخودر،
« سخیدر، اهل دلدر، نکته داندر، نکته پیرادر.
« دلیر صفشکندر، اردشیر شیر افکندر،
« مشیر مؤتمندر، مستشار کار فرمادر.
« پناه سلطنتدر، قهرمان دین ودولتدر،
« مدار مملکتدر، کامکار کشوار آرادر.
« سپهر عزّ و جاهه آفتاب ذره پروردر،
« سریر عدل وداده، داور دیندار ودانادر.
« صف رزمنده رستم برتهی ترکش سپاهیدر،
« درجو دنده حاتم برگدای بی سروپادر »

حقیقةً شو بیتلرك ترجمان اولدیغی خصائص هر درلو مبالغه‌دن عاریدر. زیرا شاعر بونده — بندیگی آتك نعللرندن قالقان توز، ماه ایله ماهی

آره‌سنده بولودلر تشکیل ایدرك گونلرله گونشی طوتدیغندن، ویا سرعتده صاعقه‌لره میدان اوقویان سمند جلالتنك بر مهمیز اورشده زخلدن مریخه صچرادیغندن دگل — ممدوحنك متحلی اولدیغی کمالاتدن. استعداد فطریدن، سخادن، طبیعت ملکانه‌دن، نکته‌دانلقدن، شجاعتدن. ادارهٔ مملکتده‌کی اقتدارندن، امور مشورتده مؤتمن اولیشندن، عدل وانصافندن بحث ایدییور.

الیاس پاشانك اکثر فضائلنی بزه تاریخ بیلدیردیگی گبی. جود وکرمده‌کی درجه‌سنی دخی بالاده‌کی هدایاسی اثباته کفایت ایدر.

باغنك افاده‌سنه گوره الیاس پاشا مرحوم، هدایای مبحوث عنهانك ارسالنی ناطق اولان شقه‌سنك کنارینه، اتحاف ایتدیگی اشیانك قصیده‌یه مقابله دیمك اولیوب، مجرد وسیلهٔ تخطر اولمق

اوزره ارسال قلندیغنی مقام استطابه‌ده تحشیه ایلمشدر [١]

نفعی‌یه بالاده‌کی قصیده‌یی انشا ایتدیرمگه وزیر مشار الیهك آره‌ده هیچ مناسبت و الفت یوق ایکن بر مکتوب ایله گومشلی برهمیانچه ارسال ایتمسی سبب اولمشدر . نته‌کیم سهام قضاده گرجی محمد پاشایه اولان قصیدهٔ یائیه‌سنده وزرای وقتدن گوردیگی التفاتلری، اکراملری شو بیتلرله تعداد ایتدیگی صره‌ده ذکر ایتمشدر :

« گلنجه بودمه هرکیم وزیر اعظم اولدیسه
« مرادمجه بیلوب قدرم، بویمجه ایتدی احسانی
« برایکی صدر اعظم خود کمال لطف طبعندن
« ایدردی گاهی اندیشه‌مله گفتگوی روحانی

[١] گرك بو فقره وگرك مفردات هدایای ناطق اولان دفتر وقعه‌نویس اسعدافندینك مستطرف ترجمه سنك جلد اوّلنده عیناً مقیددر .   للطابع

« بریسی تابر آیلق یولدن ایتدی جائزهٔ م احسان
« که بر مکتوب ایله گوندردی بر پر سیم همیانی »

حتی دیوانده « در جواب مکتوب دستور اعظم الیاس پاشا » عنوانیله مقید اولان مکتوب منظومنڭ، شو :

« کریما، کامکارا، کام بخشا
« ایا دستور ذیشان مفخم
« بوگا (الله تعالی) شاهدمدر
« که مکتوب شریفکدن مقدّم
« ایشتمکله مجرّد لطف طبعڭ
« ادای مدحڭ اولمشدی مصمم
« گورنجه شمدی بویله التفاتڭ
« که قیلدی بندهگی محسود عالم
« نیچه گویا اولور گور طبع شوخم
« نیچه انشاد ایدر مدح دمادم .

« اولورمی برنفس خاموش طبع
« طورزمی برزمان آسوده خامه‌م »

بیتلری دخی بوقولی مؤیدر .

§

نفعی . سلطان عثمان شهید دورنده دخی ملتفت ایدی . فقط سلطان مصطفای ثانی‌یه نه برقصیده، نه‌ده بر بیت سویلمشدر . سلطان عثمانه اولان قصیده‌لرینك الڭ مشهوری غزائیه‌سیدرکه

« آفرین ای روزگارڭ شهسوار صفدری
عرشه آص شمدنگیرو تیغ ثریا جوهری »

مطلعنده وَ :

« تیغکه نوله یمین ایلرسه روح مرتضی
« برغزا ایتدڭ که خشنود ایلدڭ پیغمبری »

بیتنی مشهوری حاویدر .

حتی نفعی . معتادی اولان فخریه‌دن سهام قضا قصائدنده دخی آیریله‌مدیغندن :

« وزیر ومفتی‌یی قو پادشاهان زمانی گوز
« که یوقدر گوردیگم احسانلرینك حدّ و پایانی
« ایکی سلطان عالیشان که فخر ایلر وجودیله
« گرك تاج شهنشاهی ، گرك تخت جهانبانی
« گوروردم هر قصیده سویلدکجه هر بریسندن
« هم استحسان وهم احسان وهم لطف فراوانی
« نه خدمت ایتدیگم بن خاندان آل عثمانه
« بیلور هپ شاهدمدر قدسیان عرش رحمانی
« جهانی طوتدی نظممله سراپا شهرت نامی
« اگرچه خطبه‌دن طرح ایتدیلر سلطان عثمانی»

بیتلریله پادشاه مشار الیهك اوصافنی شامل اولان قصائدینك، آنك غیو بتندن صکره دخی ابقای نامنه خدمت ایلیه‌جگنی بیلدیرمك ایستمشدر. که فی الحقیقه نفعی‌یه مخصوص بر اسلوب بلیغانه‌یی شامل اولمقله برابر، اخلاق نقطهٔ نظرندن هر حالده معیابتدن اولان فخریه‌لری میانده شو برقاج بیتدن

بشقه موافق حقیقت بر فخریه‌سنه تصادف اولنه‌ماز. چونکه بو بیتلرده نفعی، تحدیث نعمت گبی، تعداد خدمت گبی، ادعای لیاقت گبی حالاتدن بحث ایلمش اولدیغندن معیوب دگل، معذور عد اولنور .

§

نفعی، سلطان احمد اوّل ایله عثمان ثانیدن پك چوق تلطیفلره، عنایتلره مظهر اولمش ایسه‌ده مغبوط شعرا اوله‌جق درجه‌لرده کسب اقبال ایله قربیت شاهانه‌یه مظهریتی ــ بالاده دخی بیان اولندیغی اوزره ــ مراد رابع زماننده‌در .

پادشاه مشار الیه، آره صره بازیچهٔ افکار قبیلندن شعر ایله دخی اشتغال ایلدکلری وباخصوص فطرةً پرجلادت قهرمان پسندانه ایله مجبول وبناءً علیه لسان حماسته سویلنان اشعاردن پك زیاده ذوقیاب اولدقلری جهتله زمانلرینه رونق

ویرن یگرمی اوتوز قدر شاعر ایچنده، نفعی‌یی انفراد کمالنده بولملریله اوشاعر صاحب اقتداری نادیٔ عرفانلرینه قبول بیورمشلردر .

چونکه نفعیده‌کی لسان شدت پادشاهك فطرتنده مرکوز اولان جلادتك ناطقه‌سی حکمنده اولدیغی گبی؛ شاعرك قهر خصما وَیا ترغیم انوف عظما وَباخصوص ادّعای عرفان ودها یولنده‌کی سوزلری دخی کندینه مخصوص برطور بلیغانه‌ده اولمسی وَمثلا فخریه‌لری صرهسنده :

« مدعیٔ منکر اولورسه چکرم اشهاده
« حق شناس اهل نظر آگاهدیغم یارانی »

وَ « بونجه دمدر دعویٔ صاحبقرانی ایلرم
« برمبارز یوقمی میدان سخن تنهامیدر »

وَ « اعدایه مداد قلمم رشحهٔ سمدر
« احبابه شمیم سخنم نکهت جاندر

وَ « اول صفدر دشمن كش نظمم كه خصوصا
« شمشير زبانمدن احبا حذر ايلر

وَ « هنر لطف كلام حقى بيلمكدر محلنده
« حقيقتده بودر اهل دلك معيار اذعانى

وَ « صلادر نكته سنجان زمانه هيچ لاف ايتمم
« بن اوكرتدم جهانه طرز شوخ وشعر همواری

وَ « بو دعوامى بنم انكار ايدر يوقدر اهاليده
« حسود نابكارى نيليم سوز آكلمز خردر

وَ « كانجه تيغ زبانيله خود ملاطفه‌يه
« بيلورسك ايتديكمى هپ نه لازم اعلامى
« حسود دكمه بلاييله سوز قبول ايتمز
« اولورسه تيغ زبانيله اولور الزامى »

وَ « ابناى زمان ايله مدارا نيجه ممكن
« تا اولميجق بنده خراندر خر عالم »

بيتلرى كبى ، كيمى تهكم ، كيمى ادعاى تقدم ، كيمى

تفضل، کیمی تعظم یولنده سوزلرله اقتدارینی، عرفانی، استحقاقنی، اعلان ایله تزییف خصم ده مشرب لاابالیانه‌دن آیرلمامسی پادشاهك مزاج احرارانه‌سنه خوش گورنمسی جهتیله اکثریا بزم عرفاندن آیرمز ایدی.

حقیقةً سیف بران قدر قطعی التأثیر بر زبان آتشینه مالك اولان بوذات (سهام قضا) عنوانی ویردیگی هجویاتنك هر بیتی وَ بلکه هر مصراعی بر سهم سمدارگبی هدف اولانلرك جانگاهنه تأثیر ایلدیگندن زخمدیده‌لرینه – اکثر عاجزلرك مخصوصاتندن اولدیغی اوزره – شاعرك مبتلای بلا اولمسنی تمنیدن بشقه چارهٔ انتقام قالمامشدی.

مراد رابع ایسه، اکثریا نفعی ایله مصاحبتده سهام قضانك قصائد ومقطعاتنی اوقوده‌رق اگلنور ایدی. حتی ینه برگون بالذات سهام قضا مطالعه‌سیله مشغول اولدقلری اثناده – که نعیمانك بیاننه گوره

بشکطاشده سلطان احمد قصرنده‌در — بردنبره هواده آثار رعد وبرق نمایان اوله‌رق. تخت همایون قربنه برصاعقه نزول ایتمسیله ذات شاهانه‌بو حادثه‌دن تشأم وسهام قضانی یرتوب دکزه القا ایتدکلری گبی نفعی‌یی دخی جلب ایله بعدما انشاد هجوه توبه ایتدیرمشلرایدی. حتی نفعیٔ او وقعه‌یی متعاقب نظم ایتمش اولدیغنده اشتباه اولمیان قصیدهٔ زائیه‌سنده :

« بو گوندن عهدم اولسون کیمسه‌یی هجو ایتمیم الا
« ویریدیکگ اجازت هجوایدردم بخت ناسازی »

بیتیله قضیهٔ توبه‌یی ایما ایله تأیید یمان ایلمشدر . [۱]

[۱] ۱۰۳۹ سنه‌سی ذی‌القعده‌سنک اون‌دردنجی گونی یوم ثلثاده عظیم رعد وباران وبرق واقع اولوب کثرت صواعقدن گوکلره خوف وهراسی گلدی . حتی سلطان مراد خان بشکطاشده مرحوم سلطان احمد خان کوشکنده اوتوروب نفعینک هجوه متعلق مجموعه‌سی اللرنده ایمش . وحضورلرنده سراطبا (امیر چابی) وارایمش . مجلس همایونه برصاعقهٔ آتشبار عظیم نزول

بو بادره‌دن صکره بر زمان موقت ایچون نفعی نظر همایوندن ساقط اولدیسه‌ده ینه بر قصیده تقدیمیله عرض اخلاص ایلمسی اوزرینه اعادهٔ التفاته نائل اولمش ایدی . حتی برگون اصطبل همایونده خیول خاصه‌لرینی تماشا ایلدکلری صره‌ده نفعی‌یی جلب ایدرك. رخش همایونلرندن هر برینه تخصیص بیورمش اولدقلری اسملری تعداد ایله بر قصیده تنظیمنی اراده ایلمشلردر . نته‌کیم نفعی قصیده‌سنده:

« عمرك افزون ایده الله‌تعالی دیلرم
« التفاتکله بودل مرده‌یی ایتدك احیا »

ایدوب اندرون آغالری یوزلری اوزرینه دوشوب مجلسه هول عظیم حاصل اولدی . پادشاه حضرتلری اول هجو مجموعه‌سن پاره‌لیوب، نفعی‌یی آزار ایدوب توبه واستغفاره وبذل صدقات بیشماره مشغول اولدیلر . حتی اول عصرك ظرفاسندن بری نفعی‌یه توبیخی اشعار ایچون قضیه‌یی بو بیت ایله اظهار وانفاذ ایلدی دیرلر: « گوکدن نظیره ایندی سهام قضاسنه ـ نفعی دیلیله اوغرادی حقك بلاسنه »

[نعیما ـ جلد : ۲]

بيتيله مظهر التفات همايون اولديغنى اشراب ايلديگى گبى ،

« ايلدك لطف ايله بر بويله قصيده تكليف
« كه نظيره ديه‌مز بر يره گلسه شعرا »

بيتيله دخى ، قصيده‌نك ارادهٔ سنيه‌يه امتثالاً انشاد اولنديغنى افهام ايلشدر .

نفعى اعادهٔ التفاتى متعاقب او عصره گوره مناصب دولتك الك مهملرندن اولان جزيه محاسبه‌جيلگنه مأمور اولمش وَنزد همايونده ينه اوّلكى اعتبارينى بولمش ايدى . بو تردد والتفات ايكى سنه قدر دوام ايلدى . احتمال كه نفعى گرچكدن هجودنده فارغ اولمش ايدى . زيرا غلبهٔ طبيعتله نقض عهد وَينه هجوه مداومت ايتمش اولسه ايدى . چونكه خصماسى پك چوق اولديغندن ، سلطان مراده غمز وعرض ايله حقنده دعوت عقوبته چالشمه‌لرى محقق ايدى .

وقتیله گورجی محمدپاشایی صدارتنده اوچ قصیدهٔ طنّانه ایله مدح ایلمش ایکن، اوچ دفعه منصبندن عزل ایدلمش اولمسندن طولایی مؤخراً قصد انتقام ایله هجو ایتمش اولدیغی گبی، بو آرالقده صدر وقت اولان وَ زمانـه گوره سیاست واقتدار ایله مشهور بولنان بیرام پاشایه :

« فلك ایسترسه دخی مرتبهٔ والایی
ایلسون درکهٔ پاشایه جبین فرسایی »

مطلعلی قصیدهسیله ثنا خوان اولمش وَحتی ینه بوقصیدهسنده مشارالیهك خلقه مبذول العاطفه اولدیغی حالده کندوسنه برلطفی طوقنمدیغنه :

« دامن لطفکه ایرشسه بنمده دستم
روزگار ایله دخی ایتمز ایدم غوغایی »

بیتیله ایما ایتمشدر . غالبا بوقصیده اوزرینه دخی اومدیغی التفاتی گورمامش وَیاخود آردهده بشـقه

برسبب انفعال حاصل اولمش اولملی، که نعیمانك تعبیرنجه پاشایی « برقصیدهٔ طویل‌الزیل ایله » هجو ایلمشدر . بو هجو بالطبع بین‌الادبا انتشار ایتدیگی گبی، سمع همایونه دخی واصل اولمش وینه نعیمانك معن زاده حسین بك لساندن اولمق اوزره ضبط ایتدیگنه گوره، ذات شاهانه برمجلس خاص‌الخاصلرنده نفعیدن « تازه برهجوك یوقمیدر » دیو استکناه ایلدکلری اوزرینه نفعی، غافل بولنه‌رق « واردر پادشاهم » قولیله بیرام پاشا حقنده‌کی قصیدهٔ هجویه‌یی تقدیم ایتمکله، صورتا مظهر تقدیر اولمش ایسه‌ده معنی انفعال همایونی موجب اولدیغندن، بیرام پاشایی جلب وهجوی ارائه ایله شاعرك قتلی اراده اولنمشدر . (١٠٤٤)

نعیما، هم بو روایتی ذکر ایدر، همده دیرکه : « مورخ بویله تحریر ایدرسه‌ده خلق بیننده مشهور اولانی پادشاه مجلس خاصنده بایرام پاشایی هجو

ایچون ابرام ایتـدیگندن، نفعیـده ناچار قالەرق پاشایی هجو ومؤخراً پاشانك قصیدەیه واقف اولمسی اوزرینه ذات شاهانەیه مراجعتله بین‌الناس عرض ووقعنك رخنەدار اولدیغنی بیان ایله نفعینك قتلنه استحصال رخصت ایلمش اولمقلغی‌در »

الك قریب بر زمانده وقعەنك اصلی بو وجهله اشکال اولنمش اولدیغی حالده ایکی یوز آلتمش سنه صکره بزم کشف حقیقته چالشمقلغمز بیهودەدر. فقط شاعرك مضبوط اولان مزاجنه گوره مأمول ایتدیگی التفاتی گورەمینجه دائما مراجعت ایده گلدیگی سیف زبان ایله انتقامه قالقشمش وحیفاکه زمانك حکمنجـه کندوسی طعمهٔ سـیف عدوان اولمشدر .

نعیما دیرکه: « بایرام پاشا نفعینك قتلنه استحصال « مأذونیتله سراینه عودت ایلدیگی زمان ، علما « وقته دخی مراجعتله اباحت دمنه فتوی احذیله

« بیچاره نفعی‌یی جلب وَامره اجابتله غافلانه نزد
« صدر اعظمی‌یه وصولنده عتاب عظیمدن صکره
« قالدیرلق دیه‌رك باب عالی اوطونلغنده حبس
« وَآنده احناق ایله دریایه القا ایتدیردی. عصرك
« علما وعظماسی نفعینك قلمندن مسرور اوله‌رق،
« خصوصا طعنهٔ لسانندن مجروح اولان اکابر
« واعیان بوبابده بایرام پاشایه دعای فراوان ایتدیلر.»

ینه نعیما معن زاده حسین بگك روایتنه ابتناءً تتمهٔ معلومات اولمق اوزره حکایه ایدرکه « بایرام پاشا
« نفعی‌یی اخذه فرمان ایدرك طشره چیقاردقلرنده
« بوینو اگری [١] چاوش باشی ایمش. برترك
« آدمیسی اولمغله نفعینك اوکنه دوشه‌رك (گل
« نفعی افندی. اوطونلقده برهجو دوزه‌جك

[١] مؤخراً صدر اعظم اولان بوینو اگری محمد پاشادرکه ١٠٦٦ ذی‌القعده‌سنده کوپریلی محمد پاشا آکا خلف اولمشدر. للطابع

« کشی واردر گل گور) دیو ترك واری تعریض
« ایتمش . نفعی ایسه حیاتدن مأیوس اولدیغندن ،
« ــ یوزی بیلدیگمدن قالمه بره ملعــون ترك ــ
« دیمش وَ زیر و بالایه وافر شتوم غلیظه ایتمش »

§

نفعینك بایرام پاشــایه اولان هجوی مضبوط دگلدر . فقط فوق‌الغایه شــتوم غلیظه‌یی حاوی اوزون بر قصیده‌دن عبــارت اولدیغی مرویدر . حتی قتل ایدیله‌جگنی استخبار ایتمسی اوزرینه نفعی سرای همایونه گیــدرك دارالسعاده آغاســنه التجا وَ آنك عفوه توسطنی رجا ایتمکله . آغانك التماس عفــوی حاوی بالذات یازدیغی تذکره‌یه قلمنــدن طاملیان مرکب قطره‌سنی ارائه ایله « مبارك ترکزی سیلسه‌کز زیرا کاغدی قارەلیور » یوللو برلطیفه‌ده بولندیغنه دائر اولان روایت وَ « آنلرده بونده » ردیفنده کندوسنه اســناد اولنان منظومه مؤخراً

اختراع اولنمش سوزلردندر . چونکه نفعینک علی الغفله جلب ایله حبس وقتل ایدلدیگی روایت تاریخیه ایله مثبت اولدیغی گبی، ذکر اولنان شعرك طرز انشادندهکی عادیلك دخی نفعینك لساننده صادر اولمه سوزلردن اولمدیغنه بنفسه بینهدر .

§

ملاحظه

شخصی براقوبده اثره گلنجه :

کمال بك افندی وقتیله تصویر افکارده نشر ایتدیگی بر مقالهٔ ادبیهده « نفعینك آثاری عجایب عالمدن بر وقتلر ردوس لیمانی آغزنده مرکوز بولنمش اولان هیکل عظیمه بگزر . فی الحقیقه تصنیع نظر فریبنده اولان مهارت استادانه اقتدارك خارجندهدر . فقط هیئتی طبیعتك فوقنده اولدیغیچون تماشاسی وجدانه حیرتدن بشقه برتأثیر

حاصل ایتمز » دیمشلر ایدی . نفعینك ماهیت طبیعتنی حقیله تعریف ایچون خاطره بوندن موافق بر مثال گلەمز صانیرز .

قدرت فاطره صانکه بو خارقۀ دورانك دماغنی حال فوارنده ینار طاغلرك شرارەلرندن تخمیر ایتمش گبی تخیل ایتدیگی شیلر دائما شدتله وفقط بر طرز محتشمانەده سانح اولور .

زینت کلام دیدیگمز احتشام افادەدەکی مهارتی انسانی حیران ایدر . باخصوص شدت بیاندەکی قوتی بر مرتبەدەدر . که بر مصراعنك طرز انشادینه باقیلنجه گویا . که شاعرك النه قلمه بدل گرز و خنجر ویا نیزه وطبر آلمشده سوزلرینی ممدوحنك باشنه دوره‌رك افهام ایتمك ویا لسان قدحنه سزاوار گوردیگی شخصك صدرنی دلوبده یوزگنه القا ایتمك ایستدیگنه حکم ایدیلور .

اکثر اشعاری حماست یولنده اولدیغندن بر

معرکه‌نك تعریفنده ویا بر صاحب جلادتك وصفنده تصنیع ایتدیگی تعبیرلره دقت اولنسه انتخاب ایلدیگی لفظلر رستملرك . قهرمانلرك روحندن اغتصاب اولنمش ظن اولنور .

مثلا قوجه مراد پاشا وصفنده اولان شو قصیده‌سی فردوسینك شهنامه معرکه‌لرندن گیرو قالماز؛ بلکه بعض تشبیهات جیده‌سی حیثیله آکا ترجیح اولنور :

« صفلر دوزوب هجوم ایدیجك خیل دشمنه
« دهشتله آسمان وزمین پرفغان اولور
« صارصلدیغنجه زلزلهٔ حمله‌دن زمین
« آشوب رستخیز قیامت عیان اولور
« گرد سپهده شعلهٔ شمشیر تابدار
« گویا سحاب تیره‌ده برق جهان اولور
« اوقلر سهام قوس قضادن نشان ویرر
« پیکان تیر ایسه اجل ناگهان اولور

« اوج هواده صیت چكاچاك تیغدن
« آواز رعد وصاعقه رهگم كنان اولور
« هر حملهده هجوم دلیران نیزه دار
« خیل عدویه اول قدر آفت رسان اولور
« كیم تنلرنده راه مسامات سربسر
« سوراخ مار مهره ربای سنان اولور
« گاهی میان صفده طورر كندی تیغ وش
« گاهی میان شكاف صف دشمنان اولور »

بویولده اولان اشعارینی قطعـا اتعاب طبیعت ایتمكسزین سویلر . بوندن طولاییدركه زماننده ممدوحلرینی اكثریت اوزره اطوار قهرمانه اصحابندن انتخاب ایلمشدر . مثلا بر شیخ الاسلامه بهادرلك آرهسـنده هردرلو مناسبت مفقود اولدیغی وتعبیر آخرله بر شیخ الاسـلامك خواص قهرمانه ایله مجبول اولمامسی نقایصـدن معدود اولمدیغی حالده نفعی، مدحه سزاوار گوردیگی بر علامهیی دخی،

ولو میدان معرفتده اولسون. بر رستم صاحبقران
وَمثلا خواص علم وفضل ایله انفراد کمالنده بر بیمدانیٔ
دوران عد ایدرده اوصافنه اوحیثیتله ترجمان اولور.

§

نفعینك اغراقاتی، مبالغاتی، وَزمانمزه گوره
خلاف طبیعت عد اولنه‌جق برچوق تشبیهاتی ایله
برابر، هر قولی وجدانه برنشوهٔ اغترار احساس
ایدر. انسان آثارینی اوقورکن بیاغی کندوسنده
برحالت جلادت حس ایدر. قلبه بوتأثیریله برابر،
الفاظنده‌کی انسجام و آهنگك سامعه‌یه اولان تأثیر
شوق آوری دیگلیانلری حیران ایتمامك محالدر.

اکثر اشعاری تهکم و تبکیتی جامعدر؛
برقصیده‌سنك بر فقره‌سنده ممدوحنك فضائلنه
ثنا خوان اولورکن بردنبره طورینی دگشدیره‌رك
برینك معایبنه تحویل لسان ایدر.

مثلا : « معنی‌که سلك گوهر مدحکده یراشور

اندیشه کیم ثنا گله رطب‌اللسان اولور

اول درگوشوارهٔ ناهیده ناز ایدر

بو ترجمان راز دل قدسیان اولور »

دیرکن،

« حاسد بنمله دعوئ نظم ایلسه نوله

زعمنجه خر سخنور عیسی بیان اولور

گوز اعتقاد فاسدین ایتمز بوفکری کیم

روبه نیجه مقابل شیر ژیان اولور

بردزد نابکار معانی تراش ایکن

یاران سوزیله شاعر اولور نکته‌دان اولور »

بیتلرینی انشاد ایدر .

§

نفعی طرز اشعارنده شعرای عثمانیه‌دن هیچ برینه تقلید ایتمامش وَبناءً علیه کندینه مخصوص بروادئ محتشم ایجاد ایلمشدر .

اگرچه کندیسی ایران شعراسنه تقلید لسان وَایران مبالغاتیله تزیین بیان التزامنده بولنمش ایسه‌ده اقتباساتی ملك یمینی حالنه افراغ وَ
« بن اوگرتدم جهانه طرز شوخ شعر همواری »
مصراعیله فخارانه اعلان ایتدیگی اوزره اشعارنده‌کی طرز نزاکت وظرافتی وَزینت وصنعتی وَباخصوص تشبیهاتنده‌کی اسلوب غرابتی کندیسی اختراع ایلمشدر .

هله اوصافده‌کی طور خاصی باشلی باشنه برلسان بیان اطلاقنه شایاندر . مثلا شیخ الاسلام محمد افندی‌یه اولان قصیده‌سنك ــ که ایکنجی مرتبه‌ده اولان آثارندندر ــ شو بر قاچ بیتنه دقت اولنورسه، لفظلر هرکسك بیلدیگی سوزلر ایکن بر بیتنی انشاده دگل، بر ترکیبنی ایجاده قولایلقله احتمال ویریله‌میه‌جك مأثر نظمیه‌دن اولدیغی اعتراف ایدیلور :

« بخشش آموز همم، حوصله سوزحست
« کیسه پرداز کرم، قافله سالار کرام
« مشتری رأی وعطاردقلم ومهر آثار
« عرش تمکین وقضا تمشیت وچرخ احکام
« ملتجای وزراء صدر کبار علما
« کامکار فضلا، فخر موالیٔ عظام
« هادیّ وادیٔ دین، بدرقهٔ اهل یقین
« پیرو مجتهدین، حضرت شیخ الاسلام »

§

نفعی، مثلا فضولی گبی مغلوب وجدان اولان شعرادن دگلدر. بالعکس، افکارندهکی بارقهٔ شدتی لسانندن آتشلر صاچهرق افهام ایدربر شاعردر.

اوچ بیك بیتدن زیاده اولان قصائدی ایچنده انسانی آغلادهجق، هیچ دگلسه متأثر ایدهجك برمصراعنه تصادف اولنهماز. فقط خواص

فکریه‌یه صلابت وتقویت بخش ایده‌جك پك چوق سوزلری واردر .

اشعاری آره‌سنده انسانی گولدیرن سوزلریده بولنور . فقط برصاحب تمکینك ، بعض دفعه تهکماً ایراد ایتدیگی لطیفه‌لر قبیلندندر . بولطیفه‌لر ایسه اکثری حضمنك معایبنی تعیین ایدن صفاته عائد اولدیغندن ، ابداع ایتدیگی تعبیراتك غرابتندن طولایی انسانه ضحکدن زیاده حیرت الویرر .

مثلا : « مجسم طردهٔ یخبستهٔ دیو دماوندی » مصراعی خاطره گلوز شیلردنمیدر ؟

مزاجی هزلدن تمامیله معرادر . حتی سهام قضاسنده بیله هزلدن معدود اوله‌بیله‌جك براثری گوستریله‌مز . بناءً علیه مدح وذمده طرز مخصوصی اعتباریله نفعی‌یه « آتشزبان » اطلاقندن موافق برتعبیر بولنه‌ماز .

§

نفعینك غزل پردازلقده‌کی قوتی قصیده انشا ـ دنده‌کی قدرتندن دوندر. فقط شوراسی غریبدرکه قصیده‌لری صره‌سنده سویلدیگی غزللر ، غزلیات عدیه‌سیله نسبت قبول ایتمز مرتبه‌لرده پارلقدر .

مثلا «الیاس پاشایه اولان قصیدهٔ همزیه‌سنده انشاد ایلدیگی آتیده‌کی غزله مماثل اثرلره، منظومات غزلیه‌سی میانده پك آز تصادف اولنور :

« نگاهی آفت دین غمزه‌سی آشوب دنیادر
« بوگونه‌شوخه دل‌ویرمك عجب دردِ اوزکه سودادر
« گوگل آشفته، یار آلفته. چشم بخت ایسه خفته
« عجب عاشق، عجب دلبر، عجب اولماز تمنادر .
« نیجه کشف ایلسون دل رازنی اول غمزهٔ شوخه
« که قت قت پرده‌ده پنهان ایکن برمست رسوادر
« دیمك گوج. صقلق گوج غمزه‌دن حل دل‌زاری
« بلای اهل عشقی گورنه درد حیرت افزادر .

« بلا اندر بلادر دلده درد عشق یار امّا
« یازقدر آکه کیم بر بویله سودادن مبرّادر .
« نهانی بر نگهله چشمی بیك فتنه ایدر پیدا
« آنکچون شهر دارالملك دل پرشور وغوغادر
« تحمل هیچ ممکنمی غم هجرانه ای نفعی
« محبت غالب مطلق، دل ایسه ناشکیبادر »

غزللری ایچنده نزاهت فکر ولسانه نمونه اولەرق گوسترلەجك منظومەلرندن بریده شو بر قاچ بیتدر :

« یوقمزسك هیچ وارمی دلده داغك یارەسن
« بویلەمی گوزلر گوزللر عاشق بیچارەسن
« آه ایله دردی بیلمز عاشق بیچارەنك
« چاك چاك ایده مگر آهی، دل صد پارەسن
زلفکه بند ایتمسون، یا نیلسون مجنون گبی
ضبطه قادر اولمیان عاشق دل آوارەسن

دردین اظهار ایتمك استر دائما نفعی سکا
سندهلطف ایت یوقله بر گون دلده داغك یاره‌سن»

نفعی شدت طبعنه مغلوب اولمیوبده طبیعتنی نزاهتکارانه انشاد نظمه حصر ایلمش اولسه ایدی؛ شعرای عثمانیه آره‌سنده غزللریله اشتهار ایدن باقینك او طرز شعرده‌کی شانی کسر ایتمکلگی محقق ایدی .

دلیلی ایسه بالاده‌کی ابیاتدرکه؛ افکار شو خانه‌سنی لطف طبعیله تزیین ایتمك خصیصه‌سنی حائز اولان ندیمه بیله غبطه رسا اوله‌جق مرتبه‌لرده حسیات رقیقه‌یی و برستم ظریف عاشقانه‌یی ناطقدر.

§

ملاحظاتمزه ختام ویرمه‌دن اوّل شونیده سویلمك ایسترزکه: ادبیات جدیده اربابنك نفعی‌یه لایق گورمدکلری قصور، شاعرك عجم مقلّدی اولیشی‌در. حتی کمال بك افندی بروقتلر، فارسیدن اقتباساتده

بولنسانلرمز ايچنده شاعرلك الك ايلرو گيدنلردن اولديغنه تعريضاً: « نفعى، ايران كاربانلرينى صويانلرمزك الك جسوريدر » ديرلر ايدى. فقط ظنى ايتميزكه بوگون، ولو لطيفه طريقيله اولسون، بو قوللرينى تكرار ايتسونلر. زيرا هركسدن اعلا بيلدكلرنده شبهه يوقدر، كه ادبيات غربيه ايچون يونان لسانى نه ايسه، ادبيات تركيه ايچونده فارسى عينيله اودر.

نفعى يه بحق بولنهجق قصور وار ايسه تعبيرات فارسيهيى، اقتباس طريقيله استعمالى دگل، عجملك مبالغات و اغراقاتنه مفتون اولوبده او طرزى تقليد ايتمش اولمسىدر.

مثلا « موانع برانداز » تعبيرى، كمال بك افندينك ملك يمينلرى اولديغى حالده بو تركيك بر لفظ فارسى ايله مزدوج بولنمش وَ بناءً عليه طرز فارسيده ايراد ايدلمش اولمسنه ارباب قلم

طرفندن تعریض شویله طورسون ؛ بویله لزوملی بر تعبیر اختراعیله فرهنك اصطلاحاتمزی توسیع ایتمش اولدقلرندن طولایی تشکرلر ایدلمش ایکن ، نفعینك « سخن آنستکه بی واسطهٔ طبع سلیم » مصراعنك « سخن اولدرکه بلا واسطهٔ طبع سلیم » مصراعنه قلبنی بر اقتباس ادبی عد ایتمیوبده بونی ، بر سرقت شعر . جرم مشهور قدیمنه بکزتمکه حکم ایله ، فصاحةً مستشهداتمزدن اولان اویله بر داهیهٔ عرفانی تخطئه‌یه قالقشمه‌جقلرندن امینز .

مشارالیهك آثارفرسیه‌سی صددلك خارجنده‌در . بناءً علیه بو مبحثده آکا دائر سوز سویلمکه لزوم کورمدك .

ابوالضیا توفیق

مقری کویی فی ۳ تشرین ثانی سنه ۱۸۸۷

بعض منظومات گزیده‌سی

[قصائدندن]

١ بارك الله زهی عاطفت ربانی
که شه عالمه اولمش ازلی ارزانی
٢ نیجه شه انجمن افروز حریم دولت
نیجه شه حاصل دور فلك سلطانی
٣ معدلت پیشه، خداوند سریر حشمت
افتخار کرم وهمت وعالیشانی
٤ مرکز دائرهٔ جاه وجلال وعظمت
قطب گردون جهانبانی وفرمانرانی
٥ حارس مملکت دین ومدار اسلام
مظهر مکرمت وموهبت سبحانی
٦ سایهٔ لطف خدا حضرت سلطان احمد
که فریدون وسکندر اوله‌مز دربانی

٧ او خداوند عمر عدل وعلی سیرت کیم
بولدی ذاتیله شرف سلسلهٔ عثمانی

٨ او شهنشاه قضا رأی وقدر قدرت کیم
عالمك عید مبارك دمیدر دورانی

١٢ شاهد دولتنك فهم وخرد مفتونی
صورت همتنك لطف وکرم حیرانی

٢٩ خسروا پادشها مهر کواکب سپها
ای مدار شرف کوکبهٔ خاقانی

٣٠ سنسن اول ماصدق لطف الٰهی که فلك
بر گیجه سنسز اولان دورین آکوب پنهانی

٣١ هر سحر شویله تأسفله چکر کیم یقه‌سن
بر اولور چاك گریبانی ایله دامانی

٣٢ ایتدی عدلك اوقدر راه ضلالی منسد
خاطره یول بوله‌مز وسوسهٔ شیطانی

٣٣ دوشسه جاه ذقنه طرهٔ خوبان یریدر
ایلدی فتنه‌یی دوزگده فلك زندانی

۳٤ برق تیغڭ تن اعداده ایدر جوشنی آب
دونر اوستنده حبابه سربی سامانی
۳٥ آ كسه احسانڭی طوپراق صاورر باشنه كان
گورسه كفّ كرمڭ لرزه طوتر عمانی
۳٦ مدحڭڭ غایتی یوق طیّ لسان ایده مگر
دیمگه بیگده برین ناطقهٔ انسانی
۳۷ دردمی باری بو تقریبله تقریر ایده‌یم
تا شفا خانهٔ لطفڭدن ایره درمانی
۳۸ داورا دادِ فلكدن كه جفا ایتمك ایچون
بولور البته بر اهل دله بر نادانی
۳۹ بر دیلم اتمگی بر اهل معارفده قومز
گوزه‌در زمرهٔ نادانله حقّ نانی
٤۰ بولسه ارباب دلی خاكله یكسان ایلر
گوستره تا كه ادانیده علوّ شانی
٤۱ آلیویر دادمزی چرخ دنی پروردن
پایمال ایتدی قتی اهل دل وعرفانی

٤٢ التفات ایت سخن اربابنه کیم آنلردر
مدح شاهان جهانبانه ویرن عنوانی

٤٣ کیم بیلوردی شعرا اولمسه گر سابقده
دهره دولتله گلوب یته گیدن شاهانی

٤٤ حشره دك آب حیات سخن باقیدر
آگدروب زنده قیلان نام سلیمان خانی

٤٥ بر گهردر سوزم آگا همت شهدر قیمت
نه روا بویله متاعك چکیله خسرانی

٤٦ یازمش الطاف شهنشاهی مربّی سخنه
شاه اویس ایله یازان منقبت سلمانی

٤٧ باخصوص اوله بنم گبی معانی پرور
که شکست ایتدی سوزم قدر درغلطانی

٤٨ صانورم کندیمی بر خواجهٔ صاحب جوهر
آلدیغمجه الهٔ کلك گهر افشانی

٤٩ سوزلرم اولدی حسد کردهٔ یاران عراق
بلکه رشك سخن محتشم کاشانی

٥٠ اضطراری ایدر اشعارمه شمدی تحسین
سوزه گلدکجه قبول ایلین حسّانی

٥١ نیجه استاد سخن کستره اولدم غالب
که بولنمز آره‌سه‌ڭ هر برینڭ اقرانی

٥٢ کیمیسی قائل اولوب حقه سوزم ایتدی قبول
ایتمین داخی قویوب دعوئ بی برهانی

٥٣ ایشیدوب صیت وصدای سخنم اولدی خموش
گوشنه گیرمز ایکن دبدبهٔ خاقانی

٥٤ حاصلی شمدی بنم نادر سنج عالم
ایدر اقرار بوکا. کامل اولان اذعانی

٥٥ مدّعی منکر اولورسه چکرم اشهاده
حق شناس اهل نظر آڭلادیغم یارانی

٥٦ قومز اشعار روان بخشمه انکاری ینه
حاسدڭ آغزینه گلسه حسدندن جانی

[سلطان احمد اوله اولان برنجی قصیده‌دن]

١ هر معنیٔ لطیفکه جاندن نشان ویرر
تعبیر ایدنجه طبعم آنی نظمه جان ویرر

٢ هر نظم دلفریبکه بندن صدور ایدن
لفظی جمال شاهد معنایه آن ویرر

٣ هر نکتهٔ خفیکه کلامده درج اولور
مضمونی دست عالمه بر داستان ویرر

٤ اول سحرساز معجزه گویمکه نطقمك
فیضی دوات دلکه زبان ودهان ویرر

٦ پاکیزه گوی نادره سنجمکه هر سوزم
شهنامهٔ بلاغته حسن بیان ویرر

٧ وصّاف محتشم سخنمکه قصائدم
شاهان جم شکوه جهانبانه شان ویرر

٩ طبعم عروس معنی‌یه مشّاطه‌لق ایدر
اندیشه‌م آینه، قلمم سرمه‌دان ویرر

١٠ خامه‌م که نظمی ایدر احیا مداد ایله
آب حیاته رشحه‌سی روح روان ویرر

١١ بو اقتدار طبعله امّا نه فائده
سرمایهٔ تصوّرمه غم زیان ویرر
١٢ بردم مرادم اوستنه دور ایلمز فلك
آب استسم سراب عدمدن نشان ویرر
١٣ دستمده جام گورسه بنم سرنگون ایدر
نادانه ساغر استسه رطل گران ویرر
١٤ ایتدکجه طالعمله رجای موافقت
هر وعدهٔ دروغنه بیك ییل زمان ویرر
١٥ هر ظلمنه تحمل ایدر آشکاره دل
امّا بو جوری جانه عذاب نهان ویرر
١٦ بر شوخ شیوه‌کاره اسیر ایتدی کیم بنی
نه اولدزر جفاسی، نه غمدن امان ویرر
١٧ بر بی وفا که هردم اسیران عشقنه
داروی صحتی اجل مهربان ویرر
١٨ هم اوغرامز فراقله اولسه‌مده یانمه
هم یولده راست گلسه قاچر باکه یان ویرر

١٩ باقدقجه بر نگاهله بیك جان آلور گوزی
هم ینه شویله خسته گوزینورکه جان ویرر

٢٠ چکدکجه چشمی خشمله شمشیر غمزه‌سن
عشاقه دهشت غضب قهرمان ویرر

٢١ گه قهرمان چشمنه ابرو کمان صونر
گه رستم نگاهنه مژگان سنان ویرر

٢٢ خطّی که ظاهر اولسه گرك داخی عالمه
خوف ظهور فتنهٔ آخر زمان ویرر

٢٣ لعلی که رشك خاتم جمدر زمانه‌ده
حکم نگین پادشه انس وجان ویرر

٢٤ اول شه که فرّ بختی ایله تختگاه روم
فرش زمینه مرتبهٔ آسمان ویرر

٢٨ جمشید کامران که سوار اولسه رخشنه
دارا طوتر رکابنی، خسرو عنان ویرر

٣٠ یکتا سوار عرصهٔ دوران که دشمنه
خوف هجومی تفرقهٔ خانمان ویرر

۳۲ هر بر قدمده صدمهٔ پر زوری فعلنك
گاو زمينه زلزلهٔ استخوان ويرر

۳۵ دوری زمان احمد مختاری آگدرر
شمشيری ذو الفقار عليدن نشان ويرر

۳۷ شانی شهان عالمی خوار وحقير ايدر
لطفی گدايه سلطنت جاودان ويرر

۳۸ گه بر وزيری شاه عجمدن خراج آلور
گه بر وكيلی عسكر تاتاره خان ويرر

۵۱ ای داور زمانه كه آب عدالتك
ملك جهانه رونق باغ جنان ويرر

۵۲ چوق دولتكده شاعر ساحر بيان ولی
داد ادای نفعیٔ شيرين بيان ويرر

۵۳ لطفك اولورسه گر سخن پست پايه‌سی
نظم بلند محتشمه كسر شان ويرر

۵٤ سوز بر متاع فاخر وكميا بدر ولی
آكا رواجی لطف شه نكته دان ويرر

[سلطان احمد وصفنده ايكنجی قصيده‌سندن]

١ بهار ایردی ینه دوشدی لطافت گلستان اوزره
ینه اولدی زمینك لطفی غالب آسمان اوزره

٢ ینه هر لاله بر شمع معنبر یاقدی دودندن
سحاب عنبر افشان اولدی پیدا بوستان اوزره

٣ ینه چیقدی بیاضه نقشی هر سرو گل اندامك
صارلدی یاسمن شاخ نهال ارغوان اوزره

٤ چکلسه نوله یاران صفا سیر چمنزاره
صلایه باشلدی مرغ چمن، سرو چمان اوزره

٥ خرد مفتون اولور نقش بهار رونق باغه
نظر حیران قالور آثار صنع مستعان اوزره

٦ جهان آرایش ازهار گلزار ایله نازنده
زمین فیض لطافتله سپهره امتنان اوزره

٧ نسیم اول دگلو جانبخش وحیات افزا که هر دمده
دم عیسی ایله دعوای بحث وامتحان اوزره

١٠ یاراشدی اول قدر موج مسلسل آبه کیم ویرمز
او حسنی زلف پرخم سینهٔ سیمینبران اوزره

۱۱ ایدر شاه بهارك درهم بی سکه‌سن جاری
دوکر ازهار بادامی صبا آب روان اوزره
۱۲ یازلدی قطرهٔ شبنم سراپا برك سوسنده
قطار جوهر معنی گبی تیغ زبان اوزره
۱۳ دگل شبنم شرار آه بلبلدرکه چیقدقجه
دوشر کسب رطوبتله هوادن گلستان اوزره
۱٤ دونر بر حافظ محفل نشین نغمه پردازه
سر آغاز ایلدکجه عندلیبان آشیان اوزره
[سلطان احمده اوچنجی قصیده‌سندن]

۳ جویلرمی دور ایدن طرف چمنزارین یاخود
مائی پرواز ایله قطع اولمش یشیل خارامیدر
٤ سبز وحرّم بر فضامی هرکنار جویبار
یا میان جوده عکس کنبد خضرامیدر
٦ جنتی گورمش بر آدم وارسه گلسون سویلسون
طرحی آنك داخی بویله دلکش و رعنامیدر

٧ گللرنده وارمی بویله رنك وبوی دلفریب
یانسیم صبحی بویله بوستان پیرامیدر .
٨ بردرخت سرفرازی وارمی باغ جنتك
یوخسه آنجق واعظك مدح ایتدیگی طوبامیدر
٦ بونده طوبادن قالورمی مشك بید سرنگون
یاغبار برك طوبی آنده مشك آسامیدر
١٠ حبذا جای نشاط افزاكه رضوان گورسه گر
حیرتندن دیردی بو جنتمیدر ، دنیامیدر ؟
١١ صنع حق یا گلشن جنتدن افراز ایلمش
بشقه برجای طرب انگیز غمفرسامیدر ؟
١٢ دائما بویله مفرحمی بوجای دلگشا
هرزمان آب وهواسی بویله روح افزامیدر؟
١٣ یوخسه شمدی ایلین آب وهواسن تربیت
آفتاب دولت شاه جهان آرامیدر !
١٤ یعنی سلطان احمد عادلکه فرش درگهی
عرشدن اعلا دگلسه، چرخدن ادنامیدر

۱۵ شاه دینپرورکه تشریف قدومیله زمین
عرشه ناز ایلرسه استغناسی، استغنامیدر

۱٦ ماه ملك آرای دولتکیم فروغندن فلك
مهرینی فرق ایلمز پنهانمیدر، پیدامیدر

۱۷ چرخ آکا تعظیم ایدوب اسکندر ثانی‌دیمك
شاننه نسبت مگر برمدح مستثنامیدر !

۱۸ بلکه دارات سکندردن فلك بر بنده‌سن
گورسه فرق ایتمزدی اسکندرمیدر، دارامیدر

۲۰ صبح روشنمی شعاع مهر عالمتابله
یا سرای دولتنده پردهٔ دیبامیدر

۳۲ خسروا بوفنده گر غرّالنورسه‌م گور سوزم
لاف بیمعنامیدر، یا بر قوری دعوامیدر

۳۳ بونجه دمدر دعوی صاحبقرانی ایلرم
برمبارز یوقمی میدان سخن تنهامیدر ؟

۳٤ درّ نظمم چرخه منکوش اولسه یلمز روزگار
شعر نفی‌میدر اول یاکوکب شعرامیدر

۳۵ نور موّاج معانیمی سوزمده برق اوران
یالباسی نظممك بر آتشی خارامیدر
۳٦ معنیٔ رنگینمی لفظ آبدارمده یاخود
ساغر مینایه قونمش لاله گون صهبامیدر
[ادرنه شهرینه دائر اولان قصیده‌سندن]

۱ سخن اولدرکه بلا واسطهٔ طبع سلیم
اوله مقبول دل نادره سنجان فهیم
۲ یعنی یا وحی اوله مضمونی آنك یا الهام
بونی فهم ایتمده احباب ایدەلر بحث عظیم
۳ عقد گوهر گبی منظوم اوله طبعه وارد
چکمیه ناظم اولان زحمت قید تنظیم
٤ سلك تسبیح دل عارف باللّه گبی
اوله پر گوهر اسرار خداوند علیم
۵ کیم اوقورسه ایده فیض نفسی دنیاده
نشر آثار دم نطق مسیحا وجحیم

٦ آفرین اول سخن آرای نظامی طبعه
که اوله فکری بوگونه دراعجاز نظیم
٧ بویله برمعجزه پرداز محل گویه سزا
اولسه گر مجلس عرفان الهیده ندیم
٨ سوزمیدر اولکه چپ وراست دوشه مضمونی
نیچه معنای درستن بوزه برلفظ سقیم
٩ دوشه برسمت غریبه ره فکر نظمی
نه‌طریق روش تازه، نه وادیٔ قدیم
١٠ چکه مضمونی فهم ایتمده برنکته شناس
نه قدر دقت ایدرسه اوقدر رنج الیم
١١ کندی فهم ایتسه‌ده بیك فکر ایله برنکته‌سنی
نطقی عاجز قاله یارانه ایدنجه تفهیم
٤٧ دولتکده بنم اول خسرو معنی که ایدر
قوّت طبعمه خلاق معانی تسلیم
٤٨ قلمم ناطقه بند دهن سحر وفسون
سخنم عقده کشای گره فکر حلیم

٤٩ قید تحریرمله پای سخن درزنجیر،
داغ فرمانمله جبهۀ اندیشه وسیم
٥٠ اثر لطف کلاممله حبّا خوشدل،
یاد شمشیر زبانمله عدو پرغم وبیم
٥١ فیض اندیشۀ رنگینمله باد صبا
ایتسه گرکشت وگذار چمن باغ نعیم
٥٢ حکم فیضك ایدر اول مرتبه جاری‌که دونر
شیشۀ بادۀ گلرنکه جناب تسنیم
٥٣ طبع اول بحر سخندرکه کف موجی طوتر
پنبه‌لر ایچره نهان سبحۀ لؤلؤ عظیم
٥٤ حضر سرچشمۀ نظمم‌که بولور تازه حیات
رشحۀ فیض نم خامه‌م ایله عظم رمیم
٥٥ بتشکار حرم دیر خیالم‌که قومش
بنده برسر اثر صنع خداوند قدیم
٥٦ رشك کلاك کف مانی اولور آلسه‌م الیمه
دسته چوب تبر بتشکن ابراهیم

[سلطان احمده]

٦ بویله صاحب حسن اولان ایتمز صفا آینه‌دن
عکسنی گوردکجه زیرا کندویی حیران بولور

٧ کندویی حیرانده بولمزسه اگر آینه‌ده
خوف تیغ غمزه‌سیله عکسنی لرزان بولور

٨ غمزه‌سی بر مست خواب آلودهٔ پر فتنه کیم
دوشده گرال صونسه تیغه دامننده قان بولور

١١ هر نگاه نکته آمیزنده رند عشق اولان
هم عتاب رنجش وهم مژدهٔ احسان بولور

١٢ لطفله گه بر گولر یوز گوستر کیم مرده‌لر
نوش داروی شکر خند لبنده جان بولوره

٣٠ ای شه صاحب هنر کیم دولتکده اهل دل
دائما دشوار اولان مقصودینی آسان بولور

٣١ نه وجود بینظیرك گبی بر ممدوح اولور؛
نه بنم گبی ثنا کاره فلك اقران بولور .

٣٢ بن او خاقانی عهدم که بنم ممدوحمك
آستانروب سرایی دولت خاقان بولور

٣٣ انورئ روزگارم کیم شبستان سخن
شمع فکرمله ضیای نیرّ رخشان بولور

٤٦ بیت معمور فلك رشك ایتمده دیوانه
سیر ایدن گرچه دمْ بر خانهٔ ویران بولور

٤٧ خانهٔ ویراندر امّا تیشه اوردقجه خیال
هر تهی گنجنده بر گنجینهٔ پنهان بولور

٤٨ کاه اولور نقّاب چابکدست فکری طبعمك
گنج پر گوهر آزازکن. برتوکمز کان بولور
[سلطان احمد اوله]

---

٢ مستان خراباته صالادر نه طوررلر
زهّاده تغلب ایدهجك دم بو زماندر

٣ زیرا نه دیمکدر بوکه رندان ایله واعظ
بر یرده طوروب جام هلاله نگراندر

٤ شمدنگیرو یاران سبکروحه دوشن ایش
ترتیب بساط طرب رطل گراندر

٥ شمدنگیرو بیچارهٔ درد وغمه چاره
فیض اثر صحبت پیمانه کشاندر

٦ اول رند تهی دسته حسد کیم بو زمانده
غمخانه‌سی عشرتکدهٔ سیمبراندر

٧ بو دمده نه‌در بیك یشامق آدمه دیرسه‌م
بو نکته‌یی سلب ایلمك ادراکه زیاندر

٨ یا بیك یشامزمی او کشی کیم آگا همدم
بر شیشه‌می کهنه وبر تازه جواندر

١٠ تا حشره‌دك اول دمده اولان فیض صفانك
اندیشه‌سی اول خسته‌یه کیم سرمایهٔ جاندر

١١ دلبرسز اولان بزم میك عاشق زاره
هر ساغری بر دیدهٔ خونابه چکاندر

١٢ خونابه دگل باده‌سی زهر غم هجران
هم نغمهٔ چنك ونی فریاد وفغاندر

١٣ یار اولمیجق آب حیات اولسه اگرمی
نه شیشهٔ لخت جگر وقطره‌سی قاندر

١٤ تحقیق صفا گرچه بودر ، لیك بوتحقیق
بروفق هوا وهوس نوهوساندر
١٥ گوش ایت نه دیر اول رند مسیحادم معنی
کیم رشحهٔ کلکی سخنه روح رواندر
١٦ بن نیلیەیم دلبری کیم حجلهٔ طبع
حورای معانیله طربگاه جناندر
١٧ تنهامی ناب اولسه بو دملرده بگا کیم
می همدم دیرینهٔ شوریده دلاندر
١٨ بر بویله دم خرم وفرخنده خصوصا
کیم ماحصل مدت عمر گذراندر
١٩ هم روز مبارك دم عید طرب انگیز
هم دور جهانداور جم شوکت وشاندر
٢٠ اول شاه مکرم که کف دستی کرمده
خورشید زرافشان گبی مشهور جهاندر
٢٩ عالم آگا محتاج او مستغنی٘ عالم
بو مسئله معلوم دل عالمیاندر

اول مهر جهانپروز اوج عظمتدر
مهرك کرم وکوکبی خود دهره عیاندر

٤٦ ای شاه کرم پیشه که فکرم لطفك
بحر سخنه مایهٔ فیض جریاندر

٤٧ اول فیضله بر بحر رواندرکه خیالم
امواجی گهر پیرینه سیّاره فشاندر

٤٨ سیّاره دگل هر بری بر جوهر علوی
کیم آگه بها ماحصل کون ومکاندر

٤٩ دوران نه بیلور قدردر نظممی زیرا
اول دور ایده‌لی منکر ارباب بیاندر

٥١ چوق گرچه دلیرانه سخنکستر بی باك
کیم هر بری زعمنجه فلان بن فلاندر

٥٢ امّا بنه خصم افکن میدان تخیل
هر معرکه‌ده نفعیٔ شمشیر زباندر

٥٣ شمدی بنم اول صفدر یکتا که هجومم
برهمزن خیل وحشم خصم جباندر

٥٤ یوق عجزی ینه طبعمك اندیشه‌دن اصلا
گرچه ستم چرخله بی تاب وتواندر

٥٦ طبعم قفس دانشه بر طوطئ گویا
خامه‌م چمن معنی‌یه بر سرو چماندر

٦٠ اعدایه مدار قلمم رشحهٔ سمدر
احبابه شمیم سخنم نکهت جاندر

٦١ اول نادره پرداز بلیغم که کلامم
ضرب المثل نکته شناسان جهاندر

٦٢ بر کیمسه‌دن ایرمزسه نوله گوشمه تحسین
افسون کلاممله جهان بسته دهاندر

٦٣ گویا که گلستان سخندر بو قصیده‌م
هر نکته‌سی بر غنچهٔ بی خار وخزاندر

٦٤ یا نظم دلاویزله بر جوی مسلسل
یا معنئ رنگینله بر لاله ستاندر

[سلطان احمده رمضانیه‌سندن]

۱ صانمکه فلك دور ایله شامی سحر ایلر
هر واقعه‌نك عاقبتندن خبر ایلر

۲ بر دوش گبی در حق بوکه معنیده بو عالم
کیم گوز یوموب آچنجه زمانی گذر ایلر

۳ بر پرده‌که آرامه بو مقدار اوله مهلت
اربابی نیجه کسب کمال وهنر ایلر

۴ اولمش طوته‌لم مدت آرامیده ممتد
عاقل نیجه تمیز ره خیر وشر ایلر

۵ تشخیص ره خیر وشر اولورمی او دلده
کیم لشکر غم بربرینی پی سپر ایلر

۶ بولمز ره حقی مگر اول کیمسه‌که آگه
توفیقنی هادیٔ ازل راهبر ایلر

۷ توفیق رفیق اولمیجق فائده یوقدر
هر کیم بوراده عقله اویارسه ضرر ایلر

۸ عقلك هنری وادیٔ حکمتده‌در آنجق
تحقیق ایله حکمت نیجه بر دلده ایلر

١٠ دوشمز دل وطبع اهلی بو اندیشه‌یه زیرا
تشویش دل وطبعی بو داخی بتر ایلر

١١ زعمنجه اولور هرکشینك ردّ وقبولی
حق سویلینی صانمه فلکدن حذر ایلر

١٢ رندان خداپروز معنی بو معلده
نه چرخه؛ نه قول حکمایه نظر ایلر

١٣ ویرمز فلگك دور چپ اندازینه حکمی
قوز حکمتی تسلیم قضا وقدر ایلر

١٦ اول کیمسه‌در آزاده المدن که وجودین
گوی خم چوکان گبی بی پوسر ایلر

٤٠ ای خسرو جم کوکبهٔ مملکت آرا
کیم سلطنتك عالمی پر زیب وفر ایلر

٤١ اوصافکه حد یوق طوته‌م سحر ایله طبع
بیك معنی‌یی بر شکله قویوب مختصر ایلر

٤٣ طبعمدر او دریای گهر پاش معانی
کیم ساحلنی معدن لوء لوء تر ایلر

٤٤ اندیشه‌م او صورتگر اعجاز نمادر
کیم جوهر فرد اوستنه طرح صور ایلر
٤٥ خامه‌مدر اول ابر چمن آرای سخنکیم
بر قطره‌سی بر گلشنی شادابتر ایلر
٤٦ رنگین ولذیذ اولدی کلامم اوقدر کیم
کام لب اندیشه‌یی پر گلشکر ایلر
٤٧ امّا ینه بر سوز نه قدر نازك اولورسه
دخلی آکا ارباب حسد اول قدر ایلر
٤٨ استاد اولیجق سوزده حسددن قاچیلورمی
زیرا هنری رشك وحسد معتبر ایلر
٤٩ یتمزمی بو دولتکه بکا رشك ایده دائم
بر طائفه کیم دعوئ فضل وهنر ایلر
٥٠ زعمی اوقدر هربرینك سوزده‌کی گویا
اندیشه‌سی تغییر قضا وقدر ایلر
٥١ امّا گیریجك معرکهٔ معنی‌یه اوّل
شمشیری قور اندیشه‌یی زره وسپر ایلر

٥٢ نطقیله مسیحا گچینور هر بری امّا
خاصیت صحبتلری انسانی خر ایلر

٥٣ غوغای سخندر بو فضیلتده نمزوار
فضل اهلی بزم باشمز اوستنده یرلر

٥٤ سوز بن دیدیگم جوهر علوی ایسه آنی
دوران صدف سمع قبوله گهر ایلر

٥٥ سوزمیدر او کیم نسخه‌سنی نکته شناسان
حشوشکم رخنهٔ دیوار ودر ایلر

٥٦ حقمده نه دیرلرسه او گونه سفهانك
آثار طبیعتلرینه کیم نظر ایلر

٥٧ لازم گلیجك اول متشاعرلره طبع
هر معرکه‌ده نیلدی داخی نذر ایلر

٥٨ اول صفدر دشمن کش نظمم که خصوصا
شمشیر زبانمدن احبّا ضرر ایلر

٥٩ اولورسه اگر همت شاهنشه عادل
حاشا که بو اندیشه‌ده نفعی ضرر ایلر

[سلطان احمده اولان رائیه‌سندن]

٤٣ بنم اول حیدر کرّار معنی کیم هجوممدن
دلیران خیاله تنك اولور اندیشه میدانی

٤٤ فضیلت معرفتدر باکه علم اندیشهٔ معنی
مبارك اولسون اشراف زمانه علم وعرفانی

٤٥ سوزم شاهد یتر اثبات استعداد ایچون باکه
نه لازم دام تزویر ایلمك تفسیر قرآنی

٤٦ هنر لطف کلام حقیّ بیلمکدر محلنده
حقیقتده بودر اهل دلك معیار اذعانی

٤٧ بو فیض اهل دله داد خدادر جهداله اولمز
ینه بر اهل دل نظمندن آگلر آگلین آنی

٤٨ محصل آدمه معنی گرکدر یوخسه نیلرلر
اسیر قید صورت بر آلای بیهوده حیوانی

[جلوسیهٔ سلطان عثمان ثانی]

٣٤ عاشقم شوریده‌لك آرام جانمدر بنم
غمزهٔ دلبر بلای ناگهانمدر بنم
٣٥ غمزه‌دن کیم خوف ایدر زلفی هوادار اولمسه
غمزه زیرا همدم راز نهانمدر بنم
٣٦ بن گریبان چاك مست جام استغنای عشق
فتنه خدمتکار دامن درمیانمدر بنم
٣٧ بلبل گلزار عشقم سینهٔ پرداغله
نوشکفته غنچهٔ دل آشیانمدر بنم
٣٨ خانمان سوز دلم گردابه دوشمش آتشم
حلقه حلقه طرهٔ دلبر دخانمدر بنم

[سلطان عثمانه اولان قصیدهٔ فخریه‌سندن]

٤٤ صلادر نکته سنجان زمانه هیچ لاف ایتم
بن اوگرتدم جهانه طرز شوخ شعر همواری
٤٥ نیجه بیل استسه سحر اوگره‌در هاروته اندیشه‌م
آچنجه چارسوی فتنه‌ده دکان سحّاری

٤٦ خرد علّامهٔ ادراکمك برکهنه شاگردی
فلك شهنامهٔ اندیشه‌مك برجلد زرکاری
٤٧ سخن برطوطئ معجز بیاندر خامه‌م استادی
قلم برقهرمان تیغزندر دل سلحداری
٤٨ جم اندیشه‌مك خورشید برجام زراندودی
عروس طبعمك ناهید برچنکی پرستاری
[قصریه ـ سلطان عثمانه]

١ آفرین ای روزگارك شهسوار صفدری
عرشه آص شمدنگیرو تیغ ثریا جوهری
٣ سرفراز ایتدك لواءالحمد دین احمدی
کافره گوستردك الحق دستبرد حیدری
٤ تیغکه نوله یمین ایلرسه روح مرتضی
برغزا ایتدك که خشنود ایلدك پیغمبری
٥ ایلدك برحمله‌ده برباد ملك دشمنی
کردخشك گرچه کیم سد ایتدی راه صرصری

٦ ماه نو صانمه فلکده گوریجك پیکارکی
دتره‌دی بهرام. الندن دوشدی زرّین خنجری

٧ اول قدر قان دوکدی شمشیرك که عکسیله آنك
کاسهٔ یاقوته دوندی کنبد نیلوفری

٨ غمزهٔ خوبان گبی جاری اوجندن ینه خون
بویله قالورسه اگر یکرنك ایدر بحر وبری

١٢ بر آوج گوهر صاچردی علمه گویا کفك
صالدیغنجه دشمنه گاهی مرصع ششبری

١٨ قارشو طورمز سا که شمدن صکره بو اقبالله
دشمنك گر قهرمان اولسه سراسر لشکری

١٩ بویله آغاز ایلسون شمدنگیرو القابکه
جامع نه‌قبهٔ کونك خطیب منبری :

٢٠ آفتاب بحر وبر، صاحب قران شرق وغرب
شهسوار نامور، رایت کشای صفدری

٢١ آسمان دولتك خورشید قدسی پرتوی،
بزمگاه شوکتك جمشید خورشید افسری

٢٢ نقد وقت سلطنت، سرمایهٔ امن وامان
دستگیر دین ودولت، کامبخش سروری
٢٥ صفدر کشور کشاکم جنگه چقدقجه اولور
جبرئیل انّا فتحنا خوان تیغ ومغفری
٢٧ شهریار آسمان مسند، که اولمش تا ازل
سجده گاه تاجداران جهان خاکدری
٢٨ شه نشین نه رواق آسماندر مسندی
عیدگاه هفت اقلیم جهاندر لشکری
٢٩ مسند اجلالنك رفعت بر ادنا پایه‌سی
درگه اقبالنك دولت قدیمی چاکری
٣٨ کامکارا، صفدرا، صاحبقران شاهنشها،
ای سریر عدل ودادك داور دین پروری
٣٩ سحر ایدردم مدحکه گلدکجه امّا نیلیم
ایلمش حق وصفکی قید تصوّردن بری
٤٠ عجزمه برحجت آلوردم اگر اهل اولسه‌لر
روزگارك یاوه سنجان فضیلت گستری

٤١ عاجزم حق اوزره اوصافکده حالا کیم بنم
عالم اندیشه‌نك علامهٔ دانشوری

٤٢ بلکه قانون سخنده، حل وعقد نکته‌ده
حکمت فکر وخیالك فیلسوف اکبری

٤٣ حسبحالمدر خصوصا لاف دعوی برطرف
گرچه صاحب‌لاف اولور ارباب طبعك اکثری

٤٤ بن اوگنمم قدرم ارباب دل ودانش بیلور
عارفم دوشمز بکا لاف وگذاف سرسری

٤٥ خامه‌م اول معجز طراز صد هزاران پیشه‌در
کیم نظیر اولمز آگا الا کلیمك اژدری

٤٦ حرفیدر مجموعهٔ اسرار دیوان کمال [١]
نقطه‌سیدر مهرهٔ داغ درون انوری

٤٧ طبعم اول بتخانه‌درکیم صورت دیوارینك
طاشه کار ایلر خدنك غمزهٔ نازکتری

٤٨ نیجه صورت فیض انفاسمله جان بولسه اولور
هر بری شهردلك برعالم آرا دلبری

[١] کمال اصفهانی .

٤٤ هر خیالم بر عروس ناز پروردر بنم
کیم بو عالمدن دگل اسباب زیب وزیوری
٥٢ خامه‌مك راه سلوك فتنه خطّ سایه‌سی
شعرمك حبل متین فیض تار مسطری
٥٣ قنده بن قنده ینه تعریف شاه نکته‌دان
نیلیم ضبط ایده‌مم اندیشهٔ زور آوری
٥٤ فکر اوصافك غدای روحدر اندیشه‌مه
دل هلاك اولور اگر اولسه‌م اوسودادن بری
٥٥ جوهر اکسیر مدحك طرح ایدنجه رشکدن
ایلرم هر لحظه اندیشه‌مله جنك زرگری
٥٦ قورقرم هم آفتاب کیمیا گر طویمسون
یوخسه بیك شوقیله اولور اولدخی برمشتری
٥٧ ذرّه‌سن مهرده غبارین روزگاره کیم ویرر
جوهری‌یم بن جهانه ویرمم اویله گوهری
٥٨ بویله جوهر وار الده نیلیم دنیایی بن
باشنه چالسون فلك آینهٔ اسکندری

٦١ باشاه شمدن صکره ای نفعی دعای دولته
بر دعا ایت کیم اوله حسن قبولك مظهری
٦٢ ایلیه تاخسرو صاحبقران شرق وغرب
اشهب زرپالهنك صبحاه جولانگری
٦٣ حق سرافراز ایلسون رایات دین ودولتن
قنده عزم ایلرسه اولسون فتح ونصرت رهبری
٦٤ ایلدکجه عزم میدان غزا اوّل قدم
پایمال اولسون یولنده دشمن دینك سری
[غزائیه ـ سلطان عثمانه]

١ اسدی نسیم نوبهار ، آچلدی گللر صبحدم ،
آچسون بزمده گوکلمز ، ساقی مدد صون جام جم
٢ ایردی ینه اردبهشت ، اولدی هوا عنبر سرشت ،
عالم بهشت اندر بهشت ، هر گوشه بر باغ ارم
٣ گل دوری عیش آیامیدر ، ذوق وصفا هنگامیدر ،
عاشقلرك بیرامیدر ، بوموسم فرخنده دم .

٤ دونسون ینه پیمانه‌لر، اولسون تهی خمخانه‌لر،
رقص ایلسون مستانه‌لر، مطربلر ایتدکجه نغم

٥ بودمده کیم شام وسحر، میخانه باغه رشك ایدر:
مست اولسه دلبر سوسه گر، معذور در شیخ الحرم.

٦ یا نیلسون بیچاره‌لر، آلفته‌لر آواره‌لر،
ساغر صونه مهپاره‌لر، نوش ایتمامك اولور ستم.

٧ یار اوله جام جم اوله، بویله دم خرّم اوله،
عارف اودر بودم اوله، عیش وطربله مغتنم.

٨ ذوقی اوروندایلر تمام؛ کیم طوته مست شادکام:
برالده جام لاله فام، برالده زلف خم بخم

٩ لطف ایله ساقی نازی قو، می صوك که قالمز بویله بو،
طولسون صراحی وسبو، بوش طورمسون پیمانه‌هم

١٠ هر نورسیده شاخ گل، آلدی الینه جام مل
لطف ایت آچل سن داخی گول، ای سرو قدّ وغنچه‌فم

١١ بودرد بوصافی دیمه، دونسون پیاله غم یمه
قانون دور دائمه. اوی سنده می صون دمبدم

١٢ میدر محك عاشقان، آشوب دل آرام جان،
سرمایهٔ پیر مغان، پیرایهٔ بزم صنم .
١٣ می عاقلی ارشاد ایدر، عاشقلری دلشاد ایدر،
سیله ویرر برباد ایدر، دللرده قویمز گرد غم .
١٤ می آتش سیّاله در، مینا قدحله لالهدر ،
یاغنچهٔ پرژالهدر، آچمش نسیم صبحدم .
١٥ ساقی مدد می صون بزه. جام جم وکی صون بزه،
رطل پیاپی صون بزه، گتسون گوگللردن الم
١٦ بز عاشق آوارهیز، امّا اسیر بادهیز،
آلفتهیز. دلدادهیز. بزدن دریغ ایتمه کرم .
١٧ برجام صون اللّٰه ایچون، برکاسهده اول ماه ایچون
تامدح شاهنشاه ایچون، آلم اله لوح وقلم.
٣١ ای خسرو عالی نژاد، وی داورپاك اعتقاد
ای شاه صاحب عدل وداد، ای پادشاه محترم.
٣٢ سن برشه ذیشانسك، شاهنشه دورانسك،
یعنی که سن خاقانسك، دورگده بن خاقانی‌یم.

٣٤ سوزده نظیر اولمز بکا، گر اولسه عالم بر یکا،
پر طمطراق و خوش ادا، نه حافظم، نه محتشم

٣٥ خاقانی یم بن محتشم، یانمده سرهنك حشم،
حافظ اولور لب‌بسته‌دم، خامه‌م ایدنجه زیروبم.

[ربیعیه]

١ شکر کیم بیمنت و بی اضطراب روزگار
عزّت ورفعتله اولدم کامیاب روزگار

٢ بخت خواب آلودی بیدار ایتدی گویا خوابدن
نالهٔ دولاب چرخ آسیاب روزگار

٣ طالعمده بخت اویاندی، خوابه واردی یا مگر
غمزهٔ پرفتنهٔ نادیده خواب روزگار

٤ ایتدی جمله چکدیگم جورك تلافیسن قضا
گتدی دلدن یاد ظلم بیحساب روزگار.

٥ گتدی اول دملرکه ایلردی پریشان خاطرم
بریکا غم، بریکا قهر وعذاب روزگار

٦ گلدی اول دملرکه اوله خدمتمده درمیان
پیك همت گیبی دامان شتاب روزگار
٧ لطف حقدر بوعنایت یوخسه مانعدر بوگا
مقتضای حکم دور ناصواب روزگار .
٢٤ عهد عدلی عالمه فصل بهار خوشدلی .
دور لطفی دهره ایام شباب روزگار
٢٥ خوف شمشیری جهانه یاد مرك ناگهان .
فیض جودی کائناته فتح باب روزگار
٢٨ کامکارا . شهریارا . خسروا . شاهنشها
ای جهاندار وشه گردون جناب روزگار
٢٩ درکهکده بردم نانی بکا چوق گوردیلر
اویدیلر . اولشدیلر . برقاچ کلاب روزگار
٣٠ دشمن ارباب دل . برنیجه خرطبع ولیم .
کیم ستمده هربری نائب مناب روزگار
٣١ اقتضا ایتدی براز یاوه آنکچون نیلیم
یوخسه دائم بویلەدر باکه خطاب روزگار :

٣٢ عرفیٔ روم، انوریٔ عصر وخاقانیٔ عهد
فیضیٔ معجزدم وحی اکتساب روزگار
٣٣ خسرو اورنك نظمم‌که زمانمده بنم
نقد جنس معرفتله بهره‌یاب روزگار
٣٤ صورتا فرماندهٔ معمورهٔ ملك سخن
عالم معنیده برخانه خراب روزگار
٣٥ بکر فکرم شهر بانوی شبستان خیال
طبع شوخم غمزهٔ حاضر جواب روزگار
٣٦ وجهی وار دینسه سواد خطده بکر فکرمه
شاهدمه طلعت مشکین نقاب روزگار
[سلطان مراد رابعه]

٢ خداوند مکرم، پادشاه عارف وکامل
سرافراز هنرمند وسریر افروز دانشور
٣ جهانه گلمشدر بویله شاهنشاه صاحبدل
عجب زیبنده انواع هنرله ذاتی سرتاسر

٤ فرشته‌خوی، ومه‌روی وسبکروح وگران‌تمکین
ملایم طبع وخوش ذات وسخندان وسخنپرور

٥ یوزنده پرتو نور الهی گون گبی ظاهر
سوزنده واردات فیض اقدس جان گبی مضمر

٧ چراغ دودۀ آدم، شه وشهزادۀ عالم
خدیو محترم، آرام جان لشکر وکشور

٩ عظیم‌الشان شاهان، تاجدار مشرق ومغرب،
جهانبان قوی دولت، جهانگیر ظفر یاور

١٠ جناب حضرت سلطان مراد عالم آرا کیم
اودر شمدی یگانه قهرمان ملك بحر وبر

١٥ زمانده بولنمز فتنه‌یه بر حال آسایش
مگر کیم نوك پیکان خدنك غمزۀ دلبر

٢٩ اولورمی بویله برمهپارۀ مست پری پیکر
که جبریل امین تیر نگاهندن حذر ایلر

٣٠ تماشایه نیجه طاقت گتورسون یا دل عاشق
که هرابروسی برشمشیر وهرمژگانی برخنجر

٣١ مه وخورشيد عالمتابى چكمش صانكه زنجيره
او پرچين كاكل بردوش وپرخم، طرهٔ دربر

٣٢ عجب مطبوع ودلكشدر سراپا حسن اندامى
برى بيرندن اعلا ولطيف ونازك وخوشتر

٣٣ اورعنا قامت موزون، اورفتار خوش آينده
اوزيبا عارض گلگون. اورخسار صفا كستر

٣٤ زليخا تا ابد نوميد اولوردى ذوق وصلتدن
بو استغنايى، بونازى گوريدى دوشده يوسف گر

٣٥ نه سحر ايتدك ينه‌سوزده هزاراحسنت اى‌نفعى
سنك گيبى عجب اولورمى برجادوى افسونگر

٣٦ نديم وبذله سنج ونكته‌دان ورند خوش صحبت
سخن پيرا وسحر آرا ومعجز گوى ووحى آور

٣٧ او استعداده امّا عجب طرفه تماشادر
سنكله دعوىٔ شعر ايليه بر ياوه‌گو قشمر

[سلطان مراد رابعه]

٥ عنایت ازلیدر بو گونه فتح وظفر
عجبمیدر گر اولورسه خجسته انجامی
٦ زهی علامت اقبال وبخت روز افزون
که ایلدی متحیر عقول واوهامی
٧ مبارك اوله سعادتله شاه دورانه
بو اشتهار بلند وبو رتبهٔ سامی
٨ نه شه شهنشه صاحبقران هفت اقلیم
که طوتدی عالمی طغرای فتحله نامی
٩ یگانه صف شکن، فتنه بند، قلعه کشا
که هر محاربه‌ده آنکه حق اولور حامی
١٠ او شهسوار نریمان شکوه ذیشانکیم
جهانه شعشعه بار اولدی برق صمصامی
١١ او نرّه شیر دلیر ودلاور عالم
که قیلدی برج اسد خاندان اسلامی
١٢ هزبر معرکه سلطان مراد خان کیم ایدر
غزایه حیدر کرّار گیبی اقدامی

١٣ جهانستان بهادر، که طرز پیکاری
اوندرر روش رزم رستم وسامی
١٤ گوریدی گر روش بزم ورزمنی بهرام
قومزدی مجلسنه تیغنز دلارامی
١٦ صونجه لطفله احبابه جام جمشیدی
چکنجه خشمله اعدایه تیغ بهرامی
١٧ ویرر حیات دل بیدلان ناکامه
ایدر شکسته صف پردلان خودکامی
٢٣ خیال تیغنی دلدن کچورسه برشاعر
دونیم اولوردی الندہ سراسر اقلامی
٢٤ شمیم لطفنی یاد ایتسه یاخیالندہ
ویرردی بوی خط یاری سطر ارقامی
٢٥ گورن تهمتن چابکسوار ظن ایلر
سورنجه دشمنه اول توسن سبک کامی
٢٩ شتاب ایدنجه دونر اژدهای پرّانه
گیرر شمائل خوبانه جلوه هنگامی

۳۰ کشاده بخت خدیوا، شها، خداوندا
ایا سپه شکن گیرودار بهرامی

۳۱ گلنجه مدحکه تقصیر ایدرمی اندیشه‌م
چکلسه هرنه‌قدر روزگارك آلامی

۳۳ امان ویررسه اگر روزگار عهد اولسون
ثنا که وقف ایده‌یم واردات الهامی

۳۵ طواف کعبهٔ درگاهك ایتمه‌در نیت
همانکه رخصتك اولدی قوشاندم احرامی

۳۶ سن اول شهنشه عالی نژاد عالمسك
که جمله‌دن سکا ایلر زمانه اکرامی

۳۷ بن اول سخنور معجز بیان دورانم
که طوتدی عالمی حسن ادا ایله نامی

۳۸ ایدر لطافت حسن تخیلم حیران
مفسران کلام علیم وعلّامی

۳۹ خیال نقش عروسان خجلهٔ طبعم
ایدر صنمکده بیت‌الحرام افهامی

٤٠ تنزل ایلمم انشایه ایلسه‌م بلکه
مسبحان فلك ورد ایدردی انشامی
٤١ گتوردی (شوق رباعیلرم) تکلفسز
چهار پاره ایله رقصه روح خیّامی
٤٢ قصیده وغزلم خود پر ایتدی دنیایی
نه رومی قویدی، نه هندی، نه ملك اعجامی
٤٣ گلنجه تیغ زبانیله خود ملاطفه‌یه
بیلورسك ایتدوکمی هپ نه لازم اعلامی
٤٤ بلا بودرکه نه دگلو فرید عصر اولسه‌ڭ
ینه ایناندیره‌مزسڭ حسود خود کامی
٤٥ حسود دکمه بلاییله سوز قبول ایتمز
اولورسه تیغ زبانیله اولور الزامی
٤٦ حسود منکر اولور قسمت الهی‌یه
صنور همیشه ستم عدل وداد قسّامی
٤٧ حسوده کافر مطلق دینور حقیقتده
اولورسه زهد ایله گر بایزید بسطامی

٤٨ او نابكار سيه بختی وار قياس ايله
كه هم حسود اوله ذات خبيثی هم عامی
٤٩ بوكا تحمل اولورمی يه نيلسون عارف ؟
اولنجه ايلسون روزگاره دشنامی

[سلطان مراد رابعه]

١٤ ممدوح جهان خان مراد هنر اندوز
خاقان سخندان وزبان آور عالم
١٥ عيسی گبی بر روح ملكسيرت وخوش ذات
يوسف گبی برماه پری پيكر عالم
١٦ تعبير ايدهمم صفوت آينهٔ طبعن
مرأت خدا آب رخ جوهر عالم
١٧ آراسته انواع معارفله وجودی
هرفنده سرافراز جهان، بهتر عالم
١٨ خوشبو اوقدر سلسلهٔ شاهد خلق
كيم هرشكن پرخمی برمجمر عالم

١٩ الطافى اوغايتده‌كه چوق گورمز آگا هيچ
بر بنده سنك اولسه بتون كشور عالم

٢٢ فرخنده شيم پادشها ، داد پناها
اى خسرو جم جاه فريدون فر عالم

٢٣ لايقمى زمانكده قاله بويله تهى دست
بر بنجلين شاعر وحى آور عالم

٢٤ چاله برايكى بيت مزحرفله محلسز
برمدرسهٔ عاليه برقشمر عالم

٢٥ بن دام تحيرده قالهم بويله گرفتار
عجزيله اولهم مضطرب ومضطر عالم

٢٦ ايتدم اوقدر الفتى غصه‌يله كه اولدم
فرزند غم بى پدر ومادر عالم

٢٧ معقولميدر بويله پريشان اوله حالم
ممدوحم اوله سنجلين سرور عالم

٢٨ هيهاتكه بر دوره‌كله، حشر ايده دوران
اولمز بوقدر قصهٔ مشكلتر عالم

٢٩ ذاتك گبی بر پادشه عارف وکامل
بنده‌ك گبی بر رند ثنا کستر عالم
٣٠ هپ تحفهٔ گفتارم ایچون رومه گلورلر
حالا نه‌قدر وارایسه سوداگر عالم
٣١ طبعم گبی بر پرهنر بوالعجب اولمز
احراز کمال ایتمه‌ده سردفتر عالم
٣٢ هم مکتب اندیشه‌ده استاد سحر ساز ،
هم معرکهٔ فتنه‌ده چابکتر عالم
٣٣ بهرام خیالم. که یتر تیغ زبانم
بر فتنه‌ده جمع اولسه اگر لشکر عالم
٣٤ کیم آت قوپارر عرصهٔ معناده طورر کن
طبعم گبی بر رستم جنك آور عالم
٣٥ چوق عرصهٔ معناده دلاور گچر اما
وارایسه ینه آنجق اودر صفدر عالم
٣٦ ویرسه نه‌عجب حکمنی گر مدحاله هجوك
آدمدر اولان مظهر خیر وشر عالم

٣٧ ابنای زمانیله مدارا نیجه ممکن
تا اولمیجق بنده خراندر خر عالم

٣٨ خرلقده اثر قویمامش امّا که نه چاره
فیّاض ازل، موجد کل، مصدر عالم

٣٩ اولور ینه قیمتده زیاده بوقصیده‌م
بر رشته‌یه جمع اولسه در وگوهر عالم

٤٠ دعوایه یتر شاهد عادل بوقصیده
اثباته اگر لازم ایسه محضر عالم

٤١ هربیت صفا گستری برمیکدهٔ فیض
هرنکته‌سی برنادرهٔ مضمر عالم

[مراد رابعه]

١ نه‌در اهل دله بوجور فراوان فلك
آلی ویر دادمز ای داور دوران فلك

٢ بوقدر جوره تحملمی اولور آدمده
نیجه بر بوستم بیحد و پایان فلك

۳ نه‌روا سنجلین پادشهك دورنده
بویله جزی اوله اهل دله فرمان فلك

٤ تك ستم ایتسون باکه. قو مبذول اولسون
برآلای کاو وخره نعمت ارزان فلك

٥ التفاتك بکا دنیا طولیسی نعمت ایکن
اوله‌مم ذلت ایدوب ذله برخوان فلك

٦ کیم چکر منتن اول سفله نهاد ودونك
باشنه چالسون اگر وار ایسه احسان فلك

۷ کاشکی دهره گلوب بویله ستم چکمکدن
اولسم بردم اولورسه دخی مهمان فلك

۸ سن اگر دادمی داد ایتمز ایسه‌ڭ سیر ایله
نه کشاگشده قالور گوشهٔ دامان فلك

۹ لافی قو دامننه ایرمز ایلك دیرسه‌ڭ اگر
او بیلور خصمنی وار اول قدر اذعان فلك

۱۰ طوته‌مز کیم الم ایرشمز ایمش دامننه
پنجهٔ آهمه گیرمزمی گریبان فلك

۱۱ آه طورسون هله شمشیر زبان چکسه‌م اگر
نه چکر بن بیلورم هپ دل ترسان فلك

۱٦ نیلدم بن آکه یا باکه نه ویردی آلامز
حمدلله دگلم دشمن نادان فلك

۳۹ داورا. تاجورا، خسرو عالی گهرا
ای قدر کوکبه فرمانده ذیشان فلك

٤۰ چپ دوشرمیدی بنم گیبی سنخپرور ایله
آز وچوق اولسه اگر دانش وعرفان فلك

٤۱ ذوقی وار اهل دل وطبعه ستم ایله‌دن
چاره نه دور ایده‌لی بویله‌در ادمان فلك

٤۲ هرنه حال ایسه مدارایه اولوردم راضی
اویسه بربیرینه اوضاع پریشان فلك

٤۳ خیر اگر شر، نه مدار اوزره اولورسه دائر
فوری عکسینه دونر رأی پشیمان فلك

٤٤ منقلب حکمی هرآیامده وهردمده
گورمدم بن هله برگردش یکسان فلك

٤٥ حیف اول عارف اهل دله کیم دردی ایچون
قاله ناچار، اوله منتکش درمان فلك
٤٦ اوله معنیده بنم گیبی خصوصا کامل،
که اولورآ کلامامق قدرمی نقصان فلك
٤٧ طبعم اول گنج فراوان گهر معنادر،
که طلسم اولمش آ کا اژدر پیچان فلك
٤٨ سوزمك هر بری بر گوهر ذی قیمتدر،
که بهاسن چکەمز کفّهٔ میزان فلك
٤٩ بکر فکرم اوقدر شوخ ودلارادر کیم
رشك ایدر غمزەسنه زهرهٔ فتّان فلك
٥٠ سخنم آب زلال چمنستان جهان،
طبعم آتشگدهٔ سینهٔ سوزان فلك
٥٥ دائما خرّم وفرخنده اوله دورکده
صبح مستان جهان، شام غریبان فلك
[سلطان مراد رابعه]

١ مظفر اوله سردارڭ ایاشاهنشه غازی
نه تبریزی قویه شاه قزلباشه، نه شیرازی

٢ سعادتله اوتاغن قورمدن سرحدّ ایرانه
دوشه توران زمینه سایهٔ توغ سرافرازی

٣ ایده منضم ینه اوّلکی گبی کشور رومه
چکوب صاغه، صوله. شمشیر برّان سراندازی

٤ شمالاً اصفهان و گنجه وتفلیس وشروانی
جنوباً شهر زور وبصره وبغداد واهوازی

٥ بوله برمرتبه نصرت سپهسالار منصورڭ
ایدنجه عرصهٔ هیجاده غازیلر تك وتازی

٦ بوزه بر حملهده، هم قتل ایده یوز بیڭ قزلباشی
غزاتڭ هر یگانه مرد چابکدست سربازی

٧ ایریشه مژدهٔ فتح وظفر اطراف واکنافه
طوته دنیایی هپ گلبانڭ کوس نصرت آوازی

٨ بوشوق ایله ینه گرم اوله وصّاف سحر سازڭ
ایده بر تهنیه نامه‌یله بویله مدحه آغازی :

١٠ تعالی الله زهی شاهنشه دین پرور وعادل
که اولمش آ که روزی دولت دارینك احرازی
١١ کرمکستر، خداوند هنرور، داور کامل
ظفر یاور، شهنشاه دلاور، خسرو غازی
١٢ سپهر رفعتك تابنده ماه عالم افروزی،
ریاض دولتك زیبنده سرو قامت افرازی
١٣ زمان عدل وداداك مهدیٔ فرخنده آثاری
جهان همت وجودك کریم کیسه پردازی
١٥ او سلطان عظیم القدر وخاقان بلند افسر،
که لایقدر نه دکلو روزکار ایلرسه اعزازی
١٧ یگانه پادشاه مستعد کیم آ که یکساندر
مزایای زبان فارسی وترکی وتازی
١٨ ضمیری، موشکاف حکمة الاشراق، وجدانی
ولی هم پیشهٔ علّامهٔ شیرازی ورازی
٢٢ زمانده آ کلز اولدی نامی دزد وعیّارك
مگر یاد ایده عاشق غمزهٔ جادوی طنّازی

٢٣ جهانپيرا، شهنشاها، خديوا، خسروا، شاها
ايا شاهان دهرك شوكت و شان ايله ممتازى
٢٤ بو گوندن عهدم اولسون كيمسه‌يى هجو ايتميم الّا
ويره‌يدك گر اجازت هجو ايدردم بخت ناسازى
٢٥ نى دور ايتدى زيرا درگه دولت پناهگدن
نيجه هجو ايتميم بر بويله غدّار وچپ اندازى
٢٩ چيقار آه درونم عرشه درد اشتياقگله
اگرچه منصبك اولدم غريق نعمت و نازى
٣١ محصل يوق بر اگلنجه فراقگده دل زاره
مگر كلك خيال نكته سنج ونكته پردازى
٣٢ بو گونه عاشقانه بر غزل تقسيم ايدر گاهى
ويرر هم نغمهٔ صيت صريرى ذوق شهنازى :
٣٣ نيجه دل اختياريله سور اول شوخ طنازى
قوسه اوز حالنه گر غمزهٔ فتّان وغمّازى
٣٤ بلا اندر بلادر عاشق بيچاره‌يه گويا
اوخونى غمزهٔ سرمست ايله چشم سحرسازى

٣٥ ایدر هر عاشقه بر یوزدن استغنای پنهانی
آنکچون بر برینه اویمز اصلا شیوه ونازی
٣٦ نه دکلو آفت اولورسه کچلمز غمزه‌دن بینه
اودر وار ایسه زیرا عاشقك بر محرم رازی
٣٧ دوشر بر بویله مطبوع وخوش آینده غزل اشته
آنجه دستنه نفعیٔ ساحر کلك اعجازی
[سلطان مراد رابعه]

١ آفرین لطفکه ای باد نسیم
بوقدر آنجق اولور فیض عمیم
٢ عالمی کل کبی آچدی نفسك
ایلدك چهرهٔ ایامی بسیم
٣ کشور چینه‌می دوشدی کذرك
یا نه‌در بو نفس نافه شمیم
٣ بیك جهان نکهت مشکی نفسك
ایتدی بر دمده مشامه تشمیم

۵ بوقدر نشر شمیم ایتمز ایدك
اولمسه‌ڭ طرّه دلبرده مقیم

۶ عاشقه سنجلین یار اولمز
اولسه یارانه پر هفت اقلیم

۷ زلف جانانه گرفتار ابد ،
دل سودازده‌یه یار قدیم

۸ نیجه‌در حال دل آشفته؟
شانه‌دن چکمز اوله رنج الیم

۹ شانه‌دن وار ایسه آز چوق املی
آه ایدوب چکمسون اصلا غم و بیم

۱۰ دردمندانه براز احوالن
ایلسون ماشطه‌سینه تفهیم

۱۱ او دخی حالنه رحم ایتمز ایسه
یوقیدر عدل شهنشاه کریم

۱۲ او جهانداور عادل که ایدر
عدلی مهدیٔ زمانه تعلیم

١٣ او ظفر یاور غازی كه اولور
خوف تیغیله دل فتنه دونیم

١٤ قهرمان صولت ویوسف صورت
بوالعجب صنع خداوند علیم

١٥ معنیٔ آیة لطف واحسان
صورت رحمت رحمن رحیم

١٦ رونق سلسلهٔ عثمانی
زیور تاج وسریر ودیهیم

١٧ اختر طالع سلطان احمد
گوهر افسر سلطان سلیم

١٨ فلك معدلته ماه تمام
صدف سلطنته درّ یتیم

١٩ شاه جم كوكبه سلطان مراد
وارث مملكت هفت اقلیم

٣٦ خسروا پادشها دادگرا
ای قدر كوكبه قهّار حلیم

٣٧ وارمی نفعی گبی بر شاعر کیم
نظمنه ایده نظامی تسلیم
٣٨ نه دیسه مدحکه لایقدر هپ
سوزلری اولسه نوله درّ نظیم
٣٩ لاف ایدرسه اگر احسان ایله
آنی معذور طوت ای شاه کریم
٤٠ سنی مدح ایلین اهل طبعك
اولور اندیشه‌سی مغرور وزعیم
٤١ نیجه مغرور وزعیم اولمز کیم
شب وروز ایلیه مدحك تصمیم
٤٢ بر سنك گیی عظیم الشانك
که ایدر خلقنه مولا تعظیم
٤٣ گلسه بو دوره فلك ایلر ایدی
سنی سلطان سلیمه تقدیم
٤٤ یا نیچون دیرسه‌ك اگر پادشهم
ایده‌یم اصلنی بر بر تفهیم

٤٥ گرچه سلطان سلیم غازی
ایتدی دولتله نیجه فتح عظیم
٤٦ عالمی سن یکیدن فتح ایتدك
قومدك مرتکب شغل ذمیم
٤٧ اولقدر خلقی مسلمان ایتدك
ایده‌مز وسوسه شیطان رجیم
٤٨ سنده بو عدل وبو انصاف که وار
عمرك افزون اولور الله علیم
٤٩ عمرك افزون اوله بر هو چکه‌لم
ایده‌لم صکره دعایی تصمیم
٥٠ تا که رونق ویره گلزاره بهار
تا که خوشبوی ایده آفاقی نسیم
٥١ اوله‌سن باغ جهانده دائم
گل گبی خرّم وخندان وبسیم
٥٢ بوله حکمکده جهان ملکی قرار
ایده‌سك قوللریکه هپ تقسیم

۵۳ مسند سلطنت عالمده

اوله‌سن دولت و عزتله مقیم

[سلطان مراد رابعه]

۹ زهی دستور آصف منقبت پاشای حیدر دل
که هم قانون دیوانی بیلور . هم رسم هیجایی
۱۰ بهار گلبن افراز عدالت دور اجلالی ،
چراغ مجلس افروز سعادت پرتو رایی
۱۱ چراغ رأییدر اول شمع بزم افروز قدسی کیم
آ گا ایتمش قدر فانوس مینا چرخ والایی
۱۲ گنش پروانه‌در اول شمعه پرتاب ایتمه‌گه کندین
طولانور طورمیوب شوقیله اول فانوس مینایی
۱۳ فلك مشتاق دیداری . زمین ممنون پابوسی ،
محصل بختی مفتون ایلمش اعلا وادنایی
۲۷ وزیرا ، صاحبا ، صدرا ، جهاندارا ، خداوندا ،
ایا شایستهٔ تخت جم واورنك دارایی !

٢٨ سن اول مهدئ صاحبسیف دورانسك، كه‌دورگده
مسیحا گلسه اجرا ایده‌مز آيين احیایی

٢٩ یاقر بر برق عالمسوز تیغك سر بسر آنی
مثال خار وخس طوتسه عدوگر روی غبرایی

٣٠ سکندر دفع یأجوج ایتمگه سد یاپدی اتماسن،
بوزوب بر نیجه سدّی مملکتدن سوردك اعدایی

٣١ یاپر بر لحظه‌ده عدلك خراب اولمش نیجه ملکی،
بوزار بر حمله‌ده تیغك دوزولمش نیجه آلایی

٣٢ سنك دشمنله پیكار ایتدیگك ساعت قیامتدر :
گونی ماه علمدر : کیم پر ایتمش نوری دنیایی

٣٣ لواكی شمعه تشبیه ایلینلر بزم رزم ایچره
صانورلر شعله‌در فرقنده اول نارنج والایی

٣٤ عجب دفع ایتدك الحق آب تیغ تابدارگله
سواد دشمن ایتمشكن دماغ ملكی سودایی

٣٥ گم اولدی گوشه گوشه فتنه دورگده مگر خوبان
كلاهی گوشه‌سنده گوستره زلف سمنسایی

۳۶ چیقردك اشقیایی ملك رومه ویردك آسایش
دوشوردك کشور ایران زمینه شور غوغایی
۳۷ اوملکك صاحبنده خوف تیغك قیلدی آواره
گزر، که سمت هندی، گاه سرحدّ بخارایی
۳۸ تهی بر مملکتدر قیل توجه آنی تسخیره
بولور اول کندی پنهان اولمغه بر گنج تنهایی
۳۹ غبار پای عسکرله گوزبن کور ایله اعدانك
دوشنده گورسون اعیان صفاهان نور بینایی
۴۰ قیروب آل دادینی صدیق وفاروقك روافضدن
علیلك ایت قومه ملك عجمده بر تبرایی
۴۱ نه عالم مهریسك سنکیم خلاف گردش دوران
چکرسن شرقه، مغربدن چیقوب تیغ مجلایی
۴۲ ایرشمز همت طبع بلندم مدح والا که
نه گوچ ممدوح ایدنمك بویله بر اعلادن اعلایی
۴۳ خصوصا اول خدنك انداز فکرم بنکه بوفنك
دخی بر پهلوانی چکممشدر چکدیگم یایی

٤٤ خداوندا بن اول استاد مضمون پرور نظمم،
که پست ایتدی کلامم قیمت لؤلؤ لالایی

٤٥ شکست ایتدم کلیدین ضرب مشت دست قهرمله
بولوب در بسته گنج گوهر مضمون ومعنایی

٤٦ آثارلر سیر ایدنلر سحر کلك ومعجز نظمم
عصای دست موسایی، دم نطق مسیحایی

٤٧ نه‌قند نظم شیرینم گبی سکّر اولور حاصل،
نه‌خامه‌م گبی گوردی کیمسه طوطئ شکرخایی

٤٨ ویرر طبع صفا بخشم کدر آینهٔ آبه
ایدر کلك درافشانم خجل ابر گهرزایی

٤٩ فلك طبعم گبی گوهر گتورمز هرزمان دهره،
نیجه بیلده ایدر حاصل صدف بر درّ یکتایی

٥٠ گوروب بوسلك مروارید پرتاپی حجابندن
عجبدر خاکه صالمز سه فلك عقد ثریایی!

[صدر اعظم قوجه مراد پاشایه]

١ غمزه‌ڭ نه دمكه تيغ چكوب خونفشان اولور
عشاق دلفكاره اجل مهربان اولور

٢ چشمڭ او قهرمان غضبنا كدر سنڭ ،
كيم خشمی زائل اولسه دخی بی امان اولور

٣ كيم گوردی بويله هندوی مست كمينكشا ؟
كيم برخدنكی آفت جان جهان اولور .

٤ مژگانلرگله سير ايدن اول ابروانی دير :
بردن بودرلو تير نيجه‌در كمان اولور

٥ غمزه‌ڭ سؤاله باشلسه عشّاقه هر مژه‌ڭ ،
گويا لسان حاله برترجمان اولور .

٦ غمزه‌ڭ گورر عتابله اولدير ديگڭ بزی
طورمز كرشمه داخی آكا همزبان اولور !

٧ بوناز وبونگاه تغافل ، كه سنده وار ،
حضر اولسه عاشقڭ سبب ترك جان اولور .

٨ سن بويله ناز وشيوه صاتنجه گدالره ،
نرخ متاع درد وبلا رايگان اولور !

٩ یکسان ایسه یانکده سون، سومیان سنی
خوبانه بومعامله‌دن چوق زیان اولور

١٠ راضی دکلسه گر بوکا ناموس دلبری،
عشاقه دیرسه بویله اهانت یمان اولور.

١١ هرنا محله رخصت نظّاره یاندن
برگون دیمزمیسك که محلنده قان اولور؟

١٩ اول صفدر یگانه‌که تاب مهابتی،
جوشن گداز تهمتن وقهرمان اولور

٢٠ اول داور زمانه‌که آب عدالتی
گلبن طراز گلشن امن وامان اولور.

٢١ پاشای بی قرینهٔ عالم که عالمه
احسانی بی نهایت وبی امتنان اولور.

٢٣ شمع جهانسرای وزارتکه شعله‌سی
مشعلفروز انجمن خسروان اولور.

٣٤ دیوانه چیقسه اصف جمشید گوکبه،
میدانه گیرسه رستم صاحبقران اولور.

٣٥ تنها چيقنجه تيغله ميدانه گون گبى.
خورشيددركه جلوه گهى آسمان اولور.

٣٦ شمشيرى گل گل ايتديگى دم خاكى خونله
جمشيددر، كه بزمگهى گلستان اولور.

٣٧ دلدار طويارمى گوزمگه جنك ايچره تيزدستن،
اول دمكه خون دشمن اوجندن روان اولور.

٣٨ گوياكه چشم شاهد رعناى نصرته
مژگان تيزو غمزهٔ نا مهربان اولور

٣٩ دوشدكجه خاكه گوى صفت كلهٔ عدو،
پاى سمندى طوتكه آگا صولجان اولور.

٤٣ صفدر دوزوب هجوم ايديجك خيل دشمنه
دهشتله آسمان وزمين پر فغان اولور.

٤٤ صارصلديغنجه زلزلهٔ حملهدن زمين
آشوب رستخيز قيامت عيان اولور.

٤٥ گرد سپهده شعلهٔ شمشير تا بدار
گويا سحاب تيرهده برق جهان اولور.

٤٦ اوقلر سهام قوس قضادن نشان ویرر؛
پیکان تیر ایسه اجل ناگهان اولور .
٤٧ اوج هوادہ صیت چکا چاك تیغدن،
آواز رعد وصاعقه زه کمان اولور .
٤٨ هر حملەدہ هجوم دلیران نیزەدار،
خیل عدویه اول قدر آفت رسان اولور،
٤٩ کیم تنلرندہ راہ مسامات سر بسر،
سوراخ مار مهره ربای سنان اولور .
٥٠ گاهی میان صفدہ طورر کندی تیغ وش،
گاهی میانشکاف صف دشمنان اولور .
٥٢ گر عاصیان روز جزادن بر اهل شر،
سیر ایتسه اول قیامتی کیم اول زمان اولور،
٥٣ بیرون ایدر دلندن اودم بیم دوزخی،
میدان محشر آنکه ریاض جنان اولور .
٥٥ سنسن اوصف شکن کن یازلسه مناقبك،
هر مختصر روایتی بر داستان اولور !

٥٧ معنی که سلك گوهر مدحکده یرلشور؛
اندیشه، کیم ثنا گله رطب اللسان اولور؛

٥٨ اول درّ گوشوارهٔ ناهیده ناز ایدر؛
بو ترجمان راز دل قدسیان اولور.

٥٩ گیم وصف ایدرسه ذات شریفك بنم گبی؛
روح کلامی قالب مضمونه جان اولور.

٦٠ حقّا بنم اونادره پرور. که هر سوزم
بر تحفه گبی الدن اله ارمغان اولور.

٦١ طبعم که یاد جذبهٔ مدحکله دمبدم،
بر بحر پرخروش لآلی فشان اولور.

٦٢ هر گوهر نفیس، که آندن ظهور ایدر؛
آرایش خزاین کون ومکان اولور.

٦٤ طبعمله کیمسه بحث ایدمز قهرمان گبی
اندیشه عالمنده جهان پهلوان اولور.

٦٥ طوتدی جهانی دبدبهٔ کوس شهرتم
ایشتمز آنی گوشی حسودك گران اولور.

٦٦ حاسد بنمله دعوی نظم ایلسه نوله،
زعمنجه خرسخنور عیسی بیان اولور .
٦٧ گور اعتقاد فاسدین ایتمز بوفکری کیم
روبه نیجه مقابل شیر ژیان اولور .
٦٨ بردزد نابکار معانی تراش ایکن،
یاران سوزیله شاعر اولور؛ نکته‌دان اولور!
٦٩ خصم اتخاذ ایدنمك اوتر زیق گویی بن،
ناموس شاعریتمه کسر شان اولور .
٧٠ آنده لیاقت اولسه، که بن لاف اوروب دیسه‌م:
گلسون بنمله وار ایسه برامتحان اولور
[کذا وزیر مشار الیه]

---

١ زهی نتیجهٔ خیر مقدّمات مراد،
که قلدی لطف ظهوری جهانی خرّم وشاد!
٢ زهی طلیعهٔ فیض سعادت طالع،
که اولدی مظهر آثاری بنده وآزاد!

٣ زهى لطيفهٔ غيبيهٔ الهيه،
كه بولدى انس ويرى آندن انشراح فؤاد!
٤ آچلدى بختى يڭه روزگار ناكامڭ،
گوروندى آينهٔ طالعنده نقش مراد.
٥ زمانه گورمديگى دولته ايرشدى نوله.
ايدرسه فرط صفادن وقوعن استبعاد.
٦ اگر نجوم فلك سعد اكبر اولسه تمام،
ويرلسه هم دخى هرروزه رونق اعياد،
٧ اولور نه كيمسه بودرلو سعادته فائز،
گورر نه كيمسه متاع كسلده بويله كساد.
٨ سرود مژده ايله آسمان طربخانه،
صلاى عيش وطربله زمين نشاط آباد.
٩ آچلدى گنج كرم گيبى باب امن وامان،
دكان مفلسه دوندى دريچهٔ بيداد.
١٠ گوررسه شمدى گورر انتظام حالى صلاح،
بولورسه شمدى بولور انعدام حكمى فساد.

١١ فلکلر آتدی کلاهن بوشوقله عرشه،
ملکلر ایتدی سپاسی ضمیمهٔ اوراد .
١٢ اورلدی روی زر مهر عالم آرایه،
رواج شهرت ایچون سکهٔ مبارکباد .
١٣ بوگونه موهبه‌دن نا امید ایدی دنیا
قضا بو مرتبه لطفه دگلدی هم معتاد .
١٤ بودر بونه سبب معنوی،که بی کم و بیش،
بر ایکی بیت ایله مفهومن ایلدم ایراد .
١٥ مؤثر اولدی ستمدیدگان اهل دلك،
دمادم ایلدیگی آه وناله وفریاد .
١٦ کمال مرحمتدن او مستمندانه،
بو لطفی گوردی مناسب جناب ربّ عباد :
١٧ ویره زمام اموری کف کفایتنه
بر اهل مرحمتك، کیم ایده بو فرقه‌یی شاد
١٨ دگل زمانه‌ده خود ماصدق بوکه الاّ ،
او داور علم افراز، ملك دانش وداد

١٩ محيط جود وكرم، آفتاب شان وشكوه،
سپهر حكم وتصرّف، جهان رشد وسداد.

٢٠ كشاده بخت وقوى طالع وبلند اقبال،
خجسته ذات وستوده‌صفات وپاك نهاد.

٢١ دلير معركه پرداز قهرمان صولت،
مشير مملكت آراى آصف استعداد

٢٢ وزير اعظم واكرم نصوح پاشا، كيم
پر اولدى دبدبهٔ كوس شوكتيله بلاد!

٢٣ يگانه صفدر عالم كه برق تيغندن،
طوتشدى خرمن صبر وقرار اهل عناد.

٢٤ فروغ تيغ جهانتابى صفّ دشمنده،
طلوع مهر ضيا گستره وجود سواد.

٢٥ او دگلو همتى وار بخت وطالعك كه آگا
ايدرسه هر نه زمان دولتيله عزم جهاد،

٢٦ اولور شكارى عدو ويرمه‌دن دخى تقدير،
كمان سخت قدردن خدنك فتحه كشاد!

٢٧ چکر سپاه ملائك او گنجه تیغ ظفر
نه‌دم‌که سورسه عدویه سمند دیو نژاد
٢٨ اوره‌نورد سبکرو، که گلسه رفتاره،
نه صاعقه ایریشور گردینه، نه برق ونه باد.
٢٩ گر اولسه ناطقه سرعت دمنده کام شمار،
ایرردی گوز یوموب آچنجه غایته تعداد.
٣٠ اوچاردی تخت سلیمان گبی هواده اگر
چکیدی رسمنی بر تخته پارەیه بهزاد
٣١ طوقنسه عرصهٔ هیجاده نعلی گر سنکه،
عدویه هر شرزی بر جحیم ایدر ایقاد.
٣٢ سعادت اول شه عالیجناب جم جاهه،
اوله وزیری بوگونه گزیدهٔ افراد!
٣٣ رواج دین مبینه معاون و مقدم،
امور شرع شریفه مقیّد و منقاد.
٣٤ کمینه بخششی نقد خزاین خسرو،
دو روزه مصرفی باج وخراج ملك قباد.

٣٥ سرای دولتنه شهپر ملك چاروب،
خیام رفعتنه انجم فلك اوتاد .
٣٦ نسیم خلقی گذار ایلسه گلستانه
اولوردی نکهت وبوی گل وسمن برباد .
٤٢ نه جانی وار،که زمانده کیمسه‌نك دوکه قان،
مگرکه صحت جسم علیل ایچون فصّاد .
٤٣ نفاذ حکمی او غایتده، کیم مراد ایتسه
کمال حسن ارادتله الفت اضداد ،
٤٤ ویرردی مالملکن بذل ایچون کریمه لئیم ،
ایدردی خدمت رندانی شوقله زهاد .
٤٥ بلند مرتبه صدرا، مشیر جم قدرا ،
ایا مدار نظام جهان بی بنیاد !
٤٦ بحق صانع یکتا، که صنع قدرتدر ؛
بو بارگاه معلاّ رواق سبع شداد .
٤٧ بحق احمد مختار ومجتبی، که اودر ؛
وجود انجم وافلاکه علّت ایجاد .

٤٨ كه نظمه جرأت ایدلدن همان بو معنادر
بو نكته سنج ثنا گستره مراد فؤاد
٤٩ قرین ایدرسه فلك بر گزیده ممدوحه
كه اهل طبعه قیله عرض التفات وداد
٥٠ اولنجه مدح وثناسینه حصر ایدوب نظمم
قویه‌م زمانه‌ده اعجاز نطقله بر آد
٥١ اولورمی ذات شریفك گبی بحمدالله
بو روزگارده بر اهل دانش ونقّاد
٥٢ نه همت ایلیه‌یم عهدم اوزره مدحكه گور
نه آشنا قاله رشك ایتمدك جهانده، نه یاد .
٥٣ روامیدر بو طورزكن سنك گبی ممدوح
قصیده طرح ایده غیره بنم گبی استاد !
٥٤ اگر اولورسه اجازت بو فنده قدرتمی،
حقیقت اوزره بیان ایده‌یم بلا اسناد :
٥٥ بنم اوكوهكن بیستون معنی كیم،
نه صنعت ایشلدیگم سیر ایدیدی گر فرهاد،

٥٦ آتاردی شرماله یابانه یتشه‌سن الدن ،
ایدردی هم بو بهانه‌یله باشنی آزاد .
٥٧ وجوده گلمدی نظمم گبی گزیده خلف ،
عروس معنی‌یه اندیشه اوله‌لی داماد .
٥٨ آغر بهالره چیقدی جواهر سخنم ،
چکلدی طالب اولانلر تمام اونجه مزاد .
٥٩ اولوردی بولسه اگر فیض رشحهٔ قلمم ،
حیات بخش قتیل آب دشنهٔ جلّاد .
٦١ گورنجه لذت کیف کلاممی یاره‌شور .
دینلسه طبعمه هم میفروش وهم قنّاد .
٦٢ خط مسلسل شعرمله خامه‌می گورسون ،
زیاده دلکش وتیز اولدیغن ایدنلر یاد
[نصوح پاشایه ـ تبریك صدارت]

١ نه نامه‌در بوکه حسن بیان عنوانی ،
ایدر کشاده دل وطبع مستمندانی !

٢ نه نامه‌در بوکه کیف رحیق مضمونی،
ویرر ملاحظه‌یه بر نشاط روحانی !

٣ نه نامه‌در بوکه فیض ادای پاکی صونر،
دهان سامعهٔ جانه آب حیوانی !

٤ نظر ربودهٔ نقش طراز منشوری،
خرد اسیر نکات دقیق وپنهانی !

٥ یه ابروان پریدر، یه طره حوری.
سواد خط مسلسل تمای پیچانی .

٦ گورن عبارت شیرین ودلکشینی صانور،
که نی شکردن اوله کلك عنبر افشانی !

٧ عجبمی خامه‌سنه حضر بی خجسته دیسه‌م.
که گزدیگی یری ایتمش ریاض رضوانی !

٨ چکر سلاسله زلف بتانگبی سطری .
نگاه چشم تماشاییان حیرانی

٩ ویرر حروفله ترکیب اولان معنیسی
دماغ دانشه بوی شراب ریحانی .

١٠ خلاصهٔ خبر بی تردد اشعاری ،
نتیجهٔ قلم بی تکلف احسانی .

١١ فقیره مژدهٔ اقبال گنج باد آور ،
گدایه تهنیت منصب سلیمانی .

١٢ ایرنجه کیسهٔ سبز ایله دستمه صاندم
که شمع سبز سپیده فتیل اوله آنی

١٣ یه‌نا شکفته یشل برك ایچنده زنبقدر ،
که غنچه ایکن اوله پیچ پیچ وطولانی .

١٤ یابر فصیح لسان طوطئ سخنگودر ؛
که ذوق نثر ویرر داد نظم سلمانی .

١٥ باشنده تاج یابر هدهد هدایتدر ؛
که گورمش آصف ثانی رسالت ارزانی .

١٦ نه آصف افسر دارایه مالك اسکندر ؛
که طوتدی عالمی دارات شوکت وشانی .

١٧ مدار کوکبهٔ احتشام جمشیدی ،
دلیر معرکهٔ عرصهٔ نریمانی

۱۸ سپهر معدلتك ماه آفتاب اثری ،
ریاض مکرمتك سرو سدره اغصانی .
۱۹ خدا یگان مشیران مملکت پرور ،
حدیو بارکه مسند جهانبانی .
۲۰ وزیر کوکبه کستر نصوح پاشا کیم ،
ایدر شکوهی محجل خسروان ایرانی
۲۱ اوقهرمان زمان کیم هجوم اقبالی
قول ایتدی پادشه رومه شاه ایرانی
[نصوح پاشایه جوابنامهٔ موزون]

٤٤ صدر عالی نظرا، آصف صاحب هنرا
ای شرفبخش سریر جم وتاج داراب !
٤٥ ایردی بر زفعته ارباب هنر دورکده،
که ایدر چرخ دنی پرور دون استغراب .
٤٦ کتدی اولدم، که فلك آرزوی دولتله
ایلیه یوق یره ارباب کمالی اتعاب .

٤٧ آسمان سمت مدارايه دوشندى اوله‌لى
آستان گرمك اهل دل وطبعه مآب .

٤٨ جمله‌دن بجلين شاعر نازك طبعه.
بردم اولمزدى، كه‌چرخ ايتميه‌يك درد وعذاب!

٤٩ حمدلله اثر عاطفتكله شمدى،
فلكه كوكب اقبالم ايدر ناز وعتاب !

٥٠ يالڭز كوكب بختمده دگل لطفك ايله،
ايتدى طبعمده و نظممده ترقى ايجاب .

٥١ بحر طبعم نم ابركرمكله يردر :
سالك نظمم كهر مدحك ايله زينتياب .

٥٢ ايلسه‌م نظمله دعواى كرامت شمدى
ايدر اقرار ايله دنيا سوزيمه رد جواب .

٥٣ بوكرامت بڭا بسدر.كه مداد خامه‌م
دوسته آب حيات اوله، عدويه زهراب

٥٤ لذتندن كيم اوقورسه سخن شيرينم،
شربت شهد مصفا اولور آغزنده لعاب ..

٥٥ نظم رنگینمی کیم یازسه مداد سیهن،
گوسترر عکس صفا کستری یاقوت مذاب .

٥٦ لفظ رنگینه‌ده اولمزسه مقارن نظمم،
حسن تعبیرم ایدر ینه جهانی اعجاب .

٥٧ رنك رو اویله‌میدر شاهد مضمونمده،
که اوله چهره نما اولمده محتاج خضاب

٥٨ سوز دکل آب رواندر یازیلان اشعارم،
خار و خسدر آنك اوستنده حروف واعراب.

٥٩ رقص ایدر نغمهٔ قانون بلاغتله فلك
دستنه مطرب اندیشه‌م آلنجه مضراب .

٦٠ مست اولور نکهت صهبای معانیله ملك
ساقئ طبعم ایدنجه هوس بزم شراب

٦١ تاب فکرمله صنمخانهٔ معنی روشن،
آب نظممله گلستان تخیل شاداب .

٦٢ بنم اول نادره غوّاص،که اولسه نه‌قدر
بحر اندیشه عمیق ودر معنی کمیاب

٦٣ طالرم قعرينه بردمده ينه. هم ايدرم؛
ساحلن پر، درشهدانه وشهوار وخوشاب
٦٤ در مكنون ايسه‌ده نظمك اگر اى نفعى !
دوشورز يينه كساده آنى زيب اطناب .»

[وزير مشار اليه . قصيدهٔ تموزيه‌دن]

١ نه‌در بوفيض جهانگير وبونشاط عميم !
مگر آچلدى در لطف گردكار كريم !
٢ ايرشدى عالمه يامژدهٔ حيات ابد،
يه اولدى دهره برات مسلى تسليم !
٣ نشاط زهره شكاف درون سينهٔ غم،
اميد عقده كشاى كمند گردن بيم !
٤ كرم سرايت فيضيله گون گبى مشهور؛
ستم تغلب عدليله مختفى و عديم !
٥ رجا مساعدهٔ مكرمتله مستغنى،
هوس حصول مراد ايله پرغرور وزعيم

٦ جهان مفرّح ودلکش. جهانیان خرّم.
زمان شکفته. زمین رشك بوستان نعیم!

٧ بر اهل دانش وفهم اولسه محض لطفندن.
بومشکلاتی بزه بر بر ایلسه تفهیم!

٨ بوانبساطی بسیط زمینه کیم ویردی؟
بودور اصولنی چرخه کیم ایلدی تعلیم؟

٩ بودمده گرچه بوگونه ترفه عالم
اولور وجوهله حیرتفزای عقل سلیم!

١٠ نیچون تردد ایدر دراك حکمتنده بونك.
دقایق اهلی اولان طبع خردهدان وفهیم؟

١١ بونك حقیقتی ظاهر دگلمی دنیاده.
قوسون تجاهلی ارباب حکمت وتنجیم؟

١٢ نیچه زمان ایدی عکسینه دوندروب فلکی.
جفایی عادت ایدنمشدی روزگار لئیم.

١٣ الندن آلدی زمام تصرّفی شمدی
ید مؤید بخت خدایگان کریم.

١٤ اوصدر کوکبه گستر که عدل ایچون اولمش؛
وجودی مظهر سرّ جلال ربّ رحیم.
١٦ مشیر شیر صلابت؛ هزبر مردم خو؛
جهانستان کرم پیشه، قهرمان حلیم؛
١٧ مدار مصلحت ملك مشرق ومغرب،
پناه سلطنت شهریار هفت اقلیم
١٩ ستوده آصف دوران نصوح پاشا کیم،
ایدر زمانه سلیمان قدر آکا تعظیم.
٢٢ گدایه گنج دری مستقر جه وجلال.
فقیر خاك رهی کیمیای ناز ونعیم!
٢٣ امل وظائف جودیله کامران وغنی،
کرم لطائف خلقیله خنده روی وبسیم.
٢٧ علوّ شانی تعظیم ایچون محلنده،
ایدر زمینی زمان اوستنه قضا تقدیم.
٣٠ یافیض دستنی یاد ایتسه برثنا خوانی.
اولور قیامته‌دك جیبی معدن زر وسیم.

٣٥ کریم ابرکفا، کامکار بحر دلا،
ایا محیط جهان تکرّم وتکریم!
٣٦ جناب درگه دانش پناهگه طبع،
عجبمی ایلسه دعوای انتساب قدیم،
٣٧ که بن عدمده ایکن نکته سنج اندیشه‌م.
ادای مدحکی ایلردی جانله تصمیم!
٣٨ یه شمدی خدمت وصف جمیل ذاتکده،
نه کوشش ایتدیگمی هپ بیلور خدای علیم!
٣٩ قوسه‌م اوخدمتی بردم حضور طبع ایچون
اولور اودمده دل وجان اسیر رنج الیم.
٤٠ نه سوز، که اولمیه مضمون مدحکی مشعر
اولور خیالی دله ارتکاب شغل ذمیم
٤١ کمال نقص هنردر اوگونه فکر آنك.
ایدر تخیلی مضمونی سست ونظمی سقیم.
٤٢ یه فهم نقص هنر ایتمك مناسبمی.
بنم گبی سرخیل سخنوران فهیم؟

٤٣ بنم. كه رشحه فشان اولسه كلك سر سبزم،
ويرردى خاصيت آب حضرى ماء حميم !
٤٤ سوزم خلاصهٔ مضمون معجز عيسى،
دلم مكاشف سرّ كلام وحى كليم!
٤٦ كورديدى شيوهٔ رفتار رخش طبع اگر،
ايدردى آكه هلالى فلك قلادهٔ سيم .
٤٧ اشتسه نكتهٔ پر معنئ كلامم اگر
گلور اولوردى ملك مجلسمده يار ونديم .
٤٨ او بحر موجزن پر گهردر انديشه‌م،
كه ساحلنده ياتور دسته دسته درّ نظيم !
٤٩ قوبوب ممالك غيرى متاع نظمم ايچون،
ديار رومه گلور كاربان هفت اقليم .
٥٠ گورنجه موى شكافئ فكر باريكم،
عجبمى محكم اولورسه گر اعتقاد حكيم.
٥١ كه جزؤ لايتجزّانى بو تصرّف ايله،
ايدر دونيمه وهر نيمه‌سن ينه تقسيم !

٥٢ قوسه‌ڭ بولانی روادر گر ایتسه‌ڭ ای نفعی !
سوز آخرنده دعانی تمدحه تقدیم .

٥٣ نته‌كه مظهر الطاف ایدوب جهانی خدا.
ویره هر ایتدیگی لطفه کفایت تعمیم .

٥٤ ویره ممالك روی زمینه عدلی شرف،
پر ایده دهری زماننده انبساط عمیم .

٥٥ جهانی عدله اوصافی کشت ایدوب کندی .
اوله مقام وزارتده دولتیله مقیم !
[وزیر مشار الیه]

١ اول نکته‌كه اندیشه‌سی تحقیقنمادر؛
مضمون خط دلبر فرخنده لقادر .

٢ یعنی، که حقیقتده رخ پاك خط آور،
اهل نظره نسخهٔ اسرار خدادر .

٣ بردل‌كه بو مضمون خفیدن اوله غافل،
دلیدر او مجموعهٔ تصویر هوادر ؟

٤ هر عاشق اولان عشق بو وادی‌یه دوشومز،
بو مسلك عشق دل ارباب هدادر .

٥ بو اهل حقیقت یولیدر ؛ اهل مجازڭ
وادیلری بو مرحله‌دن خیلی جدادر .

٦ معنی سخن اهل محبت بودر امّا،
سلب ایلمز بو سوزیده حق ادادر .

٧ مقصود اگر جوهر عشق ایسه مجرّد،
یا فرق مجازی وحقیقی نه روادر ؟

٨ زهاده وبال ایسه اگر عشق مجازی،
رندانه مدار سبب نقص ریادر .

٩ یتمزمی بو کیفیت مخصوصه آگاه، کیم
ذوق غمی ارباب دله روح فزادر ؟

١٠ سوز بحث حقیقتده ایکن نوهوسانه،
تحقیق مجاز ایتدیگمز گرچه خطادر !

١١ بز مست سراسیمهٔ جام می عشقز،
مستلك سوزی معذور کرام عقلادر .

١٢ آلمشدر اولان عقلمزی بربت نورس،
کیم عشقی می کهنه گبی هوش زبادر .

١٣ برآفت پرشیوه،که هرغمزۀ شوخی،
سرمست ایکن آمیختۀ شرم وحیادر !

١٤ دلبسته اسیران خم زلفینه گرچه،
ابرولرینك چکدیگی شمشیر جفادر .

١٥ قاچمز بری سرویرمه‌دن اما.که یولنده
عشاقی عجب طائفۀ بی سروپادر

١٦ گرچه سرگوینده‌کی آشفته‌لر اکثر
دابستۀ گیسوی گرهگیر دوتادر .

١٧ باغلمز زبزگره زلفنه زیرا
آزاده‌لره قید تعلق نه بلادر ؟

١٨ اما،که خیال خطی گتمز گوزومزدن
گویا،که غباردر صدرالوزرادر !

١٩ اول صدر فلك پایه،که فرط عظمتدن،
درگاهنه شاهان جهان ناصیه سادر .

٢٠ اول آصف ثانی، که سلیمان کبی حکمی،
باشدن باشه دنیایه روان اولسه روادر .

٢١ اول صف شکن شیر صلابت، که هجومی
دهشت فکن قلب دلیران وغادر .

٢٢ همنام شهنشاه رسل حضرت پاشا،
کیم خاك دری معبد جاه فضلادر .

٢٣ دستور مکرم، که کمال کرمندن.
اندیشه‌سی تحصیل دعای فقرادر.

٢٤ سردار معظم، که سواد حشمندن،
میدان زمین رشك شبستان سمادر

٢٧ خاك حرمی منشأ اقبال اکابر،
جیب کرمی کیسهٔ ارباب رجادر .

٢٨ ایتسه نوله اعلایه وادنایه تکرّم
هم بحر کرمدر کفی، هم ابر عطادر.

٢٩ احسانی اوغایتده، که دورنده گدالر
مستغنیٔ عالم بر آلای اهل غنادر .

٣١ دولت که ظفر یاور اقلیم ستاندر
همت که جهان پرور گنجینه کشادر
٣٢ اول پیش رکابنده جنیبت کش اقبال
بودرکه جودنده برافتاده گدادر
٣٣ عهدی چمن مملکته موسم نوروز
رأیی فلك سلطنته شمسی ضحادر
٣٧ ای صفدر جم کوکبه کیم جوهر مدحك
پیرایهٔ شمشیر زبان شعرادز
٣٨ اول جوهر ایله دشنهٔ سرتیز زبانم
برتیغ جلی پرتو خورشید ضیادر
٣٩ کیم آینهٔ پرکدر ماه سپهره
هرلمعه‌سی برمصقلهٔ ژنك زدادر
٤٠ تقلید ایله اولمز بوقدر لذت گفتار
بولهجهٔ پاکیزه بکا داد خدادر
٤١ برتازه روشدر بوکه تعبیر لطیفی
رونق شکن حسن بیان قدمادر

۴۲ اول نادره سنجم که نکات کلامم
حیرتده اندیشهٔ عقل حکمادر

۴۳ پاکیزه کلامم که در بحر خیالم
آویزهٔ گوش دل یاران صفادر

۴۴ تقدیر ایدهمز قیمت عقد در نظمم
اندیشه که سمسار کلام فصحادر

۴۵ مشاطهٔ طبعمدن ایدر کسب تزیّن
معنی که عروس تتق آرای ادادر

۴۹ یوق منکر اولور طبعمه ارباب سخنده
وار ایسه برایکی متشاعر سفهادر

۵۰ انکاره کیمك جرأتی وار ایسه دیسونلر
یاران سخن فهم و سخنگویه صلادر

[کورجی محمد پاشایه]

۳۴ بم اول خسرو صاحبقران ملك اندیشه
که منشئ قدر یازمش براتمده بومنشوری :

٣٥ جهانگیر خیال افسر ربای بخت اسکندر
سپهسالار معنی، صف شکاف رزم تیموری

٣٦ زبانم بر مجوهر تیغ برّاندر که همواره
خراش ایلر خیالی سینه‌لرده زخم ناسوری

٣٧ قلم بر قهرمان سخت بازودر زمانمده
که تأیید خیالمله اولور اندیشه مقهوری

٣٨ سخن بر گنج بی پایان اسرار الهیدر
که طبع نکته‌دانمدر او گنجك شمدی گنجوری

٣٩ عطاسی مدحکی تزیین ایچون اول گنج گوهردر
چیقاردم. سلکه دیزدم. بر طبق لؤلؤ منثوری

٤٠ اولوردی وادی ایمن گلستان خلیل الله
علولندرسه گر آه درونم آتش طوری

٤١ گر اولسه آب تاب فیض طبعم. طبع فیضیده
ایدردی فیضه مستغرق سواد ملك لاهوری

٤٢ نظامی گورسه گر طرز قصیده‌مداخی آگمزدی
حدیث سرگذشت خسرو وشیرین وشابوری

٤٣ اوقندقجه بو شعر دلپذیرم بزم عالمده
ایدر زنده روان عرفیٔ مرحوم ومغفوری
[کذا]

١ سفر مبارك اوله ای وزیر فرّخ دم!
سنکله‌در بیله غم چکمه اولیای امم.
٢ صونلدی بختکه دست عنایت حقدن
برات منصب صاحبقرانیٔ عالم.
٣ چکلدی نامکه دیوان عرش اعلاده
بلا مجادله طغرای فتح ملك عجم
٤ عجم دگل عرب وهند وچین وتاتاری
سکا مسخّر ایدر؛ هپ الکده‌کی خاتم
٥ تمام کشور ایرانی، بلکه تورانی
الکده‌در گر ایدرسه‌ڭ ممالکه منضم
٦ سکا بو قوّت بخت ایله کیمسه خصم اولەمز
اولورسه عسکریڭ هر بریسی بر رستم

٧ بو فتح و نصرت ایچون مژده‌لر سکا بندن
بو اولدی طبعمه زیرا وجوهله ملهم؛
٨ که سن مظفر اولورسك نه‌حال‌ایسه باصه‌گور
رکاب همته پای توکلی محکم
٩ گورنجه ذات شریفك بو دولته مظهر
ادای مدحتك اولدی دله بر امر اهم
١٠ بوگونه یازدی ثنا صفحه‌سینه القابك
آنچه دسته خامه دبیر اندیشه‌م :
١١ تهمتن وزرا، قهرمان جم کوکب.
شکوه تاب شکنج کاوه بهمن وجم
١٢ پناه اهل هنر، داور خجسته نهاد،
مربیٔ فضلا، آصف ستوده‌شیم
١٣ جهان عدل وکرم، آسمان شوکت وشان،
محیط عالم جود، آفتاب اوج همم .
١٤ سریر جاهه جهانداور فلك درگاه.
جهان حشمته شاهنشه ستاره حشم .

١٥ سپه شکاف یگانه خلیل پاشا کیم
جهانه آتش اورر برق تیغی چکدیگی دم .

١٦ یگانه شهسوار دلیر وچابك کیم ؛
اولور شکاری عدوء باصمه‌دن رکابه قدم .

١٧ او کیم رشاشهٔ آب حیات مشربیدر
مدار زندگیٔ جان وجسم کرم

١٨ او کیم اشعهٔ پرتاب نور کوکبید
فتیل شمع زراندود نیرّ اعظم

١٩ ملك رکاب سمندنده پیك پرّنده ؛
فلك سراچهٔ قدرنده فر شروب حرم

٢٠ گدای مفلس درگاه دولتی قارون ؛
امین مخزن لطف ومروتی حاتم

١١ ولی جمال حقیقت نمایه آینه
ضمیری پردهٔ سرّ حقیقته محرم

٢٢ شمیم خلقنی یاد ایتسه کاهی بر شاعر
آنگاه باشاسه طبعی سخندن اورمغه دم

٢٣ دواتی غالیه دان، وبخور اولور قلمی
بنفشه زار بهشته دونر سوادِ رقم

٢٦ نه یرکه عدلی مربّی اوله او کشورده
اولور غزاله هم آغوش نرّه شیراجم

٢٧ گورنمز اولدی زمانده فتنهٔ ایّام
مگرکه چهرهٔ خوبانده زلف خم درخم

٢٨ ظفر پناه وزیرا، جهانکشا صدرا
ایا ستوده جهانبان اعدل واکرم

١٩ ادای مدحکه طاقتمی وار زبانمده
عجبدر اولمدیغم قهر دهر ایله ابکم

٣٠ فلك دیدکلری اول نابکار چرخ دون
ندر بو اهل دلك چکدیگی عذاب والم

٣١ بر ایکی ملتزمی ایلدی حواله بکا
که اشتراکله ایتمشلر التزام ستم،

٣٢ بری مدبّر ملك وبری محصّل مال.
بری بریندن اخس ومزوّر واظلم

٣٣ بلا بودركه بو دكلو فساد فاحش ايله
ينه وجودلرى دين ودولته الزم !

٣٤ برينى سن گوتروب ايلدڭ ستانبولى شاد
برنده حق گوتروب ايده عالمى خرّم

٣٥ گوترمز ايسه‌ده بارى، گتورميه صدره
گلورسه حالى نولور ينه عالمڭ بيلم !

٣٦ اولوردى خلق جهان ينه اتمگه محتاج
قالوردى ينه تهى، جيب وكيسهٔ عالم

٣٧ همان ملاحظهٔ بيمال اولوردى ينه،
خيال عاشق مفلس گبى جهانده درم .

٣٨ تمام وفق مراد اوزره خلقه لطف ايتدڭ
كرامت اولديغنه سنده قالمدى شبهه‌م

٣٩ بودر دعاسى سكا نفعىٔ شكسته دلڭ
كه دائما اوله‌سڭ شاد وخرّم وبى غم .

[صدر اعظم خليل پاشايه]

٣٨ وزیرا، کامکارا، صفدرا، صاحبقران صدرا
ایا لشکرکش وکشورکشای اعدل واکرم
٣٩ نه ممکندر ثناکی اعتقادمجه ادا ایتمك
اگر درج ایلسه‌م بر نکته‌ده بیك معنیٔ ملهم
٤٠ غرض عرض خلوص وبذل مقدور ایته‌در یوخسه
اولور حق اوزره مدحکده زبان ناطقه ابکم
٤١ بنده عجزمه وار اعترافم لیك شوقمدن
خلوصم بوندن اوزکه نیجه تحقیق ایلسه‌م بیلم
٤٢ خیال فکر اوصافکله بر مجموعه درخاطر
هوای حسن اخلاقکله بر گلزاردر سینه‌م
٤٣ خیال مدحکی شوقندن استقبال ایدر طبع
ویرر موجود اولان معنایی هم شکرانهٔ مقدم
٤٤ حریر خامه‌می گوش ایلینجه شوق مدحکله
صفاسندن اولور کروّ بیان نه فلك سرسم
٤٥ هوای شوق مدحکدر بنی گویا ایدن یوخسه
دم اورمز دم سخندن گر اولیدم عیسیٔ مریم

٤٦ نیجه سوز سویلتور اول یرده کیم شاعر صاتار کندین
غلط پرداز معنی برمزوّر ترك لایفهم !

٤٧ نه مقدارین بیلور، نه قدر گفتاری عجب باطل.
مسیحا کچنور امّا خر رجّال ایله توأم !

٤٨ متاع کاسدی حسن قبول طبعه ناچسبان
خیال فاسدی دوشیزهٔ معنایه نامحرم

٤٩ یگانه شاعر سحر آفرین روستاخانه
مقلد یاوه؛ افلاطون اجهل، بختك اعلم

٥٠ محصّل بویله بر ابلهغریب روزگار اولمز
عجب خلق ایلمش حقّا خدای اعلم و احکم

[صدر اعظم حسین پاشایه]

١ بحمدالله فلك دوندی ینه وفق مراد اوزره
اولوردی حال پك مشکل، قالیدی گر عناد اوزره

٢ عجب رأیجه دوندی، هم عجب لطف ایتدی دنیایه
اولورسه م نوله شمدن صکره حسن اعتماد اوزره

٣ بو امدادی رجا ایتمزدم اصلا بخت وطالعدن،
دکلدم روزگاره حق بیلور بو اعتقاد اوزره!

٤ که ترك ایدوب قدیمی کینه سن اهل دل وطبعه
گولر یوز گوستره، لطف ایلیه، اوله وداد اوزره

٥ مرادم اوزره تا بو گونه دور ایتمزدی گر اولسه،
فلك محکوم فرمانم، زمانه انقیاد اوزره

٦ تعالی‌الله زهی دور دلارای مراد آور
نولیدی چرخ بو دوره، اولیدی اعتیاد اوزره

٧ محال ایسه اگر دور چب انداز فلکدن بو
خدا قادردر ایتسه باری حکمن امتداد اوزره

٨ امیدم بوکه ممتد اوله گر اولمزسه بی شبهه
اولور کشورینه پر فتنه ولشکر فساد اوزره

٩ بونکچون شکر حق دنیایه لازم، لیك واجبدر
توجه امتداد دولت سلطان اوزره

١٠ که بویله صاحب استعداد وعارف پادشاه اولمز
تمام احوال دین ودولتنده اجتهاد اوزره

١٢ نه گونه ایلدی گوز ینه اجرا حکم ادراکن
اوله گوندن گونه ادراکی یارب ازدیاد اوزره

١٣ عجب حسن تدارك ایلدی؛ بالله عشق اولسون
فلاطون اولسه‌گر اولمزدی بوگونه رشاد اوزره

١٤ زمام دولتی آلدی الندن بر آپردوسك
که زرّافه اولور راجح اوگاوخرنژاد اوزره

١٥ اولورپران کیم مسلمان اولدیغی تقدیرجه فرضا
قالیدی کندی حالنه اولوردی ارتداد اوزره

١٦ او ترکیب ایله بش بیك ییل مقدم گلسه دنیایه
عجب چوبان اولوردی کوسفند قوم عاد اوزره

١٧ امور سلطنتدن اوخری طرح ایتدیگی یتمز
اولور قات‌قات‌اصابت‌فکر اولنجه اطّراد اوزره

١٨ که‌امر ایتدی وزارت خدمتن تسلیم ایدوب مهری
اوصاحب رشده کیم احوال دهری انتقاد اوزره

١٩ روامیدی سعادتله طورزکن آصف دوران
صدارت ایلك بردیو، صدر عدل وداد اوزره

٢٠ نیجه آصف‌که معنی‌ده قصور اولسه راجحدر
شکوهی، شوکت افراسیاب وکیقباد اوزره
٢١ او دین پرور خداوند کریم وکشور آراکیم
وجودی رحمت محض الهیدر عباد اوزره
٢٢ او صدر اعظم وفرمانروای مشرق ومغرب
که شاهان زمانه‌دز کهینه استناد اوزره
٢٣ او یکتا فیلسوف کامکار ومستشار کل،
که استعدادی هر تدبیرده رشد وسداد اوزره
٢٤ وزیر نکته‌دان، دستور اهل علم وصاحبدل
که غالبدر ذکاده فکری، عقل مستفاد اوزره
٢٥ مشیر کامران وکامنجش معدلت گستر
که واجبدر دعای دولتی اهل بلاد اوزره
٢٦ جناب حافظ دین، حضرت پاشای احمد نام
که نامن نقش ایدر ارباب دل لوح فؤاد اوزره
٢٧ زهی پاشای ملك آرای، روشن رأی، عالیشان
که دائم رأی وتدبیریله توفیق اتحاد اوزره

٢٨ زهی صاحب سریر معدلت کیم بیم قهریله
نه حدّی وارکه دورنده اوله فتنه فساد اوزره
٣٤ عجبمی اولمسه دورنده فرقی رند وهشیارك ٠
او دکلو لطفی جاریدر دل ناشاد وشاد اوزره
٣٥ ایا صدر سخن پرورکه ادراکك اولور جازم،
تکلم ایتمه‌دن بر لفظی معنای مفاد اوزره
٣٦ قصور ایتدمسه‌گر معذور اوله‌وصف جمیلگ‌نده
ره مجرای فیض اولمشدی غایت انسداد اوزره
٣٧ نیجه دمدرکه زیرا حیدر کرّار اندیشه‌م
کچورر روزگارین، روزگارایله جهاد اوزره
٣٨ تهی جیب معیشت، هم معاش احوالی پك مختل
وبالم گردن اندیشهٔ عقل معاد اوزره
٣٩ که بر لحظه قومز آسوده کندی حالمه تا کیم
اولم بر ایکی گونلك عمر ایچون تحصیل زاد اوزره
٤٠ نه‌سحر ایلر ینه‌گور وصف ذات بی‌نظیرگده،
هله طبع برازاوصافه اولسون اعتیاد اوزره!

٤١ بنم اول ساحر وحی آزما کیم گورسه آثارم
اولوردی سحر ایچون موساده ترتیب مواد اوزره
٤٢ مفید و مختصر در هر کلام حکمت آمیزم
اولور دستمده خامه گرچه تکثیر سواد اوزره
٤٣ خراج و باج ملك عالم اولمزدی آکا قیمت
دیزلسه گر در نظمم کلاه کیقباد اوزره
٤٤ حقیقت بویله در اما نه دکلو مدح ایدرسه مدده
اولور اثبات حق کوچ آصف والاّنهاد اوزره
٤٥ متاع نظممك سن اولمسه‌ڭ زیرا خریداری
قلوردی حشره‌دك بازار اندیشه‌م کساد اوزره
٤٦ بها تخمین ایدر بر کیمسه یوق ارباب معنیده
اوتوز بیلدر فلك عقد در نظمم مزاد اوزره
٤٧ مداد کلك وصفڭله اورر دل مرهم تسکین
اونجه درد زخمی روزگارڭ اشتداد اوزره
٤٨ آنکچون قدر ارباب دلی فرق ایلمز دوران
کیم آنلر سایه صالمز عار ایدر سبع شداد اوزره

٤٩ وجودی هر برینك بشقه عالمدر حقیقتده
اولور آنکچون اهل دل جهانده انفراد اوزره
[صدر اعظم حافظ احمد پاشایه]

١ ای صدر جهان، صفدر یکتای زمانه!
محتاج در دولتك ابنای زمانه!
٢ عالمده عجب سنجلین بر دخی وارمی؟
هم صفدر وهم مملکت آرای زمانه!
٣ هم مملکت آرا وهم اهل دل ودانش،
پیرایه‌ده صورت ومعنای زمانه.
٤ داراتکه یوق قدرتی شاهان جهانك،
اولورسه اگر هر بری دارای زمانه!
٥ ایوان شکوهکده مکان طوتسه اولوردی؛
قدریله پرستویچه عنقای زمانه!
٦ خورشیدگبی اولسه‌نوله کوکب جاهك،
آرایش دوران دلارای زمانه

٧ جمشید گبی اولسه نوله مشرب پاکك
ساقیٔ میٔ بزم طربزای زمانه .

٨ سن اولمسهڭ اولمزدی کشاده دل عالم ؛
ای ماحصل سرّ معمای زمانه !

٩ اولمز سکّا برکیمسه فضیلتده برابر،
اولورسه اگر بو علی سینای زمانه .

١٠ قدرڭ نیجه معلوم اولور کیم سکّا نسبت
ادنا گورینور منصب اعلای زمانه .

١١ ایتسه نوله کعبه گبی درگاهکه سجده ،
جمله گرك اعلا، گرك ادنای زمانه .

١٢ ایلردی رکابکده پیك گبی تکاپو
اولماسه اگر سلسلهده پای زمانه .

١٣ لایقدر اگر شانکه تعظیماً اولورسه
فرش قدمڭ چشم تمنّای زمانه !

١٤ بویله ایدر اوصافکی لوح دله تحریر
نوك قلم ناطقه پیرای زمانه :

١٥ فیّاض کرم، مصدر آثار مکارم
خورشید زمین، کوکبه بخشای زمانه!

١٦ سر خلقهٔ ارباب حسن، حاتم دوران
زردوز سخن، نادره پیرای زمانه!

١٧ فخر شعرا، قبلهٔ ارباب سعادت،
قطب وزرا، آصف دانای زمانه؛

١٨ همنام خداوند رسل حافظ دولت،
کیم آنجق اودر وار ایسه پاشای زمانه.

١٩ اول صدر قوی رأی جهاندیده،که یوقدر
رأینه خلاف ایتمکه یارای زمانه

٢٠ اول آصف جم جاه معظم،که همیشه
رأینه موافق گورینور، رأی زمانه

٢١ دستور کرم پیشه،که پر اولمده دائم
گلبانك ثناسیله زوایای زمانه

٢٢ جنك آور یکتا،که یدی دفعه‌ضروری،
شاه عجمی ایلدی رسوای زمانه!

٢٣ گر تفرقه انداز جهان اولسه هجومی ،
گلمزدی دخی بر یره اجزای زمانه .
٢٤ رشح قلمی مایهٔ آسایش عالم ،
خوان کرمی سفرهٔ یغمای زمانه .
٢٥ طبعی صدف گوهر شهوار معانی ،
اندیشه‌سی مرآت مجلّای زمانه .
٢٦ ای صدر سخن پیشه بونی سنده بیلورسك ،
کیم سوزده بولنمز بکّا همتای زمانه !
٢٧ گتدکجه گوزللنمه‌ده‌در یوسف نظمم ؛
آرترسه نوله درد زلیخای زمانه !
٢٨ آراسته اول گونه عروسان خیالم
کیم هر بری بر آفت رعنای زمانه !
٢٩ حالا بنم اول ساحر اوستاد، که یوقدر ؛
بر بنجلین شاعر غرّای زمانه !
٣٠ فیض نفسم معجزه پرداز بلاغت ،
سحر قلمم آیت کبرای زمانه .

٣١ تحقیقِ تصوّرده آرسطوی سبکروح ؛
احیای معانیده مسیحای زمانه

٣٢ بن انوریٔ دور زمانم نوله اولسه‌م،
موسی گبی صاحب ید بیضای زمانه .

٣٣ بن شاعر معجز دم والهام طرازم،
بلمزسه نوله قدرمی ملّای زمانه !

٣٤ ملّا نه عجب بیلسه امّا بو عجبدر ؛
هیچ اولمیه بر ناقد کالای زمانه !

٣٥ الّاینه شاهنشه دوران ، که جنابی
دولتله اوله ملجاء ومأوای زمانه

٣٦ شمدی اودر احیا ایدن ارباب کمالی
احسنت زهی همت والای زمانه !

٣٧ هیچ آکه نظیر اولمز ایکن طالعی گور ، کیم
آنیده قومز حالنه اغوای زمانه!

٣٨ معذور طوت اوصافکی بو مرتبه زیرا
لال ایتدی بنی شیوهٔ بیجای زمانه

٣٩ بر کوه بلا اولدی دله، بریره گلدی
اجزای غم لایتجزّای زمانه !

٤٠ دوران اوقدر عکس مراد اوزره دونر، کیم
غمناك ایدر اولدی دلی صهبای زمانه !

٤١ اولمز ینه دفع غمه چاره اگر اولسه
صهبایله پر ساغر مینای زمانه .

٤٢ چرخك ستمی جانمه کچدی نوله اولسه ،
دستمده قلم فتنهٔ بر پای زمانه !

٤٣ بن ساده دل، ابنای زمان ایسه منافق ؛
گوچدر بکا غایتده مدارای زمانه !

٤٤ المنة لله ، که یوقدر هله عجزم ؛
اولسه نه قدر خصمم اشرّای زمانه !

٤٥ شمشیر زبانمله جزاسینی بولورلر ؛
بختکلك ایدرلرسه احبّای زمانه .

٤٦ چوق تجربه ایتدم هله تحقیق بودر؛ کیم
یگدر ینه احبابدن اعدای زمانه !

٤٧ بردر بکا شمدن گیرو چون ذلت وعزّت
نه بیم غم دهر ونه پروای زمانه !
٤٨ یوق تیغ زبان چکمه‌دن اوزکه دخی چاره ،
غایتده شقی اولدیلر ابنای زمانه !
٤٩ باشدن باشه دنیای طولاشسه‌ڭ بوله‌مزسن ،
بر عارف خوش صحبت وبابای زمانه !
٥٠ امّا اولورم ینه بونکله متسلی ،
کیم بویله‌در احوال سراپای زمانه !
٥١ بك مشکل اولوردی؛ گر اولیدی بکا مخصوص
بوگونه تعدّیٔ غم افزای زمانه !
٥٢ یوقلنسه هر ایّامده البته مقرر ،
اهل دله بر خصم توانای زمانه !
٥٣ امّا کیمی خصم ایتدی بکا گور فلك دون
تعبیر ایده‌مم اوزکه تماشای زمانه !
٥٤ براهرمن باطل وعفریت شمائل ،
دجّال یوان سیرت وسیمای زمانه !

۵۵ بو شکل و بو اندام ایله دنیایی بگمز :
طرفه خر بیهودهٔ خودرای زمانه !
۵٦ لوپران گورینور گرچه‌که اولمز دخی بویله
بر بوکزده جادوی جگرخای زمانه !
۵۷ بیك درلو مرض ایتسه اصابت ضرر ایتمز
لطف ایده مگر مرك مفاجای زمانه !
[قصیدهٔ مدحیه ـ حافظ احمد پاشایه]

۱ باکه گرکمز کرم روزگار ،
اولمسه تك دلده غم روزگار .
۲ دفع غمه چاره‌می وار اولسه گر
الده قدح ، جام جم روزگار ؟
۳ درد بو کیم قوزمی قدح طوتمغه
کش مکش دمبدم روزگار !
٤ بویله چکرمی بو غمی اهل دل ؟
نیجه‌یه‌دك بو ستم روزگار ؟

٥ — — — — — — —

— — — — — — —

٦ — — — — — — —

— — — — — — —

٧ دلده صفا اولمیه‌جق عارفه ،
بی مزه‌در هم نعم روزگار .
٨ گوردیمی بر عارفی بر کیمسه هیچ
دولتله مغتنم روزگار .
٩ بر خر دوپاده گورینور همان
دولت ثابت قدم روزگار ! ،
١٠ خر دیه‌مم بلکه ستمدر خره ،
فضلهٔ حشو شکم روزگار !
١١ چاره نه چون دور ایده‌لی بویله‌در :
قاعدهٔ ملتزم روزگار !
١٢ باری ییقلسه یره گچسه فلك ،
بر طرف اولسه الم روزگار !

١٣ قالمسه تا فرقهٔ ارباب دل
سینه فکار دژم روزگار .

١٤ باگه نه بن رند جهان دیده‌یم ،
ایتمز اثر باگه غم روزگار

١٥ بلکه خطور ایلمز اصلا دله
یاد وجود عدم روزگار .

١٦ غمّی چکر دولت دنیا ایچون
رند فلاطون حکم روزگار ؟

١٧ آز چوق اهل اولنه ویرمز کدر ؛
قید غم بیش وکم روزگار .

١٨ اوله خصوصا، که مربّی آگه
همت صاحب کرم روزگار .

١٩ اول، که آگا مصرف یکروزه‌در ؛
ماحصل کان ویم روزگار .

٢٠ اول ، که سرا پردهٔ اجلالیدر ؛
شقهٔ زرّین علم روزگار .

٢١ اول، كه فروغ گهر تيغيدر ؛
شعشعهٔ صبحدم روزگار .

٢٢ آصف جم مسند دور زمان
صفدر عاليهمم روزگار !

٢٣ صف شكن مملكت شرق وغرب ،
رستم دارا حشم روزگار .

٢٤ داور پرشوكت وپر احتشام
محترم ومحتشم روزگار !

٢٥ معركه پرداز پسنديده رأى ،
حيدر يوسف شيم روزگار .

٢٦ حافظ دين حضرت صدر جهان
مهدئ احمد علم روزگار

٢٧ — — — — — — —
— — — — — — —

٢٨ بارگهى محكمهٔ عدل وداد ،
درگهى كهف الامم روزگار.

٢٩ دستی، یم لطف ودلی کان جود ؛
کندی ولیّ النعم روزگار.

٣٠ رشحهٔ کلك کف احسانیدر ؛
مرهم زخم الم روزگار .

٣١ معجز کفتار ایله دیرسم نوله !
عیسیٔ فرخنده دم روزگار

٣٢ بانوی مریم منش فکریدر ؛
انجمن آرا صنم روزگار

٣٣ آنکه نظیر اوله‌می عالمده هیچ ،
زهره گبی متهم روزگار ؟

٣٤ حمله‌سنه تاب گتورمز عدو
اولسه اگر کستهم روزگار

٣٥ عمری اولنجه یازه‌مز مدحنی
منشیٔ چابك قلم روزگار .

٣٦ دادگرا، ناموراء داورا !
ای خلف محترم روزگار !

۳۷ بویله‌می ایلردم ادا مدحکی
اولمسه محکم صمم روزگار !
۳۸ یوخسه ایدردم گهر وصفکی
زیور گوش نعم روزگار .

[صدر مشار الیه]

۱ آفرین ای علم افراخته سردار دلیر :
صفدر قلعه کشا، صف شکن کشور گیر!
۲ فتح خیبر اوله‌لی ایلمشدر کیمسه ،
زور بازو ایله بر بویله حصاری تسخیر !
۳ بارك‌الله زهی دولت فتح و نصرت!
لو حش الله زهی عاطفت حیّ قدیر !
٤ غلغل کوس ظفر طوتدی جهانی اوقدر :
جند ارواح وملك بر برین ایتدی تبشیر .
٥ باشلدی گوش ایدیجك سورهٔ فتحه جبریل ،
ایلدی حضر ایله الیاس دعا وتکبیر .

٦ خیره‌در نیت اندیشهٔ پاکك نه عجب ،
دوشسه تدبیرکه البته موافق تقدیر !
٧ بر سفرده بوقدر خدمته کیم قادردر ؟
فکر اولنسه بوراده مات اولور اهل تدبیر !
٨ اثر عدل ومکافاة عدالتدر بو ؛
بوقدر آنجق اولور، حق بوکه حکم تأثیر !
٩ یوزی فتح ایله نه ایرانی قو، نه تورانی !
غم یمه، ایدك الله تعالی ونصیر .
١٠ بو عدالتله، بو اقبال بلند ایله سکا ؛
اعتقادم بوکه هیچ اولمیه بر فتح عسیر !
١١ سن همان جمله امورکده عدالت ایله ،
غیری‌یه مشکل اولان ساکه اولور امر یسیر !
١٢ اوّلا فرقهٔ ارباب دله لطف ایله ،
اشقیا قسمنی اولدرمده ایتمه تأخیر !
١٣ اشقیا لطفکی زیرا اونودر بر دمده ،
اهل دل بویله ایدر مدحکی امّا تحریر :

١٤ قهرمان وزرا، صف شکن قلعه کشا،
مرد میدان وغا، صفدر حیدر شمشیر!
١٥ عالم همته فرمانده خورشید کرم؛
مسند معدلته آصف جمشید سریر!
١٦ داور عادل وعالی نظر وپاك نهاد،
صفدر پردل والا گهر وصاف ضمیر!
١٧ صدر پرویز حشم، حضرت خسرو پاشا،
که صلابتده بولنمز آکه مانند ونظیر!
١٨ پادشه‌کوکبه دستور مکرّم، که آگا
یراشور هرنه قدر ایتسه زمانه توقیر!
١٩ کامکار عظمت گستر وعالی همت،
که گورینور کف جودنده جهان شیئی حقیر!
٢٠ او جهانبان معظم، که فلك دور ایده‌لی،
گورمدی عدله پیراسته بر بویله وزیر.
٢١ طوق فرمانی ایله گردن فتنه مغلول.
سطر احکامی ایله پای ستم در زنجیر

٢٣ فکری استاد کهن سالهٔ عقل اوّل.
رأیی فرزند گرامی گهر صبح اخیر !

٣٠ بارك الله او جهانگیر زمین پیمانکیم
باد رفتاری ایله صارصیلوز ایوان اثیر !

٣٥ سروزا، ناموزا ، آصف عالیگهرا ،
ای علی کوکبه صاحب کرم عالمگیر !

٣٦ اولمسم گر غم دهر ایله پریشان خاطر ،
مدحکی بویله‌می ایلردی زبانم تعبیر ؟

٣٧ بو پریشانلغله نظمه نیجه جرأت ایدر ؟
نوله اندیشه‌می معقولله ایتسه‌م تعذیر !

٣٨ باعث کینه نه‌در اهل کماله بیلم ؟
مدّعاسندن اولیدم فلکك آه خبیر !

٣٩ طویه‌لی سعیمی تکمیل هنر ایلمده ،
ایتمدی هیچ جفا ایتمده بر دم تقصیر .

٤٠ دگیشوردم هله خرلکله سخنورلگی بن ،
ممکن اولیدی اگر حکم قضایی تغییر .

٤١ ذرّه‌سن مهر جهانتابه دکشمم امّا
اولیجق ذات شریفك گبی نقّاد بصیر
٤٢ آلایم مصقلهٔ خامهٔ مدحك الیمه ،
نه قدر اولمش ایسه محنت ایله ژنك پذیر !
٤٣ بر جلا ویره‌یم آینهٔ اندیشه‌مه ، کیم
ایلیه شعشعه‌سی دیدهٔ خورشیدی ضریر !
٤٤ اعتماد ایتمز ایسه‌ك ایلدیگم دعوایه !
اقتدارم ایده‌یم فن سخنده تقریر :
٤٥ بم اول ناظم اندیشه، که سمسار قضا ؛
ایده‌مز قیمت عقد در نظمم تقدیر .
٤٦ نه بیلور قدرمی ارباب معانی وبیان
سوزمی عارف بالله ایدر آنجق تفسیر .
٤٧ بوالعجب شاعر قدسی نفس حق گویم
فکر معنیده نه حیله بیلورم ، نه تزویر .
٤٨ فخر ایدر کوکبهٔ طبعمله خاقانی ،
جان ویرر لهجهٔ پاکیزه‌مه سلمان وظهیر .

٤٩ گلشن معنی یه فیض نفسم باد بهار ،
چمنستان خیاله قلمم ابر مطیر

[صدر اعظم خسرو پاشایه]

١٨ صدر اعظم او گزیده خلف آدم . کیم
فخر ایدر ذات شریفیله صنادید امم .
١٩ کشور آرای کرم پیشه ، که بویله پاشا ،
صدر دیوانه شرف ویرمدی بوندن اقدم .
٢٠ گلامشدر ، دخی دنیایه نظیری بلکه .
کلهجك وار ایسه الله تعالی اعلم !
٢١ حق مبارك ایده شاهنشه دورانه هله .
بویله اولسون اولیجق ایشته وزیر اعظم !
٢٢ عقلی کامل . دلی پاك ، آینهٔ سینهسی صاف ،
حکمی جاری . سوزی سوز . عهدی متین و محکم !
٢٣ سوزلری منتخب نسخهٔ اسرار قضا ،
دلی ارباب سرا پردهٔ غیبه محرم .

٢٤ فیض رشح قلمی مایهٔ اسرار مراد ،
بذل دست کرمی ماحصل معدن یم ؛
٢٥ رشك ایدر جاهنه دیوانه چیقنجه آصف ،
باش اگر تیغنه میدانه گیرنجه رستم !
٢٦ پیك اقبالی ایله فتح وظفر پیدرپی ،
نکهت خلقی ایله باد صبا دم بر دم .
٢٧ کشور چینه دونر روی زمین ساتاسر ،
شاهد خلقی نه‌دم اولسه پریشان پرچم .
٣٠ خوف تیغیله دیار عدمه جان آتدی .
طویمدی حملهٔ پر صولتنه شاه عجم .
٣٥ صدر آصف منشا ، صفدر صاحب روشا ،
ای هما‌سایه ، خداوند همایون مقدم !
٣٦ قاصرم هرنه دیسه‌م وصف جمیلکده سنك
شاعرم گرچه حقیقتده خوش آمد بیلم
٣٧ نه قدر دعویٔ نظم ایلر ایسه‌م زعممجه ،
اولورم ذاتکی تعریفه گلنجه ملزم .

٣٨ اعتقادمجه ادا ایلیه‌مم نیلیه‌یم
عذر تقصیرمی معذور طوت ای کان کرم!

٣٩ وصف ذاتك نیجه ممکن ینه اولمش طوته‌لم
هرنفسده نیجه بیك معنیٔ غیبی ملهم .

٤٠ حاصلی حیّز امکانده دگل اوصافك
آلمسون یوق یره برشاعر اله هیچ قلم .

٤١ ممکن اولیدی اگر مدحکی حق‌اوزره ادا ،
بن ایدردم ینه، یا ناطقهٔ اندیشه‌م .

٤٢ کشف اولور کوشهٔ چشم‌ایله باقنجه زیرا ،
طبعمه لوح معانیده‌کی راز مبهم .

٤٣ بنم اول شاعر سحر آور معجز دم کیم
رشك ایدرلر سوزمه نادره سنجان حکم

٤٤ سخنم سحر مبین وقلمم چوب کلیم ،
نفسم مغزدم نطق مسیح مریم

٤٥ نور فیض آتش موسی گبی دلده روشن
سرّ حق جوهر جان گبی سوزمده مدغم

٤٨ بته سجده اولەلی گورمدی بر کیمسه دخی
بکر فکرم گبی بر شوخ دلاشوب صنم

— — — — — — —

— — — — — — —

[وزیر مشار الیهه]

— — — — — — —

— — — — — — —

٢١ اولەلی ناظم قانون امور دولت
طوتدی آوازهٔ عدلی اوقدر دنیایی
٢٢ کایدەمز غمزهٔ تاتار نژاد خوبان
ملك جان ودل عاشقده دخی یغمایی
٢٣ ای جهانداور دوران، که نشاط لطفك ،
خرّم ایتدی گرك اعلایی، گرك ادنایی !

— — — — — — —

— — — — — — —

٢٥ دامن لطفکه ایرشسه بنمده دستم
روزگار ایله دخی ایتمز ایدم غوغایی

٢٦ سحر ایدرزدم اوقدر وصف جمیلکده که تا
گوسترزدم فلکه بنده یدبیضایی .

٢٧ سحر ایدرسه‌مده بلا بوکه ادا ایلیه‌مم ،
لوح آینهٔ مدحکده اولان معنایی !

٢٨ بیلورم عجزینی اندیشه‌مك امانیدیم
یکه‌مم طبع هوسناك ودل شیدایی !

٢٩ هر بری تا اوقدر مدحکه مفتون اولمش
خوابه وارسه گورز آنده قلم گویایی .

٣٠ نیلسون زایض اندیشه نیجه ضبط ایتسون
رخش طبعم گبی بر توسن چاپکپایی ؟

٣١ شوقی وار وادیٔ معناده تکاپویه براز
نوله گوسترسه عنان قلمه ارخایی !

٣٢ عاجزم خسرو معنی ایکن اوصافکده
باری تحقیق ایدیم داعیهٔ معنایی

٣٣ قوت طبعمی مدحکده اولان عجزمی گور
بیلەسن تا نه ایمش شعبدهٔ مولایی !

٣٤ بنم اول چهره کشامانیٔ تصویر خیال ،
که ایدر عقلی سواد قلم سودایی .

٣٥ گورسه گر شاهد مضمونمی دوشده مجنون
زلف پرتابنه دلبسته گورر لیلایی .

٣٦ بن او جمشید طربخانهٔ فیضم ، که مدام
خسروانی خم ایله نوش ایدرم صهبایی !

٣٧ گوردی ساقیٔ ازل رطل گران بزمم
سرنگون ایلدی بونه قدح مینایی

٣٨ فتنه مخلوق اولەلی گورمدی چشم ایّام
طبع شوخم گبی بر ساحر بی پروایی !

— — — — — — —

— — — — — — —

٤٠ غرق اولور کون ومکان آب حیات فیضه
آلدیغمجه الیمه کلك سخن پالایی ،

٤١ تازه‌لر لاله گبی داغ درون فلکی
ایلدکجه قلمم نغمهٔ نو پیدایی .

٤٢ کیمه اظهار ایده‌یم سحر بیانی امّا
خوابه واردقده مگر دوشده گوزم موسایی

٤٣ کیمی اشهاد ایده‌یم ایلدیگم دعوایه
اینه‌ندرم سحر وفسون ایله مگر عیسایی

— — — — — — —

— — — — — — —

[صدر اعظم بیرام پاشایه]

١ زهی سمند ملایم که حسن رفتاری
اونتدیرر دل عشّاقه جلوهٔ یاری !

٢ تمام گوسترر ایتدکجه ناز ایله جلوه
اصول طرز بتان طراز وفرخاری .

٣ اولوردی خلق جهان سرنهادهٔ روشی
گر اولسه بر صنم دلربا ده اطواری .

٤ نگاهی غمزهٔ خوبان گبی تجسس ایدر
خرام دلکشنه دل ویرن گرفتاری !

٥ فتادهٔ سر راهی براق فردوسی
اسیردام نگاهی غزال تاتاری .

٦ او دگلو دلکش ومطبوعدر شمایلی کیم ،
ایدر گورنجه سراسیمه عقل عیّاری

٧ تصور ایلسه گر پیکر دلاراسن ،
دم فراقده آگلردی عاشق زاری .

٨ مرادی اوزره خیالنده سیر ایچون شکلن
شکال ایدردی آگا بلکه زلف دلداری .

٩ جبینی کیم سحر روز عید سرعتدر ؛
سواد پرچم مشکینی درشب تاری .

١٠ نسیم غنچه کشا گبی سیری بر دمده
آچار شکفته دل ایلر نیچه دل افکاری .

١١ گلنجه باد صبا گبی خرده رفتاره
یول اوزره طرح ایدر اشکال موج انهاری .

١٢ بو دکلو شوخ وملایم خرام ایکن کاهی
نعوذ بالله اگر ایتسه تند رفتاری
١٣ غبار پایی ویرز باد صرصره تمکین
هوای جنبشی صارصار نهاد کهساری .
١٤ ایدر شتابی خجل آب و آتشی اولسه .
ره نشیب وفرازه چهنده وجاری .
١٥ کمیت خامه گبی عالم تخیلده
مسلم اولسه آکا گر طریق رهواری .
١٦ ایدردی حدت رفتار تندی پیوسته
سپهر معنی یه کرد زمین اشعاری .
١٧ چکیدی صورتی لوح آفتابه اگر
صور نگار رواق سپهر ژنکاری ،
١٨ اودکلو سرعتله طی ایدردی عالمی . کیم
دوشرمز ایدی زمینه ظلال اشجاری !
١٩ غبارینه ایرمز شهسوار اندیشه
نه دکلو رخش خیاله ویرسه مشواری .

٢٠ مگرکه بال وپرایده براق گیبی آگا
سطور مدح وزیر ستوده کرداری .
٢١ او شهسوار تهمتن شکوه ذیشان ، کیم
روادر اولسه اگر قهرمان سلحداری .
٢٢ او حمله کستر لشکر شکن‌که لایقدر ؛
یازلسه لوحدله داستان پیکاری .
٢٣ او فتنه بند ممالك کشا که لطف خدا
مسخّر ایلمش آکه مرام دشواری .
٢٤ گزیده داور دیوان عدل فاروقی ،
یکانه صفدر میدان رزم کرّاری .
٢٥ ولیّ نعمت ارباب دانش وادراك ،
رواج بخش متاع دکان هشیاری .
٢٦ قوام طینت ترکیب عالم و آدم ،
خلاصهٔ اثر صنع قدرت باری .
٢٧ سخن شناسی کرم پیشه مصطفی پاشا ،
که شمدی گوهر نظمك اودر خریداری .

— — — — — —

— — — — — —

٣٩ کرمشعار خدیوا، هنوورا، صدرا
ایا کرام دوگونك یگانه سالاری !
٤٠ صفای خاطر اولیدی گوریدك اوصافی
یره گچه گوره‌یم چرخ دون وغداری ،
٤١ که نه صفا قودی ، خاطرده نه صفایه محل
یریله قالمدی دلده مسرّت آثاری!
٤٢ نه چاره دور ایده‌لی روزگار دون پرور
همیشه بویله‌در اهل دلك سروکاری
٤٣ کیمکله سویلشه‌لم، یا کیمکله جنك ایده‌لم؟
خدا بیلور ، که نه‌در بونده حکمت باری !
٤٤ همان قضایه رضادر بو بابده چاره
قبول ایدرسه خداگر رضای ناچاری !

[رخشیه ـ درضمن اوصاف مصطفی پاشایه]

١ تعالی الله زهی حرز مکرّم
محبت نامهٔ دستور اکرم !

٢ نه نامه واردات فیض اقدس ،
که اولمش قلب منشیسنه ملهم !

٣ نه نامه گفتگوی روح قدسی .
که قیلمش عقل کل آنی مترجم !

٤ نه نامه همدم ارباب دانش .
ندیم بی زبان، گویای ابکم !

٥ دینلمز حسن تعبیر بیانی
لسان الغیب در الله اعلم

٦ سوادنده فروغ نور وحدت،
حروفنده خواص اسم اعظم،

٧ مدادی وسمهٔ خوبان کشمیر .
سطوری طرهٔ ترکان دیلم .

٨ معانیسنده ذوق کیف باده ،
اداسنده صفای آب زمزم .

٩ سراپا مژدهٔ مهر و محبت
اوقدر نجه صفا کسب ایلر آدم .
١٠ نه کیفیت، نه حالت، نه اثر وار
رحیق فیض مضموننده بیلم،
١١ که بو جهل اوقسه عمرنده بر کز
صفاسندن بهشت اولور جهنم !
١٢ ابو جهله ایدنجه بویله تأثیر،
دل صاحب سخنده قوزمی یاغم ؟
١٣ خصوصا تشنهٔ مدح اوله طبعی
نیجه اولمق گرکدر شاد و خرّم ؟
١٤ آنکچون دستمه ایرنجه ناگه،
صفادن اولدی دل اول گونه سرسم،
١٥ که بیتابانه فی‌الحال اولدی صادر؛
بو اوصاف پریشان وفراهم :
١٦ زهی مکتوب فرخنده ادا، کیم
دلی شاد ایلر اوقونمزدن اقدم .

١٧ صفادن نیجه مست اولمز او دل، کم
آنی یاد ایده اول صدر مکرّم؛

١٨ وزیر نکته‌دان، دستور خوش ذات،
کریم کامران، پاشای اکرم!

١٩ مشیر سلطنت، عقل مصور،
پناه مملکت، عدل مجسم.

٢٠ ستوده صدر دیوان عدالت
یگانه صفدر میدان عالم!

٢١ جهان پیرا. خدیو داد گستر.
جهانداور، خداوند معظم.

٢٢ جناب حضرت الیاس پاشا،
که لایقدر اولورسه صدر اعظم.

٢٣ دلاور قهرمان لشکر انداز،
که طویماز حملهٔ تیغنه رستم.

٢٤ سخی، صاحبقران کشور آرا،
که آه ایلر الندن معدن ویم.

٢٥ نیجه آه ایتمسون بیچاره‌لر، کیم
نه گوهر قودی اتلافی، نه درهم .

٢٦ اولوردی حشره‌دك حسنله مشهور
زمانده گلیدی دهره حاتم

٢٧ درونی گوهر توحیده مخزن ؛
ضمیری پردهٔ تقدیره محرم ؛

٢٨ تدارکده، تصرفده موفق ؛
شجاعتده، مروتده مسلم .

٢٩ نهاد طبع درّاکنده مضمر ؛
صریر کلك چالاکنده مدغم ؛

٣٠ شرار آتش موسای عمران ؛
خواص معجز عیسای مریم .

٣١ اولیدی فیض لطفی دهره شامل
دل پرغم اولوردی ساغر جم

— — — — — — —

— — — — — — —

۳۶ کریما. کامکارا. کام بخشا
ایا دستور ذیشان مفخم !
۳۷ بوکّا (الله تعالی) شاهدمدر :
که مکتوب شریفکدن مقدم :
۳۸ گوزنجه شمدی بویله التفاتك ،
که قیلدی بنده‌گی محسود عالم .
۳۹ ایشتمکله مجرّد لطف طبعك .
ادای مدحك اولمشدی مصمم .
۴۰ نیجه گویا اولور گوز طبع شوخم ،
نیجه انشاد ایدر مدح دمادم .
۴۱ اولورمی بر نفس خاموش طبعم
طورزمی بر زمان آسوده خامه‌م .

— — — — — — —

— — — — — — —

۴۳ دعای دولتی دنیایه لازم ،
خصوصا اهل استعداده الزم .

٤٤ اوله تا کیم جهانده آشنالق
ایکی صاحب وفا بیننده محکم،

٤٥ دونه دائم مرادی اوزره دوران
اوله دولت ندیم وبخت همدم .

٤٦ اوله ارباب دل جمله محبّی
ثناسن ایدهلر اوراده منضم .

٤٧ ایده هرمشکلی دوشدکجه آسان
خدای قادر وقیّوم واحکم !

[الیاس پاشایه جوابنامهٔ موزون]

١ کریم کامران وار ایسه کر الیاس پاشادر.
که دست زرفشانی کان دل؛ درپاشی دریادر

٢ جهان جود وهمتدر؛ عجبمی بحر وکان اولسه
دل ودستی، که دائم لطف واحسانه مهیّادر .

٣ عجب مجموعهٔ سرّ الهیدر حقیقتده ،
که هرنه کونه استعداد دیرسه‌ك آنده پیدادر.

٤ جوانمرد جهاندر؛ شوخ مشربدر؛ ملك خودر؛
سخیدر؛ اهل دلدر؛ نکته‌داندر؛ نکته‌پیرادر.
٥ دلیر صفشکندر؛ اردشیر شیر افکندر؛
مشیر مؤتمندر؛ مستشار کار فرمادر.
٦ پناه سلطنتدر؛ قهرمان دین ودولتدر؛
مدار مملکتدر؛ کامکار کشور آرادر.
٧ سپهر عزّ و جاهه آفتاب ذرّه پروردر؛
سریر عدل وداده داور دیندار و دانادر.
٨ صف رزمنده رستم بر تهی ترکش سپاهیدر؛
در جودنده حاتم برگدای بی سروپادر.
٩ زهی جنك آور میدان خون آغشتهٔ نصرت،
که هنگام وغاده صفدر بی باك وپروادر
١٠ زهی آرایش ایوان دیوانخانهٔ دولت،
که جاروب در عالمپناهی بال عنقادر.
١١ ولیّ النعمت عالم دیسه‌م حقدر سوزم زیرا؛
سماط جودی دنیایه چکلمش خوان یغمادر

١٢ غریب آینهٔ صاف ومجلادر دل پاکی ؛
که عکس عالم ادراك سرتاسر هویدادر .

١٣ جهان گویا که بر شخص معیندر تصوّرده ؛
فلك ابروی خم کشته . وجودی چشم بینادر .

١٤ همیشه قدسیان آسماندر همدم بزمی ،
حریم خاصی گویا بیت معمور معلادر .

١٥ بزی بیرندن اعلادر قباب نه فلك امّا ،
رواق جاهنه نسبت بزی بیرندن ادنادر .

١٦ جناب بارگاه رفعتی اول دگلو عالیدر ؛
که خاکپاینه سکّان علوی چهره فرسادر .

١٧ مسلّم شاننه فروشکوه بخت اسکندر ،
آنکچون احتشامی ناسخ دارات دارادر .

١٨ چراغ بخت بیداریدر اول شمع الهی ؛ کیم
ملائك آکا پروانه ، فلك فانوس مینادر .

١٩ دگل شام ، اشهب جاهنه زینپوش سراسردر ؛
دگل صبح ، ادهم بختینه پای انداز دیبادر .

۲۰ سمند رایض اقبالیدر؛ اول رخش فرّح پی،
که گرد خاك میدانی محیط چرخ والادر
۲۱ مساعد اول قدر احکامنه تأیید یزدانی ،
که نه امر ایلسه چرخه همان موقوف ایمادر .
۲۲ زمانده وجودی قالمدی طرّار وعیّارك
همان بر غمزهٔ فتّان، ایکی زلف مطرّادر .
۲۳ گوگل صید ایتمدن قالسه عجبمی بیم قهریله
گرك زلف دلاویز وگرك خط دلارادر .
۲٤ صدای زنك شاهیندن گلور کبك دری رقصه
زمان عدل وانصافی عجب دور طربزادر .
۲٥ نه کشورکیم آگا عدلی نگهبان اوله اول یرده
غزاله صیدگاه شیر نرجای تماشادر .
۲٦ نه لشکرکیم آگا سردار عزمی اوله سرعسکر
پیاپی مژدهٔ فتح بلاد وقهر اعدادر .
۲۷ خیال تیغ برّانی عدویه آفت جاندر ؛
نشاط فیض لطفی دوستانه کیف صهبادر .

٢٨ صبا دور ایتسه بوی سنبل خلقیله دنیایی
نیچه سنبل. که رشك طرّهٔ پرچین حورادر؛
٢٩ ایدر اول مرتبه فیضی سرایت، کیم گورن کیمسه
صنور جرم زمین برنافهٔ پرمشك بویادر.
٣٠ ایا صاحبقران اهل دل، کیم ذات پرجودك
بو دور اربابنه بی شبهه محض لطف مولادر.
٣١ خصوصا زمرهٔ اصحاب استعداد وادرا که،
که چرخ اول فرقه‌یه دورایده‌لی خصم توانادر.
٣٢ بحمدالله زمانکده بقبول صبریٔ شاکر:
«گریبان فلك مهجور دست آه شکوادر.»
٣٣ فراموش ایلدی کندین بو ذوق وشوقله طبع
قلم امّا ینه دستمده معتاد اوزره گویادر.
٣٤ غزل پرداز اولورسه نوله بیتابانه بو دمده
غزل طرح ایتمده زیرا غریب استاد غرادر:

§

۳۵ نگاهی آفت دین غمزه‌سی آشوب دنیادر
بو گونه شوخه دل ویرمك عجب درداوز که سودادر

۳٦ گوکل آشفته، یار آلفته، چشم بخت ایسه خفته
عجب عاشق، عجب دلبر. عجب اولمز تمنّادر:

۳۷ نیجه کشف ایلسون دل رازنی اول غمزهٔ شوخه،
که قت قت پرده‌ده پنهان ایکن بر مست رسوادر.

۳۸ دیمك گوچ، صاقلمق گوچ غمزه‌دن حال دل‌زاری
بلای اهل عشقی گور نه‌درد حیرت افزادر!

۳۹ بلا اندر بلادر دلده درد عشق یار اما،
یازقلر آ که، کیم بر بویله سودادن مبرّادر!

٤۰ نهانی بر نگهله چشمی بیك فتنه ایدر پیدا،
آنکچون شهر دارلملك دل پرشور وغوغادر.

٤۱ تحمل هیچ ممکنمی غم هجرانه ای نفعی؟
محبت غالب مطلق، دل ایسه ناشکیبادر

§

٤٢ قصیده بر بهانه، هم غزل افسانه‌در آنجق
غرض اخلاصمی صدقیله خاکپایه انهادر .
٤٣ خلوصم نیجه ممکندر مرادمجه ادا امّا
دل پر اشتیاقه آز چوق اسباب تسلادر .
٤٤ بحق گردگار منعم و بخشنده کیم لطفی
مربّیٔ مسلمان ویهود وگبر وترسادر .
٤٥ درونمده او دکلو جایگیر اولمشدر اخلاصك،
که یانمده قول اولمق سا که شاداولمقدن اولادر .
٤٦ طواف کعبهٔ کویك بقول باقیٔ مرحوم :
« درون دلده نیت آب زمزمدن مصفّادر . »
٤٧ زبان حمه‌ده اوصافك اوراد شبانروزی
درون طده مهرك شعلهٔ داغ سویدادر .
٤٨ دلمده بکر فکرمله خیال شاهد خلقك
یازلمش برکتابه نقش یوسفله زلیخادر .
٤٩ اولورمی شهد خلقك گیبی عالمده بر دلبر ،
که زنجیر جون زلفنك مجنونی لیلادر .

٥٠ سنی مدح ایتمسون. یا نیلسون اهل دل ودانش.
که انواع مکارمله وجودڭ فرد یکتادر ؟

٥١ شجاعت سنده، همت سنده، علم ومعرفت سنده؛
صفات ذات پاکڭ هپ بری بیرندن اعلادر!

٥٢ بنم گبی ثنا خوانڭ سن اولسهڭ نوله ممدوحی،
که ذاتڭ گبی طبعم داخی بی مانند وهمتادر.

٥٣ سخن، بن اولمسهم معنیده بر گنجینهٔ نابود ؛
کرم، سن اولمسهڭ عالمده اسم بی مسمادر .

٥٤ کرمده گوچ سنی تعریف اتما رخصت اولورسه
سخنده بندهٔ وصافکی گور نه تماشادر :

§

٥٥ کلیم اندیشه شاعردر؛ کرامت پیشه ساحردر؛
تفکرده فلاطوندر؛ تکلمده مسیحادر .

٥٦ کلیم اللهدر اندیشه‌م، دلم طور معانیدر ؛
کلامم سرتسر شرح مزایای تجلادر .

٥٧ لسانم ترجمان سرّ غیب‌الغیب لاهوتی،
کتابم نسخهٔ دیوان پر مضمون ومعنادر.

٥٨ نیجه دیوانچه متن حکمت‌الاشراق اندیشه،
که خورشید جهانتاب آکا برجلد مطلادر.

٥٩ دکل لوح ضمیر وگفت وگوی حکمت آمیزم،
سطرلاب ابو معشر، شفای ابن سینادر.

٦٠ جهانی ایتمده رشح مدادی دمبدم احیا،
نی خامه‌م مگر آب حیاتیله مربّادر.

٦١ ینه گلدی خروشه بحر گوهر پاش اندیشه‌م
دکلدر بو قصیده بر دیزی لؤلؤ لالادر.

٦٢ بولیدی گر بونکله زیب وزینت گردن زهره
فلکده ظن ایدردی سیر ایدن عقد ثریادر.

٦٣ بکا عامی دین باطل. نه‌هرزه یر کوپك جاهل؟
ادبده اول دخی زعمنجه صاحب طبع وملادر.

٦٤ مقلد، مسخره، مضحك طوته‌لم منطقی اولمش؛
نیجه ملا اولور اول خر، عجب بیهوده دعوادر؟

٦٥ او گونه مضحکك اشعارینه سوز دیرمی اهل دل،
نهایت اول قدر واردر؛ که موزون ومقفادر !
٦٦ نظیره دیبه قرآنه نیچون قتل اولمز اول بی دین
او گونه کافرك قتلی نیچون محتاج فتوادر ؟
٦٧ بنی مدح ، آنی ذم ایتمك دگل معنیده مقصودم.
حقیقتدر سوزم: سوزده مرادم حقی اجرادر.

§

٦٨ یتر شمدنگیرو تصدیعه رخصت یوقدر ای نفعی،
سخن ختم اولدی هنگام دعای عرش پیمادر :
٦٩ اوله ثابتقدم دولتله دار الملك صحتده
فلك تا بویله بر پا وزمین تا بویله بر جادر.
٧٠ خدا حفظ ایلیه دائم خطالردن، بلالردن
وجود بینظرین کیم مدار دین ودنیادر .
(وزیر مشار الیه ایچون قصیدهٔ غرّا)

١ حبّذا باغچهٔ پادشه روی زمین ،
گورسه رضوان ایدر استادینه یوز بیك تحسین .

٢ فرشی دیبای خطایی گبی پر نقش ونكار
طرحی رونقشكن روضهٔ فردوس برین

٣ یاز وَقیش آچیلور ازهاری تفاوت ایتمز
نه دم ارد بهشت ونه‌دم فرور دین

٤ دائما خرّم وشاداب ومفرّخ چمنی
طوتسه نركسلری الده نوله جام زرّین

٥ بلبلی عاشق سرمست غزلخوان گبی شوخ ،
گللری دلبر رعنا گبی پرچین جبین

٦ رنك رخساری گل ولاله‌سی برمرتبه ، كیم
مدحنی فكر ایده‌نك اولور اداسی رنكین .

٧ لاله‌سی خال ربایندهٔ روی دلبر ،
سنبلی باج ستانندهٔ زلف مشكین .

٨ دامن چرخی معطر ایدر اسدكجه نسیم ،
نكهت یاسمن وسنبل وبوی نسرین .

۹ جنت آلتنده، یا اوستنده دیمك جائز ایدی ،
بو لطافتده اگر جنت اولیدی تعیین

— — — — — — —

— — — — — — —

۱۱ بویله بر قصر زر اندرزر پر صنعت، کیم
رشك ایدر خامهٔ نقّاشنه صورتگرچین .

— — — — — — —

— — — — — — —

۱٤ آچلور گوگلی تماشا ایده‌نك البته
نه‌قدر اولسه غم دهر ایله دلتنك وحزین .
۱۵ بو محلده عجب اوصافنه چسبان گورینور ؛
نرله بو بیتی باقینك ایدرسه‌م تضمین :
۱٦ « دفع یأجوج غمه ایشیکیدر سدّ سدید »
« منع جیش المه درکهیدر حصن حصین »
۱۷ دل عاشق گبی عشرتکدهٔ روحانی ،
بیت شاعر گبی رندانه وموزون ومتین

۱۹ نه‌در اول مرمر برّاقه اول حوض لطیف؟
نه‌در اول شمسهٔ شفّافه اول شاهنشین؟

— — — — — — —

— — — — — — —

۲۱ مالك بحر کرم حضرت جعفر پاشا ،
کیم ایدر مالملکن خرج ره دولت ودین .

— — — — — — —

— — — — — — —

۲۷ فکری معقول وسوزی پخته ومعیاری درست،
دانش وبینشی بر قاعده ورأیی رزین .

۲۸ اول قدر عاقل ودانا دل ودانشور، کیم
فتنهٔ عالمی معقول ایله ایلر تسکین .

۲۹ عدلی برکشور پر شوره نگهبان اولسه
ایدر آهو بره زانوی پلنگی بالین .

۳۰ ماه آهویله شیر نر اولور همخوابه ،
هوس صید کبوترله پر آچمز شاهین .

§

۳۱ داورا، بویله‌می ایلردم ادا وصفکی بن ؟
اولمسه‌م گر ستم چرخله غایت غمکین !

۳۲ بنم اول رند بلادیدهٔ آزاده نهاد،
کیم ایدر قصدمه هر گوشه‌ده بین فتنه کمین !

۳۳ غم دگل، کام روا اولمز ایسه‌م عالمده،
روزگارك تك اولیدم شر شوردن امین (*)

۳۴ بوقدر نظمه‌ده کیم جرأت ایدردی حالا،
ایتمسه طبعمه الهام الهی تلقین .

۳۵ هله معذور اوله مدحکده اولان تقصیرم،
انکسار ایله دینان سوزده اولور غث وسمین

— — — — — — —

— — — — — — —

[قپودان جعفر پاشانك آینه‌لی قواقده تنظیم و انشا ایتدیردیگی قصر وحدیقه وصفنده‌کی قصیده‌دن]

*) شو ایکی بیتله بیچاره‌نك عادتا هول اشتمال اولان استقبالنی اعلام ایلشدر .

۱ بهار ایردی ینه باغه دوشندی نطع ژنگاری؛
ینه سلطان گل ایتدی مشرّف تخت گلزاری.

۲ ینه باد صبا افتان وخیزان ایردی گلزاره،
دم عیسی وش احیا ایلدی ازهار اشجاری

۳ لطافتده زمین فرش منقش اولدی عکسیله
مرصع سایبان ایدنجه چرخ ابر گهر باری

۴ ایرشدی پرتو فیض بهار آیینهٔ چرخه
عجبمی شمدی اولسه ژنك ابر تیره‌دن عاری.

۵ دگلدر لاله، یر یر ظاهر اولدی آتشلر.
زمانه طوتدی چرخ آفتابه تیغ کهساری.

۶ دونوب گرداب بحر خونه هر گل لاله‌زار ایچره.
طولاشدر مقده کشتیٔ قرار بلبل زاری.

۷ نسیم اول دگلو نازك طرح ایدر آب اوزره امواجی؛
که لوح سیمه استاد ایده‌مز اویله قلمکاری.

۸ صانور تمغای زریندن گورن بر مائی خاراده
میان آبه دوشمش عکس خورشید پر انواری.

٩ یر ایتدی بوی گل شویله دل پرخون بلبده،
که اولدی جسمی رشك نافهٔ آهوی تاتاری.
١٠ آچلدقجه گورینور مهر آلی خسرو عشقك
برات شوق بلبلدر: دگلدر غنچه طوماری.
١١ چراغك حسنی انکار ایدنلر روز روشنده
سمنزار ایچره گورسونلر فروغ شمع گلناری!
١٢ دونر کلمیخ سیمه جابجا زرین سبز اوزره
دوکولدکجه گل زرد اوستنه بادامك ازهاری

— — — — — — —

— — — — — — —

١٦ دگل شبنم، زبان سوسن ایتدی آبله پیدا،
شو دگلو قیلدی وصف داور پاکیزه کرداری:
١٧ سر افراز زمانه، مسند آرای خداوندی،
هنرمند یگانه، چهره پیرای نکوکاری!
١٨ ستوده کهف امّت، افتخار شرع پیغمبر،
گزیده فخر ملت، محض لطف حضرت باری.

۱۹ سر ارباب فضل ، استاد کل ، علّامهٔ عالم ،
سریر علم وعرفانك شهنشاه جهانداری .
۲۰ جناب مفتیٔ عالم ، که احکام فضیلتده ،
بنان فکری آسان حل ایدر هرامر دشواری .
۲۱ او دانای بلند اختر، که اولمش نیّر رأیی ،
جهانده شمع جمع آرای بزم درك وهشیاری

— — — — — — —

— — — — — — —

۲۳ مهم پرداز قانون هنر ، ادراك چالاکی ،
مرتب ساز اسباب کرم ، طبع سبکباری .
۲٤ زهی دارای دارالملك حسن خلق وسیرت ، کیم
اولور ارباب دل بیك جانله مفتون اطواری .
۲۵ زهی جوهر شناس چارسوی نکته‌دانی ، کیم
بیلور قیراطله قدر درمضمون اشعاری .

— — — — — — —

— — — — — — —

۳۳ فلك مسند، خداوندا، خدیوا، داورا، صدرا،
ایا ارباب دین ودولتك سردار وسالاری !

۳٤ سن اول صاحب سریر ملك همتسن، که قوز تاردك
کشا کشدن کمال اهلیله چرخ دون وغدّاری

۳٥ آ گلمز اولدی نامی دور عدلکده ستمکارك
مگر یاد ایده عاشق غمزهٔ مردمکش یاری .

۳٦ ستمدن اول قدر پاك ایتدی دهری آب الطفك. کیم
جهانده بر طرفدر شمدی رسم مردم آزاری .

— — — — — — —

— — — — — — —

۳۹ طوتن محکم اساس ملکی کلك بیقرارکدر :
بنا ویران اولورکن ثابت اولمانجه مسماری .

٤۰ هنر گویا دگزدر : مالکی کلك گهر پاشك !
کرم گویا صدفدر : طبع پاکك درّ شهواری .

٤۱ توکندی رشحهٔ خامه، توکنمز قصهٔ مدحك .
مگر گوز مردمن ایده‌م : مرکب بیرینه جاری

٤٢ یازدم تا دلده بر نازك غزل تقریب مدحکله،
آنکله آکاه‌یم سینه‌مده بو جان دل افکاری:

§

٤٣ صبا چوکان ایدنجه طرّهٔ پرتاب دلداری،
گلوب عاشقلرك بر بیره طوپ اولدی دل‌زاری.

٤٤ دوکولدی سینه‌دن پیکان یار و پنبهٔ داغم،
درخت خشکه دوندم خاکه دوشمش برکه باری

٤٥ جگر بر تیری، بیك دلدن، بولاشمز قانه پیکانی.
نه سحر ایلرکه نکشلکده گوراول چشم خونخواری

٤٦ آنك جسمی. بونك جنی یانار، بوندن قیاس ایله
نیجه بگزر اسیر دوزخه هجران گرفتاری؟

٤٧ اداسی آب ایچنده یزیر آتشپاره مضمونلر
عجبمی ایتسه نفعی، نظمله دعوای سحّاری؟

§

٤٨ آلور لوح قدردن جذبهٔ فکر ایله مضمونی،
طبیعت ذاتکی تعریفه حصر ایتدکجه گفتاری.

— — — — — — —

— — — — — — —

٥١ سخن كالاى فاخردر؛ نه‌بيلسون هر دنى قدرين،
بوجنسك خواجهٔ حسن قبولكدر خريدارى!
٥٢ هنر دنيا دگر بر گوهر پر قدر وهمتدر :
زمان دولتكدر ؛ بو متاعك روز بازارى

— — — — — — —

— — — — — — —

[شيخ‌الاسلام محمد افندى وصفنده‌كى قصيده‌دن]

١ مشرب اهل محبتدن آلان لذت كام ؛
خون دل نوش ايدر اولمزسه شراب گلفام
٢ گل گبى الده خصوصا اوله جام پرمى
عقلى باشنده اولان عارف ايدرمى آرام .
٣ بشقه بر عالمى وار بزم ميك، كيم آنده
گورينور رند جهانديدهٔ هشياره مدام :

٤ مایهٔ فیض حیات ابدی نشوهٔمی ،
نشئهٔ حکمت دور ازلی گردش جام .
٥ باده‌در ذوقنی ادراك ایدنه آب حیات ،
معترفدر بوکا حضر ایله سکندرده تمام
٦ اوله بن ایستدیگم بادهٔ پر فیض امّا ،
که نشاطی گتورر جانه جناندن پیغام .
٧ نیجه‌می تاب فروغ رخ ماه نخشب ،
نیجه‌می پرتو انوار دل عارف جام !
٨ نیجه‌می دست مسیحاده چکر ساغرینی ،
قلم آلسه اله صورتگر دیر افهام !
٩ نیجه‌می رایحهٔ روح فزاسندن ایدر ؛
قدسیان فلك عالم جان عطر مشام !
١٠ اومی انجمن افروز جلی شعشعه، کیم
ویرسه خورشید جهانتابه اگر تابنی وام ،
١١ حدت بارقهٔ پرتو پرنورندن
دوشه تاچاه عمیق عدمه ظلمت شام !

۱۲ چنبر دائرهٔ مجلس چرخ عشرت ،
دور بزمی طرب آغاز ومسرّت انجام .

۱۳ کیفی بر مرتبه جنبشده استغنا ، کیم
مثلا ایتمك ایچون دفع غموم وآلام :

۱٤ ایچسه بر جرعه‌سنی برهمن صد ساله
بر اولور سنك مزار ایله یانده اصنام .

۱٥ چکسه بر مست سر اندازمی ناکامی ،
جرعهٔ جامنی ویرمز جم دورانه سلام .

۱٦ گتور ای ساقیٔ فرخنده لقابومیدن !
جانی وار ایسه دیسون صوفیٔ دلمرده حرام!

۱۷ مستاولوب رازمی کشف ایلیه‌یم گورسونلر؛
نه ایمش نکتهٔ سربستهٔ سرّ الهام !

۱۸ درج دلدن چیقاروب نیجه گرانمایه گهر ،
ویره‌یم سلك دربحر معانی‌یه نظام .

۱۹ ایده‌یم مدحنه آغاز او کریم‌الشانك ،
که نه گوردی؛ نه گورر؛ مثلنی چشم ایّام .

٢٠ اوگزیده خلف دودهٔ آدم، که ایدر
جوهر پاکنه اجرام وعناصر اکرام.
٢١ او فلك مسند، مه طلعت وقدسی فطرت.
او جهانداور، دریا کرم وابر انعام
٢٢ بخشش آموز همم. حوصله سوز خست.
کیسه پرداز کرم. قافله سالار کرام
٢٣ مشتری رأی وعطارد قلم ومهر آثار.
عرش تمکین وقضا تمشیت وچرخ احکام
٢٤ ملتجای وزرا. صدر کبار علما.
کامکار فضلا. فخر موالیٔ عظام
٢٥ هادیٔ وادیٔ دین. بدرقهٔ اهل یقین.
پیرو مجتهدین. حضرت شیخ الاسلام!
٢٦ صدر جم پایه. که جمّازه کشان افلاك.
ایلیش قاید اقبالنه تسلیم زمام.
٢٧ آستین کرمی کیسهٔ ارزاق جهان.
آستان حرمی قبلهٔ حاجات انام

۲۸ لطف طبعی شرف عقل مجرّد گبی خاص ،
فیض دستی کرم ابر بهاری گبی عام .

— — — — — — —

— — — — — — —

۳۷ سرورا ! دادگرا . داور والا گهرا !
ای خداوند فلك صدر وملائك خدّام !
۳۸ گلمیه عالمه بر سنجلین ذات لطیف
اولسه گر حامل ارواح مجرد ارحام
۳۹ دور جودکده گورر حالنی بحر وکانك
آغلیوب آکه صاچار اشك فراوانی غمام
٤۰ بولسه گر نامیه فیض کف احسانك اولور
درم رایج بی سکه بهار بادام .
٤۱ ویردی معمار قضا هندسهٔ تدبیرك
طاق بر زلزلهٔ دولته بر استحکام .
٤۲ که فلکلر ییقیلوب . اولسه جهان زیر وزبر
اولور ارکان بناسنده آنك بینه دوام .

۴۳ طوتسه دنیایی نوله شهرت لطف وکرمك
ایتمده مکرمتك عالمه ایثار مرام .

۴۴ وصف ذاتکده خصوصا ایده بذل مقدور
بر بنم گبی سخن سنج پسندیده کلام .

۴۵ نامکی نظم بلندمله چیقاردم فلکه
ایده تا خازن اسرار قضا نقش ختام .

۴۶ گیدرك عرشه چیقارمقده اولور. عرشه دگل،
ایدرم غایت امکانه وارنجه اقدام .

۴۷ منت الله که ویرمش اوقدر استعداد
نظم ایچون ایلزم طبعمه زور وابرام

۴۸ ایلسهم هرنه زمان فکرده عزیمت ایریشور ؛
گوشمه زمزمهٔ زنك بريد الهام

— — — - - —

— — — — — -

۵۰ زور اندیشه و آثار خیالمدر ایدن
نیدوگن نکته شناسان زمانه الهام

۵۱ قوّت قاهرهٔ فکر (کمال) و (خسرو)
صنعت نادرهٔ نظم (نظامی) و (نظام)
۵۲ نفعیٔ تیغ زبانم،که زمانمده بنم ،
صف شکاف شعرای سخن آرای بنام !
۵۳ تیغ سرتیز زبانم اوقدر کسکیندر ،
که دونیم اولور آنی آکسه دل رستم وسام.
۵٤ شعلهٔ شمع خیالم اوقدر روشندر .
که گوزینور دل معنیده‌کی راز کتام .
۵۵ جلوهٔ شاهد نظمم اوقدر نازکدر ،
که قومز خاطر اندیشه‌ده صبر و آرام .
۵٦ صانکه گنجینهٔ طبعمده نهان ایدی ازل ،
گنج اسرار خداوند علیم وعلّام !
۵۷ کاوش تیشهٔ اندیشه ایدوب شمدی عیان
اولدی هرگوهری آرایش سلك ایّام .
۵۸ سامعه گوهر مضمونم ایله نازنده ،
ناطقه لذّت گفتارم ایله شیرین کام .

٥٩ صافدر : آب روان گیبی او دگلو نظمم .
که یازارکن قلم چابك وزیبنده خرام
٦٠ اولمسه سیر وثبات آنلری تمیزه سبب .
عکس خامه‌یله سطوری ایده‌مز فرق اوهام
٦١ بیتمك هربری بر بتگده‌درکه پراشور .
اولسه سنك دل خوباندن آگا فرش رخام
٦٢ — — — — — — —
— — — — — — —
٦٣ شمدی سجادهٔ معنیده بنم مرشد کل .
خرقه پوشان بیان بندن آلور فیض کلام .
٦٤ ایدرم قوّهٔ قدسیهٔ افکارمله
جند ارواح رجال سخنی استخدام .
٦٥ (حافظ) و (ابن یمین) غزل وقطعه‌ده، گر
سویلسه‌م بلکه رباعیده اولوردم (خیّام)
٦٦ عرفیٔ روم ایدیگم جمله ایدرلر تسلیم
گورسه‌لر، گر بو قصیده‌م بلغای اعجام

۶۷ شاعر نادره گویم نه دیسه‌م حصّه چیقار
دشمن ودوسته بی توریه وبی ایهام !

۶۸ ویریرم دوسته بر حرفله توقیع قبول ،
ایدرم دشمنی بر نقطه ایله شهرهٔ عام

۶۹ او لطافتمی وار اشعار صفا بخشمده ،
که کدر ویره آگاه دخل خسود خودکام

۷۰ دخل ایدنده سوزمه باری بر استاد اولسه
سویلدکجه بنی معقول ایله قیلسه الزام .

۷۱ نوهوس بر متشاعرکه دخی قرق ییل اگر
فکر شعر ایتسه گورینور ینه اندیشه‌سی خام

۷۲ نه بیلور ذوق سخن نیدوگن اولورسه مسیح ،
طفل نورستهٔ ناشسته لب شیر آشام ؛

۷۳ اب وجدّیله تفاخر ایدن ابجد خوانك
اهل اولان رد وقبولنه ویرمی احکام

[شیخ السلام مشار الیه]

١ خبذا عید فرح بخش همایون مقدم ،
که دل عالمی بر جامله قلدی خرّم
٢ نیجه عید . اوّل جمعیت شادی وسرور .
نیجه عید ، آخر هنگامهٔ اندوه والم .
٣ نیجه عید آینهٔ رؤی جهانتاب نشاط .
نیجه عید آفت جانگاه دل تیرهٔ غم
٤ مژدهٔ یمن قدومیله صفا پیدر ، پی ،
فیض تشریف وصالیله فرح دم بردم .
٥ اثر فیضی طراوتده گلزار جهان .
پرتو لطفی بساط افکن بزم عالم .
٦ صانکه بر دلبر فرخ رخ ومه طلعتدر ؛
گیجه‌سی آگه سیه کاکل ومشکن پرچم .
٧ یا ، شه‌زر علم ملك طربدر . کیم آنك
چتر اطلس چکر اوستنه سپهر اعظم
٨ ای خوش اول شهر مکرم، که اوله همواره
اویله بر عید همایونله قدری اکرم

٩ یعنی شوال صفا بخش جهانکیم یراشور ؛
آکا تعظیم ایچون ایلرسه فلك قدّینی خم .

١٠ اومه معتبر ، ایّام مبارك دم ، کیم
رشك ایدر بر دمنه ، دور مسیح مریم .

١١ غرّه‌سی فاتحهٔ گردش جام جمشید ،
سلخی تاریخ شکست خم میخانهٔ جم .

١٢ مثل ومانندی بولنمزدی او ماهیت ایله
اولمسه بونجلین شهر لطیفه توأم .

١٣ شهر خوش آب وهوا ، یعنی ستانبول ، کیم اگر
طرحنی گورسه بهشتی اونودردی آدم .

١٤ معدن حسن وبها ، مسکن ارباب دول ؛
کان پر گوهر وگنجینهٔ دینار ودرم .

١٥ بولمش آنکاه زمان فیض شرفدن بهره
ایلمش روی زمینی بوگلستان ارم .

١٦ حاصلی ایکیسیده قدر وشرفله ممتاز
فرق اگر وار ایسه الله تعالی اعلم ،

۱۷ سبب قدری آنڭ عید مبارك فطرت .
شرف بختی بونڭ داور فرخنده شیم .
۱۸ شمع مه پرتو بزم حرم دین ودول ؛
ماه خورشید فروغ فلك جود وهمم .
۱۹ کشور جاهه جهانداور گردون مسند
ملك لطفه شهمه چاکر سیاره حشم .
۲۰ حامیٔ شرع نبی ؛ حجت اهل سنت ؛
قبلهٔ ملك وملل ؛ کعبهٔ ارکان امم .
۲۱ مفتیٔ دور زمان ؛ ماحصل کون ومکان ،
صورت جوهر جان ؛ معنیٔ لطف عام .
۲۲ — — — — — —

— — — — — —

۲۳ وادیٔ فکری فتوحات کاله مسلك ؛
درگه فضلی فیوضات علومه مقسم .
۲٤ گرد خاك قدمی روشنیٔ چشم امل ؛
فیض احسان کفی زندگیٔ جان کرم

٢٥ آصف معدلتی حارس ملك انصاف ،
قهرمان غضبی صفشکن خیل ستم .

٢٦ خطهٔ فضلنه اقلیم عدالت ملحق ،
کشور همتنه ملك مروت منضم

٢٧ عقل اوّل گبی افعالی متانتده مثل ،
صبح ثانی گبی اقوالی صداقتده علم .

— — — — — — —

— — — — — — —

٣٩ ای عمر عدل وعلی علم وآرسطو حکمت ،
وی حضر دانش واحمد روش عیسی دم .

٤٠ نجم بخت فلك آراءکه یمین وسوکند ،
قوّت طالع واقبالکه سوکند وقسم ،

٤١ که بو معنی ایدی خاطرده مدار فکرم
ایلمشدی بو مدار اوزره قرار اندیشه‌م :

٤٢ یا ویرم مدحکله ملك وجوده رونق ،
یا طوتم غیرتله راه بیابان عدم .

§

٤٣ دمیدر ایلر ایسه‌م دعوی اثبات هنر
صدق دعوامه ایدر شمدی شهادت عالم .
٤٤ زرنو سکّه قدر رغبتی وار سوزلرمك .
نام پاکیك ایدلی ناصیهٔ نظمه رقم
٤٥ قاپلادی ملکی روم سواد نظمم ،
هنده عزم ایتسه نوله رشکله یاران عجم .
٤٦ رتبهٔ نظممی انکار ایدمز کیمسه مگر
کندی مقدارینی بیلمز بر ایکی لایفهم .
٤٧ قدرم امّا که بیلوب منکر اولان اهل حسد
هرنه دیرسه قو دیسون چکمزم اصلا آکا غم .
٤٨ طبع کج فکر حسود وسخن نازك وشوخ
دیدهٔ پرحول وغمزهٔ پرناز وستم
٤٩ طوتەلم اولمش آنك داخی اداسی رنکین .
رنك یاقوته برابرمی اولور رنك بقم
٥٠ قوّت طبعیده گر وار ایسه تسلیم ایدرم .
اوله‌می حیدر کرّاره مقابل رستم :

٥١ بنم اول شاعر خوش نکته‌که هر نظمده
نفی غم مضمر واثبات مسرّت مدغم .

٥٢ نفحات سخنم گلشن افکاره نسیم
رشحات قلمم باغ خیاله شبنم

٥٣ ایدر ابکار معانیٔ پری‌وش دعوت
باصدیغنجه قلمم دائرهٔ نظمه قدم

[شیخ الاسلام مشار الیه قصیدهٔ عیدیه]

٢٨ عون ملت . فخر امت . مستشار سلطنت .
عالم همت . جهان مکرمت . جن جهان

٢٩ مرکز پرکار دانش . قطب گردون هنر .
مالك ملك فضائل . مفتیٔ دور زمان .

٣٠ فتنه بند دهر دون، مشکل کشای روزگار

چاره‌ساز دین ودولت، فیلسوف کاردان .

٣١ آسمان ملکه رأیی آفتاب بی زوال ،

گلستان دهره لطفی نوبهار بی خزان .

٣٢ بانوی خلوتسرای فکرنه شب پرده‌دار

نوعروس جملهٔ رأینه صبح آینه‌دان

. . . .

. . . .

٣٤ جامهٔ اقبالنه دولت طراز آستین ،

خانهٔ اجلالنه همت رواق آستان .

٣٥ نقطهٔ کالی عذار شاهد معنایه خال ،

جوهر روح کلامی قالب عرفانه جان

. . . .

٣٨ داورا، دانشورا، صدرا، افاضل پرورا !

ای جهانسالار تسلیم معانی وبیان :

٣٩ سنسبك اول دارندهٔ برلیغ احکام قدر .
خامه‌ك اولمشدر رموز آسمانه ترجمان .

٤٠ شویله پرامن اولدی دورانکده دنیا کیم سنك
جای فتنه گوشهٔ ابروی دلبردر همان .

٤١ غنچه‌وش آچلدق دورکده بردل قالمدی .
نوبهار دولتك دنیایی ایتدی گلستان .

٤٢ تاب خورشید ستم سوزان ایدردی عالمی .
گر سحاب عدل وداده‌ك اولمسیدی سایبان

٤٣ خلق عالم سرتسر بیمار درد احتیاج .
دهر بر دارالشفا لطفك طبیب مهربان .

٤٤ — — — — — — —

٤٥ شانکه نسبت افاضل مستحقان ذکوة
دولت فضل ایله سن صاحبنصاب کامران

٤٦ — — — — — — —

٥٢ تاب غمدن شعلهٔ سوزان اولور آغزمده دل
اولسه مدحکله گر سوسن گبی رطب اللسان

٥٣ باشلدقجه وصفکه باشلر هجومه واردات
شویله کیم طاقت گتورمز آنی تقریره زبان

٥٤ یر بولمز کاه اولور مهمانسرای سینه‌ده
اول قدر اوغر از معانی کشورندن کاربان

٥٥ ایریشوردی گوشمه آواز تحسین ملك
مدحکه گر آستانکده واروب اچسه‌م دهان

٥٦ عرصهٔ پهنای معنایی قیلار پر زلزله
شهسوار طبع ایتسه رخش فکری زیرران

— — — — — — —

— — — — — — —

[شیخ الاسلام مشارالیهك قوناغی وصفنده‌كی قصیده‌سندن]

١ گرده غنچهٔ مقصودمی چرخ ایتمدی حل
پنچهٔ مهر جهانتابی مگر اولدی اشل

٢ اسمدی باد همم، طوغمدی خورشید کرم،
قالدی پژمرده وافسرده گلستان امل!

٣ روزگار ایتدی هبا برك هوا وهوسی.
گلبن گلشن اقباله دخی ایرمدن ال!

٤ عالمه جام صفا صوندیغی دم باکه فلك
بر قدح صونمدی.کیم ویرمیه بیك درلو کسل!

٥ ایل صفا جامنی آلدقجه اله رشکله بن،
خون دل نوش ایدرم بادهٔ گلگونه بدل!

٦ داده بنیاد سرای غم وغصه محکم،
قالمدی کاخ صفادن مگر آثار طلل!

٧ بنم اول زار پراکنده دل وطبع ودماغ،
که فلك ایلدی احوالمی بربر مختل.

٨ خاطرم شاهسواران غمه جولانگه.
مشربم طرفه غزالان بلایه منهل.

٩ طرّهٔ اشکمله روی زمین تازه وتر
دودهٔ آهمله چشم کواکب اکحل.

۱۰ گوزمسون دیو گوزم روی عروس بختی
چکر آهم فلکه پردهٔ مشکین حجل .

۲ ایرمسون منزل مقصوده دیو پیك هوس
سرتسر اشکم ایدر عرصهٔ دنیایی وحل :

۳ کوکب طالعمك یوق بکا حسن نظری
حشمله شویله بقار کیم ایدر اظهار حول !

٤ قعر تاریك چه غمده بنی یا گوزمز ؛
دیدهٔ بخت سیهکارمه یا ایندی سبل !

٥ بیلهمم بنده ستارمده نهدر بو کوکب .
رشك ایدرلر آکا تأثیرده مریخ وزحل

٦ نیچه ییل عکسنه دونسه ینه چرخ گردان
اولمیه رشتهٔ دلدن گره غم منحل !

۷ بو بلا ییلهکه طاقت قومامشدر دلده
بو فلاکتلهکه عالمده بنم ضرب مثل !

۸ ینه خاطرده تسلّی بولنور بقدجه
گورینور دلده بومعنای لطیف ومجمل.

٩ نیجه بر کوکب بخت ایله بو بخت وغوغا
نیجه بر طالع بد عهدله بیهوده جدل .

١٠ داغ حرمانله سینه‌م پر اولورسه یریدر
تیغ بیداد چکوب غم بنی اولدرسه محل

١١ نیچون اول فاضل دورانه واروب عرض ایتم
کایده بر لطفله بیک مشکلمی اولدم حل

١٢ اول که احکام قدردن نه اولورسه ظاهر
نقشی مرآت ضمیرنده گورینور اوّل .

١٣ اول که اطوار فلکدن نه گوررسه منکر
دوندرر عکسنه اول آن قوماز آنی مهمل .

§

١٤ مفتیٔ مشرق ومغرب . که قوی اولمشدر :
اجتهادیله آنك شرع نبیّ مرسل .

١٥ مقتدای علما . سرور خیل فضلا .
ملتجای وزرا ، داور دین ، فخر ملل .

١٦ حاکم محکمهٔ پیرای شریعت. که بولور :
هرده امریله میان حق وباطل فیصل.
١٧ نوبهار چمن باغ عدالت. کوله‌مز .
دور عدلنده کشاده گل بستان حیل .

- - - - -

- - - - -

٢١ سروزا . ناموزا . فضل فرخنده دلا .
ای خداوند فحول عمّی کمّل :
٢٢ سنسك اول فضل بمثال ومعدل . که فلك
کورمامشدر دخی دور ایده‌لی سندن افضل
٢٣ منطقك ینه بیان ایتمکه قدردر آنی .
کتسه محو اولسه اگر قاعدهٔ نحو وعلل .
٢٤ قدرك اول مرتبه . کیم مصعد اعلای ملك،
طایر دولتکه مهبط دون اشغل .
٢٥ لطفك اول مرتبه . کیم کارگه عالمده
قومادی علت اسبابه یریله مدخل .

٢٨ حشرده‌ك خامه‌مى مدحكده ايدردم جزى
سدّ زه اولمسه گر نكتهٔ « ماقل ودل »

§

٢٩ بنم اول نفعیٔ افكنده‌كی شمدی ايتدم :
خاك درگاهكه يوز سوزمكى اقصای امل .
٣٠ نيجه تقرير ايده‌يم حالمى سلطانمه كيم
غم ماضی‌يی قوماز ؛ داله غم مستقبل !
٣١ چكمزم ساغر بزم كرمكدن اللى
بر آياغ صونه مگر ساقئ صهبای اجل .
٣٢ قوللر گله اوتوروب خدمتك ايتسه‌ك ديرلر :
« جالسوا خير جليس ، عملوا خير عمل »
٣٣ براشور سمع شريفكده‌در گفتارم ،
نته كيم گوشهٔ گوش گله دردانهٔ طل

٣٤ لطف رنگین مصفّا وادای نرم
گیدرز شاهد معنایه لباس مخمل

٣٥ هرنه گوهرکه چیقارسه‌م صدف دلدن ایدر
بکر فکر شعرا گوی گریبان حلل .

٣٦ لیك خر مهره قدر قیمتنی بیلمزلر :
بر بلوك بی خرد وماصدق « بلهم اضل »

— — — — —

— — — — —

[شیخ الاسلام مشار الیه]

١ حمد لله ینه انصافه گلوب چرخ عنید
ایلدی بختم ایله عهد وفاقی تجدید

٢ نه عجب دوندی مراد اوزره ینه اولمش ایکن
بویله بر دور موافق فلکه امر بعید !

٣ اول قدر دوندی مرادمجه، که هربر دمده
ایتدی صد ساله تلافیٔ غم عهد مدید.

٤ باشلدی هم ینه بر دوره.که گتدکجه ایدر ؛
اثری قاعدهٔ عهد وفاقی تمهید .
٥ حبّذا دور دلارای جهان پیرا . کیم
ویردی ایّامه سراسر اثری رونق عید .
٦ بولدی زینت رخ دلبر گبی روی ایّام ؛
اولدی روشن دل خورشید گبی چشم امید .
٧ لوحش الله زهی جلوهٔ حسن طالع ؛
بارك الله زهی کوکبهٔ بخت سعید !
٨ بویله بر موسم فرخنده اثر ؛ کیم عالم
بولور اندیشهٔ فیضیله نشاط جاوید
٩ نیچون اول فیض صفا گستری اهل دانش
ایلمز طبعنه سرمایهٔ مضمون مفید ؛
١٠ بر صفا بولدی بو تقریبله طبع گویا ؛
اولدی بزم طرب معنی یه جام جمشید .
١١ ینه دوشدی سر اندیشه‌مه سودای سخن .
ینه قوپدی دل و جاندن سوزه برشوق جدید.

١٢ بی تردد طلب فیض ایچون اولدم فی الحال
اولیای سخنه صدق ارادتله مرید .
١٣ قوّت جذبهٔ صدقی گوزیدیردن
اولدی آثار توجهلری طبعمده مدید .
١٤ هرنه مشکل ایشی دوشدیسه زده معنادن
قلدی اندیشه‌می توفیق الهی تأیید .
١٥ ایلدی صنع مددکاریٔ فیّاض ازل
خامه‌می قفل در گنج معانی یه کلید .
١٦ حاصلی تربیت فیضله اولدی نظمم
مستعدّ شرف مدح خداوند فرید .
١٧ بو حنیفه شیم اول شیخ افاضل که اونوز
بوعلی مدرسهٔ حکمت وفضلنده معید .
١٨ مرشد صومعهٔ خلوتیان معنی .
دانش آموز دل عقل کل . استاد رشید .
١٩ حاکم محکمهٔ شرع شریف نبوی .
مظهر سرّ کمال کرده زبّ مجید .

٢٠ کشورِ معدلته داورِ مهدی سیرت .
عالم جهه جهانبانِ مسیحا تحدید .
٢١ مفتیٔ دورِ زمان . اسعد افندی . که فلك
ایدر امضاسنی پیشانیٔ مهرِه تسوید .
٢٢ مسند آرای فضیلت . که صورتمش الله
کلك فتوای شریعت بطریق التأیید .
٢٣ نافذ الحکمِ شریعت . که اورر دستِ قضا .
صورت حجت احکامنه مهر تأکید .
٢٤ نکته پرداز معانی . که بنانِ قلمی .
حل ایدر مشکل رازِ فلکی بی تعقید .
٢٥ دلِ گنجِ گهرِ معرفت ربانی .
سوزی مفتاح درِ مخزنِ سرِّ توحید
٢٦ نامه‌سی نسخهٔ مجموعهٔ اسرارِ ازل .
خامه‌سی لولهٔ سرچشمهٔ فیض جوید .
٢٧ گوزینور خال سیه گبی رخ دلبرده .
دوشسه گر آینهٔ رأینه عکس خورشید .

٣٠ عدلی گورنجی فساد ایتسه عموم اوزره اولور
گردن فتنه‌ده زنجیر جزا حبل وريد

٣٥ دانش افروز خدیوا ، سخن آرا صدرا
ای هنرساز یگانهٔ هنر اندوز وحید !
٣٦ بن اول شاعر حق گوی وجری کیم ایده‌مز
طبعمه نادره سنجان مزوّر تقلید .
٣٧ بن اول صفدر اندیشه که ابنای زمن
فتنه‌یی تیغ زبانمله ایدرم تهدید .
٣٨ ناوك انداز خیالم که بنم خوفمدن
ایکی ترکش گوتورر غمزهٔ چشم ناهید .
٣٩ خسرو کشور نظمم که دیوان خیال
ایدر القابمی هر دمده بو گونه تسوید :

٤٠ عالم افروز بیان . (انوری) دور زمان .
سخن آرای جهان . مخترع طرز جدید
٤١ خامهم اول ابر گهر پاش سخندر . کیم ایدر
صدف سامعهٔ عالمی پر مروارید .
٤٢ نظمم اول سالك گهردر . کیم اولور همواره
حلقه تخمین بهاسی سبب گفت وشنید
٤٣ عقدهٔ رشك وحسد یوق دل بی باکمده
اولمسه نظم سلیسمده عجبمی تعقید

— — — — — —

— — — — — —

[شیخ الاسلام اسعد افندی‌یه قصیدهٔ تبریکیه]

— — — — — — —

— — — — — — —

٢٣ کامکارا، سرورا، صدرا، مکارم پرورا .
ای جهانداور، فلك یاور خدیو کامیاب !

٢٤ سنسڭ اول دریای بیپایان دانش، کیم اولور
درّ لفظڭ زیب گوش وگردن ام‌الکتاب .
٢٥ هر خیالڭ صیقل آینهٔ حسن ادا ،
هر کلامڭ گوهر گنجینهٔ فصل‌الخطاب .
٢٦ فتنه بر کشورده دورگده اوزاتمز ظلمه ال ؛
ملك حسن ایچره مگر کیم طرّهٔ پرپیچ وتاب .
٢٧ گر ایرشسه نکهت باد بهار عصمتڭ ،
دوزخ عصیان اولوردی رشك فردوس ثواب!
٢٨ خاکسارد رکه قدر بلندڭ آسمان ،
شرمسار دست دریا فیض احسانڭ سحاب .
٢٩ دیو بخلی خطهٔ جودگده اولمش رجم ایچون
کشف دستك آسمان وکلك زرّینڭ شهاب .
٣٠ بر شب تاریکدر گویا سواد کائنات ،
تاب نور کوکب اقبال وبختڭ ماهتاب ،
٣١ کشور جاه جلالڭدر او ملك بیکران
کیم آنی طی ایتمگه پیك قدر ایدوب شتاب،

۳۲ ایرمدن پایانه پایی قالوب رفتاردن ،
ایتدی قات قات آبله پیدا دگلدر نه قباب .
۳۳ مدحکه معنا ینه ایتمز کفایت اولسه گر ،
نظممك هرساده بیتی بر کتاب مستطاب .
۳٤ فیض مهر التفاتکدر، که ایتدی طبعمی
صاف ورنگین نکته‌لرله معدن لعل مذاب .
۳٥ ایستدم اول شوق ایله غوّاص بحر فکر اولوب،
زیور سمع قبول اولماغه لایق درّ ناب ،
۳٦ سلك نظمه اول قدر چکدم در سیرابی کیم ،
تاب اندیشه‌یله ایتدم بحر معنایی سراب .
۳۷ لفظ روشن ایچره معنای لطیفی گوستروب ،
جام بللور صفا بخشه قودم صافی شراب .
۳۸ رنك لفظ ونکهت معنای نظم پا کمه
نوله ایلرسه حسد رنك گل وبوی گلاب !
۳۹ برگلستاندر قصیده‌م، کیم صفا ویرمش آ کا
بو نشاط انگیز وجان پرور غزل مانند آب :

§

٤٠ گوز اوجیله عاشقه گه ناز ایدر گاهی عتاب
بر سؤاله یر قوماز اول غمزهٔ حاضر جواب

٤١ چشمی بزم فتنه قورمش، عشوه جام آلمش ال
بادهٔ ناز ایله ایتمش غمزه‌سن مست خراب

٤٢ لبلری اوزره غبار خطّ نوخیزی دگل،
نافهٔ آهوی چشمندن دوکلمش مشکتاب

٤٣ چشم مستی تیغ چکمش غمزه‌دن بر قهرما
ابروی مشکینی بر شمشیردن خالی قراب

٤٤ نیجه طوتسون تیر یاره سینه‌سن نفعی نشان
آنی قوزمی برقرار اوزره دل پر اضطراب

§

٤٥ بن او میر مجلس نظمم که بزم معرفت
سوز شعر ورشحهٔ خامه‌مله بولدی آب وتاب

٤٦ بر سرای دلکشادر هر بری ابیاتمك
جلوه‌گر صحنده ابکار معانی بی‌حجاب.

٤٧ یارەشور دینسه سواد خطده بکر فکرمه
پاك دامن شاهدمه طلعت مشکین نقاب ٠

٤٨ طبعم اول بحر گهر پاش سخندر کیم آنك
ریزه سنك ساحلندن تر دوکر درّ خوشاب٠

٤٩ باخصوص ایتدم عروس مدحگی تزیین ایچون
بر بر ندن گوهر مضمون خاصی انتخاب ٠

٥٠ بن اوگونمم، رخش طبعی هر کیمك چالاك ایسه
ایشته میدان هنر اولسون بنمله همرکاب ٠

— — — — — — —

— — — — — — —

[شیخ الاسلام مشار الیه مدحنده]

١ مژده خلق عالمه کیم لطف رب العالمین،
کائناتی دولت سرمدله قلدی کامبین!

٢ مژده خیل مستعدان پریشان حاله کیم ،
اولدی نادم عکسنه دور ایتمدن چرخ برین !

۳ مژده ارباب کمال واهل ملك وماله کیم ،
یڭه ممنوز اولمغه میل ایلدی دنیا و دین !
٤ یعنی صدر اعظمن سردار ایدوب شاه جهان
ایلدی آ که نظام الملك عهدی جانشین .
٥ نوله بو ثابت او سیّار اولسه چرخ دولتك
قطبیدر بو، مهریدر اول صفدر نصرتقرین
٦ چیقدی تسخیر ایتمگه گون گیبی ملك شرقی اول
بکلدی بو مسندی ، مانند صبح راستین .
۷ صبح امّا، صبح روز دولت فرخنده فال ،
کیم جگر خورشیدی خصم دولته شمشیر کین .
۸ حبّذا، دیوان عالی، کیم آنی تشریف ایده ،
بویله دستور اهالی پروردانش گزین .
۹ حبّذا، ارکان دولت، کیم آگا رونق ویره،
بویله صدر مملکت آرا، مشیر خرده بین .
۱۰ زیب ارکان، زیور دیوان، وزیر شهنشان ،
صاحب لطف فراوان، مالك رأی رزین .

۱۱ کامکار ملك وملت، افتخار سلطنت ،
خارس قانون دولت ، ناصر احکام دین .

۱۲ حضرت پاشای دینپرور،که ذات کاملی
اولمش استعداد ایله همنام فخرالمرسلین .

۱۳ ماه ملك آرای گردون وزارت کیم اولور ؛
نور رأیندن نهان، شمع رواق چارمین .

۱٤ پرتو خورشید رأیی شمع ایوان فلك ،
سایهٔ چتر جلالی خال رخسار زمین .

۱٥ رایت اجلالنه مهر ظفر ماه علم
خاتم اقبالنه رسم کرم نقش نگین .

— — — — — — —

— — — — — — —

۱۷ مطلع الانوار مهری سینهٔ ارباب دل
مخزن الاسرار اخلاصی قلوب عارفین .

۱۸ لطفی اعلا وادنا گوزدیگن اظهار ایدر ؛
آسمانده نقد انجم، خاکده گنج دفین.

۱۹ نوله هم زر ، هم گهر بذل ایتسه دستی عالمه
کیسهٔ دریا وکاندر ساعدنده آستین

— — — — — — —

— — — — — — —

§

٢٤ اصفا، دریا کفا، دین پرورا، دانشورا ،
ای وزیر آسمان قدر شه روی زمین !
٢٥ سنسك اول کیم ایلدی صیت وصدای همتك،
عالمی پرولوله، طاس سپهری پر طنین .
٢٦ گر سلیمانك سعادتله سن اولسهٔك آصفی
بر دم آرام ایلمزدی دیوده انکشترین

— — — — — — —

— — — — — — —

٢٨ گوشهٔ ابروده آنجق غمزهٔ دلبر دگل ،
قندهٔ فتنه وار ایسه دورکده اولدی درکمین .

٢٩ طاق ایوان جلا کدر او عالی بارگاه ،
کیم ایرشمز آکه سهم فکر ارباب یقین

— — — — — — —

— — — — — — —

٣١ هر کسك حدّی دگل حق اوزره مدحك کیم اگر
مختصر تعریف اولنسه بویله ممدوح گزین .

٣٢ بیك جهان معنی گرك حاضر ، یه‌خود نفعی گبی ،
بر سر آمد شاعر پر زور معنی آفرین

٣٣ تا ویره حکمن ثنای ذات عالیشانکك
رتبه‌سن نظمك قیله مافوق چرخ ، هفتمین .

٣٤ حق بو دردن اول سخنسنج معانی پروزم ،
کیم اولور رشك وحسددن دائما اندوهگین ؛

٣٥ لفظ معنیدارمه جام شراب پر نشاط ،
معنیٔ رنگینمه لعل بتان نازنین

— — — — — — —

— — — — — — —

[قائمقام محمد پاشایه]

١ بنم اول نادره‌گو شاعر معنی پرداز .
رشك ایدر مرتبهٔ شعرمه سحر واعجاز .

٢ فیض بخش اولسه اگر طبع سخنگویم اولور؛
قصّه پرداز . معانی‌صور پردهٔ راز .

٣ شوق تقریرم ایله خاطر مضمون خرّم ،
حسن تعبیرم ایله شاهد معنی طنّاز .

٤ شیوهٔ طبعمه ارباب فصاحت مفتون ،
نغمهٔ کلکمه قانون بلاغت دمساز .

٥ طبع روشن گهرم آینهٔ صورت چین ،
بکر فکر سخنم رشك عروسان طراز .

٦ بولدی شهرت اوقدر حسنله بکر فکرم ،
که آکا طالب اولان استمز اسباب جهاز

٧ اولدی نازك سخنم (محتشم) و (عرفی) دن
نوله رشك ایلسه‌لر رومه عراق وشیراز .

٨ عار ایدر آلمغه جنکالنه نسر فلکی ،
صید ایچون ایلسه شهباز خیالم پرواز .

٩ نیچه صیّاد سخن وار ایسه دورمده نوله
برمیدر هیچ شکار آلمده بازو شهباز ؟

١٠ رخش اندیشه‌م اگر باشلسه جولانه چیقار ؛
اوج افلاك معانی یه غبارتك وتاز .

١١ بیت نظمم‌له شرف بولدی زمین اشعار ،
نته‌کیم کعبه ایله خطهٔ اقلیم حجاز .

١٢ ایدرم دعوئ تزویرینی خصمك ابطال ،
ایلسه‌م حجت مضمون کلامم ابراز .

١٣ گلمدی داخی بنم گیبی جهان نظمه
دوره آغاز ایده‌لی نه فلك دائره‌ساز :

١٤ نکته سنج وسخن آرا ومعانی پرور ،
قطعه پیرای وغزل گوی وقصیده پرداز

١٥ یا نیچون وصف ایدوب اولمایه زبانم هردم ،
او شهنشاه دیار کرمه وحی طراز ؟

١٦ او هنرمند هماسایه‌که استعدادی
ایلمش دانش واذعان وکمالی احراز .

١٧ ماه مهر افسر وانجم حشم وصبح سریر،
صدر دین پرور وخصم‌افکن واحباب نواز
١٨ معدلت کیش وکرم پیشه محمد پاشا،
رونق افروز وشرفبخش سریر اعزاز!
١٩ آسمان پایه خداوند جهانگیم یاره‌شور
ایلسه آ که فلك اطلسی پای انداز.
٢٠ سیرتی، صورت الطاف خدایه معنی،
خاطری، خازن اسرار قضایه همراز.
٢١ اوّل دولتی، ایام زواله انجام؛
غایت همتی، دوران کماله آغاز!

— — — — — — —

— — — — — —

٣١ اصفا، بحر کفا، گوهر گردون صدفا،
ای نکو کار ملك خلق ومکارم پرداز
٣٢ مدحکی بویله‌می ایلردم اگر خاطرده
اولمسه آتش سوزان غم اندیشه گداز.؟

۳۳ آه الندن فلك سست قرار وعهدك
ایتمدی بختم ایله ایتدیکی وعدی انجاز!

۳٤ بنی بر پرده اسیر ایتدی که فریاد ایتسه‌م
کیمسه‌دن حالمه شفقتله ایشتمم آواز!

۳٥ بر ولایتده، که بویله بیلنه قدر سخن
آنده اشراف اهالی یا چوق اولمش، یه‌خود آز،

۳٦ اعتبار ایتسه‌ده نظم اهلنه اشرافی ایده
اعتبار متشابه نه حقیقت نه مجاز!

۳۷ کامیاب اولمیه بر شاعر عالی مشرب،
کامبخش اوله نیجه سفله نهاد کج باز!

۳۸ شمع نظممله فلك قربوله اطرافنده
چرخ اوروب ایتمیه پروانهٔ همّت پرواز

۳۹ درگاه‌مز کیمسه نیاز ایلمینجه طوته‌لم.
ایلمش نغمه‌لرین مطرب خامه‌م شهناز.

٤۰ لطفك اولماسه تحمل ایده‌مزدم بوکه بن
اختیار ایلر ایدم بر سفر دور ودراز.

٤٢ حال معلوم شریفك اولیجق سلطانم
ایتسه نفعی نوله عذریله کلامن ایجاز .

— — — — — — —

— — — — — — —

[وزیر مشار الیهه]

١ زهی سرای فلك آستان وسدره ستون ،
که طرح ووضعنی گورسه بهشت اولور مفتون
٢ نه‌در او قصر معلا کنار دریاده ،
که عکس قبه‌سی اولمش نظیرهٔ گردون !
٣ اولوردی نه طبق آستانه بر سرپوش
دوشنجه اولمسه گر، آب ایچنده عکس نگون
٤ درون قبّه‌سی اوج فلك گبی روشن ؛
ستون صفّه‌سی قدّ بتان گبی موزون !

— — — — — — —

— — — — — — —

۸ عجبمی اولمسه عالمده مثل ومانندی،
قصیده‌ده بر اولور بیت نادرالمضمون ؟

۹ اوطرح ووضع غریب، اول نقوش رنگارنك،
او حوض پاك ولطیف، اول رخام آینه گون

۱۰ حریم گلشنی دارالقرار ایکن جانه
قومز هوای تماشاسی دلده صبر وسکون،

۱۱ او دگلو خرّم وبهجت فزاکه بردم اگر
آچلسه فیض نسیمیله بر دل محزون،

۱۲ اولوردی غنچهٔ گل گیبی تا قیامته‌دك
کشاده چهره وخندان لب وشکفته درون .

۱۳ هواسی نکهت جان گیبی روحله ممزوج
فضاسی خلوت دل گیبی فیضله مشحون !

— — — — — — —

— — — — — — —

۱۷ او کامکار فلك مسند فرشته شیم،
که لطف طبعنه کرّو بیان اولور مفتون .

۱۸ او کیم کتابهٔ جلد کتاب دانشیدر ؛
خلاصهٔ سخن بو علی وافلاطون .

۱۹ او کیم مقدّمهٔ امر زهد وطاعتیدر ؛
نتیجهٔ ورع ابن ادهم وذوالنون .

۲۰ پناه شرع پیمبر، مربّیٔ امّت ؛
محلّ عاطفت ولطف خالق بیچون

۲۱ گره‌کشای امور مصالح جمهور ،
قلاده بند رقاب شریعت وقانون

۲۲ عزیز افندی او صدر یگانهٔ عالم
که ویرمش آکه خدا علم وفضل روز افزون .

۲۳ خدیو صدر سعادت که فرط رفعتدن
علوّ قدرینی فرق ایلمز فلك گبی دون !

۲۴ ستوده راسترو راه دین ، که خوفندن
آکا مخالفت ایتمز زمانهٔ وارون .

— — — — — — —

— — — — — — —

۲۷ سوزنده نکتهٔ لفظی نوادر معنی ،
دلنده گنج معانی جواهر مخزون .
۲۸ زمان لطیفهٔ خلقیله دمبدم خرّم ؛
جهان وظیفهٔ جودیله سرتسر ممنون .

— — — — — — —

— — — — — — —

۳۵ سخن پناه خدیوا ، هنرورا ، صدرا ،
ایا مهندس مشکل کشای کلّ فنون !
۳٦ غرض خلوصمی عرض ایتمه‌در برازده نوله ،
اجازتکله اولورسه‌م تمدّحه مأذون .
۳۷ بنم او رند جهان ، کیم یانمده یکساندر .
نمد کلاه گدابیله ، تاج افریدون .
۳۸ تنزّل ایتمم ادانی‌یه جاه ودولت ایچون ،
ایدرسه تیغ قضا ایله جبر اگر گردون
۳۹ بو لطف طبع ایله سلطانمه قول اولسه‌م اگر
خدا بیلور ، که اولوردم وجوهله ممنون .

۴۰ قول ایلزمی او لطفك یه اهلی دانش کیم
دوشوردی سوق الٰهی محلنه مقرون .

۴۱ ادایه چاره می وار شکرینی او احسانك ،
اولورسه طبع اگر بیك قصیده یه مدیون

۴۲ نیجه قصیده که هر بیتی بر کتاب متین :
نیجه کتاب که هر فصل وبابی شرح متون .

۴۳ محصّلی در نظمیله دامن مدحك
پر ایلسه‌م ینه ممکن دگل ادای دیون .

۴۴ بنم بو دمده خصوصا او جوهریٔ سخن ،
که ملك نظمه دلبسته‌در درمکنون .

۴۵ بنم اومانیٔ اندیشه کلك چابکدست ،
که ایلدکجه خیال بدیع گونا گون ،

۴۶ او دکلو طرح غریب ایلرم ، که بر دمده
دونر صنمکدهٔ چینه کارگاه درون .

۴۷ زمان دوشرکه اولور لوح سادهٔ طبع
نقوش سحر ایله رشك جهان بوقلمون .

٤٨ مداد سرخ وسیهله یازوب خط شعرم
ایدنجه خامه‌می گه شعله پاش وگه شبگون

٤٩ گوزن صانور بو ایکی حالت ایله نقطه‌لرین
شرار شمع سخن، شبنم دل محزون .

٥٠ نعوذ بالله اگر انتقام ایچون ایتسه‌م،
عدویه تیغ زبانی نیامدن بیرون ،

٥١ ینه ترحّم ایدوب درنیام ایدنجه اولور ؛
فضای معرکه جای خیال غرقهٔ خون .

— — — — — — —

— — — — — — —

[قصریه ـ شیخ الاسلام عزیز افندی‌یه]

١ المنة لله که زمان عهد کرمدر :
ابنای زمان مغتنم ناز ونعمدر .

٢ دفع غمه دوران مساعد بو زماندر ؛
آزاده‌لره موسم فرخنده بودمدر .

٣ آغاز دم صبح جهانتاب صفادر ؛
انجام شب تیره وتاریك المدر .

٤ اسباب صفا وعدهٔ دلبر گبی وافر
غمدل، دل عاشق شیدا گبی کمدر

٥ عالم او قدر فیض نشاطیله لبالب
گویا که فلك جام طربخانهٔ جمدر .

٦ یا دور فلك ساقیٔ صهبای طربدر ؛
عالم آکا بر مجلس صد گونه نعمدر .

٧ یا صحن جهان بر چمنستان دلارا،
طبعم آکا بر بلبل شوریده نغمدر .

٨ اول بلبل خوش زمزمهٔ گلشن رومم،
کیم نغمهلرم شعبهٔ نوروز عجمدر .

٩ دستانزن قدسی نغماتم که ترانهم،
آویزهٔ گوش گل بوستان ارمدر .

١٠ نظم آور معجز کلماتم که فسانم
آرایش دیباجهٔ دیوان حکمدر

١١ اندیشه‌م ادیب حکم اندوز ازلدر ؛
نطقم سبق آموز دبستان قدمدر .
١٢ حالا او سخن سنج خوش آینده کلامم ،
کیم وارایسه مثلم دخی کمنام عدمدر .
١٣ چوقمی بو قدر حسن ادا طبعمه زیرا ،
وصّاف خداوند پسندیده شیمدر؟

— — — — — — —

— — — — — — —

٣٣ معذور اوله مدحکده اولان عجز وقصورم
طبعم نیجه دمدرکه لکد خوردهٔ غمدر .
٣٤ تعبیر ایده‌مم چکدیکم آلامی فلکدن
زیراکه آنك ذکرینده بر گونه المدر .
٣٥ شکرم بوکه شیمدنگیرو اندیشهٔ مدحك
جان ودله صد ساله تلافئ ستمدر .
٣٦ بر شوقله دوشدم ره وادئ ثنا که ،
کیم بو سوزی لاف آ کلامه والله قسمدر !

۳۷ اولدم او قدر تشنه او وادیده‌که شمدی
دریای معانی بکا بر قطرهٔ نمدر .

۳۸ هپ فیض الٰهی مدد ایلر بکا یوقسه ،
اول اولمسه سرمایهٔ فکرم قتی کمدر .

۳۹ نفعی قو بو تحقیقی تمام اولدی قصیده
شمدن گیرو آغاز دعا ایتمك اهمدر .

§

۴۰ تا گردش گردونله احوال زمانه
گه منتظم وگاه پریشان ودژمدر .

۴۱ حق منتظم الحال ایده دولتله وجودك
اول پایه‌ده کیم مرجع اشراف اممدر .

[مدحیه ـ دارالسعاده آغاسنه]

۱ نفعیٔ ساحرم که استادم ،
صنع اندیشهٔ الٰهیدر .

۲ فیض طبعم جهان معنایه
تاب خورشید صبحگاهیدر .

۳ چشم اندیشه‌م اول قدر روشن ،
صانکه خورشید آنڭ سیاهیدر :

٤ قلمم اول قدر شناوزدر ؛
طوتکه بحر سخنده ماهیدر .

٥ نقطهٔ کلك عنبر افشانم ،
عالمڭ داغ مهر وماهیدر .

٦ ملك معنا قلمرومدر هپ ،
طبعم اندیشه پادشاهیدر .

۷ گوهر نظم عالم افروزم
شهلرڭ زیور کلاهیدر .

— — — — — — —

— — — — — — —

۹ نازنین بکر فکرمڭ زهره ،
شوخ گیسو بریده راهیدر .

۱۰ زهد ورندی یانمده یکساندر ؛
بو خصوصك خدا گواهیدر .

۱۱ هر هوادن فراغت ایتدی گوگل
شوق معنی ینه کاهیدر !

۱۲ اهل دلدر همیشه یارانم ؛
نه موالی، نه خود سپاهیدر .

۱۳ لعنت اول خر ظریف خود رایه ،
که شرف آنگه مال وجاهیدر !

۱٤ فکر مضمون خاص ایچون حالا
دل بو تدبیر ایله مباهیدر :

۱۵ که ندیمم بو کهنه میکدهنك
بر ایکی رند باده خواهیدر .

— — — — — — —

— — — — — — —

۱۸ همدم استر گوگل نه چاره دالك
کیمسه نه حاکمی، نه شاهیدر :

۱۹ بو صفایه ولی اولان منکر
بر ایکی ملحد تباهیدر .

۲۰ بر ایکی صورت اوغریسی خر کیم ،
نه قلندر ، نه خانقاهیدر .

۲۱ کیمنك باشی پنبه دکّانی .
دلی ابلیس تکیه گاهیدر .

۲۲ کیمنك صورتی ولیّ خدا .
معنیده دشمن الٰهیدر .

۲۳ کیمی هرزه نفاق وهر جائی
صنعتی غیبت وملاهیدر .

۲۴ کیم چکر ثقلتن بو اشخاصك ،
بیلوزم بو کیمك گناهیدر !

۲۵ نامن افشایه چاره یوق امّا
هردم اندیشه عذر خواهیدر .

۲۶ گرچه ارباب طبعه بویله ستم .
فلکك کینه رسم وراهیدر .

٢٧ هله شکرم بودر که ممدوحم ،
عالمك صدر دین پناهیدر .

٢٨ مفتئ کامران که درگاهی
فلکك صدر بارگاهیدر .

٢٩ اول که اندیشه سنج علم یقین ،
خرد صاحب انتباهیدر .

٣٠ اول که امضا نویس حجت دین ،
خامهٔ معجز اشتباهیدر .

٣١ اول که اندیشهٔ ثناسیله ،
اهل دل دائما مباهیدر .

٣٢ فیلسوف دقیقه پیما کیم ،
عقلی پر حکمت الهیدر .

٣٣ آسمان جهان شوکت وشان ،
دامن سایبان جاهیدر .

٣٤ روزگار احتساب عدلی ایله
اول قدر دافع مناهیدر ،

٣٥ كه ميك سرخ و آل ايكن رنكى
بيم وقهريله زرد وكاهيدر.

٣٦ تا كه روشنچراغ بزم جهان
فلككك شمع مهر وماهيدر:

٣٧ پايدار اوله دولتى زيرا،
دلى انديشه قبله كاهيدر.

[قطعه ـ شيخ الاسلام اسعد افندىيه]

قطعهٔ فخريه

بنم اول نفخهٔ روشن دل وصافى كوهر
فيض آلور جام صفا مشرب بى پاكمدن،
آسمان همت اومار كوكبهٔ طبعمدن.
عقل كل درس اوقور انديشهٔ درّاكمدن.

همتم هیچه صایار کنج تمنای ولی
غمی دنیایه دکشمم ینه امسا کمدن .

فیض حق برق اورر آیینهٔ اندیشه‌مدن،
چشم جان روشن اولور مشرق ادرا کمدن .

دور ایدر شش جهتی‌هم ینه مرکزده مقیم،
چوق دکلدر بو تجسس دل چالا کمدن !

کعبهٔ معنی‌یه بریولدن ایلتدی بنی کیم،
قدسیان سرمه چکر کرد ره پا کمدن .

عالم معنی‌یم آزاده قضا حکمنده،
کیمسه زنجیده دکل کردش افلا کمدن .

قلزم معرفتم جیب وکنارم پردر؛
ساحلم پا کدر آلایش خاشا کمدن.

بن بو حالتله تنزلمی ایدردم شعره
نیلیم قورتیله‌مم طبع هوسنا کمدن !

بو هوس بویله قالورسه دل وطبعمده اگر،
ایشیدلمزسه سوزم سینهٔ صد چا کمدن ،

بن اولورسه‌م ینه آشفته اولور خلق جهان
حسن تعبیر زبان چمن خاکمدن .

(قصائد بوراده ختام بولمشدر . کنارلرده‌کی رقملر قصیده‌لرڭ قاچنجی بیتلری اولدیغنی تعیین ایچوندر . ابیات آره‌سنده‌کی خطوط ایسه حین انتخابده ترك ایدیلان ابیاته دالدر .)

خمریّه

مرحبا ای جام مینای می یاقوت رنك !
دوری گلسون سندن اوگرنسون سپهر بی‌درنك
مرحبا ای یادکار مجلس دوران جم !
آب روی دولت جمشید و آیین پشنك .
مرحبا ای شاهد عشرتسرای میکده !
دختر پیر مغان همشیرهٔ ساقیٔ شنك .
سنسڭ اول روح روان مردهٔ اندوه غم ،
ساکه نسبت چشمهٔ آب خضر عین شرنك .

سنسك اول سرمایهٔ بازار شوق اهل عشق،
دوشدی فیضگله کساده جوهر ناموس ونك.
سنسك اول پیرایهٔ حکمت که فیض کاملك
قلدی مرأت ضمیر اهل دلدن دفع ژنك .
جرعه گه ویرمزدی جانهر عاشق افسرده دل
اولمسه‌ڭ تاب افکن هرخاطر بیتاب وتنك

می دگل روح روان مردهٔ غمسك هاه
عالمك جانی دگلسك جان عالمسك هاه

✻

راحسك راحتفزای خاطر مستانه‌سك
روحسك نقد روان عاشق دیوانه‌سك .
جرعهٔ جانبخشگه لبتشنه‌در خضر ومسیح
آب حیوانسك یاخود لعل لب جانانه‌سك .
آبسك معنیده امّا، آب آتشپاره‌سك،
لعلسك صورتده رنك ورویله امّا نه‌سك !

باشلسه‌ڭ مجلسده دوره ساغر مینا ایله
لالهٔ سیراب باغ بزم عشرتخانه‌سڭ
پرصفادر تاب دیدارڭله بزم و بزمگاه
روشنایی بخش قلب مجلس و پیمانه‌سڭ
بی سرو سامان ایدرسن نیچه سام ورستمی
دختر رزسڭ ولی عقل آلمده مردانه‌سڭ
ذوقه دائردر صفای حالت کیفیتڭ
مجلس رندانه محرم غیری‌یه بیگانه‌سڭ
بگزه‌مز برکیفه هیچ، کیفڭده عالم وارسنڭ
روحسن القصه راح اولمڭده شبهه‌م وارسنڭ

❊

بادیٔ ذوقه وصفاسن گرچه نامڭ باده‌در
جرعه‌کی نوش ایلیانلر غصه‌دن آزاده‌در .
جان ودلدن کیمسه‌یوق کیم، سا که مفتون اولمیه
بای ودرویش وگدا هپ فیضڭه دلداده‌در .

هر نه دم لطف ایلیوب بزمی مشرّف ایلسه‌ك
اهل بزم آیاغنه یوز سورمگه آماده‌در .
شاه اوزنك صفاسك لطف وقهر گدز سبب
کیمیسی صلح اوززه مستانك کیمی غوغاده‌در .
اهل عشقه ساکه بگزر همدم اولمازکیم دلك ،
هم کدورتدن بری ، هم غلّ وغشدن ساده‌در .
سنده نیلر غلّ وغش بر پاك وصاف آینه‌سك
وار ایسه آز چوق کدورت ساغر میناده‌در .
نتسون اول اسبابی عاشق کیم سگا رهن اولیه
آتشه یانسون گرك خرقه، گرك سجّاده‌در .

مجلس ارباب دل بر لحظه سنسز اولمسون
حرمتك انکار ایدن عالمده حرمت بولمسون

*

بن هله بر ساکه بگزر یار همدم بولمدم !
هم سنك بزمك گبی بر بزم خرّم بولمدم !
نیجه مسرور اولمسون اول مجلسك اصحابی کیم ،
قطره‌گی نوش ایلیگده ذرّه‌جه غم بولمدم ؟

ساقیه حاشا بگز ه‌دم افیون وبنگـك نشئه‌سن
آنلرك داخی خصوصا کیفنی کم بولمدم .
بر یره طوپلانسه عاشق شمعله، محبوبله
هیچ او بزم خاصه‌سندن اوزکه محرم بولمدم.
اهل عشقه طرفه عشرتخانه بولدم عالمی
سنسز امّا عالمك ذوقنده عالم بولمدم !
ایده‌لی سیل هجومك خانهٔ زهدی خراب
توبه‌نك بنیادینی خاطرده محکم بولمدم !
ذوقکه واصل اولنجه توبه‌سن بوزمق دگل،
توبه‌یی هیچ اختیار ایتمش بر آدم بولمدم !

دلکشادر مجلسك غایتده هم رندانه‌در .
هرنه دیرلرسه سنك حقکده هپ افسانه‌در .

— — — — — — —

— — — — — — —

[خمردن]

غزلیاتندن

٥ خلق عالم بر نفس شاد اولمغه جانلر ویرر
جانمك جانانی گویا دلده‌کی غمدر بکا

—

١ گره کاکلنه دللری بند ایتدی صبا
قدر ارباب دلی خیلی بلند ایتدی صبا

—

١٢ قورلسون جابجا مجلس، چکلسون دمبدم صهبا

—

١ گوز اوجیله عاشقه گه لطف ایدر گاهی عتاب
بر سؤاله یر قومز اول غمزهٔ حاضر جواب

۲ چشمی بزم فتنه قورمش ، عشوه جام آلمش اله ،
بادهٔ ناز ایله ایتمش غمزه‌سن مست خراب

—

۵ مجنون نه بیلور قاعدهٔ ناز ونیازی
عاشقمی صانور کندین او مجذوب محبت!

—

۲ کیم گورسه اولور غمزه‌کی البته گرفتار
یارب نه فسون ایلر اوجادوی محبت !
۳ عشّاقی اسیر ایتمك ایسه عادت غمزه ،
خوبانی شکار ایله‌در خوی محبت

—

۶ هم اولدرر افتاده‌سنی ، هم ایدر احیا
مخصوصدر اول آفته اعجاز محبت

—

۱ قامتمی بویا ، فتنهٔ برپای قیامت
صالنسه طوتار عالمی غوغای قیامت !

۲ رفتار دگل، عالمه بر طرفه بلادر؛
سیر ایدن ایدر صانکه تماشای قیامت!
٤ اولورسه قیامتده قدك گبی دلاشوب،
جانیله ایدر خلق تمنای قیامت.
٥ دلدادهٔ قدکده قالورمی دخی ناموس،
حق ایلسون کیمسه‌یی رسوای قیامت.

—

۲ معذور کرام عقلادر گنه مست.

—

۲ الله ایچون ای آه طولاش زلفنه یارك.
اول سلسلهٔ عشقی دراز ایتمگه باعث!

—

۱ اولمك آسان عاشقه بردم فراق یار گوچ
بویله مشکل درد اسیری خسته‌یه تیمار گوچ
۲ عشق مهلك، یار غافل مبتلالر نیلسون؟
بر بریـنه دردینی انکار گوچ، اقرار گوچ

٥ گرچه عشق اظهاری بیتاب اولمینجه جرم اولور
دلبر اما مدّعا فهم اولیجق انکار گوچ !

—

٤ بلا بودرکه آلشدی بلالرگله گوگل ،
غمکده گلسه دله باعث مسرت اولور !

—

۳ دهره مغرور اولمه ای غافل که بونده آدمه ،
طالعی یوز دوندرر ، گاهی ستاره ناز ایدر !

—

۱ چکدیگم دردی نه همخانه ، همراه بیلور ؛
عاشقم حال دل زارمی الله بیلور .
۲ داد اوظالمدن اگر بویله قالورسه نازی ،
نه فغان شب ونه آه سحرگاه بیلور !

—

۱ سویلشلمز چرخله گه شویله ، گاهی بویله‌در
منقلبدر بو جهانك رسم وراهی بویله‌در .

٢ زاهدا رند اول؛ همان صورتده قالمه عارف اول،
عالم معناده حکم پادشاهی بویله‌در !
٣ غرق ایدر بر نقطه‌ده نور سیاهه عالمی،
عارفك سرمایهٔ کلك سیاهی بویله‌در .
٤ صبح وشامی فرق اولنمز آسمان طبعمك
مشرق اندیشه‌مك خورشید وماهی بویله‌در .

—

١ احیا ایدن اندیشه‌یی فیض نفسمدر،
اندیشه بنم طفل دل نوهوسمدر.
٢ بن مست می میکدهٔ عشق خدایم،
تقدیر زکابمده سبوکش عسسمدر.
٤ اول قافله سالار ره کعبهٔ عشقم،
کیم نالهٔ عشاق صدای جرسمدر.

—

غنیدر گوکلمز ظاهرده گرچه مالمز یوقدر؛
مثاله راغبز هیچ مالله اقبالمز یوقدر؛

بزم دنیا ایچون کیمسه‌یله قیل وقالمز یوقدر ؛
توکّل اهلی‌یز هرگز بزم آمالمز یوقدر .

§

بز اول رند غنی مشرب گدای شاه‌کردارز ؛
اسیر جاهه منکرز لاابالیلرله غمخوارز ؛
محبّت ایتمده ارباب لطف طبعه ناچارز ؛
ثقیلی سومیز غایت سبکروح وسبکبارز ؛
توکّل اهلی‌یز هرگز بزم آمالمز یوقدر ؛
مهیّادر بزمچون دولت استعجالمز یوقدر .

§

نه دنیادن صفا بولدق ؛ نه اهلندن رجامز وار ؛
نه درگاه خدادن ماعدا بر ملتجامز وار ؛
تکلّفدن مبرّا ایز ؛ نه عجب ونه ریامز وار ؛
برایکی شاه مشرب اهل دللرله صفامز وار ؛

توکّل اهلی یز هرکز بزم آمالمز یوقدر ؛
مهیّادر بزمچون دولت استعجالمز یوقدر .

§

جهانک عزّ و جاهی بر بلوک نادانک اولسون هپ
می و محبوب و ساز و سوزلر رندانک اولسون هپ
بزمده حصرمز مفتون اولان یارانک اولسون هپ
اگر نفعی دخی رغبت ایدرسه آنک اولسون هپ
توکّل اهلی یز هرکز بزم آمالمز یوقدر ؛
مهیّادر بزمچون دولت استعجالمز یوقدر .

—

١ بخت اویانسه خوابه وارسه دیدهٔ بیدارمز
دوشده باری غیریدن تنها دوشورسه‌ک یارمز
٤ بز خزان و خار قیدندن بری بلبللرز
سینهٔ پرداغمزدر باغمز گلزارمز .

—

٤ ینه سن ایستدیگك یرده گزرسك گوزلم
جسممز یوق یره یولگده همان خاك ایدرز

—

٢ صبره طاقتمی قور آه ایتامگه دللرده؛
اوکرشمه اوخرام اول نگه صبرگداز؛
٣ گورمدم غمزهٔ فتانی گبی شوخ جهان،
صورت فتنهده بر دلبر عشّاق نواز!

—

١ آشفته اسیران خم زلف دوتایز
دیوانهٔ دگل سلسله جنبان بلایز
٢ بیلم نه فسون ایلدی اول طرّهٔ جادو
کیم بویله سراسیمه و آشفته نمایز
٤ بردامه طوتلمز دلمز طرّهدن اوزکه
زیرا قفس عشقدن آزاده همایز

—

٥ اولسه‌ق نوله نفعی گبی رسوای دو عالم
هم عاشق وهم شاعر وهم باده پرستز

—

١ اولمش او شوخ: اومرتبه مست شراب ناز،
کیم باده ایچره عکسنه ایلر عتاب ناز!

—

٢ دم بو دمدز بهی ادراکمز اندیشه‌یی قو،
کوثری خوضی ایله ساغر صهبایه دگش

—

٤ نه اولور اهل دل وطبعه‌ده گون گوسترسه،
بوقدر عکسنه دوز ایلمسه چرخ فلك!

—

٢ اهل دلدز دیه‌مم سینه‌سی صاف اولمیانه
اهل دل بربرینی بیلمامك انصاف دگل.

٣ ینه اندیشه بیلور قدر درگفتارم،
روزگار ایسه دنی، دهر ایسه صرّاف دگل

—

۱ اغیاره نگاه ایتمدیگك ناز صانوردم؛
چوق لطف ایمش اول عاشقه بن آز صانوردم!
۲ غمزه‌ك دلی رسوای جهان ایلدی آخر؛
بالله بن اول آفتی همراز صانوردم!

—

٦ بر صفا ایلیه‌لم کیم شمز روز ایده‌لم

—

٤ یار اولمیجق زهر ستمدر بکا باده.
بیلم نیجه دفع غم هجران ایدرم بن؟
٥ گویا که اولور دیده‌لرم معدن یاقوت،
هرگاهکه یاد لب جانان ایدرم بن!

—

۱ نیجه بر دل غم زلفکله پریشان اولسون؟
گوره‌یم زلفکی کیم خاکله یکسان اولسون!
۲ ایلسون باد صفا زلفکی قو خمدر خم،
دل دیوانه‌یی بند ایلمك آسان اولسون!

۳ باشلسون بند ایله رقصه دل دیوانه دخی
نیجه برباد صبا سلسله جنبان اولسون؟

—

۲ خوبانه عجب لازمه‌در جاذبهٔ دل،
آنسز باقه‌مام حسنکه مهر فلك اولسه.

—

۱ عاشقه طعن ایتمك اولمز مبتلادر نیلسون،
آدمه مهر محبت بر بلادر نیلسون!
۲ گوکلی دلبردن کسلمزسه عجبمی عاشقك،
غمزه‌سیله تا ازلدن آشنادر نیلسون!
٤ زلفنه قالسه پریشان ایلمزدی دلبری،
آنیده تحریك ایدن باد صبادر نیلسون!

—

۱ قورتلش یوق ستم غمزهٔ فتانندن،
چشم سرمستنك آدمی گچر یانندن!

٢ مائلز غمزه‌سنه هرنه قدر آفت ایسه
هله آشفته دگل زلف پریشانندن .

—

١ یوقلمزسك هیچ وارمی دلده داغك یاره‌سن !
بویله‌می گوزلرگوزللر عاشق بیچاره‌سن ؟
٢ آه ایله دردی بیلمز عاشق بیچاره‌نك ،
چاك چاك ایده مگر آهی دل صد پاره‌سن .
٤ زلفکه بند ایتمسون یا نیلسون مجنون گبی ،
ضبطه قادر اولمیان عاشق دل آواره‌سن ؟
٥ دردین اظهار ایتمك استر دائما نفعی سکا ،
سنده لطف ایت یوقله بر گون دلده داغك یاره‌سن !

—

١ غم جانمه کار ایتدی ، بلم نه بلادر بو !
دل درد ایله آسوده ، امانه صفادر بو !
٢ فریادی مؤثردر ، هر پرده‌ده عشاقك ،
اویمز دف وطنبوره بر اوزکه هوادر بو !

۳ غمزه‌گدن امین اولمق، ممکنمی دل عاشق؟
غمزه دیه‌مم زیرا، شمشیر قضادر بو!

—

۱ برطولی نوش ایت شراب ناب گلسون چشمکه!
مست اولورسه‌ڭ تازه‌باشله‌خواب گلسون چشمکه
۲ غمزه‌که پرتاب ایکن طاقت گتورمز آفتاب،
باده عقلی وار ایسه بی تاب گلسون چشمکه!

—

۱ مست اولدی یار غمزه‌لری تازه باشلدی؛
هر بر نگهده بر روش تازه باشلدی.
۲ بیلدیردی بر نگهله دله غمزه قصدنی،
نه کشفه، نه مکاشفهٔ رازه باشلدی.

رباعی

یارب کرم ایت بنده‌کە احسان ایله
دشوار اولان احوالمی آسان ایله
دنیا هوسندن قومه گوکلمده اثر
استرسه‌م اگر جنتی زندان ایله

آتیده‌کی رباعی اعدام اولندیغی ساعتده سویلنمش اولمق اوزره مشهوردر :

ای دل هله عالمده بر آدم یوغیمش
وار ایسه‌ده اهل دله محرم یوغیمش
غم چکمه حقیقتده اگر عارف ایسه‌ك
فرض ایله‌که الآن ینه عالم یوغیمش

مفرداتندن

اولدق اسیر نیم نگاه تغافلك؛
بر قیده داخی دوشمیه‌لم چوزمه کاکلك!

—

او یوزکن سیر ایدن اول دلربانی جامه‌خواب ایچره
صانور تصویر یوسفدر؛ یازلمشدر کتاب ایچره؛

تمّ

مطبعهٔ ابوالضیا

كتابخانهٔ ابو الضيا

ظفرنامهٔ ثابت

سليم كرايك بر غزاسنه‌در

تمثيل ثانى

معارف نظارتنك رخصتيله

قسطنطينيه

١٣١١

مطبعهٔ ابوالضيا

شوق انگیز خامهٔ ثناخوانی ، بنظم

ظفرنامهٔ جناب خانی

[سلطان سلیمان ثانینك انگروس سفرینه مأمور اولان سلیمگرای نامه‌در .]

گل ای رخش کلك سخن گیرودار !
جدلگاه معنایی قیل پرغبار .

فضای بلاغتده بر طوز قوپار !
چمنخیز اندیشه‌دن سوز قوپار !

گل وسوسنك ماجراسن گیدز !
سپردن قیلجدن گتور بر خبر !

یتر پیچش طرهٔ مشك بند ،
آطوب طوتمق ایستر کمان وکمند .

یتر وصف زلف گره در گره !
گوزوم خلقه‌لندی مثال زره .
یتر غمزهٔ کافر ایله ستیز،
او دعوایی فصل ایلسون تیغ تیز .
یتر مدحت یال وبال بتان
خرامنده اولسون نهال ستان .
سواران میدان شناس خیال،
بو وادیلری ایلسون پایمال .
گهندر بو بنیاد خاطر خراش،
خراب اولدی قالمادی طاش اوزره طاش !
بو دعوا که بیك کرّه مسموعدر ؛
آنك استماعیده ممنوعدر .
نیچون وصف قیسه اولور بسته‌دل ؟
گوگل، منّت اللهه، مجنون دگل ،
اوروب نظم لیلی ومجنونه ال
دلی یه سوز آتمه صاقین واز گل !

نه درگار وبارك بر ارغاد ایله ؟
باشك دردە اوغراتمه فرهاد ایله !
اوسنك بلادن ایدوب گفتگو ،
دلی‌یه طاش آندرمه‌در اشته بو !
نیدرسك گوروب قصهٔ وامقی ؟
نه شیطانی گوزده نه «لاحول» اوقی!
صاقین صوکمه اوصاف پرویزه دست !
یاقار آدمی اویله آتش پرست .
لسانه آلوب شیرینك آدینی ،
بوزارسك مدد آغزیكك دادینی !
سن ای خامه اوغراتمامش سمت بول !
آیاق باصمه‌دق یرده جولانگر اول !
زمین بول‌که هیچ باصمه‌یه یاد آیاق !
نه مجنون قویه ال نه فرهاد آیاق .
ایدوب شاهمردیٔ کلکی بکار
عملدن سخن قصرین ایت استوار !

چیقار طاق گر دونه‌دك بر بنا ،
که خورشید اوله آکه عالم نما .
اودیوان نظمك درین قیل کشاد ،
کاوله هفت منظر بوسبع شداد .
قلاغیسی درکار ایکن تیغ واز
بر ایش کیسه طبع جواهر نگار .
مباداکه مانع ظهور ایلیه
بوشوق دلی پر فتور ایلیه !
بو ایامه جائز دگل اعتماد ،
قوپار گاهی لیمان ایکن تندباد !
بومجلسده شهنامه خوان مقال ،
بیان ایتسه بر قصهٔ پر خیال ،
ایدوب خاص بر اختراع نفیس ؛
خوش آینده ودلپسند وسلیس ؛
تصرف ایدوب ، بکر مضمونلری .
که ملك یمینی اوله اکثری .

الك عوزتی ملکمه گیرمسون :
« بگمزسه یاران قیزین ویرمسون ! »
گتور ساقیا جام آتش وشی !
ایچوب فتح ایدهم دخمهٔ دانشی .
گیروب ضبطمه گنج فصل وبیان ،
اولهم ملك نظمه بدیع الزمان .
مغنّی گتورسنده طنبورکی !
بدید ایله بازوی پر زورکی !
فراغت ایدوب کهنه آغازدن .
نوا ایله نو بستهٔ تازدن .

جلوس سلطان سلیمان ثانی ، وآغاز داستان
ظفر نامهٔ خانی .

وقایع نویسان ملك مقال ،
قلمرو کشایان صاحب کمال ،

دواتن ایدوب ، گرز دست هنر ؛
سخن قاپوسن بويله فتح ايتديلر :
شو دملرکه شاهنشه ماء وطين
معظم جهانيان روی زمین
شکوهنده خاقان گيتى ستان
مهابتلی [سلطان سلیمان] خان .
ایدوب تخت گوهر نگاره جلوس
گلوب ايتدی انس وملك دست بوس .
سپهرك ينه ال ویروب ، دولتی ،
طلوع ایلدی کوکب رفعتی .
ایدوب بیعت اعيان دين ودول ،
او قطب جهاندار دن آلدی ال .
ينه طوردی ديوانه انس وملك ،
اولوب دسته بردسته تا عرشه‌دك .
حشردر حشر اوزکه ديوان ایدی ؛
همان بارگاه سلیمان ایدی .

یدی قبّه آلتنده یدی وزیر ؛
چو سیّارهٔ سبعهٔ مستنیر .
شرف بولدی دیوان عالی ایله ،
صدور کرام وموالی ایله .
اولوب باد احسان شاهی بدید ،
قباردی شیشوب عرق صوف سفید .
باشی تللی چاوشلری پر سرور
سلیمانه ظل افکن اولمش طیور !
صولاقلرکه هپ صاغدر ایشلری ؛
یولندن سپورمکده بخششلری .
نمایان ایدوب فرّ روین تنی
سپورگه‌یله قیرسون همان دشمنی .
نوله اولسه اول طائفه پرهنر
کیمك اوجاغنده سپورکه چالر ؟
زر اندوده یوکلکله بکتاشیان
برر شاخلی گوگدندر همان .

گیجه‌لرده دامنلری پرده‌در ؛
درفتحه گویا نمد پرده‌در .
ایدوب شاه مرجان گبی یر یوزین
صولوتمز قیراز دشمنك بوینوزین .
صبا سیر پیکان صرصر شتاب
بسر طاس زرینه چون آفتاب .
نوله شعله‌سی اورسه اعدایه داغ
که بابا عمردن یاقارلر چراغ .
قاپوب تاج خورشیدی آتسه بسر
بابا اوغلیدر بونلر اتمز ضرر .
چتال بایراق ایله یمین ویسار
شهنشاه حیدر دله ذوالفقار .
گوزینه گیرر دشمن پرغمك ،
ایکی اوجلی پیکانیدر رستمك .
بو وجه شبه حق بو کیم راستدر ؛
قبای شهنشاهه چیراستدر .

اولنجه سرکار بیعت تمام،
ویردی چیقوب بخشش خاص وعام .
ترقیله احسان ایدوب عسکره ،
یکیدن قول اولدیلر اول سروره .
نخستین تدابیر پابستهدن،
بو رأی رزین اولدی صورت فکن :
واروب ادرنه شهرینه شادکام ،
سفر امرینه ایلیه اهتمام .
مکمل تدارکله اوّل بهار ،
چکوب تیغ شادابی چون جویبار ،
جنود ظفریار ایله فوج فوج ،
ویره دشمنه طلقهلق همچو موج .
تدارك اولندی مهمّات کوچ ،
شهنشه ستانبولدن ایتدی خروج .
وداع ایلیوب تخت ، استانبوله ،
همان ادرنه دیدی، گیردی یوله .

نوله ایتسه دولتله تبدیل آب
ایدر برجدن برجه نقل آفتاب .
سپه‌در سپه خسرو جم شکوه،
جهان درجهان وَگروها گروه !
او تخت قدیمه بولنجه وصول
همان روح ایدی ایتدی جسمه دخول .
صدور ایتدی فرمان عالم مطاع ،
که جمع اولدی اجناد مهر التماع .
وزیران اطرافه صالدی برید ،
سفر امر ایدر پادشاه جدید .
اولاق گتدی پاشالره بگلره،
جلاسن هزبران هرکشوره .
مکمل قیوگزله فصل ربیع .
اولك ادرنه شهرینه مجتمع .
نویسندگان عطارد قیاس ،
بلاغت شناسان معنی شناس ،

قریم تختنك خان خاقانه ،
فضای جهادك نریمانه ،
بفرمان شاهنشه بحر وبر ،
بر عبرتنما نامه نقش ایتدیلر .
مضامین غرّاسی شوق وغرام،
مزایای زیبندەسی احترام .
مآلی بو کیم : خان قاآن نژاد ،
سر آمد سرافراز حیدر جهاد .
نمایندهٔ فرّ کیخسروی ،
طرازندهٔ تخت فرمانروی .
جهانداور کیقباد کلاه
فریدون درفش وسکندر سپاه .
تهمن شرف قهرمان بنام ،
نریمان هدف سام رستم سهام ،
هلاگو خدم شاه اوکتا وزیر ،
سلیم خان غازی خدیو دلیر .

ایدوب ابلق عزمنی زیر ران ،
گله باب هوشنکه اول قهرمان .
ایکی پادشاه خرد منقبت ،
گلوب بر یره ایلیه مشورت .
امور ممالکده تدبیر ایده ،
بد اندیش اقبالی تدمیر ایده .
لقاطیٔ هنگامهٔ رزم وکین ،
امور گرانمایه شرع مبین .
مفوّض اوله خان دریا دله ؛
غزاپیشه مستنصر عاقله .
بدست برید صبا ترك تاز ،
ورود ایتدی اول نامهٔ دلنواز .
اجابت بیوردی همان دعوته :
بنوب عازم اولدی در دولته .
مثال معنبر خط مشکبار ،
طوزوتمش گلیر یوللری پر غبار .

شهنشاه دوزانه گلدی پیام ،
که یاقلاشدی دولتله خان بنام .
همان شهریار سلیمان جناب ،
وزیر سرافرازه ایتدی خطاب :
« وارك جمله اعیان وارکان ایله ؛
« کمر بسته خدّام دیوان ایله ،
« بو مهمان ذیشانه تکریم ایدك !
« رعایت قیلك ، جمله تعظیم ایدك !
« نزول ایتدیرك عزواقبال ایله .
« آنکچون مهیا اولان منزله . »
سوار اولدی دستور آصف شکوه ،
رکابنده خیل وخشم کوه وکوه .
گومش صولجانلرله چاوشلر ،
که رفعتده طوپ سپهری دوگر .
صبا منقبت ، شاطران رکاب ،
شرف منزلت ، پیك صرصر شتاب .

سران سپاهان یمین و یسار،
قیلج سیم و ترکش جواهر نگار .
مطنطن آغایان زرّین سرج ،
صفوف عدوی ایدر هرج و مرج .
مکرّم وزیران آصف خصال ،
مفخّم امیران صاحب کمال .
فحول انام وَصدور کرام ،
بتخصیص مفتیٔ نعمان مقام .
کما ینبغی دأب تعظیم ایله ؛
هزار احترام ایله ، تکریم ایله .
حشردر حشر : صف بصف طوردیلر ؛
مبارك رکابینه یوز سوردیلر .
آلای ایله مستقبلین کبار ؛
دوشوب اوگنه خوش دل و کامکار .
دعالر قیلوب ، سرور عادله ،
سعادتله ایندیردیلر منزله .

§

گتور ساقی خوش گلدی جامك بگا !
بلورسك بنم اشتیاقم سگا !
قاوشدر بو مشتاق کام دله !
اول آرام جان ، اول مرام دله !
مغنّی گتور سازکی نغمه قیل !
ولی بوسەلك فصلك ایستر گوگل .
بو وصلت مقامنده ای بی وفا !
مناسبمیدر هیچ مخالف هوا ؟

ملاقات شدن شاه عالیجاه ، باشهنشاه سلیمان سپاه

دم صبح کیم داور روزگار ،
بو تخت زبرجدده ایتدی قرار .
قیلوب قاقم صبح دیبای کورك
جهانه گیوردی اوشاه بزرك .

اوطوردی چیقوب، تختهٔ شاه جهان .
[سلیمان ثانئ] صاحبقران .
ینه طوردی دیوان محشر نمون
قیامت شکوه وابهّت فزون .
عجب مزد خمگاه ایدی پیش وپس ؛
که دللرده باغلاندی راه نفس !
مهابت نماینده انبوه ایدی ؛
نه دیوان،که یکپاره بر کوه ایدی !
سوقاقلر طولی استیف ایدی همان ؛
یوله صیغمز اولمشدی خلق جهان .
اولوب سر بدامان حور وملك
اوزاقدن بقاردی بو سیره فلك .
مهی یانکسیجی صانوب، آفتاب
زرین ایتدی پنهان جیب سحاب .
عجایب نما خلعت خسروی ؛
مجوهر کجیم ابلق پهلوی .

سحردن جهانبان فرمانروا
سر افرازه گوندردی اسب وقبا .
کلکهوشه سن مه تماس ایلمش ؛
قدم رنجنی التماس ایلمش .
بنوبهٔ حضرت خان خاقان تبار ،
اولور عازم درکه شهریار .
شرف در شرف، شوق در شوق ایدی .
صفا بر صفا ، ذوق بر ذوق ایدی .
جهانبان عالمده مشتاق آنگا
گوزی یولده چون جام عالمنما .
اینوب رخشدن سرافراز زمین
هبوط ایتدی مریخ چرخ برین .
یدی پردهدن کچدی گردون گبی ،
ال اوستنده [خطّ همایون] گبی !
گلوب بر یره ایکی خان عظیم ؛
بری خان سلیمان ، بری خان سلیم .

قیام ایلدی ؛ شهریار بنام ،
ایدوب ، خانه دنیا قدر احترام .
دخی گورمامشدی بو حالی سپهر
گله بر یره ایکی رخشنده مهر .
زهی صنع حکمت نمای اله !
قران ایتدی بر برجده ایکی ماه !
بری ماه ایدی ، بیری خورشید ایدی ؛
بری خسرو وبیری جمشید ایدی .
بو افرا سیاب ، اوخاقان ایدی .
بو اسکندر ، اول سلیمان ایدی .
گهر پاش اولنجه او ابر شرف .
بو ایلردی پهنای گوشی صدف .
بو ایتدکده تحریك گلبرك آل ،
او فرط صفادن اولور ایدی لال .
بو اولدقده گلریز نخل مراد ،
او دامان رغبت ایدردی کشاد .

او دستان سرای اولسه بلبل گبی ،
طوتاردی بو گوش صفا گل گبی .
او بوندن فیوضات ایدوب اقتباس ،
بونڭ سرّی صالدی آکا انعکاس .
عجب صحبت ایتدی ایکی اهل دل ،
که دللر مزایایه واقف دگل .
نه صورت‌که، باغلاندی اول سینه‌ده ،
ظهور ایتدی عکسی بو آینه‌ده .
بونڭ جام قلبنده‌کی رازلر ،
اولوردی؛ او مرآتده جلوه‌گر .
دیدی ؛ خان سلیمان گردون سریر
که : « ای سرافراز تهمتن نظیر !
« نه‌در دشمن امرنده تدبیرگز ؟
« مهیامی جیش جهانگیرگز ؟
« یوزه چیقدی کافر چو خطّ عذار ،
« قیلج ایستر اول ناتراشیده کار

« دوکوب آب شمشیر آتش وشی ،
« سویمك كرك بو فتن آتشی .
« سرعسکرلرین قهر ایدوب ، یك بیك
« بو عقربلرك باشن ازمك كرك .
« سزکله اولوب یکدل و یکجهت ،
« اولك سز بزه بز سزه قول (قنت) [١]
« یك آهنك ویکروی اولوب شیروار ،
« صالالم ایکی یوزلی شمشیر وار
« کمر بند همت اولك درمیان !
« بو دملرده غیرت سزکدر همان .!
ایدوب دست برسر خدیو سلیم
دیدی : « ای مهین ظل رب رحیم
« همان سز گوکلدن ایدك همتی !
« بزمدر بو دین مبین خدمتی .

[١] قافیه خاطریچون (قناد) املای معروفی تحریف ایتمشدر .

« حلول ایده چون فصل ارد بهشت
« قیلوب ارض غبرایی عنبر سرشت .
« خروج ایده چون داور نوبهار
« چکوب لالەدن گرز مرجان شکار .
« سحابڭ فیوضاتی ساری اوله !
« شه آزرڭ حکمی جاری اوله !
« بتوفیق پروردگار نصیر
« مهیا ایدەم بر سپاه کثیر .
« خروشان اولوب، نو بهاران گبی،
« آقنلر صالام ابر نیسان گبی .
« تاتاری صالوب، صاغنه صولنه،
« بر آتش اوردم دشمن اوجاغنه .
« تاتار آتشی تیز وپیکانی آب،
« جهان آب و آتشدن اولور خراب .
« هله بزدن اقدام وسعی عظیم
« عنایت خدانگدر الله کریم . »

دعا ایلدی پادشاه ولی ،
چکوب صدرینه خان صاحب دلی .
ایکی قطعه صورغوج قودی باشنه ،
بها یتمیه کمترین طاشنه .
بلندن ایدوب ، خنجرین دخی نزع ،
الیله کمر بندینه قیلدی وضع .
جواهرلی بر ترکش بی عدیل ،
فروزان چوریش پر جبرائیل .
گونش گیبی بر خلعت پر ضیاء ،
که سمّور شب قاپلی ایدی آکا .
حضور شهنشهده گیدی همان ،
بر عنقا اولوب . خان قاف آشیان .
چکلدی رکابنه بر آل رخش ،
که آتش ستیز ایدی آتش درخش .
مرصّع رکاب ومجلّی لجام ،
مزرکش نجیم وَمجوهر سنان .

ایدوب پادشاه جهانه وداع ،
رجوع ایتدی اول ماه مهر التماع .
چالندی همان سوزنای وطبل گوچ
گلوب لرزه‌یه چرخ ذات‌البروج .
سوار اولدی ؛ اول سرفراز جهان
ایدوب سمت مشتایه عطف عنان .
بو اثناده تقدیر رب مجید ،
ظهور ایتدی بر اوزکه برد شدید .
(کلی) یه گلنجه سپهدار وداد ،
صغوق چیقدی یوللرده حددن زیاد !

*

قنی ساقیا جام آتش نما ؟
صغوق چهره گوستردی دوران بگا !
گتور منقل خمی میدانه سور !
ایصنسون بو سرمازدهٔ پر فتور .

مدد، ای مغنّی محرق کریز !
اوفور آتش نایکی تیز تیز !
سن اولدقجه آهنك ساز فصول ،
طوتام بنده مجلسده بربر اصول !

صفت شتا ووصول موکب خان بمشتا، آمدن طابور کفار وَرفتن باستیصال آن کروه .

قیلج کبی کلدی زمان شتا ،
کسر تیغدر تندباد صبا .
اولوب چین برچین ابر آسمان ،
یوزندن یره زهر آقاردی همان .
آیاغن اوشتمش کبی جویبار ،
جیب سپهر اوستنه باصدی قار .
جهان اولدی غرّنده دیو سفید
آکایخجه ابر عمود جدید .
یاطور قشله‌ده کشته‌لردر خیاض ،

که برف اوستنه تنه چکمش بیاض !
خیاض اوزره قار طوپی کیم آقدر ،
طبقلرده گلنار برّاقدر .
چاقیل طاشی خوض جمد ریشه‌ده
شکر پینزی گوسترر شیشه‌ده .
مگر جامه‌شوی اولدی چرخ برین
کوپورمش صودر برف ، تکنه زمین !
آصوب یخدن آویزه‌لر جابجا ،
جهان مومجی دکانیدر گوییا !
یا بردالعجوزه گوموش شانه‌در ،
فروهشته یخ سیم دندانه‌در .
زمین گیدی بر کورك قاقم جدید ،
صچاقلرده یخ قورچاقلر سفید .
صالوب اشترا دهره چرخ عتیق ،
گلور یره گون جابندن دقیق .
زمین بقلوا تبسی‌سیدر مگر ،

یایوب یوفقه‌سن برف سکرّ دوکر
صچاقلرده رهوار گردونه باق !
صچاقلرده یخ پاره صالقم صچاق !
فلك کاسه‌در زهر برد ایله پر ،
زمین مرتبانیسنی چاتلادر ،
شراب دوکوب ، قیردی طوفان بوزی ،
اویوزدن اولوب ، قالدی قان قارپوزی .
میك جرعه‌سی پرجمد طاسده ،
قزل فویه درفصّ الماسده !
خطب کشلرك بوز دوشوب ریشنه ،
« بیقلارینی بالطه کسمز » هله !
سپهرك گوگردز یوزین زمهریر
نوله دترسه طورسه مهر منیر !
شبانکه چاتلار سحرله نبات
نجوم اوتدیرز دیشلرین چات چات
ایدوب تیشهٔ کهکشانه شتاب

طبردار ماهه ایب اولمش شهاب .
خیال ایتمه برق سمناً دوشر !
فلك یوللره آق دیبا دوشهر .
گلیر دیو مشتایه خان دلیر،
بقاردی طوروب، یوللره چرخ پیر .
سعادتله چون خان عالیجناب
گلوب قشلهیه خوش دل وکامیاب .
شتافصلن ایتدی اوقدسی سرشت،
دم بر فروغیله ارد بهشت .
(کلی) شهری کیم خانه مشتا ایدی ؛
جمالیله بر باغ رعنا ایدی .
ریاحین عدلیله شهر ودیار
زمستان ایکن اولدی خرّم بهار .
ایدوب سایهٔ رأفتنده حضور ،
رعایا مطیب بر ایا شکور .
گل ونرکس آساشه لجّه جوش

اولوب جانب دشمنه چشم وگوش .
درخشنده تیغ قضا درمیان
قدوم وبهاره بقاردی همان .
ضمیرنده کیم لوح محفوظ ایدی؛
بومعنای زیبنده ملحوظ ایدی :
که ترتیب ایدوب لشکر بی شمار
قیله انکروس دشمن خاکسار [۱]
ولی بو سپهر مشعبد نمون
ایدوب طوربه‌دن غیری صورت برون
فلك بر ایکی یوزلی آینه‌در ؛
که بر جانبی صورت کینه‌در .
سپهر اطلسینك نه‌در چاره‌سی ؟
که اویمز بری بیرینه چاره‌سی .
غزاییشه خاقان گرشاسب رزم ،
ایدرکن بومعنایی اجرایه جزم .

[۱] انکروس اونغر وآز مرفیدرکه مجاردر .

قریم تختگاهندن ایردی پیام:
که مسقو قیلوب. پای غدره قیام.
بر اوباش لهله ایدوب. اتفاق
طاشوب کلمش اول سیل خیز شقاق.
فساد اوجنه ایلمشلر عروج،
گلوب قوم یأجوجه وقت خروج.
آغرلقله اول فوج دوزخ قرار.
زمینی اغر باصدی کابوس وار.
« قریم آطه‌سی دیو جان آتدیلر،
« گلوب طاش گمیسی گبی چتدیلر!
« یتشمزسه‌گز ایش دیگر گون اولور
« قریم آطه‌سی لجهٔ خون اولور.
ایدوب خان غازی بو پیغامی گوش،
یم حشمی دریا گبی قیلدی جوش.
همان دعوت ایتدی دلاورلری
شناسنده کاران نیك اختری.

دیدی : « ای دلیران روشن ضمیر !
« نیجه اولمق گرك بو امر خطیر ؟
« بیلورسزکه عهد ایتمشز خان ایله ؛
« عدالتلی سلطان سلیمان ایله .
« آلوب جند تاتاری اوّل بهار،
« باصه‌م نمچه اقلیمنی سیل وار .
« بوصورت دخی ایتدی عرض جمال
« چتاللاندی ایش تیر رستم مثال !
« سفر وقتیدر ؛ شمدی نیتمك گرك ؟
« بونك هانگی یانه گتمك گرك ؟
« اگر نمچه‌یه ایلسه‌ك اهتمام ،
« قریم ملکنی مسقو ایلر تمام !
« چکرسه‌ك اگر مسقوه تیغ تیز ،
« بری جانبه نمچه ایلر ستیز ! »
دیدی کاردانان مشکل کشا
که : « ای پادشاه مظفر لواء !

« بفضل جهان خالق بی نظیر
« سزه سهلدر بویله امر عسیر .
« ظفر آیته تیغ نصرت بکف
« ایدك مسقوقك طابورین بر طرف !
« اوخار غمی دامن ملکدن
« قوپارسون دلیران لشکر شکن .
« واروب صکزه شاهنشهك یانه ،
« بلا داغن اور نمچه‌نك جانه »
بوتدبیره تحسین ایدوب پادشاه ،
بیوردی‌که : « بیلسون سران سپاه ! »
سمند جهادین ایدوب ، زیر ران
سوار اولدی ؛ سیمرغه ذال زمان .
خیال ایتدی ؛ کردون اوحالاتده
بدیع الزماندر ؛ سماواتده .
رکابنده حاضر سران سپاه ،
مزر کش بجیم ومرصّع کلاه .

دوشوب آردینه ایتدیلر التمام ؛
نجوم ایدی آنلر اوماه تمام .
ایدوب امر سرعتده جدّ عظیم ؛
طوزین گورمدی قالدی پیك نسیم .
خدنك آتسه دز پیش اوﻻن منزله
قالوردی وراسنده صد مرحله !
دگل ظلّ مخروطئ شام تار
قودی سایه‌سن یولده اول شهسوار .
گیدوب روز وشب جدّ والغار ایله ؛
صبا منقبت خنك رهوار ایله .
بدید اولدی آلتنجی گونده قوناق
(لب اوزیده) منزل (قفلیجق)
خوشا سعی واقدام صاحب دلی
دیار (قریم) قنده ؟ قنده (کلی) ؟
بو اسفندیار ، اول غزا هفت خوان ،
بورستم ، اوپیکار مازندران !

یوزولمشدی بیتاب اولوب یاتدیلر ؛
اوگون اول محلده قرار ایتدیلر .

❋

یوزولدم؛ گتور ساقی برجام صاف !
که ترتیب اولنسون صفوف مصاف .
عمودین گتور باکه بزم جمك
قیره‌م بوینوزین نرّه دیو غمك .
مغنّی بر آوازهٔ تازه قیل !
حزین صوت محرقله آوازه قیل .
که بن داخی طبل دواتی آلام !
بومجلسده برچنك حربی چالام !

§

پیکار کردن خان جنکیز تبار ، باطابور اعدای برکشته کار .
گریختن آن کروه حسران مآل ، ازپیش سپهدار فرخنده فال .

صف آرای میدان نظم آوری ؛
هنر منقبت خامهٔ داوری ،

شرفنامهٔ فتحی تذهیب ایدوب ،
سخن صفلرین بویله ترتیب ایدوب :
سحرگه که خورشید شمشیر بدست
ایدوب جیش طابور شامی شکست .
پریشان ایدوب ، لشکرین کوکبك ،
قراسن دخی گورمدیلر شبك !
سوار اولدی خاقان رستم مصاف
اوبر قهرمان رخش غرّنده قاف .
نه نازنده رقاص اولور جلوه‌گر
زمین دف ، جلاجل گوموش نعللر !
فروزنده برگستوان چراغ
تماشا ایدن جانه داغ اوستی داغ .
رکابن پناه ایلیوب ، ماه وش
مزر کش کاله میرزادر : گونش !
نوله جوشن ابری ایتسه نقاب ،
زره پوش ایچ آغاسیدر آفتاب .

اولوب چرخ نه ، طقوز قات آلای
گونش طبل زرّین ، شعاع کرّه نای .
یاخود دشمنڭ قهر ایچون وقت کین
طقوز قات صالقدر سپهر برین .
یرندن قوپوب ، اول آلای مهیب
قیامت قوپاردی سپهر عجیب .
صقلدی غبار سپهدن جهان
شفقدن گونش قان قشاندی همان .
طریق غزایه اولوب ، مهتدی
همان دشمنڭ طابورین استدی .
دم چاشت اولدی ؛ بنا گه بدید
سیاه بر توتون ، قعر وبن نابدید .
توتونلر چیقوب ، چرخه اژدر گبی ،
چویرمکده گردونی محور گبی .
قرالتیلر آصمش ، که چرخ کبود
سواد عظیم اولمش اول قاره دود .

قره طاغدر سرکشیده بمیغ ،
که اشجاری رمح ایدی ؛ احجاری تیغ .
دخان عتوّ ایله اول قاره طاغ
ویرر طورمه شمشیر طغیانه زاغ .
لسان آشنایان پر خاشور ،
طالوب بحر هیجایه [دل] آلدیلر .
گهر پاش اولوب ، خان زرّین سنام
سؤال ایتدیلر ؛ عسکرندن پیام .
دیدیلرکه : « ای خان مالك رقاب !
« اولندقده بو جمع کثرت حساب ،
« قطاره قاتلدی ؛ چوق خرکاه
« قیلیج دار اوجنده یوز بیك کله .
« ایکی بیکدن آرتق اولو طوپلری
« [قلنپور نه] در [شیغه] در اکبری .
« بو عسکرکه کثرتده یأجوجدر ؛
« الڭ ادناسی همسایهٔ عوجدر .

« بو طابوره نسبتله سز ذره‌سز !
« بو بر بحر عمان سز قطره‌سز ! »
اولورکن لعاب ایله رطب‌اللسان
اوچوب کاه‌سی دل کسلدی همان !
لساندر دلك کله‌سن کسدیرن
مثلدر بو کیم : « دل اسن باش اسن ! »
بو سودا فکن سوزلری دلرك
بولاندیردی صفراسنی عسکرك .
حقیقت عدویه اولنسه قیاس
بر آوج ایدی جند یزدان سپاس .
طیانسونمی بر مختصر مرزبوم ،
که یتمش ایکی ملت ایتمش هجوم ؟
عجب مختلف هیئت اجناس ایدی ؛
مگر قافدن کله نسناس ایدی .
نه طابورکه بر قلهٔ قاف ایدی ؛
او لهلیلر دیو لقاف ایدی .

اگر (اوشت) دیو ایلسه‌ك بر خطاب
ویریر عوعودیله جوابی کلاب .
چبوقدن کچرسك اگر یك بیك
چیقار آنده میمون النده شبك .
قایش باغلو موزیله اهل شرور
جهانه قایش بالدر ایمش ظهور .
ایدوب آرقه‌سنده سپر استوار
مگر قاپلو بغه‌در اول نابکار !
الن قوینه صوقسه اول قونجلوس ،
گیرر صانکه قیل طوربه‌یه استاقوس !
میانده ترکش که پرتیردر :
همان طوت که بر اوقلی خنزیردر .
چانکیده فرض ایت که یالدیزلیدر .
ینه بر گیکدرکه بوینوزلیدر .
مترس ایچره آلاته کچمز املك
نه قازمه‌گورز ایش ، نه تخته کوزه‌ك .

چوحس ایتدی خان ضمایر شناس
رؤسای عسکرده خوف وهراس !
اشارت قیلوب، مفتیٔ فاضله
مسیحا نفس پیر صاحب داله ؛
که فیض هویتاله اول ارجمند
ویره جند اسلامه بر نصح وپند .
بفرمان صاحبقران دلیر
قعود ایتدی ؛ برتوده خاك اوزره پیر .
کلیم ایدی گویا که، بوکوه طور
عصاسیله اول پشته اوزره بو نور !
او بر برج شرف بومه انوری ؛
اوتوده سپهر ایدی ؛ بو مشتری .
ایدوب نقل آیات پر بینات
دم عیسی وش گوستروب، معجزات .
او خوش لهجهٔ رقت انگیز ایله
بو پرحالت انفاس دلخیز ایله .

جهاد آيتن نقل وتفسير ايدوب ،
غزا فضلنى خلقه تقرير ايدوب ،
ديدى : « قوچ يكتلركه هپ طوغديلر ؛
« بو دنيايه قربان ايچون گلديلر .
« نه دنياى فانى ، نه دولت گرك
« بزه يا غزا ، ياشهادت گرك !
« قنى بر بو گونكى گبى يوم عيد ؟
« اولورسه‌ك شهيد ! اولديرسه‌ك سعيد .
« مراد آلاجق قوتلى گوندر بو گون ؛
« دليرانه بايرام ؛ دوگوندر بو گون .
« قالان غازى‌يه نام وكام نكو
« شهيده تماشاى ديدار هو . »
قوپوب خلقدن بر غريو انين ؛
كه صارصلدى نه طاغ چرخ زمين .
ايدوب سنكى ياقوت سرخ اشك خون ،
اولوب ارض غبرا شقايق نمون .

واروب سجده‌یه خان تقوی پناه ؛
ایدردی مناجات او ظل اله .
سیه خاکه دوشمشدی نور سفید ،
زمیندن اولوب ؛ یاسمنلر بدید .
دل خاص ایله نیّت خاص ایله ،
دعا ایلدی ؛ صدق واخلاص ایله .
دونر چوریلوز باشی اوزره فلك
ال آچمشدی آمینه گوکده ملك .
شام آلدی ؛ گل فیضدن رایحه
دعالر قبولیچون « الفاتحه » !
اسوب بادگلریز نصرت بدید ،
طلاسلاندی رایات سرخ وسفید
بوطرز اوزره ترتیب اولندی ؛ صفوف
آلایلر قوروب ، طوردی اهل سیوف .
اولوب صاغ قولده جناح یمین ،
آلای قوردی ؛ قلغای اوسلطان دین .

یسار ظفر باره شمشیر وار ،
چکوب طوردی، دهشتله بر شیر وار .
صفی خان ایسه قلبده جان گبی .
دل پاك مؤمنده ایمان گبی .
اولوب اوچلرڭ همتی رهنمای
هجوم ایلدی، اوچ طرفدن آلای .
قورولدی، ینه بزم ورزم وغا
مثلث گتوردی، قضا گوییا !
بویاندی،می خون ایله یر یوزی
قضا صوندی، اعدایه اشقر گوزی .
عجب نخل بند ایدی تیر دودم
که آشلادی بر نخله اوچ قات قلم
جگر گوشهٔ خان خاقان نکین
او خورشید ایمان واول نور دین .
قولنده اولان سیل جراز ایله،
قضا ناوکان کمندار ایله .

اوگون چگنه‌دوب: پیل سرکش گبی،
گیریش گردیلر خصمه آتش گبی .
نظر قلمیوب، طوپ اژدروشه
سمندر اولوب، طالدیلر آتشه .
صالوب پنجهٔ قهری پیلان مست
طیانمادی چرخ فلك اولدی پست .
زهی شیر صولت هزبران غاب
که چرخ فلکله اوله پنجه تاب !
اوطابورکه گردوندن ایتمزدی باك
گریبان کافر گبی، اولدی چاك .
اوچوب صویولن یایدی شمشیر تیز
اویولدن قویلدی سیوف ستیز .
دلیران سرکش چو گیسوی یار
گیروب ایتدیلر دشمنی تارمار .
مرصّع اگرلی آغالر ایله ،
مجوهر کله میرزالر ایله .

خصوصا بهادر آغای دلیر
وزیر دلاور امیر ومشیر .
سدس حصّه‌در خصمه ششپر هله ،
اولوب آلتیدن صورت مسئله .
چکوپ گاه شمشیر وگه ششپری
اوردی بری بیرینه صفلری .
صالوب اول سپه کوه پوده جنك
هجوم ایتمش ، ابر سیاهه پلنك .
اولوب نوعروس ظفر طالبی
صارلمشدی طابوزه اژدر گبی .
غزا پیشه خان تهمتن همال
صف گیر ودار ایجره مانند زال .
مبارك باشنده او تاج کریم ،
همان قبه‌سی ایله [سلطان سلیم]
اوزرنده خفتان پر کوکبه
نوله صالسه ذره سپهره جبه .

توله اولسه ، سردر هوای ظفر
اوعنقایه ترکش یتر پال وپر .
جمالی اولوب ، آفتاب التماع
کمند گرهگیر خیط الشعاع .
ایدوب خارق‌العاده برترك تاز
قاپوپ خصمی پرتاردی ؛ اول شاهباز .
سحاب ذره یاغدیروب ، غیث خون
نکول ایتدی ؛ قورشون عدودن برون .
تفنك اولمش آتش فشان اژدها
آغز وزنه‌سی کژدم پرجفا
کوب قالیهٔ طوپه ناکه شرر
[اویور اژدرك قویروغك باصدیلر .]
غضبدن پر آتش اولوب ، وقت جنك
قتی ایشلر ؛ ایتدی طوپ وتفنك .
لب طوپدن چیقدی ؛ پیچیده دود
تفنکه اولوب ؛ صارمه قونداق کبود .

دخان ایچره صد پاره مردان کین
توتون کاری باصدرمه ایدی همین .
اسیر دخان ایدی ؛ چرخ دغل
قبارطای چبوقدر تفنك جدل .
ایچندن چیقان خلقه‌در خلقه دود
آگا تللی بر پوسکل اولمش ؛ کبود .
چیقوب چرخه خمپاره آتش صاچار
(کوپه بندی جادوی) ازرق مکر !
فسان سپهره اولوب ، کینه دار
عجب دیش بیلر خنجر زرنگار .
زره چشم حیرت آچوب چون نجوم !
قضا قنغی جانبدن ایلر هجوم ؟
زمان رسم ایدوب ، مجلس داغ ودرد
دخان ایله خون ، سرخ ایله لاجورد .
ایدوب خامهٔ دسته چوبی بدست
یازاردی قضا باشه خط شکست .

می خونی، ساقیٔ بزم قدر
کوموش طاس مغفرله اولجر دوکر !
یم خون ایدی ؛ عرصه گاه مصاف
قیلج بالغی تیغ جوشن شکاف .
قیلج موج سیّال ویم خون آل
طوموز بالغی دشمن بد سکال .
اودریای خون ایچره خمپارەلر
دکزده یانار آطەلردر مکر .
اولوب جوی خون عدو پرخروش
مکر کیم (قیزل ایرمق) ایتمشدی جوش .
وجوی ایچره ماهیٔ مرجان وار
لمع سرخلهِ خنجر آبدار ،
وینجه اولوب ، مغفر آهنین
یکی کفەدر سوق آه وانین .
لکلی سپرلر که مسکت یدی ؛
شبّك لکن طوپ صابون ایدی .

اومسکت که اعدایه توبخدر ؛
درخصن اعدایه کالمخدر .
عمل مانده بازولر ایش طوتمه‌دن
زردلرده قالدی ؛ [دیکش طوتمه‌دن] .
[اوقن آتدی] ترکش [یاین آصدی] قوس .
[کیرش قیرمق] اوزره [آیاق باصدی] قوس .
[قپاق آتدی] مغفر اولوب ، زیر پای
ویروب فالیه آچلدی طوپ آلای .
نه آدمده طاقت نه آتلرده تاب
طوروب صالالانور قیلج ایله رکاب .
صقلدی نبرد ایچره خصم شقی
تکبر مکر اولدی ؛ طوپی ، قونداغی
اولنلرکه آسوده حال اولدیلر ؛
ویروب نقدجان مفت قورتلدیلر .
اولاشدقجه آلفته مردان دین
بوزولدی اولوب منفصل مشرکین .

بدنلر اولوب ، زحمدن ناتوان
« بچاق استخوانه طیاندی » همان .
آلوب [آلتی‌یی] ششپر سرفراز
یاطوز بر پر وبالی اشکسته باز .
اوروب جوشنه آغزینی بوزدی کز
کلنککده بوزنی قیرلدی براز
یوزین دوندروب ، خنجر رخنه‌دار
سپر آرقه ویردی ؛ بقصد فرار .
آچلدی . علم طوتدی سمت گریز
یلان آیغی اولدی زمح ستیز .
قیروب کوستکی رخش صبر وقرار ؛
فرار ایتدی ؛ اعدای برکشته کار .
علیه اولدی ؛ تدبیر معکوس [له]
ینه « قازدیغی قویویه دوشدی » [چه]
قیلیج اکسه‌دن ایش کسوب ، موسقوه
دوشوزدی بیابانه قره قوه

قفادن قودی تیغ آتش نما
طبیب سپهر اوردی داغ قفا .
دگلدر غبار صف کار زار ،
(دومان آتدیرر) دشمنه روزگار .
فضاده خیال ایله گردباد ،
طوزوتدی دونه دونه اهل فساد !
یاقوب نار تیغ ایله بال وپرین ،
صاوردی قضا چرخه خاکسترین .
یغلدی گلوب ، اول قدر باش ودل ،
زبان قلم وصفه قادر دگل .
سلاسل بگردن ، اوبگذادگان ،
که زنجیرلی سروه بگزر همان .
سر دشمنی ایتدی ؛ تیغ ظفر
بلا شاهراهنده نو تودهلر .
بدنلر یاطور ؛ چورهده خوار وزار ،
سباع خیلنه اولمش ایتدن حصار .

ایدوب گوش و بینیدن اخذ نوال
قولاق سفره‌سنه اوطورمش چقال !
وکیل خرج اولوب ، موز ومازه قضا
ویریر لحم تعیینی جابجا !
بو فتح ایله شاد اولدی : انس وملك ،
بو شوق ایله گیردی ؛ سماعه فلك .
شبانکه سپهر اوزره صانمك نجوم !
ملائك دونما ایدوب ، یاقدی موم .
ویروب مجلس عشرته آب وتاب
هوائی فشنکلر آتاردی شهاب !
قیاس ایتمه ، مه مهره اولدی قرین !
طوقوشدیردی ؛ چرخ ایکی کبش آتشین .
دگلدر نمایان اولان کهکشان
یول ایتدی ؛ سپهر اوزره روحانیان .
گوزوب ایله صاچلی یلدیز خیال !
ایدر زهره رقص الده بر دستمال .

بو فتحی گوروب ، خان یزدان شناس
ایدوب حضرت حقه حمد وسپاس .
تقرب مراد ایتدی : قربان ایله ،
مساکینه انعام واحسان ایله .
اسارایی آزاد ایدوب ، یکسره
سلامتده گوندردی هر کشوره .
ایدرکن بو اعمال ایله اشتغال
ورود ایتدی : بر پیك فرخنده فال :
پسندیده منظر مفرّح کلام ،
بکف نامهٔ مغز مشکین ختام .
مزایای نازیده‌سی روح زا ،
مآل خوش آینده‌سی دلکشا .
مگر اول محالرکه طابور شوم ،
(اوزی) دن گچوب ، ایلشدی هجوم .
مسلح یگرمی ایکی بیك سوار
کمر بند هنگامهٔ گیرودار .

چیقوب بحر عمّان طابوردن .
اکفه] سمتنه طوغری طوتمش دومن .
مکر بو ایمش ؛ مقصد فاسدی ،
نگوهیده اندیشهٔ کاسدی :
او اطراف واکنافی ویران ایده ،
دل اهل اسلامی سوزان ایده !
خراب ایلیوب ، شهری اول قوم شوم ،
دونه لانهٔ جغده اول مرز بوم .
بو دسیسه‌یه واقف اولدقده خان ،
مهمن تدارك ایدوب ، اول زمان .
آیرمش جنود ظفر پیشه‌دن
بر انبوه پر زور ودشمن شکن .
اولوب جیشه سردار با احترام ،
یکن میرزا ؛ شاه قادر ، بنام .
بو امرهٔ که تمشیت ایتدی مراد ،
همان قیلدی ؛ تشمیر ذیل جهاد .

شکارین آواز ضیغم نرگبی ،
او وادیلری سوزدی اژدرگبی .
بو جانبده قالمشدی خصم رذیل
کفه شهرینه کلمکه اللی میل [آلتی میل] .
یتشدی یکن میرزای دلیر ،
بولود گبی ، یاغدیردی باران تیر .
هوانك یوزین طوتدی : تیر وسپر
قیلج حاصل عمره کلش مگر .
ذره غیث خون یاغدیرير همچو میغ ،
قیروب دوکدی . خون وسری گرز وتیغ .
دوشوب ، اوستنه قطرهٔ خون آل ،
جبه پول پول اولدی . فرنکی مثال .
هجوم ایتدی : مانند شیر یله ،
طیانسونمی شیر نره خرکله .
عجب اوغرادی دشمن فتنه خیز ،
نه تاب شکیب ونه راه ستیز !

اوروب تیغ وکوپالی اول شهلوند
ایپ اولدی ؛ اشرّا مثالی کمند .
اوقوم سیه بخت وبرکشته کار
یوزی قاره‌سی ایله ایتدی فرار .
بونصر جدیدی اورستم منش ،
یازوب حضرت خانه عرض ایلمش .
ورود ایلدی ؛ بو مفرح نوید
اولوب اهل اسلامه عید اوزره عید .

تم

مطبعهٔ ابوالضیا

168

کتابخانهٔ ابو الضیا

مقدمهٔ خرابات

ضیا پاشا

ایکنجی طبعی

معارف عمومیه نظارت جلیله‌سنک رخصتیله

هرحقی طابعکدر

قسطنطنیه

١٣١١

ضیا پاشا

مقدمهٔ خرابات

توحید باری ومناجات

ای وارلغی واری وار ایدن وار
یوق یوق سکا یوق دیمك نه دشوار
دیر هرشیئك لسانی هرکاه
الله الله الله الله

ای برتر عقل ووهم وادراك
معروف خطاب ما عرفناك
ذاتك سنك اولقدر بیوکدر
یانده بیوکلك الك کوچکدر
بوقبه‌ده کرچه چوق صدا وار
یوق دارده سندن اوزکه دیار

ای قدرتی ایلین هویدا
هر ذرەده بیك جهان معنی
دست قدرکده بی تکلف
جزئی کلی بتون تصرف
محسوب عنایتکدر اعداد
پیمودهٔ قدرتکدر ابعاد
ای گونی بنا ایدن مهندس
سنسین بو مناظره مؤسس
اوز حسنکی قیلمغه تماشا
بر آینه دوزدك اسمی اشیا
انجم ایله عالمی طوناتدك
هر نجمده بیك جهان یاراتدك
صاچدك بر آوج کهر سمایه
اولدی بو کرات بی نهایه
عشقکله اورمیەدن بریدر
هر بر کره زار وسرسریدر

نورك ايله التماع ايدرلر
درويشلرك سماع ايدرلر
سنسين ايدن اى حكيم دانا
بو عالمى عالم معما
ذرات عناصر ومواليد
امرڭله بولور نظام تأييد
اى عالمى وار ايدن خداوند
اى آدمى زار ايدن خداوند
انسان نه غريب جانوردر
عاقل گورينور جنون اثردر
انسان بيلورم صانورده بيلمز
علمى ايله جهلدن كسيلمز
گويا جهلك خلافيدر علم
جهلك صرف اعترافيدر علم
يارب بونه ابتلا نه بلوى
انسانده بو عجز ايله بو دعوى

یارب بو نه کشمکش نه تزویر
یارب بو نه شورش و نه تشویر
یارب بو نه دهر بی اماندر
یارب بو نه دار امتحاندر
یارب بو نه کارگاه غمدر
یارب بو نه وادیٔ المدر
یارب بو نه مکتب فنوندر
یارب بو نه عالم جنوندر
یارب بو نه ارتباط ونسبت
یارب بو نه اختلاط والفت
یارب نه گوزل نظامدر بو
یارب نه نظام تامدر بو
یارب بو نه سلطنت نه قدرت
یارب بو نه هندسه نه صنعت
یارب بو نه عزت وعلادر
یارب نه کمال وکبریادر

بر قبضه ترابه جان ویرسین
طوپراغه طاشه اسن ویرسین
هر لحظه‌ده بیڭ جهان یاپارسین
هر آنده بیڭ آسمان یاپارسین
هر لحظه‌ده بیڭ جهان ییقارسین
هر آنده بیڭ آسمان ییقارسین
برسین بر برلگکده شك یوق
ملککده سنکله مشترك یوق
ای حیّ و قدیر اولان الهی
بی مثل و مشابه و مضاهی
ای قطره‌یی قلزم ایدن الله
ای نطفه‌یی آدم ایدن الله
دلخسته‌لره طبیب مشفق
هر یاره‌یه مرهم موفق
بیمارلرڭ شفاسی سنسین
هر دردلرڭ دواسی سنسین

مظلوملره پناهسین سن
عاجزلره داد گاهسین سن
بیچارهیه چاره ساز اولورسین
بیکسلره دلنواز اولورسین
عاشقلر گوزی یاشی ایچون
یانقلر باغری باشی ایچون
رحم ایله ضیای نا توانه
یوق طاقتی غیری امتحانه
بازیچهٔ نفس بی اماندر
رحم ایتمز اینسك ایشی یماندر
بنلکدن او بندهیی خلاص ایت
شایستهٔ بزم اختصاص ایت
فیضکله اولالی ترزبان قیل
محبوبك ایچون مدیحه خوان قیل

نعت نبوی

چون لجهٔ عشق زاخر اولدی
اول در یتیم ظاهر اولدی
شاننده بیوردی خالق پاك
لولاك لما خلقت الافلاك
اول حرف مقالهٔ کن
آخر نفس لب تعین
خورشید منور منور
مهدیٔ مطهر مطهر
علام عوالم معالی
علامهٔ علم لایزالی
سلطان جهان مطاع کونین
روح الروح طباع کونین

محمود و محمد و مبجل
محبوب خدا نبی مرسل
قیلدقده طلوع مهر ذاتی
طولدردی ضیاسی کائناتی
هب گوردی آنی بصیر اولانلر
جاهل قالدی ضریر اولانلر
تا حشر طورر اونور ابهر
گورلر گورمز گورر گوزنلر
اول نور تهامه‌ده آچلدی
دنیایه شراره‌سی صاچلدی
بر ذره‌در اول گونشدن الآن
عالمده‌کی نور علم و عرفان
گزسهك گورەسك بتون زمینی
اول مصطبه‌نك لقاطه چینی
یا اول شرزك دگلسه برقی
کیم ایلدی زنده ارض شرقی

گر اولمسه اندلس ضیادار
کیم اوروپایی ایدردی بیدار
قنغی یره ایتسه لمعه افراغ:
اول لمعه اولوردی بر یانار طاغ
مانندهٔ فروغ مهر نوّار
اقطاره ایدردی نشر انوار
اول یوزدن اولندی هپ ازالت
عالمده‌کی ظلمت جهالت
بو وجه ایله قاپلادی عیانی
انوار محمّدی جهانی
انصاف قیل ای معارض انصاف
میدانده دگلمی علم اسلاف
کیم ایلدی مصطفی مثالی
توحید جناب لایزالی
گوستردیمی اویله درس عرفان،
دارالحکمای ملك یونان؟

يا يازديمى اوبله شرع معصوم
قانون بندان خطهٔ روم؟
تورات اوله‌مى، ياخود اناجيل
هم منقبت كتاب تنزيل!
بر معجزه‌دركه نور قرآن
طوردقجه جهان طورر نمايان
تاروزِ قيام اولور صلا گو
ارباب شكوكه امر فأتو
اعجاز دكليدركه بارى
تغييردن آنى قيلدى عارى
بونجه فترات ايچنده اغيار
تحريفنه اولمدى ظفركار
شرعى ايله قيلدى اول قمرتاب
تعليم حقوق وفضل وآداب
كيم شرعنه ايلسه توسّل
انسانلق ايله ايدر تجمّل

هر کیمکه اوشرعه خدمت ایلر
دارینده کسب حرمت ایلر
امّیدر اگرچه اول ملك خوق
علمیله جهانی قیلدی مماق
امّی که شریعتنده تابان
احکام حقوق نوع انسان
امّی ایدی گرچه قیلدی کندی
عاجز بلغای نجد وکندی
سلطان دوکون ایکن او سرور
وارله یوق ایدی آنکا برابر
محکوم ایکن امرینه ممالك
اوچ پیرهنه دگیلدی مالك
رایاتی اولوز ایکن مظفر
آجلقله گزردی کندی اکثر
اکثر وقتی کچردی مدیون
فوتنده بولندی درعی مرهون

یوقسوللغی اختیار ایدردی
یوقلق ایله افتخار ایدردی
اول طائر قدس آشیانه
میل ایتمدی جیفهٔ جهانه
جایعلری سیر ایدردی لطفی
احراری اسیر ایدردی لطفی
مولای شفیق ایدی لطیمه
گویا پدر ایدی هر یتیمه
هرکس ایدی خوان نعمتنده
عالم ایدی تحت منتنده
هیچ اولمدی اول نبیّ صابر
منتکش نعمت اکابر
بالذات عیادته گیدردی
دلخستەلره شفا ایدردی
ایلردی تهجد شبانگاه
قلبنده طورردی خشیة الله

هر نفسی طوتاردی اول پیمبر
نفسیله حقوقده برابر
عبدیت ایله ایدی مباهی
اخلاقی ایدی بتون الٰهی
بر مکتبه اولدی کیم مداوم
الله ایدی ذاتنه معلم
وصفنده آنك جناب غالب [٭]
بو بیتی نه خوش یازار مناسب :
« چون اول ماخلق‌در اول نور »
« ثانئ خدا دیسه‌مده معذور »
تا حشر اوشاه انبیایه
اولسون صلوات بی نهایه
اولسون دخی تحفهٔ تحایا
اصحابنه آلنه هدایا

[٭] بو بیت مقدمهٔ حسن وعشقده اوصاف نبویه‌یی ناطق اولان نعتدندر . [للطابع]

سبب ترتیب خرابات

اون بشده دکلدی سن وسالم
کیم نظم ایله واردی اشتغالم
موزون سوزه جان ویرردی گوشم
اشعار اوقوسم گیدردی هوشم
ویردی بکا اوّلا مراقی
میدان شعراسنك نهاقی
کاهیجه غریبی اوقوردم
عاشق کرمه یانار طورردم
عاشق عمری که کاه آلوردم
اوچقور سوزینه شاشار قالوردم
تحسینلهده ایتمیوب قناعت
یغمایه‌دخی گلوردی جرأت

هر دفتر شعری کیم طانوردم
یوق نسخهٔ آخری صانوردم
کندمده نظیره دیر ایدم گاه
اما نه سوز العیاذ بالله !
گوش ایتمسون اویله سوز قولاقلر
آلودهسی اولمسون طوداقلر
دیوانچهمه آنلاری یازاردم
ممکن اولسه طاشه قازاردم
کیم شعرمه آتسه طعنه طاشی
اوغراردی بتمله دزده باشی
هجو ایدی معارضه جوابم
شمشیر زبان ایدی کتابم
اول حال ایله روزکار کچدی
بر ایکی خزان. بهار کچدی
کچدی المه چو نسخهٔ جان
مطبوع بر ایکی کهنه دیوان

بر کرهٔ بو کنزه نائل اولدم
بر بشقه جهانه واصل اولدم
بر پارهیه بیکی آفرینك
پاپوشی آتلدی گوهرینك
وهبی ایله واصفی بکندم
تقلید ایچون آنلاره اوزندم
دیردم ایدوب انلاری قراءت:
یارب بونه سحر، نه کرامت!
بوندن دخی سوز اولورمی اعلا
شیرین لفظ وخجسته معنی
شو سرو ایله باق شو قد وقامت
اولمازمی قیامته علامت
یا بلبله گل نه خوش موافق
پروانه دگلمی شمعه عاشق
خمخانه یانده جام وساغر
رندان ایله مغبچه برابر

تمیزه یوغیدی اقتدارم
زیرا بند اولمامشدی یارم
اما اوقودقده گلستانی
درك ایتمکه باشلادم لسانی
هم اول صره‌ده بر ایکی شاعر
تمیزمه اولدیلر مظاهر
اولمق شعرا ایله مباحث
افزایش فرقه اولدی باعث
بر نکته ورستوده اطوار
حافظدن اوقوتدی خیلی مقدار
اول سوزلره مشربم قابلدی
گویا قپالو گوزم آچلدی
اولدی بکا خواجهٔ دل وجان
آثار سخنوران ایران
اولدم نیجه خمسه‌دن گهر چین
گوردم نیجه دفتر ودواوین

ایتدم شعرای رومی تحقیق
آثار وزمانلریله تطبیق
گوردم اولمش خلف سلف هپ
ایران شعراسنه خلف هپ
اوّل سوزه باشلامش نوائی
تقلید ایله فارسی ادائی
کلمش شعرای روم پیشین
قیلمش او اداده وزنی تعیین
تقلید ایله چون لسان بوزولمش
اوزان عروضی غائب اولمش
چیقدقجه لسان طبیعتندن
البته دوشر فصاحتندن
فعلن فعل اولمدن نمایان
پارمق ایله ایدی بزده اوزان
اشته بوسببله درکه الآن
ترکیده یوق ارتجاله امکان

ترکیده دگل بو حال اوّل
اولمش ایدی فارسیده مختل
آنلارده ایدوب لسانی تجدید
ایتمش عربه سخنده تقلید
وار ایسه‌ده بعض فضله نقصان
اوزان عربدر آنده اوزان
بز انلاره نسبةً جدیدز
گویا که عربلره حفیدز
آثار عربدر امّ عرفان
بونلر ایکی نهردر او عمان
چون گوردم او بحر بیکرانی
فرق ایلدم اول زمان جهانی
اوّل گوزدن کچن هپ آثار
گوزدن کچدی بتون بتکرار
گوردم یکیدن نیجه دفائن
بولدم ینه بر طاقم خزائن

بن طبعه بونی اساس ایدردم
شاعر اولورم قیاس ایدردم
بو شوق ایله کچدی روزکارم
دستمده دکلدی اختیارم
بیلدم که بن اویله شاعر اولمق
عینیله جبال سایر اولمق
بن اوله‌مدم اگرچه شاعر
اولدم شوقدرکه فهمه قادر
شاعرلك اگرچه معتبردر
شعری طانیمقده بر هنردر
حلواجی‌یه طبله کار لازم
اول کارده اقتدار لازم
سنم که چل و چهاری کچدی
آتی آلان اسکداری کچدی
گوردم فلکك وفاسی یوقدر
ذوق والمك بقاسی یوقدر

بیك ییل یاشاسك ینه جهان بو
گردش بو، زمین بو، آسمان بو
بر قاعده‌در بو جاودانه
البته کیدر گلن جهانه
بو عالمه اعتماد اولنماز
درد اجله دوا بولنماز
صحت بوزیلور شباب قالماز
قوت کیدر آب وتاب قالماز
پروردهٔ ناز اولان اوکلتن
ایلر قاره طوپراق ایچره مسکن
اول گوزکه باقار بوگون نهاره
یارین یووه اوله مور وماره
حکمت بو بلایه چاره ایتمز
تدبیر وحیل‌ده پاره ایتمز
یوق فائده دولت ونعمتدن
یوق منفعت افسر وحشمتدن

گلدی نیجه بیك ملوك دهره
هپ اوغرادیلر بودرد قهره
یوقدر برینك زبانده نامی
قنده اویسار واحتشامی
اما عقلای عاقبت بین
ادراك ایدوب بوحالی پیشین
میل ایلامش بودهره دونه
غفلت ایله دوشمامش جنونه
چرخك آگاه اولان خویندن
بو یاغموزك ایچمامش صویندن
تحصیل کماله همت ایتمش
آزادهلکه قناعت ایتمش
عالمده نیجه اثر براقمش
اذکارینی معتبر براقمش
کرچه آنی روزکار آلمش
بو قبهده بر صداسی قالمش

چون بنده بو اقتدار یوقدر
حرصمده بقای نام چوقدر
فکر ایلر ایکن بوحاله تدبیر
کلدی دله مثال قطمیر
حیوان ایکن اول وجود یکتا
ایتمش بوجهانده نامن ابقا
ارباب کماله خادم اولمش
آنلر ایله اسمی دائم اولمش
بنده اوطریقه ذاهب اولدم
انسانلر ایله مصاحب اولدم
اثنای مطالعه‌مده اکثر
گوردکجه لطیف وخوش اثرلر
بر دفتره قید ایدر ایدم هپ
اما که دگل ایدی مرتب
ترتیبنه ایتدم اهتمامی
مجموعه‌مه ویردم انتظامی

ترکی ایله فارسیده مخلص
شاعرلره چونکه اولدی مختص
اولدی شعراسی بونلرك هپ
ترتیب حروف ایله مرتب
اَمّا که عربده بشقه عادت
که کنیه که اسم بولدی شهرت
ترتیبده اولمق ایله اشکال
تنظیمده بنده ایتدم اهمال
ابیات ایله قطعه‌لر سراپا
ترتیب هجا ایله مقفی
واردر عربیده بعض کلفت
ایتمك کرك اشتقاقه دقت
کوسترمك ایچون نکات نظمی
ازمان تحولات نظمی
آثار سلفدن ایتدم املا
بر خیلی نوادر دلارا

گرچه سوزی بونلرڭ قبادر
معنالری لیك جانفزادر
املالرینی براقدم اویله
تا دیمیه صکره شویله بویله
چونکیم بودیله مثال مادر
اولدی چغتای لسانی مصدر
ترك ایلمکه حجاب ایتدم
آندن دخی انتخاب ایتدم
معلوم اوله تا زمان نه اولمش
اول نه ایمش لسان نه اولمش
هم رتبه‌لرنجه عاجزانه
چکدم شعرایی امتحانه
مشهورلری بیان اولندی
آثار ایله امتحان اولندی
حکم ایلدم اکثریت اوزره
شعرنده‌کی استقامت اوزره

بن اگلاديغم قدرجه يازدم
وقت اولمدى مختصرجه يازدم
مادام اخلاصدر اساسى
معذور اوله وارسه‌ده خطاسى
آثار معاصريندن هم
معروفلر اولديلر مرقم
شايدكه اوله ديو تعدى
تمييزينه ايتمدم تصدى
مستقبله شمدى حكم اولنماز
غائبده‌كى جفر ايله بولنماز
ممكندر ايدر جناب بيچون
قارونى گدا گداىى قارون
بوگون گوريلان سكا محقر
يارين اوله غالب ومظفر
مادام اثرى طورر حياتك
مأمولدر ارتقاسى ذاتك

آیرلدی بزمله چونکه اسلاف
وارسون بزیده آیرسون اخلاف
گوسترمك ایچون خطا صوابی
هرشیوه‌دن ایتدم انتخابی
هرشی‌که بکا بهین گورندی
شایسته ودلنشین گورندی
مجموعه‌مه ایلدم آنی قید
گوینده‌سی عمرو ایمش یاخود زید
فکر ایت نه قدر کتاب گوردم
جمعنده نه پیچتاب گوردم
رندان ایدر آنده چون ملاقات
قویدم آدینی آنك (خرابات)
مسجد دیسه‌م اعتماد اولنماز
شاعرلر اویرده چوق بولنماز
شاعرلره‌می ویرر مصافات
رندانك اولور یری خراباتی

احوال اشعار ترکی

اسلافده احمد ونجاتی
آوارهٔ دلشکسته ذاتی
ترکی سخنه تمل قومشلر
گرچه تملی گوزل قومشلر
ایتمکله لساننز تغیّر
اول شیوه‌یی کوچ بزه تصوّر
مضمونلری گرچه پك متیندر
الفاظیده اوقدر چتیندر
طرز غزل وقصیده بازی
نا خوش اوقدر که وزن تازی
طالع ایله ایکنده‌لر درزلر
هر بیتده بر بریق سوزلر

یا حشو واماله وزحافات
انشاد ایدنه بلای آفات
بلکه اوزمان ایچون گوزلمش
لکن صکره لسان دوزلمش
اولمش بو تبدّل لسانه
باعث ایکی خسرو یگانه
سلطان جهان سلیم اوّل
خاقان مؤیّد ومبجّل
ایتمش او شهنشه مظفّر
ملك سخنی دخی مسخّر
اکثر سوزی فارسیدر آنك
مقبول ومسلّمی جهانك
یوق زوم آرانور ایسه سراسر
اول شیوه‌ده فارسی دیمش از
اولمغله شه جهان معنی
دیوانی طورر جهانده حالا

اوغلی دخی پادشاه عرفان
صاحب قانون خان سلیمان
گورمش ایدی تربیت پدردن
البته چیقار گهر گهردن
تأسیس بنای دولت ایتدی
تنظیم لسانه همت ایتدی
ظاهرده و عالم سخنده
کندوسنه خلقی قیلدی بنده
صورتده دگل فقط جهانگیر
ملك هنریده ایتدی تسخیر
ویردی بو ایکی شه فضیلت
هم دولته ، هم لسانه وسعت
مجلسلرینه ندیم داخل
اولمش ایدی زمرهٔ افاضل
همتلری ایله اولدی موجود
بر ابن کمال مثلی مفقود

هم ایتدی ابوالسعودی اسعاد
اول ایکی شهنشه ملك زاد
بو ایکی هنرور یگانه
پك چوق مدد ایتدیلر لسانه
باقی ایدی نیجه صیف وکانون
پروردهٔ خاص شاه قنون
اولمشدی او پادشاه نقاد
هم پادشه آگاه همده استاد
هر شعر ویرشده شاه ذیشان
هم رتبه ویردی همده احسان
ظاهر گورینور قصیده سندن
طور غزل گزیده سندن
کیم طرز قدیمه کسوه ویرمش
شعر آنك ایله شکله گیرمش
باقی‌یه سزا اولنسه تعیین
تعبیر مجدّد نخستین

اما ینه بعض کهنه تعبیر
باقیده ایدر درونی تکدیر
صکره ایدیلوب بو شیوه تجدید
آثار عجم اولندی تقلید
اوزانده تحرّز زحافات
تکثیر تتابع اضافات
جمله ادوات وصف ترکیب
توسیع تسلسل تراکیب
بردن گیردی بزم لسانه
هب نامه‌لر اولدی شاعرانه
الڭ جای تعجبی بو بابڭ
باعثلریدر شو انقلابڭ
استانبول ایکن مقر عرفان
استانبول ایکن مطاف بلدان
یاپدی ایکی طشره‌لی بو حالی
وانلی بریسی بری رهالی (١)

---

(١) ای واقفی درمکانی رومڭ
برآدینه وانمی ارضرومڭ
[کمال ـ تخریب خرابات]

یعنی بری نفعیٔ سخنور
هم دیگری نابیٔ معمر
بونلردر ایدن لسانی توسیع
بونلردر ایدن بیانی تنویع
بونلر ویردی زبانه زینت
بونلر ویردی بیانه صورت
ترکی دیلی اوّل ایدی یکتا
ایتدی آنی فارسی دوبالا
هم اویله یاقشدی ایکی گوهر
گویا که قارشدی شیر وشکر
یاخود ایکی بحر علم وعرفان
برلشدی برابر اولدی عمان
یوق اوج دکز اولدیلر فراهم
آندن چیقدی بو بحر اعظم
زیرا عربی لسانله اوّل
اولمش ایدی فارسی مکمل

عثمانلی لسانی بو لساندر
فکر ایله نه بحر بیکراندر
عثمانلی لساننی بیلن ذات
بر بنادرکه حاضر آلات
برقاچ درلو اداته نائل
برقاچ نوع انقلابه قابل
اعمالده هیچ کلفت اولماز
تفتیشده طبعه زحمت اولماز
هرقنغی خیال ایسه مصور
الفاظی کلور آنك برابر
سائر السن عتیقه‌نك هپ
معقولاتی اولور مرتب
قطعا او حدوددن چیقماز
انسان بوکا یا نصل صیقلماز
منظوم ایسه باخصوص او صورت
برقاچ قات اولور او دمده کلفت

تضییق عروض بر جهتدن
هم قافیه وردیف رهزن
تحسینه اولور قتی سزاوار
بر دیلده گوزل دینلر اشعار
اما که بزم لسانمزده
هر درلو ادات یانمزده
افکار عرب خیال ایران
محصول ممالك خراسان
هر قنغیسنه اوزاتسه دستی
ممکن طولمق کشی‌یه دستی
هر قنغی خیال گلسه عقله
بز قادرز آنی لفظه نقله
بویله وار ایکن لسانده وسعت
وار دیر ینه بعضلر ضرورت
مخرجده مخالف ایکن اصلی
ایلر عینه چو همزه وصلی

مد ویردی کیمی الفاله نونه
ویرر حرکه کیمی سکونه

دیر عقله [عقل] عبارتنده
جانی دخی [جان] صورتنده

صورسك بو تکلفاته علت
دیروزنده چونکه وار ضرورت

لایقمی که شاعرم دین ذات
فرق ایتمیه مخرج حروفات

کیم ایلر آنی بو سهوه اجبار
محدودمیدر دیار افکار

اسلافده گرچه وار زحافات
یوقدر بویله ولی حرافات

ثابت سامی بو سهوی ایتمش
راغب عاصم او اثره گیتمش

بونلرده‌کی سهو صکره گویا
سائر شعرایه اولدی فتوی

چوق شاعر اهل طبع ومایه
تقلید ایله دوشدی بو خطایه

مشروط واحوال شاعری

واردر ایکی شرط شاعریت
اوّلکیسی قابلیٔ خلقت
بعض قوله حق ایدر عنایت
بر نعمت خاصدر طبیعت
شاعر شاعر طوغار آنادن
آثاری گورینور ابتدادن
شاعر دخی طفل ایکن عیاندر
عرفانه مشربی نشاندر
هر طرز واداسی لا ابالی
بر بشقه روشده جمله حالی

مسکن ایدر ایتمز اشبو شهری
گویا که گورر جنون دهری
فکرینی صلاحه سالك ایلر
بیلمزکه عمومه کملك ایلر
باشلار اوزماندن اختلافه
اوضاع عموم ایله خلافه
هم باشلار او دمدن ابتلالر
عمرنجه مبارکی بلالر
چون حر اوله‌رق گلور وجوده
گوجدر قومه شاعری قیوده
چوقاق آنی باغلاماز عقائد
تسخیر ایده‌مز آنی فوائد
ایتمز زر وسیم ایچون مدارا
اولماز قدم رجاله رخسا
رزقی ایله ایلیوب قناعت
سوزمز یره جبههٔ ضراعت

دهرك صايماز غم وصفاسن
زيرا فلككك بيلور وفاسن
بر شاعره منتهای مقصد
بر شيشه شراب وبر سمن خد
مدحكده اگرچه ايلر اطرا
ايشده سكا ايلمز مدارا
شعرنده ديان يالان طولان سوز
ايشده سكا سويلمز يالان سوز
چون ايشده عمومه‌در نتايج
شخصك قالور آنده نفعی خارج
هركيمكه ايشنده صادق اولماز
انسان ديمك آكا لايق اولماز
ثانئ شروط شاعريت
تحصيل معارف وفضيلت

§

علم اولمسه شاعر اولماز انسان
ديامز سوزه قادر اولماز انسان

سعی ایله علومه مقدمانه
از جمله بدیع ایله بیانه
شعر عربه توسل ایله
نحو ولغته توغل ایله
نظم قدما وفن تاریخ
کانخل فصاحته بن وبیخ
گلسه بر آرایه سایه ومهر
اولماز بر آراده جهل ایله شعر
اولسه نه قدر قوی طبیعت
یوقدر جاهل سوزنده قوّت
یك طبعنه اعتماد ایدنلر
بولسه دخی بعض خوش سخنلر
بیلمزلك ایله دوشر خطایه
اوغراز باشی جهل ایله بلایه
یا سویله سوزی کهر نثار ایت
یا صمت وسکوتی اختیار ایت

وار در دخی بر نیجه وسائل
اشعار اولور انلر ایله کامل
شعر اولمق ایچون جدید وفاخر
شاعرده گرك فراغ خاطر
اولماز حرم درونده مقرون
اتمکجی تلاشی ایله مضمون
شاعر اولهماز اگرچه زنگین
فقر ایلهده قالماز آنده تمکین
عالمده بودر هله مجرب
اولماز ایشی شاعرك مرتب
طالع عقله معاون اولماز
بخت ایله هنر مقارن اولماز
شاعرده گرك او رتبه سامان
تا اولمیه پایمال نادان
یا آتش عشق ایله اولوب زار
اول حال ایله ایده نظم گفتار

یاخود متأثر اوله شاعر
تا شعری دخی اوله مؤثر
ممدوح یاقدردان گرکدر
سوز گوهر ومستمع محکدر
یاخود اوله مجلس سخنده
بحث ایدیله شعر او انجمنده
اشعارینه اوله‌لر معارض
افکارینه اوله‌لر مناقض
ترك ایلیه کبر ایله عنادی
حصر ایتمیه نفسه اعتمادی
واقع گوریجك بر اعتراضی
انصاف ایله حقه اوله راضی
ترك ایله اصابت ادّعاسن
اصلاح ایده درعقب خطاسن
واردر نیجه خود پسند نادان
کندین صانور افضل سخندان

طوپلاز باشنه بر ایکی جاهل
افکارده کندینه مماثل
ایلر هزیانن آنلره پی
آنلر تحسین ایدر پیاپی
هم دیرکه زشاعری اثر نیست
«استاد سخن منم دگر نیست»
بیلمزکه ایدر او گاو ناطق
کندوسنه کندوسی فنالق
شعری ایله فخر ایدر جهانه
یوق حمقنی نشر ایدر جهانه
ایستر ایسک آکلامق جهانی
اوگرنملی اوروپا لسانی
ایتمش اوراده فنون ترقی
تحصیلدن ایتمه توقی
بیلك کرك آندکی فنونی
ترك ایله تعصب وجنونی

آنسز کشی تام شاعر اولماز
بر کمسه لسانله کافر اولماز
سنده وار ایسه اگر حمیت
تحصیلنه ایله صرف همت
قیل ترجمه آنلری زیاده
تا ملتك ایده استفاده
اشعارینه همده ایله دقت
آنلرده‌ده بشقه‌در فصاحت
مرأت دلك اولور مجلا
نیروی طبیعتك دوبالا
اخذ ایله صنایع وعلومن
ترك ایله ذمایم ورسومن
تقلید ایله اصلنکی اونوتمه
ملیتکی حقیر طوتمه
سائر اقوامه میلی آقماز
قبطی قبطیلگن براقماز .

آندن آلجق گرك كه مايه
ملیتن ایتمیه وقایه
بیلیم‌كه ندن هر ایشده مطلق
اوروپالویه مقلد اولمق
آنلرده بو فکر فاسد اولماز
یکدیگرینه مقلد اولماز
فکر ایتملی کیم جناب بیچون
ایتدکده بشرله ارضی مسکون
هر اقلیمه خواص ویرمش
هر قومه مزاج خاص ویرمش
ممکنمیدر ایتمه بر فرنگی
آفریقاده هم مزاج زنگی !
قابلمی ایده [راسین] [لامارتین]
[نفعی] گبی بر قصیده تزیین !
ممکنمی [سنائی] و [فرزدق]
[مولیر] گبی بر تیاترو یازمق !

اقلیمده حکمی یوقمی فرقك
وضعیتی برمی غرب وشرقك؟
اولمازمی تخالف جبلی،
یك شیوه‌میدر طباع ملی؟
آنلرده گلن سخن سرایان
بر بشقه زمینده اولدی گویان
آنلرده‌کی اهل نظم وتعبیر
احوالی ایدر سخنله تصویر
بر گلشنی وصفه ایتسه آغاز
اشکالنی اوّل ایلر ابراز
ایلر تفصیل طول وعرضن
سویلر احوال طبع ارضن
اطراف وجوارینی اونوتماز
حتی خس وخارینی اونوتماز
شاعرلری [موز] لره طاپارلر
صنعتلی تیاترولر یاپارلر

بر وقعه‌یی آنده درج ایدرلر
محصول قوایی خرج ایدرلر
ایلرکن او حالتی تصوّر
البته ایدر کشی تأثر
اجرا ایتسه آنی خصوصا
استاد اویونجیلر نه اعلا
لکن بویله اثرلرین هپ
اخلاق عمومه صانعه مکتب
یوزده بری مقصده مصادف
طقسان طقوزی آکا مخالف
اشعار نقاوهٔ زباندر
معیار بلاغت لساندر
آیینه‌سی شعردر لسانڭ
هرکاری لسانله‌در جهانڭ
اشعاره گلور ایسه تنزّل
البته لسان بولور تزلزل

افعال بشر اولور مشوّش
ایشلرده ظهور ایدر کشاکش
اولماز زیب صماخ رغبت
آواز اوامر حکومت
اشته بو سبیله درکه شاهان
ایتمش شعرایی غرق احسان
سائر وزرا گبی افاضل
تشریفاته اولوردی داخل
وارمی عجبا ملوکه لایق
شاعر گبی بر ندیم صادق
ممدوحه ایدر او اهل حکمت
دنیاده و آخرتده خدمت
دنیاده ثناسنی ایلر ایفا
عقباده ایکنده نامنی ابقا
بو دهره نیجه شه جهانبان
گلدی، گتدی، اولندی نسیان

بر [غزنوی] نام وشهرت آلدی
شهنامه‌ده چونکه اسمی قالدی
[سعدی] اگر ایتمسیدی ایراد
کیم ایلر ایدی [اتابکی] یاد
اذکار [حسین بیقرا] یی
حفظ ایلدی [جامی] و[نوایی]
مادام کلام جاوداندر
اشعار دخی ابد نشاندر
هرخوش سوز کیم گلور زبانه
عالمده قالور او جاودانه
اما دیدیگم سخن سخندر
ندرتله چو درّ بی ثمندر
گوهر بدل آ کا البت اولماز
تحسیندن اوزکه قیمت اولماز
طوردقجه جهان طورر او گوهر
مانند قیام اصل جوهر

اولماز او کلامی محوه باعث
انبوه تقلب حوادث
بر بویله ادیبه دینسه شایان
فرمانفرمای ملك عرفان
کیم ملك سخنده بی محابا
فرمانی خامه ایلر اجرا
ابکار معانیٔ مرتب
صف صف دیزیلور حضورینه هپ
ایلر او سخنور جهانگیر
بر فکر ایله بیك جهانی تسخیر
باشنده اگرچه تاجی اولماز
دیوان مرتبی بوزلماز
تا حشره قدر طورر مقرر
صاحب دیوان اولان هنرور
دشمنلری محو اولور زمانده
فضلك اثری قالور جهانده

خیر ایله قالور فلکده نامی
بودر فضلانك انتقامی

احوال شعرای روم

ترکی اشعاری اهل تحقیق
اوچ صنفه ایدر بنا وتفریق
[باقی] یه کلنجه نظم گویان
اولدی قدمای اهل عرفان
آندن [نابی] یه‌دك اواسط
اشعار هنوز دگلدی ساقط
آندن صکره گلور آواخر
بو صنفده شاعر اولدی نادر
اوصافده [نفعیٔ] سخنساز
سلطان سریر ملك اعجاز

همراه اولهماز آنکله یاران
شهباز ایله صعوه اولماز اقران
اوّل طرز بیان، اوّ حسن اسلوب
اوّل طور بدیع، اوّ وجه مرغوب
هر مطلبه خاصدر اداسی
هر نغمهده بشقهدر صداسی
بر حربی ایدرسه وصفه آغاز
گویا ایشیدر قولاقلر آواز
بر عربده، بر هجوم چالاك
پر خنجر ومغفر وچکاچاك
بر حمله ایدرکه خصم دینه
گویا ایتر آسمان زمینه
اویله قلیچ اوردرکه فرضی
ایلر ایکی پاره گاو ارضی
بر اسبی بیانه بولسه میدان
سیرینه ایدر براقی حیران

گتسه اولور آتش جهانسوز
طوردقده بر آفت دل افروز
بر خانه‌نك ایتسه وصفنی یاد
ایلر آنی صانکه جنت آباد
فخریه‌ده یوقدر آکه ثانی
مسحور ایدر آدمی بیانی
ایتدکده قصیده‌یه سر آغاز
تا آخره‌دك اولور یك آواز
طبعنده اولوز خلاف عاده
گتدکجه مسارعت زیاده
نفعی بونی صانمه مفت بولمش
اوچ پادشهك ندیمی اولمش
سلطان احمد شهید عثمان
دردنجی مراد قهرمان شان
شاعر ایدیلر هم اهل پرور
نفعی نصل اولماسون سخنور

هر شاه سخن‌شناس عارف
ایتمش آنی غرقهٔ عواطف
انسانکه گورر بو اعتباری ،
گتمزمی الندن اختیاری ؟
ایتمزمی کلامه بذل امکان ،
سوزدن گورن التفات واحسان ؟
لکن فلکه هنر گرکمز
هرباری چکر بو باری چکمز
گردون یدی باشلی بر ییلاندر
ملسوعی بتون هنوراندر
برقاچ گون اولورسه‌ده مساعد
انجام ایدر رواجی کاسد
الطاف سپهر بزده قالماز
قنغی نفسی ویررکه آلماز
سلطان جهان مراد شاعر
آغزینه دوکر ایکن مجوهر

نه ایلدی ایسه ایتدی گردون
قیلدی او شهیدی غرقهٔ خون
بیرام گبی خر زمانه
قیدی او یگانهٔ جهانه
هم (صبری) خوش ادای شاعر
نفعی ایله اولدیلر معاصر
آثاری لطیف لیك آزدی
بر برجسته قصیده یازدی
اما نه قصیده پای تاسر
صان سبحهٔ در وعقد گوهر
گویا که صیقوب بتون حواسن
جمع ایلمش آنده هپ قواسن
بر وادیٔ خاصدر او وادی
کیمسه سوزه ویرمدی او دادی
بر مطلعی وار غزلده حتی
معجز دیدی آگا اهل معنی

الحق او سخن گوزل سخندر
نفعی دخی آکا غبطه زندر
پیر ولکن التماس ایلر
اوّل نظمدن اقتباس ایلر
یوق بشقه سوزی اگرچه بویله
دیوان دگر اول قصیده شویله
اوّل عصرده بر دخی (ریاضی)
باغ سخنڭ گل بیاضی
بر شاعر پاك نکته‌داندر
میدان هنرده پهلواندر
پاکیزه قصیده‌لر دیمشدر
برجسته نشیده‌لر دیمشدر
فخریه‌لری بلیغدر پك
ذاتاً گوزلی نه حاجت اوکمك
نابی دخی سویلمش قصائد
امّا که مقولهٔ زوائد

اویماز آکا بك قصیده نظمی
[توحید] یدر الڭ گزیده نظمی
[صلحیه] سی نعتی دلنشیندر
[غزلیه] سی بر گوزل زمیندر
آنجق گوزینورکه کلفت ایتمش
گویا جبر طبیعت ایتمش
بر اویله هنرور سخن زا
یازمق گرك ایدی آندن اعلا
نابی یه [منیف] ایکن مقلد
آندن ابلغ دیمش قصائد
نابی یه یازاشور ایدی حقا
اوّل ایکی قصیدهٔ دلارا
زیرا ایکی منتخب اثردر
امثالی گورلمامش گهردر
امّا که غزلده نابیٔ پیر
اوّلمش اوّده خسرو جهانگیر

تعقید ورکیکه اوغراماز هیچ
ایلر اوقودقجه طبعی تهییج
یوق ذرّه تنافر عبارات
خود مالی گبیدر استعارات
ارسال مثلده مثلی یوقدر
بو شیوه‌ده سوز اگرچه چوقدر
اولماز اوّ شکر گبی عباره
اوّل ترکیات خوشگواره
دستنده مثال موم ترکیب
قصد ایتدیگی شکل ایله بولور زیب
ترکیده طرزی فارسیدر
اطوار عجم ممارسیدر
نابی‌یه بو اختراعدر خاص
تسلیم ایدر آنی اهل اخلاص
راشد ایله وجدی، لمعی، رامی ٠
راغب، عاصم، منیف وسامی

اوّل مكتبه اوّلديلر مداوم
اوّل خواجه‌دن اوّلديلر ملازم
آثار [فضولیٔ] عراقی
وادیٔ غزلده حی وباقی
يانقدر او عاشقك كتابی
نظمنده قوقار جگر كبابی
ايتمز غزلنده فكر صنعت
صنعت اولور آنده بی صناعت
پيرولری اولماز آگا امثال
تقليد اولنورمی قيل ايله قال
هم بر دخی اسكی [نائلی] در
پاكيزهٔ سخن اديب شاعر
الفاظی سليس ومنتخبدر
مضمونلری باعث طربدر
تنقيح ايدر سوزی اوّ دانا
بر جسته‌در آنده لفظ ومعنی

بو یولده ولی کلامی چوق یوق
ملبوسندن برهنه‌سی چوق
[روحی] ایله [حامیٔ] سخنساز
یك شیوه ویك ادا ، یك آواز
چون ایکیسیده عراقدندر
اهل دل وصاحب سخندر
آنلرده ولی گزیده اشعار
گویا که چمنده نادر ازهار
دیوانلری نصفدن زیاده
یا حشو ، یا بی مزه ، یا ساده
روحی‌یه ویرن کمال شهرت
ترکیبنده اولان لطافت
امّا که اگر بوجه تدقیق
سنك وگهری اولنسه تفریق
آزدر سخن گرانبهاسی
باقیسی عجوزه‌لر دعاسی

تنظیم غزلده برده [یحیی]
بر وادئ خاص قیلمش احیا
نازك سوزلر سوزی بغایت
بر سادەلك ایچره بیك لطافت
گویا قیریلور الندە الفاظ
مضمونلری روحی ایلر ایقاظ
بو شیوەدە بردخی [بهائی]
بلبل وش ایدر سخنسرائی
بك دلکش وعاشقانه سوزلر
تعریض ایدن بیانه سوزلر
صکره بو یوله [ندیم] گیتمش
تقلید ایتمش، زیاده ایتمش
الفاظه یکی خضاب ویرمش
برقات دها آب وتاب ویرمش
لکن گاهی تجاوز ایتمش
تا مرتبهٔ مزاحه یتمش

بر جسمه دیمك ایچون مصفی
یاپدردی قمر ایله مربی
[ثابت] دخی شاعر متیندر
اول طرزده صاحب زمیندر
بر نعت شریفی وارکه دلکش
معراجیه دخی آکا اش
اکثر سوزی اصطلاحه دائر
مضمونلری وار دگر جواهر
لکن آنی قید ضرب امثال
وادیٔ زحافه ایلر ارسال
[عزّت] ایله هم [نظیم] [وسامی]
بر شیوه‌ده نظم ایدر کلامی
حقا که نظیم خوش ادادر
وصّاف حبیب کبریادر
هیچ کیمسه‌ده یوقدر اوّل طبیعت
بر شاعره اوّلمادی بو دولت

الغبطه او پیر پاك رایه
صرف ایتمدی عمرینی هبایه
حصر ایلدی نعته روزگارین
حاضرلادی کیتمدن مزارین
پارلاق گورینور اگرچه سامی
تشویش ایدر اکثر کلامی
ایلر سوزی گاه اویله مختل
ایتمز آنی درك عقل اوّل
بر برینه سوزلری دگل اش
آی باشلری یازدیغی مشوش
ایتمز ایسه التزام کلفت
رنگین سویلر سوزی بغایت
[عزت پاشا] ده خوش ادادر
واردر غلطی ولیك نادر
آثاری اگرچه چوق دگلدر
مطبوع کلامی یوق دگلدر

شایاندر اولور ایسه مفاخر
مدح ایتدی آنی منیف شاعر
(وهبیٔ قدیم) نکته‌داندر
عصرنده رئیس شاعراندر
وار خیلی قصیده‌سی مکلف
وار نیچه غزللری مردّف
امّا که او عصرڭ اقتضاسی
ایتمش آنی یاوه مبتلاسی
سوز بولمق ایچون مزاجه اوفق
سوز بولمغه اولمامش موفق
دیوانی اگرچه وار مرتّب
حشو ایله زحافدن مرکّب
اشعاری دوکلسه هپ حضوره
گلمز سکز اون غزل ظهوره
هم کوپریلی زاده مرد کامل
اسعد پاشای بی معادل

[حاسم] در آکا غزلده مخلص
اقلیم سخن آکا مخصّص
مضمونلری وارکه روح دلدر
بیلم نیه مشهور دکلدر !
دیوانی کوزمدم مرتب
بولدم بر ایکی غزل که اغرب
بویله یسه اکر بتون مقالی
یوقدر آکا بر اش احتمالی
برده بو سلاله‌دن سخن زا
عبدالله نامی همده پاشا
نظم عربیده اول موفق
یا [ابن خفاجه] یا [فرزدق]
اغراق دینورسه مدّعامه
بول نظمنی بونده باق کلامه
ظن ایتمه که منتخب او سوزلر
دیوانیده بویله‌در سراسر

بو ایکی حفیدی کوپریلینك
فخریدر اوّ دودهٔ گزینك
[عاصم] ایله [راغب] اوّلدیلر هم
شیخ الاسلام وصدر اعظم
سوزده ایکیسی دخی متیندر
غایتده لطیف ودلنشیندر
یکدیگره لیك اولنسه نسبت
راغبدر اولان مرجح البت
اشعارده مهملاتی یوقدر
آزدر یاستی، بلندی چوقدر
شعرنده اولور او مرد ناقد
نابی ایله [صائبه] مقلد
بحر هنر ایدی سینه‌سنده
فضلی گورینور سفینه‌سنده
[وهبی] یه لغتده یوقدر اقران
[تحفه] ایله [نخبه] ایکی برهان

الحق بو ایکی اثر گوزلدر
یوق مثلی دینور ایسه محلدر
بالخاصه نخبه منتخبدر
کشاف بلاغت عربیدر
خوشدر دخی مثنویسی الحق
نابی‌یه ایکنجی دینسه الیق
امّا که قصیده وغزلده
بکزر قوقوسز گله جبلده
اشعاری دگل طبیعتیله
سویلر سوزی علم قوتیله
برده نه عجب که خلقی اول پیر
سرقتدن ایدوب هماره تحذیر
ایلر ایکن اعتنا اوزینه
اوغرار کندی بیوك سوزینه
دیوانده او مفتیٔ فن
دزد سخنك دیلن کسرکن

منظومه‌سی میرزا نصیرڭ
دیوانده طورر او پیرڭ
کتمنده عجب تکلف ایتمش
تحریف ایتمش، تصرّف ایتمش
صانمش آنی کیمسه طویمامشدر !
حیفا که غلافی اویمامشدر !
اوّل نظم گزین طورر سراسر
(آتشکده) ده مثال اخگر
(واصف) دخی بر لطیف شاعر
معلوماتی ولیك قاصر
یارای طبیعت ایله سویلر
غایتده سلاست ایله سویلر
وهبی گبی علمی اولسه کامل
نابی‌یه اولور ایدی مماثل
وهبی‌یه ویراسه طبع واصف
بر شاعر اولوردی تام وعارف

یوق رومده مثنوی دیمش چوق
ایرانه قیاس اولنسه هیچ یوق
بو یولده امام اهل عرفان
[مولد] اثرین یازان [سلیمان]
اولدر شعرای رومه استاد
اولدر ایدن اهل نظمی ارشاد
منظوم او مناقب مقدّس
اثبات کمال ایچون آ گا بس
بیلم نه سخندر اول سخنلر
آشفته اولور هپ ایشیدنلر
یارب او نه سوزش، اول نه سوزدر؟
صورتده اگرچه ساده، دوزدر!
عشق وسخن آنده مجتمعدر
باشدن باشه سهل ممتنعدر
درتیوز سنه‌دن برو افاضل
بر سوز دیمدی آ گا مماثل

تنظيرينه چوق چالشدی یاران
قالدی ينه بكر مثل قرآن
[شيخى دخى] گلمش اوّل زمانده
بر خيلى اثر قومش جهانده
الفاظى ولى قبا بغايت
معناجه ده يوقدر آنده لذت
ايتمش ايدى صكره [ذاتئ] پير
پروانه وشمعى نظم وتحرير
گرچه سخنى براز قبادر
چوق سوزلرى واركه دلربادر
آندن صكره سزاى اطرا
صاحب خمسه اديب [يحيى]
اولمش ايدى اوّل گزيده شاعر
صاحب قانون ايله معاصر
سيف اهلى ايدى او اهل تميز
سيفى، قلمى گبى ايدى تيز

گورمش آنی صکره‌دن [عطایی]
خمسه یازوب ایتمش ادّعایی
لکن بری گلدی، ایکنجی کلدر
بش پارمق یکنسق دکلدر
منظومهٔ دلکش [فضولی]
حیران ایلر هله عقولی
[لیلی مجنون] اگرچه چوقدر
امّا که بونك مثالی یوقدر
[خاقانی] جهان نظمه خاقان
یوق رومده آکا مثل و قران
بر [حلیه] سی وارکه مختصردر [۱]
امّا سوزی سرتسر گهردر
بر طرزده نظم ایدر مقالی
تنظیرینك اولماز احتمالی
یوق شبهه که فیض احمدیدر
بر معجزهٔ محمدیدر

[۱] حلیهٔ خاقانی ' ناظمنك ترجمهٔ حالیله برابر کتابخانهٔ ـ ابوالضیاده نشر اولنمشدر .

[جوری] و [نحیفی] ایله [شاکر]
هپ اول اثرڭ مقلدیدر
حقا که نحیفیٔ هنرکار
یازدی نیجه برگزیده آثار
تحسین او شاعر قوی‌یه
کیم ترجمه یازدی مثنوی‌یه
منظوم اوله‌رق او ایلدی هم
هر بیتنی ترکی‌یه مترجم
فکر ایت نه قدر بضاعت استر !
بو نظم نه استطاعت استر
نابی‌ده بو یولده پهلواندر
[خیریه] سی، فضلنه نشاندر [١]
اوّل حسن ادا ، اوّ حسن تعبیر
ایلر ایشیدن قولاغی تسخیر
هرعنوان بر ، گزیده مصرع
هرخطبه‌ده بر یگانه مطلع

[١] خیریهٔ نابینك کتابخانه عدادنده نشری مقرردر .

ظن ایتمه کیم آزمایش ایتمش
اهل هنره نمایش ایتمش
صنعت ایله ایلمشدر اوّل پیر
عصرنده‌کی حال ملکی تصویر
ظلم وزرایی سویلمشدر
حال فقرایی سویلمشدر
علم وادب اوکردر زمانه
تعلیم کمال ایدر جهانه
امّا که دینورسه [خیر آباد]
خیریه ایله دینورمی همزاد
بنده ایدرم بو قولی تسلیم
همحال اولاماز اجاجه تسنیم
خیریه کمالی آنده غائب
حقلی کوریئور برازده [غالب]
ضعفن کوروب آنده شیر نظمك
سورمش اوزرینه پیر نظمك

اوّل شوق ایله [حسن وعشق] یازمش [١]
الحق دده‌جان کلاهی قازمش
صرف ایلیوب آگاه جمله تابی
بك شیوه‌لی یازمش اوّل کتابی
گلمشدر او شاعر یگانه
گویا که بو کتاب ایچون جهانه
لکن نیچون اوّل دلیر باحث
خیریه‌دن آچامش مباحث
بر حرف دیمز رساله‌سنده
آلماز یاده مقاله‌سنده
خیر آبادی هله بکنمز
خیریه‌یه یا نیچون اوزنمز ؟
چون مقصدی امتحاندی بنجه
اقوی ایله طوتمالیدی بنجه
همده یاراشورمی بر دلیره
فخر ایده تغلب ایله پیره

[١] حسن وعشق غالب کتابخانه عدادنده نشر اولنمشدر .

چون گلمز برچچك ايله ياز
ديگر سوزينه نظيره‌لر ياز
ديوانى آج الگله شويله
« بش بيتنه بر نظيره سويله » [١]
صنف متأخرينه سردار
[عزت منلا] اورند گفتار
هر يولده لطيفدر بيانى
اولماز هله محنت كشانى
گردونه‌ده‌كى گوزل خيالى
آينه‌لر ايسه حسبحال
عرفانه هيچ سوز بولنماز
تحسين آگا يا نصل اولماز
گورمشمى عجب سپهر دوار
بر اويله سخنور فداكار
باش قويدى بو دولتك يولنده (؟)
جان ويردى بو ملتك يولنده (!)

[١] بومصراع غالبكدر .

نادانلری منع ایچون خطادن
قورتارمغه دولتی بلادن
کندی باشنی قودی بلایه
سیواسده اوغرادی قضایه

احوال شعرای ایران

ایرانده گلان هنورانك
آرایشی هر بری جهانك
ایرانده ظهور ایدن افاضل
دهرك فضلاسنه مقابل
ایتدی هنر آوران اعجام
احیای علوم دین اسلام
بیضاویلر، زمخشریلر
شیرازیلرله جوهریلر

هپ اوّلدی اوّ خاکدن نمونه‌دار
آنلردر ایدن علومی اظهار
یوّقدر شعراسنه خصوصا
امکان حدود عدّ واحصار
آنلرده‌ده اوچ گروه شاعر
اسلاف واواسط و اواخر
ایرانده دینور برنجی شاعر
استاد ادیب (رؤدکی) در
لکن گوزینورکه بؤ روایت
عقلا اوله‌ماز قرین صحت
زیرا اوّ هنرور گزیده
هرونده سویلمش قصیده
هرونده قطعه ایتمش املا
برچوقده رباعیٔ دلارا
بر مخترع جدیده البت
بؤجودتی ویره‌مز طبیعت

زیرا حکم طبیعت اوزره
افکار یورر بطائت اوزره
عالمده ظهوره گلدی روشن
تدریج و تلاحق ایله هرفن
ممکندر اوّ کیم؛ اوّ اهل همت
بر مرتبه ویردی شعره صورت
امّا دیمك آنکا مخترعدر
عقلاً، طبعاً بو ممتنعدر
ا فردوسی ایه وصفده ایرلمز
بر غیری‌یه بو شرف ویرلمز
آچمشدر اوّ مثنوی طریقن
یوّل وار ایسه آنده بر رفیقن!
شهنامه‌سی گرچه داستاندر
باق سوزلرینه نه دلستاندر
طوردقجه سخن لب ودهانده
باقی طورر اوّل اثر جهانده

یازق اوّ شهنشه قوی یه
سلطان جلیل [غزنوی] یه
ایتدی او سخنور جهانه
بخلی ایله ظلم بیکرانه
گیتدی ایکیسیده قالدی موجود
شهنامه ایله هجای معهود
اوّل عصرده [عنصری] دانا
ایتمشدی قصیده طرزین احیا
یازدی نیجه دلنشین قصائد
کیم یوقدر ایچنده حشو وزائد
غایتده متیندر کلامی
زنگیندر افادهٔ مرامی
یازدیغی قصائد دلارا
اخلافنه اولدی خوان یغما
فضلن ایدمز آنك خلف کم
الفضل لمن له التقدم

برده [اسدی] و [فرّخی] در
روی سخنك ایکی رخیدر
[مختاری] و [عبجدی] و [عمعق]
اعجاز سخنده هپ موفق
تشابهده شعر [شصت گله]
وار مشسه‌ده آخرین محله
الفاظی رکیك و پر تنافر
هر طبع سلیم ایدر تنفر
مشهور اواسط اکابر
[مسعود] و [ظهیر] [ادیب صابر]
مسعوده نظیر منعدمدر
اشعاری جوامع الکلمدر
حقا که قصیده‌ده ظهیره
نظم ایتمدی کیمسه‌لر نظیره
توصیف ایچون آنی حق الانصاف
بو بیتی نه خوش دیمشدر اسلاف :

« دیوان ظهیر فاریابی
درکعبه بدزد اگر بیابی »
اشعارده هم ادیب صابر
استاد اولانلرك بریدر
[سید حسن] امامی یه‌ند
گر اولسه معزیدر علی‌الجد
[قطران حکیم] و [مجد] همکر
استاد مکمل سخنور
بو مرتبه‌ده [ابو الفرج] هم
اشعار و بلاغتی مسلم
وار آگاه فضیلت مقالی
تسلیم ایدر [انوری] کمالی
[وطواط] ایسه مجمع فنوندر
دستنده آنك سخن زبوندر
آثارینه انتها بولنماز
برکیمسه آگا مثل اولنماز

اشعار [سنائی] سخندان
گنجینهٔ علم وفضل وعرفان
وصفن گوش ایله مثنویدن
دیر دیکله تمامی غزنویدن
گلمز هله مثلی انورینك
شاهنشهیدر دگرلرینك
مخصوص آکا شیوهٔ قصیده
هر نظمده صنعت جدیده
معناسی لطیف، لفظی بیغش
مضمونی نو، انسجامی دلکش
گیردیگی مسالکه گیرلمز
اغراقده کعبنه ایرلمز
[عبدالواسع] ده معتبردر
هپ سوزلری منتخب گهردر
اما که ایدر زیاده کلفت
کلفت ایله محو اولور لطافت

استاد [ابوالعلا] ی فاضل
[خاقانی] يی ایتدی نظمه قابل
خاقانیده مراق الفاظ
مخصوص آکا طمطراق الفاظ
طبعی غرّا وشعری غرّا
امّا ادراکدن معرّا
چوّق نکته‌لری آچلمامشدر
چوّق سوزلری آکلاشلمامشدر
تعقیدی براقسه گر [نظامی]
اعجازه يتر ایدی کلامی
بیهوده دکلمی طبعی ایذا ؟
سوز یرینه سویلمك معمّا !
ویرمش آکا شهرت وصلابت
تکثیر تنافر وغرابت
بردر ینه لیك او یر فانی
یوق خمسه‌سنه نظیر ثانی

تنظیره آنی [امیر خسرو]
ایتمش ایدی گرچه همت نو
طبعه بیهوده ویردی رنجه
قنده دهلی وقنده گنجه
عالمده طوررایکن نظامی
عاقل ایتمز بو التزامی
استاد [جمال اصفهانی]
هم اوغلی [کمال اصفهانی]
معنیده ایکی شه جهانگیر
ایتمشلر اوّ ملکی جمله تسخیر
دیوانلرین ایلر اهل عرفان
چشم دله سرمهٔ صفاهان
آنلرده‌کی دقت وجزالت
رجحانلرینه ایدر دلالت
یتمزمی کماله شوکت وشان
خلاق معانی اوّله عنوان

الحق سخنی گبی سخن یوق
گرچه براز استعارهسی چوق
تفویف وجزالت وسلاست
ابداع لطافت ومتانت
ا سعدی ا بو صفاتی مجتمعدر
هپ سوزلری سهل ممتنعدر
هرطرزده اوستاد یکتا
هرشیوهده بی نظیر وهمتا
برجیس اداء عطارد آیین
شعری شعری ونثری رنگین
بوقطعه‌یی بعض اهل دقت
یازمشلر ایدی برای حجت :
« درشعر سه کس پیمبرانند
« هرچندکه لانبی بعدی
« اوصاف وقصاید وغزلرا
« فردوسی وانوری وسعدی »

*

امّا که یته اوقلنسه نسبت
سعدیده‌در افسر فضیلت
شهنامه‌یی ایتمك ایچون اتمام
فردوسی اوتوز ییل ایتمش اقدام
قیلمش فجری برای تفسیر
یوز یگرمی محلده بشقه تعبیر
بی مثل ایسه‌ده بو اختراعی
یوق کیمسه‌نك آندن انتفاعی
سعدی دخی بوستانی یازمش
آنده حال جهانی یازمش
بر کیمسه اوقورسه بوستانی
آ گلار اوزمان ندر جهانی
هر بر سوزی درّ منتخبدر
هر بیتی خزینهٔ ادبدر
مقصود ایسه خیر عام اثردن
آیرلمه او نظم معتبردن

تنظیم سخنده ایلرم بن
سعدی‌یی مرجح انوریدن
ایتمش عمرین اوّ صاحب لاف
اغراق ومبالغه‌یله اتلاف
ممدوحنی گوکلره چیقارمش
یوّق گوکلره لامکانه وارمش
ایتمش صله دردی ایله بی‌جا
بر خرمنشی مسیحه همپا
معناده گدالغه اوزنمش
شعر ایله شرابه‌دك دیلنمش
حقا که لطیف سوزده بولمش
فرض ایده‌لم که معجز اوّلمش [١]
نظمنده ندکلو اوّلسه صنعت
استادیلانجیدر نهایت
امّا اوّقو سعدی‌یی سراپا
باق نیجه قصیدهٔ دلارا

[١] قافیه یوق .

تدقیق ایله بتون بیانن
طوت وصفده اویله بر یالانن
نظم ایتدیگی نسخهٔ فریده
هپ موعظه‌در دگل قصیده
ممدوحنی خیره سوق ایدر هپ
هر بر سوزی بو یوله گیدر هپ
سویلر عدلك ثوابی اوزره
سویلر ظلمك عذابی اوزره
اوّل عصره گوره زهی جسارت
درویش ایده شهلره نصیحت
انسان بودر اشته بی محابا
حق سویلیوب ایلمز مدارا
وصف اوّلنه‌ماز آنك کمالی
بر قومده گلمدی مثالی
[حافظ] هله بلبل سخندر
اشعاری لسان غیبدندر

بيك مرغ نواسى وار بهارك
صوتى يڭه بشقه‌در هزارك
رندانه اوطور لا ابالى
تقليدينك اولماز احتمالى
ديوانندن تفأل ايله
اعجاز ندر تأمل ايله
آندن وار بوڭده خيلى ابيات
رنده ياقشور محل خرابات
اعناتى براقسه [خواجه سلمان]
[خواجو] يه بيله اوقوردى ميدان
اينجلمگى سوزده پيشه قيلمش
تا اينجاله اينجاله قيرلمش
[جامى] دخى جامع الفنوندر
دستنده آنك سخن زبوندر
علامه‌در اول اديب ماهر
هر علم وهنرده بحثه قادر

اولمشدی اوّ فاضلی جهانك
شیخ الاسلامی بیقرانك
حقا که سزا اولنسه اطرا
منظومهٔ یوسف وزلیخا
هپ سوزلری آنده عاشقانه
کیمسه بولهماز آ کا بهانه
هر نظمی بو یوّلده اوّلسه جامی
اوّلوّر ایدی ثانیٔ نظامی
[فیضی] ایله [عرفی] همعاندر
سر جملهٔ آخر الزماندر
فیضیده بلاغت وطراوت
عرفیده عذوبت وحلاوت
فیضیده مواعظ آتشیندر
عرفیده قصیدهلر متیندر
امّا آرانورسه اولویّت
فیضیده قالور ینه فضیلت

فيضى معجم ايكن سراپا
تفسيرينه نقطه قونماز اصلا
بولدى اوق يگانهٔ فضيلت
شاگردى يدى ايله شهادت
واردر بر صنف اهل گفتار
مقصودلرى دگلدر اشعار
(مولانا) مثنوى‌يى يازمش
هم (گلشنى) معنوى‌يى يازمش
يازمش نيجه برگزيده آثار
(محمود شبستر) ى و (عطّار)
مقصدلرى بونلرك عياندر
نظم ايله حقيقتى بياندر
شاعر ديمك اويله اهل حاله
اسناد نقيصه‌در كماله
بيگدن صكره گلور اواخر
بر شاعر تام ايچنده نادر

دیواندرین آراسك سرا پا
آزدر اعلاسی چوقدر ادنا
وادئ جدید آچدی صائب
بولدی نیچه نکتهٔ مناسب
نظمنده ایدر زیاده کلفت
آندن گورینور براز بطائت
ارسال مثلده مثلی یوقدر
اما بیقه‌جق قدرده چوقدر
مجموعهٔ محتشمده یکسر
مرثیه‌سی وار بر ایکی خوشتر
مدح ایتمگه مکتبی مجلدر
لیلا مجنونی پك گوزلدر
[وحشی] و [وصال] آ گا یقیندر
[طهرانلی سلیم] پك متیندر
[امیدی] و [اوحدی] [انیسی]
ایران شعراسنك نفیسی

[صادق] [شرف] [ونصیر] [و آذر]
[نوعی] و [جلال] ایله برابر
اکثر سوزی [طالب] و [کلیمك]
اشکنجه‌سی طبع مستقیمك
[شوکت] [بیدل] بتون خیالات
ادراکی مقولهٔ محالات
چون بو ایکی شاعر اولدی موجود
ایرانه بلاغت ایتدی بدرود
[قاآنی] کانجه صوڭ زمانده
ردالعجز ایلدی بیانده
اشعاردهٔ اشرفِ خلفدر
حقا که بقیةالسلفدر
گلسه نه عجب سلفدن آخر
مجلسلره کیچ گلور اکابر

احوال شعرای عرب

اشعار عربده اوچ زماندر
اوّل، اواسط، دخی اواخر
اسلامدن اوّل اولان آثار
هنگام شباب عمر اشعار
جهل ایله برابر اوّل زمانلر
مردانه یازاردی نکتەدانلر
حقا که معلقات سبعه
حیرت ویرر آشنای طبعه
آنلرده حقایق بلاغت
آنلرده منابع فصاحت
قرآن اگر ایتمسیدی اسکات
بونلر ایدی ابلغ مقالات
محو ایتدی آنی کتاب معجز
زائل اولدی گونشله یلدز

قرآن نه عجب اولورسه فائق
مخلوقه شبیه اولورمی خالق
اوّل رتبه عرب لسانی املس
آز طبع ایله شاعر آنده هرکس
مشهورلری ذوات سبعه
اصحاب معلّقات سبعه
استاد گهر [لبید] شاعر
ممتاز شتایش نیدر
لامیهٔ [شنفری] ادبدر
مأمور تعلّمی عربدر
[کعب بن زهیر] ی قیلدی حضرت
شایستهٔ بردهٔ سعادت
[حسّان] ایدی شاعر پیمبر
اصحاب گزیده شاعر اکثر
آندن صکره گلان قبیله
باشلار امویّه دولتیله

آنجق زائل اولوب بداوت
یوقدر بو طاقده اسکی لذت
چون شامده سلطنت قورلدی
اخلاق عربده فاسد اولدی
مجد اولدی رداءته محوّل
حرّیت اسارته مبدّل
بنیان دروغ اولوب مؤسس
مدح امرایه دوشدی هرکس
یعنی شعرا قالنجه مضطر
اشعار اولدی وسیلهٔ جر
اعجام ایله اولدیلر مخالط
ایتدی بوده قدر شعری ساقط
اول عصرده ایدی بی مدانی
[منصور] و [حبیب] و [ابن هانی]
مثلی [بشار] بحتری‌نك
[ابن‌المعتز] صنوبری‌نك

[احطل] [اعشی] ایکی سخنساز
[جاحظ] ایله [اصمعی] ده ممتاز
خوشگو [متنبیٔ] مباهی
[ابن‌الرومی] [ابوالعتاهی]
سوز یوّق [حبز] و [ابونواسه]
[بسامه] [جریر] ه [بو فراسه]
[بومحجن] و [احوص] و [کشاجم]
اشعارده زبدهٔ افاخم
[اشجع] [هدبه] [طریح] و [هیثم]
هپ شاعر ماهر مسلّم
[دعبل] [عتبی] [حطیئه] [عتاب]
اهل سخن اهل علم و آداب
سوز داد خدا [بو تمامه]
[اسحاق] سزادر احترامه
هم [ابن نباته] [ابن جمره]
بگزر فیض سخنده خمره

تأثیرده شیخ [ابن فارض]
بی مثل و نظیر و بی معارض
گلدی دخی غرب و اندلسدن
چوق شاعر کامل مفنون
از جمله [ابوالولید] شاعر
هم [ابن بشیر] و [ابن شاطر]
[بو رکوه] و [ابن مرج] ممتاز
هم [ابن عطیهٔ] سخنساز
[بو حیان بن لبون] فاضل
هم [ابن خفاجه] بی مماثل
[ابن سکره] [رشیق] و [صاره]
منسوب ایدیلر هپ اوّل دیاره
هم [ابن خطیب] دلنشیندر
عنوانی گبی لسان دیندر
گلدی دخی نیجه بیك سخندان
تعدادینه یوق محال امکان

تحدیث نعمت وَاخطار ومعذرت

بو بزمده بولدی جای آرام
ترك وعجم وعربدن اعلام
هم هر بری اولدی آنده ظاهر
آثار گزیده‌سیله حاضر
گویا که مشاعره ایدرلر
نظم ایله مفاخره ایدرلر
اسلاف سخنورانی گویا
بو محشر اوّل ایتدی احیا
بونده اثر ایله‌در کرامات
محشرده عمله‌در مکافات
اعمال کتابیدر بو آثار
سارقلرك آنده حالی دشوار
جمع اولمادی جمع اوللدن اجسام
بر انجمن ایچره بونجه اقوام

بن دردینی بونده حاضر ایتدم
گویا جمع عناصر ایتدم
بو عنصر ایله مثال عیسی
شعر اوّلمش ایکن بن ایتدم احیا
صد شکر بنی کریم مطلق
بو خدمته ایلدی موفق
شبّان هوسنمای تنظیم
ایتسون بوکتابی لوح تعلیم
اهل دله بر گذارم اوّلسون
شاعرلره یادگارم اوّلسون
ای حاضر اوّلان بو بزم نظمه
انصاف ایله قیل نظر بو بزمه
ساده گوریجك بر انتخابی
تعریض ایچون ایله شتابی
اوّل نظمکه سنجه رایکاندر
بر دیگره خوش گلور جهاندر

عالم سکا منحصر دکلدر
هرکس بو جهانده بر دکلدر .
اویغون دوشسه ماله بر بیت
دیوان دکر اهل حاله بر بیت
ترجیح اولنور بتون کلامه
بر مصرع متفق مقامه
هم برده بو بزم مختصردر
اعلا سوزی صانمه بوقدردر
بر بحر جواهره ایچره طالدم
بن مقتدر اولدیغمجه آلدم
بر قطره‌در آنجق آلدیغم هپ
دریا ینه طورمه‌ده لبالب
کیم ایلسه اعتراف نقصان
معذور طوتار کرم نهادان
بر جسمده اولمایجه صحت
خاطرده‌ده اولماز سلامت

بن ایلر ایکن بو نظمی تزیین
رنجور ایدی جسم و جان غم آکین
گلدم گله‌لی بو خاکدانه
آچدرمدی گوز بکا زمانه
اسقام ایله کچدی روزگارم
آلام ایدی جمله برك و بارم
یازدم نه ایسه شکسته بسته
معلوم دگلمی حال خسته
مأمولم اودرکه اهل عرفان
بو عذری طوتار قبوله شایان

۱۲۹۰
سنه

تم

مطبعهٔ ابوالضیا

سامی پاشا مرحومك تقريظی

قطرات جنبش ابر نيسان وَرشحات جوشش
بحر عمـان اعـداد بی پایانندن فراوان مروارید
رخشان حمد منان ایله نظم سبحهٔ ذکر زبان ایدرمکه:

« در بحر سینه درّ معانی بپرورید
درکان طبع لعل سخن را بیافرید »

وَجواهر صلوات صفیه وَزواهر تسلیمات زکیه :

سلطان سریر لامکان جاه
آرایش بزم لی مع الله
دردانهٔ کنز لایزالی
نور احدیّ ذوالجلالی

روضهٔ سـدره پیمای مزهّر وَ مرقد جنـةالمأوای
معطّرلرینك عتبهٔ عرش آرایش علیـالرینه نشر

ونثار ایله افتخـار ایلرمکه هردرّ یتیم نطق کریمی درّهٔ درج دهان « وماینطق عن الهوی » وَهرلفظ معجزنمای رسالت وسیمی گوهر یکتای « ان هوالاوحی یوحی » در؛ مشاهیر آل واصحاب وَجماهیر خواص واحبابی ارواح تابناکلرینه فوایح گل وریحـان تحیات وَروایح سنبل وضیمران طیبات اهدا قلنورکه، لعاب سکر برشت لطف بیان وَمذاب عنبر شرست حسن تبیان ایله شیرینمذاق حلاوت فصاحت وَفایحه افشان قیمت بلاغت اوٖلوب، بضاعهٔ گفتار مدّعیانی کاسـد بازار اعتبار ایلدیلر . وَ مقتبسـان انوار هدایتلری اوٖلان سخن آرایان اعصـار متتابعه‌نك بهارستان مراقد ومقابرلری باران رحمت رحمان ایله ریان وَ کلغنچهٔ ارواح پاکیزه‌لری نسیم عفو غفران ایله خندان اولسونکه ، رشّ مداد مسکی اللقا ایله صحایف روزگاری آراسته وتعطیر وَقلوب مطالعه‌گران هرقرن وزمانی غالیهٔ فیض عرفان ایله پیراسته

وتنویر ایتدیلر . آنجق اختلاف طباع ومشارب
وفقنجه هر صاحب نظم ونثرك اسالیب وتراکیب
کلامی شیوهٔ دیگر وَرنك مضامین آخرله مصوّر
اولدیغندن، تمیز نیك وبد رقم، واقفان اسرار-
رموزالحکم اولان سخنوران سلیم الطبعه مسلمدر .
ولهالحمد والمنه بومزیّت گران قیمتله ممتاز وَ رونق-
دانش و درایتله سرفراز اولان نکتهوران عصر
حاضرك بیت القصید مجموعهٔ وجدانی وَمصرع بر-
جستهٔ دیوان عرفانی [ضیا بك افندینك] بهارستان
عمر خزان ناروای شبنم فیض نعم کبریا ایله اشکوفه-
کشای مجد وعلا اولسونکه ، معیار صحیح عقل
وهنره تطبیقاً آثار اسلاف واخلافك کشیدهٔ زرین-
تار اشتهار اولان غرر تابندهسنی انتخاب وافراز
وَشو گنجینهٔ لامعةالانواری املا ایله بر نسخهٔ بی انبار
پیدا وابراز ایلدی . للهدره .

کتبه الفقیر عبدالرحمن
سامی

كتابخانهٔ ابو الضيا

تارتوف

ياخود

زيانك انجامى

بش پرده‌يى شامل منظوم تياترو

مؤلفى : موليه‌ر

مترجمى : ضيا پاشا

ايكنجى طبعى

معارف نظارت جليله‌سنك رخصتيله

قسطنطينيه

١٣٠٤

مطبعهٔ ابو الضيا

I.E.

ضیا پاشا

اشخاص :

اورغون — ساده دل بر ذات
قلیانت — اورغونڭ صدیقی
تارتوف — بر مرائی صوفی
ماریان — اورغونڭ قزی
دورین — دیگر قزی
دامیس — اورغونڭ اوغلی
المیر — اورغونڭ حرمی
مادام پرنل — اورغونڭ والده‌سی
والیر — ماریانڭ عاشقی
لوایال — بر مباشر
وغیریلری

ریانك انجامی

برنجی پرده

برنجی فصل

(اوفاق بر صالون مشاهده اولنور)

قلیانت — اورغون

قلیانت — بوکا برادر هیچ دیه‌جك یوق
اشته انسانلق بویله اولملی
اورغون — جانم برادر آه گوریدیکز
آکا بن نصل راست گلدیگمی
بندن زیاده سور ایدیکز
او کلیسایه هر گون گلوردی

قارشومده محزون هم دیز چوکردی
نه وقت آغلار دعا ایدردی
هر کسك گوزی آکا باقاردی
کاه ایکلیه‌رك وجده گلوردی
کاه طوپراقلره یوزلر سوررردی
بن کلیسادن چیقه‌جق اولسه‌م
بندن ایلری همان یوریردی
قپوده سلامه طوریردی
برده بو ذاتك اوشاغی واردی
هر شیده آکا تقلید ایدردی
آندن اوگرندم بونك حالنی
کیم اولدیغنی، فقر حالنی
پاره ویررسه‌م نزاکت ایله
البت برازین گیرو ویرردی
اوتانه‌رقدن هم بکا دیردی
بو پاره چوقدر نصفی بیله چوق

بن لطفکزه لایق دگلم
گری آلمامق استینجه بن
اوکومده فقیرلره ویردی .
جناب مولا هله لطف ایتدی
او ذاتی بزم اوه گوندردی
آیاق باصالی او خانه‌مزه
برکت گلدی صانکه هر شیئه
گوریرمکه ، هر شیئه طاربلور
ناموسم ایچون حتّی او بنم
زوجه‌می بیله گوریر گوزه‌دیر
کیم اگری گوزله باقه‌جق اولسه
او گلور بکا خبری ویرر
بندن زیاده یوز قات قصقانور .
هله صلاحی نه مرتبه‌در
بیله‌مزسکز ایناعزسکز
او آدم صایار کندی نفسنه

اڭ کوچك شیٔی بر بیوك گناه
آنی مضطرب ایلك ایچون
اڭ اوفاق بر شر آکا الویرر
او مرتبه‌ده‌که کچنلرده
دعا ایدرکن بر پیره طوتمش
حدتله نصل ایسه اولدیرمش
گلدی کندندن شکایت ایتدی

قلیانت — امان برادر بن سزه باقوب
چیلدرمشسکز ظن ایدیورم
یوقسه بو سوزلر ایله عجبا
بنمله اکلنیور میسکز
بو شقالاردن مرادیکز نه ؟

اورغون — بو سوزدن کفر قوقوسی گلور
سزڭ اعتقاد براز بوزوقدر
بر ایکی کره دها دیمشدم
سزه بو یوزدن بر بلا گلور .

قلیانت — ایشته بویله‌در سزك گبیلر

بر جواب گبی بو سوزی سویلر
آنلر استرکه کندیلر گبی
هرکسك دخی گوزی گورمسین
ندن کفر ایتسون ایوجه گورن ؟
اصلی یوق خیالاته طاپیان
صحیح مقدّس اولان شیلره
نیچون رعایت ایمان ایتمسون ؟
سزك سوزکز بنی قورقتماز
زیرا بیلورم کندی سوزمی
مولاده بیلور بنم اوزمی .
اهل صورته کیمسه قاپلماز .
بعض یالاندن یکیتلر اولور
یالاندن صوفی دخی بولنور
جنکه گیرمین یکیت اولورمی
کرچکدن صوفی گورلتی ایتمز

بنی گوزسونلر دیه یاپمهاز
سزه دوشرمی فرق ایلامك
اصل صلاحی زرق وریادن
یوزی ، یوزلگی بر گبی گورمك
طوغری‌یی ، حیله‌یی تمییز ایتمامك
ظاهری باطن ایله بر طوتمق
شخصی ، کولگه‌یی مساوی صایمق
آلتونله منقر هیچ بر اولورمی
ایویله کوتو بر صایلورمی ؟
اکثر انسانك یاراداشی
معلومکز که بشقه یولده‌در
اصل خلقتی گبی گورمز
آنلرك عقلی چوق شیئه ایرمز
هر بر صفتده حدّی بیلمزلر
همده بو حدّی تجاوز ایچون
الك اعلا شیئی افساد ایدرلر .

بن بیلدیگمی سویلدم ایشته
کوجنمیگز جاء انشته
اورغون — اوت شبهه یوق سز عالمسکز
عالمك علمی سزده‌در بتون
بو زمانه‌ده سزسکز فقط
یالگز عاقل ، یالگز عارف
علامه‌سکز ، یاخود فلاطون
یانگزده هپ ساٸری مجنون
قلیانت — بن نه عالمم برادر ، نه هیچ
عالمك علمی بنده دگلدر
لکن بن سزه قیصه‌جق دیم
هپ بنم علمم بوندن عبارت
طوغرییی، اگرییی بن فرق ایدرم.
بنم عندمده قهرمانلردن
دها معتبر تام صوفیلردر
اخلاص ایله حقه عبادتدن
دنیاده اعلا هیچ بر شی اولماز

لکن الك کوتو شیده جهانده
طیشی عفتله یالدیزلی اولمق
بو مرائیلر بو قلپزانلر
بزجه مقدس اولان هر شیئی
اویونجق ایدر خوف ایلمزلر
چونکه منفعت نیتلریدر
صوفیلق الده صنعتلریدر
وجد کاذبله ، یالان باقشله
رتبه آرارلر ، نفوذ استرلر
فوق العاده ایسه ظاهرده عفت
طریق حقدن مالهدر نیت
هر گون یانهرق ایدر عبادت
ترك دنیایی ایدر نصیحت
بونلر نهقدر عفت صاتسهلر
او قدر کوتو خویلری واردر
تیز مشربدرلر ، هم دوه کینلی

دینسز اولورلر ، مكار اولورلر
برینی هلاکه قصد ایتسه‌لر
غرضلرینی ستر ایتمك ایچون
رضای حقی میدانه قورلر
عداوتلرندن هم پك قورقیلور
قوللاندقلری سلاحلر چونکه
بزجه محترم اولان شیلردر
غرضلریچون معصومی بونلر
اوقونمش بچاق ایله کسرلر
ایشته بو یولده یالاندن صوفی
شمدی عالمده پك چوق گوریور
لکن کرچکدن صوفی اولانلر
قوللری بیلنور مشکل دگلدر
زمانمزده الحمد لله
نیچه‌لری وارکه مدحه سزادر
بونلره زاهد دینسه روادر

عقللریله فخر ایلمزلر
اویله گورینش، یاپش بیلمز
آنلرك صلاحی هپ انسانجه‌در
هر یاپدقلری چرکین گورنمز
افعالمزه تعریض ایتمزلر
بو تعریضلری کبر صایارلر
سوزله فخریه هیچ ایلمزلر
بزی فعل ایله محجوب ایدرلر
فسق ظاهره حکم ایلمزلر
هپ حسن ظنه مائل اولورلر
فساد ایتمزلر، فتنه بیلمزلر
بتون خلق ایله خوش گچینورلر.
فاسق گورسه‌لر هجوم ایتمزلر
یالکز فسقه کدر ایدرلر
تعصب ایدوب رضای حقی
شرعك خلافنده آرامازلر

بجه اهل حق بویله‌در ایشته
تقلید ایتمکه بونلر سزادر ،
لکن افندم بو سزك صوقی
سوزك طوغریسی بویله دکلدر
سزك کوکلکز صاف اولدیغندن
حالی ثنا ایدیورسکز
بکا قالورسه کوزلریکزی
غیرت قارارتمش کورمیورسکز .

اورغون — دها وارمی بر دیه‌جککز ؟
قوزم برادر

قلیانت — اوت افندم

اورغون — (کیتمکه باشلار) بنی عفو ایدك .

قلیانت — کرم ایدیکز
بو لقردی‌یی آرتق کسه‌لم
بر سوزم قالدی آنی دکلیك

بیلورسکزکه داماد ایتمکه
والیره اول سوز ویرمشدیکز

اورغون — اوت .

قلیانت — اویله بر ، خیرلی ایشه
گون دخی تعیین ایتمشیدکز

اورغون — اوت صحیحدر

قلیانت — عجبا نیچون
بو آنه قدر گجکدی دوگون ؟

اورغون — بیلهمم .

قلیانت — یوقسه بشقه‌می نیت ؟

اورغون — بلکه .

قلیانت — او سوزدن دونمیسکز ؟

اورغون — اویله دیمدم .

قلیانت — ظن ایدرم که
ایفای وعده بر مانع یوقدر .

اورغون — قسمت .

قلیانت — بر سوزی سویلمك ایچون

بو قدر اينجه‌لك لازممیدر
واليز گوندردى بنى بونكچون
اورغون — تبارك الله .
قليانت — آ گا نه ديم ؟
اورغون — نه استرسه گز
قليانت — فقط رأيگز
بيلمليدر آنى سويليك
اورغون — حقك امرنى اجرا ايلمك
قليانت — لكن صاغلامجه سوز سويليه‌لم
چونكه واليره سوز ويرمشسگز
بو سوزده طوره‌جقميسگز سز
يوقسه گيرو آله‌جقميسگز
اورغون — خوشجه قالگز [گيدر]
قليانت — [يالگز] بن قورقارمكه
زواللى والير بوشه چيقه‌جق
واره‌يم بونلرى خبر ويره‌يم

ایکنجی پرده

برنجی فصل

[مزین بر صالون مشاهده اولنور]

اورغون — ماریان

اورغون — ماریان !

ماریان — لبیك .

اورغون — یقین گل براز
سکا بر گیزلی سوز دیه‌جکم

ماریان — [اورغون بر اوطه طرفنه باقارکن]
نیه باقدیکز ؟

اورغون — آ کا باقدم که
شورالرده بر کمسه اولمسون
سویلدیکمزی دیکلمسون
چونکه بوراسی بر طاراجق یر

اوته‌دنبری چونکه کورزم
خویك کوزلدر سنی سوزم .

ماریان — بو لطفه تشکرلر ایدرم .

اورغون — ایشته بو لطفه لایق اولمغه
بنم رضامی تحصیل ایتملی

ماریان — بنجه الڭ بیوك شرفده بودر

اورغون — پك اعلا ، بزم مسافریمز
تارتوف افندی ایچون نه دیرسڭ

ماریان — کیم بنمی ؟

اورغون — اوت سویلیه‌جکڭ
جوابه اوّل ایی دقت ایت

ماریان — بن آنڭ ایچون نه دیه‌جکم
سز نه استرسه‌کز آنی دیرم

ایکنجی فصل

اورغون — ماریان

(دورین — گیزلیجه گلوب اورغونك آرقه‌سنده طورر)

اورغون — هاه ایشته بو سوز عاقلانه‌در
شمدیجك قزم دیملیسك که
آنك قدرینی تقدیر ایدرسك
بن آنی سکا لایق گورنجه
قوجه‌ڭ اولمغه سنده استرسك

ماریان — (گیرو صچرایه‌رق) ها !

اورغون — او نه‌در ؟

ماریان — نه بیوردیکز ؟

اورغون — نه ؟

ماریان — بن عجبا آکلامدممی ؟

اورغون — نصل ؟

ماریان — نه دیم استرسکز

کیمی سورم لایق گورسه‌کز
کیمی قوجه‌م اولمه‌سن استرم ؟

اورغون — تارتوفی .

ماریان — سزه یمین ایدرم
دیدیککزك هیچ بری یوقدر .
افندی پدر نه ایچون بکا
بویله یالانه جبر ایدرسکز ؟

اورغون — بن استرم که بو بویله اولسون
چونکه بن اویله قرار ویرمشم .

ماریان — افندی پدر بو نصل شیدر
سز استرسکز ...؟

اورغون — اوت استرم
سنی تارتوفه عقد ایلیه‌یم
آنی کندمه داماد ایده‌یم
ایشته بویله‌در بنم قرارم
باباالق حقی چونکه بنده‌در .

(دورینی گوره‌رك)
سن بورالرده نه گزیورسك ؟
ادبسزلگك اوته‌سیدر یك
بزی گلوبده بویله دگله‌مك .
دورین — طوغریسی‌یا بو نکاح سوزینی
اوزون قولاقدن ایشتمشدم
شبهه ایتمشدم ، اینانمامشدم .
اورغون — نه دیمك ! بو ایش عجب اوقدر
اینانلمیه‌جق بر ایشمیدر ؟
دورین — او قدرکه بن ایشیدیورم
سزدن بونیده اینانمیورم .
اورغون — بن اینادرمه یولن بیلورم
دورین — اوت آگلادم بو بر مصالدر .
اورغون — مصالی یقینده گوررسکز .
دورین — صاچمه !
اورغون — بن قزم کرچك دیورم

دورین — [ماریانه] پدریکزه ایناعیکز .
شقه سویلیور
اورغون — بنم دیدیکم . . .
دورین — خیر افندم سز نه یاپسه‌کز
کیمسه اینانمز
اورغون — قیزارم آرتق . . .
دورین — پك ایو افندم شو دیدیککز
کرچکدن ایسه دها فنایا .
نه عجایب شی نصل شاشلماز
بو صاچکزله، صقالکزله
تا سز اوقدر دلیمسکز
که قزکزی ویره‌جکسکز . . .
اورغون — باق بنی دیکله، نه‌دن بو اوده
سن باشمزه کاهیا کسیلدك
بن بویله شیدن هیچ حظ ایلم .
دورین — حدت ایتمیك رجا ایدرم

حال دیلی ایله سوز سویلیه‌لم
سز بو دوزنی بویله‌جه قوروب
هرکسله اکلنیورمیسکز !
سوزمه باقك سزك قزکز
اویله صوفینك ایشی دکلدر
آنك بشقه‌جه ایشلری واردر
هپسندن اوّل آنلری کورسون
همده باقه‌لم بو قرابتدن
عجبا سزه نه فائده وار
سبب نه بونجه مالکز ایله
دامادکز بر دیلنجی اولسون ؟
اورغون — سن صوص قارشمه هم بونی بلله
مالی یوغیسه وارسون اولمسون
آندن طولایی دها زیاده
آکا احترام ایدلملیدر
آنك بو فقری فخره سزادر

قدرینی ترفیع ایتسه روادر
چونکه مالنی کندی ترك ایتمش
ماسوایه میل ایتمدیگندن
حق رضاسنه چالشدیغندن
لکن آکا بن یاردم ایدنجه
غمدن قورتلور مالنی بولور
کندیسی بویله گورینورسه‌ده
یوردنده مالی پك زیاده‌در
هم کندیسی بر اصل زاده‌در
دورین — اوت بو سوزی کندیسی دیور
بو فخریه اوزهده اویمیور
کیم که فانی‌یه اعتبار ایتمز
اصلی ، نسبی ایله اوگونمز
قناعتله حرص بر یره گلمز
درویش اولانه کبر گورکمز .
بونی دخی بر یکا قویه‌لم

اصلاندن‌ده هیچ سوز آچمایه‌لم
بر کره‌ده شخصنه باقالم
هیچ آجیمدن ویررمیسکز
بویله بر قیزی اویله حریفه
سز هیچ یاقشق بیلمزمیسکز
صوکنی اصلا صایمازمیسکز ؟
سومدیکنه بر قیز ویرلسه
ناموسی البت تهلکه‌ده‌در
قادین اهل عرض اولسون دینورسه
قادینك عرضی قوجه‌یه باقار
برطاقم قادین بویله اولمه‌یه
برطاقم ارکك بوینوز طاقمه‌یه
سبب آرانسه هپ قوجه‌لردر .
هرهانکی بابا قیزینی ویرسه
سومدیکنه روز جزاده
قیزك ایتدیکی کوتولکلردن

مسؤل اوله‌جق البت كندیدر .
دوشونك سزده بو رأیكزله
نه بلالره دوشه‌جكسكز .
اورغون — بن سزه دیم‌كه بوندن صكره
نصل حركت ایده‌جكمی
بو قزجغزدن اوكرنملیم
دورین — بنم ویردیكم درسلری اكر
طوتمش اولسه‌كز پك اعلا اولور
اورغون — بو دیرلتیلری براقه‌لم
[ماریانه دونه‌رك]
قزم بن سنك چونكه باباكم
سكا خیرلی ایشی بیلورم .
والده اوّل سوز ویرمش ایدم
بن سنك ایچون امّا صكره‌دن
قرار اوینارمش آنی ایشتدم
برازده ظنّم هوایی ایمش
كلیسالرده هیچ آنی كورمم .

دورین — ظاهر نه زمان سز گیدرسکز
اوده اۏ زمان گیتملی ایمش !
گوسترش ایچون گیدنلر گبی .
اورغون — بن سندن رأی استمیورم .
چونکه اوته‌کی بر اهل حقدر
بۏ بر مالدرکه ثانیسی یوقدر
سن بۏ نکاحدن بك حظ ایدرسین
مالدن زیاده ممنون اولورسین
ذوق وصفاده عمر سوررسین .
بر یرده دوشر قالقارسکز هپ
برلکده عبادت ایدرسکز
هم ایکی چوجق یا ایکی قمری،
گبی سویشور اوینَاشورسکز
آره‌کزده هیچ بر نزاع اولماز
هله اۏ سنك سوزکدن چیقماز
دورین — دیدیگکزی بومی یاپه‌جق
آنی قایویه مندال ایده‌جك

اورغون - ای آرتق یتر بۋ نصل سوزدر !

دورین — افندم بنم دیدیکم بۋدر

آنده وار ایکن اۋ آت قفاسی

اۋ عظمتی ، کبری ، اداسی

نه قدر عفیف اولسه کریمه

شین گور بو حالدن عقل سلیمه.

دورین — [اورغون قزینه هرنوقت سویلیه‌جك

اولسه سوزه قاریشوب]

بن فائده‌کز ایچون سویلرم

اورغون — جانم ایستمم بن دیلکی طوت

دورین — یا سور ایسه‌م

اورغون — سومه ایستمم

دورین — سز ایسته‌یکز ایستمه‌یکز

سورم سزی باقلك صفایه .

اورغون — یا !

دورین — گوزه‌دیرم ناموسکزی

خلقك دیلنه دوشمیه‌سکز .

اورغون — سن صوصمه‌میسڭ ؟

دوزین — ایچم طورمیور

بو ایشه گوڭلم راضی اولمیور .

اورغون — سن صوصمه‌میسن بری ...

دورین — افندم

حق رضاسنه چالیشانلره

بویله حدتلر هیچ یاقشورمی ؟

اورغون — باق آرتق اوفکه‌م طوپوغه چیقدی

صوص دیدم سڭا صوص اول والسّلام .

دوزین — پك گوزل امّا سویلمسمده

ذهنمدن اولسون دوشونورم یا .

اورغون — دوشون نه‌قدر سن استر ایسه‌ڭ

فقط دیلڭله بر شی سویله .

یوقسه ... الویرر بنم عقلم وار

اقزینه دونوب !

هر جهتڭی ایو دوشوندم ..

دورین — [کندی کندینه]

سویلمز ایسه‌م چیلدیره‌جغم .

اورغون — شمدی رتبه‌سی یوقسه‌ده تارتوف

بر آدمدرکه ...

دورین — مایمونه بکزر !

اورغون — بشقه شی ایچون سومسه‌ك بیله ...

دورین — [کندی کندینه]

اشته قیزجغز یوکنی طوتدی !

[اورغون دورینه دونوب اللرینی کوکسنه چاپرازینه قویه‌رق قارشوسنده طورر ؛ دورین ینه سویلر]

بن اگر آنك یرنده اولسه‌م

بنی زور ایله گلین ایتسه‌لر

یپاجغمی گوررلر ایدی

اوجنی آلمق ایچون بر قادین

نه یاپه بیلیر گوستررایدم .

اورغون — [دورینه]

دیمك اولورکه بنم سوزیمه

بوراده قولاق آصلمیه‌جق ؟

دورین — نه ایچون اوفکه‌لنیورسکز

بن سزه بر سوز سویلیورمیم ؟

اورغون — سویلمیوبده نه یاپه‌یورسین ؟

دورین — بن کندی کندمه سویلیورم .

اورغون — [کندی کندینه]

طورك شوکا بر شمار عشق ایدوب

ادبسزلگی بن گوستره‌یم .

[اورغون شمار اوره‌جق گبی حاضرلنور؛ وقیزینه هر سوز سویلدکجه دورینه دونر باقار . دورین سکوت ایدر]

[دورینه]

بر شی دیسه‌نه ؟

دورین — دیه‌جکم یوق .

اورغون — هله بر شی دی .

دورین — جانم استمز .

اورغون — گوزه‌دیورم .

دورین — واللهی تحف ..!

اورغون — [ماریانه] حاصلی قیزم سوز دیکله‌ملی
دیدیگم شیئه بکی دیملی

دورین — [قاچه‌رق] بن گولر ایدم قهقهه ایله
بویله قوجه‌یه بنی ویرسه‌لر .

اورغون — [شماری یتشدیرەمیەرك] ماریانه]
سنك یانکده بو یموزجق قیز
بنی هر وقت کناهه صوقەر .
بو ادبسزدن غایت صیقلدم
سوز بوزده طورسون شمدی یورلدم
واردیم براز هوا آله‌یم
کندی کندیمه راحت ایده‌یم . [گیدر]

اوچنجی فصل

ماریان — دورین

دورین — سنك دیلدیکی کدی‌می یدی
سنك یرینه بن سویلیه‌یم !
سکا دلیجه تکلیف ایتسونلر
سن بت گبی طور هیچ سس چیقارمه!
ماریان — بن نه دیه‌یم بابامه قارشو؟
دورین — بو بلایی دفع ایتمك ایچون
ماریان — نصل ایده‌یم ؟
دورین — آکا دیملی
گوکل بشقه‌سی ایچون سوه‌مز
سن بر قوجه‌یه واره‌جق ایسه‌ك
کندك ایچوندر آنکچون دگل
قوجه اوله‌جق سکا کندینی
سودرملیدر، بابا که دگل

تارتوفی اوّ قدر سویور ایسه
کیم منع ایدیور کندیسی وارسون .
ماریان — بابانك حقّی اویله بیوکدر
که بن قارشولق سویلیه‌مدم
دورین — هله بز بزه بر دوشونه‌لم .
والیر باباکدن سنی ایستدی :
شمدی طوغریجه سویله والیری
سویورمیسن، سومیورمیسن ؟
ماریان — نه انصافسزسین سن بیله‌میسن
بنم کوکلمی بؤ صوریلورمی ؟
یوز کرّه سکا سویلمدممی
والیری نه رتبه‌ده سوزم ؟
دورین — بن نه بیله‌یم آغزکله کوکلك
ایچکله طیشك برمی دکلمی ؟
ماریان — هر بر سرّیمی بیلورکن ینه
بو نه حقسزلق شبهه ایدرسین .

دورین — سویورسین یا ؟

ماریان — هم پك زیاده

دورین — اوده باقیلسه سنی سویور ؟

ماریان — اویله صانورم .

دورین — حاصل کلام

ایکیکز دخی بر بریکزی

سویورسیکز استیورسکز ؟

ماریان — آکا شبهه یوق .

دورین — یا شو اوتکی

مسئله ایچون نه دیورسکز ؟

ماریان — اگر اوستمه واررلار ایسه

کندی کندمی تلف ایدرم .

دورین — اشته بو اعلا . شو چاره بنم

اصلا عقلمه گلامش ایدی .

اویله‌یسه طورمه قورتلق ایچون

گیتده تلف ایت کندی کندیکی

بنی چیلدیردر بودرلو سوزلر .

ماريان — آقيز بو نه‌در سكا نه‌اولدى ؟
سن كيمسه‌لره آجيمازميسين ؟
دورين — صاچمه سويلين ايش كرته‌سنده
هم سنك گبى آغز آچميان
هم كيم اولورسه بن هيچ آجيمام
ماريان — يا جسارتم يوقسه ناپه‌يم ...؟
دورين — دلده محبت متانت استر .
ماريان — بن والر ايچون ايتدم متانت
آكا دوشمزمى بنى استمك ؟
دورين — يا سنك باباك سوز آكلامازسه
باشدن آياغه تارتوف اولمشسه
سوزنى گرى آلمق استرسه
قصور زواللى والرده‌ميدر ؟
ماريان — بن نه ياپه‌يم نصل ايده‌يم
اولماز ديه‌رك آياق باصايم
نصل والرى سودم ديه‌يم

بن قیزم قیزه بو یاقشورمی ؟
بابایه قارشو هیچ طوریلورمی ؟
هرکس طویارسه صکره حالمی ...؟
دورین — یوق یوق آکلادم شمدی بن ایشی
تارتوفی سنك گوکلك چکیور
بن سنی بوندن دوندرمك ایچون
دوشونیورم عبث چالشدم .
هم نه وظیفهم، نه اوغراشدیم
سن استر ایکن بن یوق دیه‌یم ؟
ذاتاً مصلحت پك مناسبدر .
اوخ اوخ نه گوزل تارتوف افندی
دگلمی سزه قوجه اوله‌جق ؟
امان نه اعلا، همده باقلسه
کور دگل، طوپال دگل نه‌سی وار ؟
نه موطلی آگا قاری اولانه .
نام وشانه عالم افتاده

مملکتنده هم کشی زاده
او گوزه‌لی کیم گورسه قوجاقلار
الما یناقلار کراز دوداقلار .
چونکه بویله بر قوجه بولورسین
هیچ شبهه یوقکه خشنود اولورسین .

ماریان — امان یاربی ...!

دورین — بویله بر گوزل
قوجه‌یه دوشدك البت ایچکدن
شمدی نقدر سوینیورسین !

ماریان — امان الویرر بو سوزلر یتر
بوندن قورتلق یولنی گوستر
یتشور آرتق بنم کدرم
سن نه سویلرسه‌ك اویله ایدرم .

دروین — یوق ، قیز بابایی دیکلمه‌لیدر
مایمونه ویرسه خوش گورمه‌لیدر .
سنك طالعك هله کشاده

شکایت ایتمه آرتق زیاده
عربه‌لره یارین بنرسین
قوجه‌کڭ کویجگنه گیدرسین
برچوق یگنلر، عمجه‌لار ایله
بول بول قونوشور صحبت ایدرسین .
سکا ابتدا اکرام ایدرلر
کبارلر ایله گورشدررلر .
صو باشی نگده خانملرینه
خوش گلدکه البته گوتوررلر
او خانملرده التفات ایچون
آلتکه بر اسکمله ویررلر .
اوراده هله پاسقالیه‌لرده
بالویه تماشایه گیدرسین
قوقله، حقه‌باز سیری ایدرسین
اماکه قوجه‌ڭ ...

ماریان — امان الویرر

سن بنی آقیز اولدره‌جکسین !
براق بونلری بکا چاره بول .
دورین — عفو ایدرسکز .
ماریان — امان دوریم ...
دورین — خیر شو سنی تربیه ایچون
بو ایش اولملی‌که اوکرنه‌سین .
ماریان — قوزم دوریم !
دورین — خیر دیدم یا .
ماریان — آچیقدن اگر بابامه دیسه‌م ...
دورین — نافله . تارتوف سنك اولملی
هم لذتندن براز طاتملی .
ماریان — سن بیلورسین‌که سرداشم سنسین
هر وقت سنك سوزکدن چیقمام
بکا بر یول بول ...
دورین — یوق دیدم ؛ یوق یوق
سن البتّه تارتوفلنملیسین

ماریان — یا اویله‌می ! سن آجیپورسین
آرتق بنی قوی کندی حالمه
بن بو درده چاره بولورم
یاپه‌جغمی کندم بیلورم .
[ماریان گیدر گبی اولور]
دورین — ای ! گل شورایه حدّتم کچدی
سنك حالکه مرحمت گلدی
ماریان — اشته باق دورین چاره بولمازسه‌ك
بو درد ایله بن البت اولورم .
دورین — قید ایتمه البت بر اصول ایله
چاره بولنور ... والیر گلیور .

دردنجی فصل

والیر ـ ماریان ـ دورین

والیر — خانم بن شمدی بر شی ایشتدم
لکن پك تحف . طویمامش ایدم

ماریان — نیچه ؟

والیر — تارتوفه واریورسکز .

ماریان — واقعا بونی پدرم قورمش

والیر — پدریکزمی ؟

ماریان — اوت پدرم

اسکی قراردن شمدیجك دونمش

دمنجك بکا کندی سویلدی .

والیر — نصل ! کرچکمی ؟

ماریان — اوت پك کرچك

مطلقا بویله اوللی دیور .

والیر — یا سز بو ایشه نه دیورسکز ؟

ماریان — بیلم .

والیر — بو جواب اشته پك تحف

بیلمز میسکز ؟

ماریان — خیر !

ماریان — سز بڭا نه عقل اوگره‌دیرسکز ؟

والیر — بڭا قالورسه آکا وارملی .

ماریان — بو نصیحتی سز ویررسکز ؟

والیر — اوت .

ماریان — گرچکدن ؟

والیر — آکا شبهه یوق
بو نکاح سزه بر شرفلیدر
بو نصیحتی دگلمیدر .

ماریان — یا اویله‌میدر ؟ اویله‌یسه بنده
بو نصیحتی قبول ایدرم .

والیر — ظن ایدرمکه قبول ایتمکه
پك چوقده کدر ایلمزسکز .

ماریان — سز بو تکلیفی بڭا ایدرکن
هیچ یورکگز سزلدی‌یا ؟

والیر — بن خوشکزه گیدر دیه‌رك
او نصیحتی ایلمش ایدم .

ماریان — بنده خوشلانورسکز دیه‌رك
آنی یرینه گوتوره‌جگم .
دورین — (تیاترونك ایچروسنه چکیله‌رك)
باقالم شونلر نه یاپاجقدر .
والیر — افندم سوکی بویله‌می اولور ؟
اویله ایسه بنی آلداتمشسکز .
ماریان — رجا ایدرم بو سوزی آرتق
براقه‌لم ؛ سز بکا آچیقدن
تارتوفك قوجه‌م اولمسی ایچون
قبول ایتمه‌می تکلیف ایتدیکز
سزه بنده سوز ویره‌یورم که
آنی یرینه گتوره‌جگم
چونکه بو گوزل عقلی اوکردن
بکا سزسکز .
والیر — خیر افندم
صوچی سز بکا یوکلاتمیکز

بونی اوّلدن سز قورمشسکز
اویله اصلسز بر بهانه‌یی
سوزلریکزده طورمامق ایچون
شمدی وسیله ایدیورسکز .
ماریان — اوت اویله‌در ای دیدیکز .
والیر — شبهه یوق . همده سزك گوکلکز
بنی گرچکدن سومامش ایدی .
ماریان — یازقلار اولسون بویله سویلك
سزه دوشمریا
والیر — اوت دوشمریا
چونکه جانمی یاقدیکز بنم
دردمه البت چاره آرارم
کندمه گوره بر یار بولورم .
ماریان — آگا نه شبهه دگریکز وار ...
والیر — دگر سوزینی براقك هله
شو ایتدیککز شهادت ایدر

نه‌قدر ازدر بنده‌كی دگر .
لكن بنده‌كز امید ایدرم
كه بر بشقه‌سی حالمی گوروب
بیلورم بكا مرحمت ایدر
غیب ایتدیكمك یرینه كچر .

ماریان — غیب ایتدیككز بیوك شی دگل
هم بو دكشمه یك قولای سزه
تسلّی ویرر .

والیر — بنده المدن
گلدیكی قدر تسلّی ایچون
چالشه‌جغم امین اولكز .
چونكه بر گوكل بزی اونودر
آنی اونوتمق بزه شان اولور
اونودیلمه‌مازسه‌ده بسبتون
كندینی اقیله گوسترملیدر
بزه گوره الڭ بیوك دنائت
بزی اونودان یاره محبت .

ماریان — علو همت بویله اوللی .

والیر — یك ایی آنیده بکنن اولور .

واللهی تحف ! ظاهر افندم

سز استرسکزکه الی الابد

بن دردکزله یانوب توته‌یم

سزی بشقه‌سی ایله کوره‌یم

همده استمدیککز کوکلی

بر بشقه یره ویره‌میه‌یم ؟

ماریان — عکسنه ، بنجه بن استردم‌که

شمدی‌یه قدر بو ایش اولیدی .

والیر — استردیکز ها ؟

ماریان — اوت .

والیر — یتشبور

بونجه حقارت اقویله‌یسه اشته

بنده کیدرم سزی البتّه

خشنود ایدرم

ا کیدرکبی بر آدیم کیرو چکیلور !

ماریان — یك اعلا اولور .

والیر — [گیرو گله‌رك]

لكن شورایی ایی دوشونك

سز بنی بوكا مجبور ایتدیكز .

ماریان — پك ایی .

والیر — [گیرو گله‌رك] شو بنم یاپه‌جغم شی

یالكز سزه تقلید ایچوندر .

ماریان — سز بكا تقلید ایتمش اولكز .

والیر — الویرر ؛ سزك بن امریكزی

شمدی گیدرم اجرا ایدرم

ماریان — دها ایی یا .

والیر — [گیرو گله‌رك]

آرتق پوسته‌یی بوسبتون كسدك .

ماریان — اشته ایی یا .

والیر — [گیدر وقپودن دونر] نه‌در اوّ ؟

ماریان — . . . . . . نه وار ؟

والیر — سز بنی چاغرمیورمیسکز ؟

ماریان — بنمی ! یوقسه رؤیامی گوردیکز !

والیر — اویله ایسه اشته بن گیدیورم
خوشجه قالکز خانم افندی .

(آغر آغر گیدر)

ماریان — اوغورلار اولسون .

دورین — (ماریانه) بکا قالورسه
سز ایکیکزده چیلدیرمشسکز
بن غوغاکزده سزی براقدم
هم سیریکزه اوزاقدن باقدم
باقه‌یم دیدم بونلرك صوکی

(والیری طوتار)

نره‌یه وارر . بورایه گلك .

والیر — (طورمامق استرگبی گورینه‌رك)
ای نه وار دورین سن نه استرسین ؟

دورین — بورایه گلك .

والیر — یوق بنی قویویر
بنم افکم وار گیدوب خانمك
استدیکنی اجرا ایده‌یم .
دورین — طوریکز .
والیر — خیر گوریورسین‌یا
بوکا ذهنمده بن قرار ویردم
دورین — یا !
ماریان — استمیور یوزمی گورمك
والیر بسبللی بندن قاچیور
بن صاوشه‌یم گوکلی خوش اولسون.
دورین — (والیری براقوب ماریانه قوشار)
آل بونیده ! هیش ! نره‌یه گیدرسن
ماریان — براق .
دورین — شورایه گل سوزمه باق
ماریان — یوق یوق نافله دورین یورلمه
طوریجیلردن دکلم بورده .

والیر — [کندی کندینه]

شبهه یوق بندن هیچ حظ ایتمیور
یوزمی گورمکدن صقیلیور
آنك ایوسی شوردن گیدهیم
آنی بو غمدن خلاص ایدهیم .

دورین — [ماریانی براقوب والیره قوشار]

بریسی دها ! سزه نه دیم !
بو زوزکلکی بر یانه قویك
ایکیکز دخی شورهیه گلك .

[دورین ایکیسنكده الندن طوتوب گتورر]

والیر — [دورینه] مرامك ندر ؟

ماریان — نه یاپهجقسین ؟

دورین — مرامم سزی بارشدرمهدر .
سزی بو ایشدن هم قورتارمهدر .

[والیره]

دلیمیسیکز سز بو غوغا نه ؟

والیر — ایشتمدکمی بکا نه دیدی ؟

دورین — [ماریانه]

چیلغینمیسین سن بۋاوفکه ندر ؟

ماریان — سن گورمدکمی بکا نه یاپدی ؟

دورین — [والیره]

ایکیکزده سز خلط ایتمش سکز

بن شاهدمکه بۋ سزی سور

بشقه‌سنه‌ده وارمق استمز

[ماریانه]

بوده سندن بشقه‌سنی سومز

یمین ایدرمکه بشقه‌سنی

آلمق استمز .

ماریان — [والیره]

چونکه اویله‌در

یا نیچون بکا اویله نصیحت

ایدیوردیکز ؟

واليو — [ماريانه]

يا نيچون سزده

اوّله بر ايشده بندن نصيحت

استيورديكز ؟

دورين — سز ايكيكزده

چيلدرمشسكز . شو اليكزى

[واليره]

ويرك باقه‌يم . هانى سزك كى ؟

واليو — [الينى ويره‌رك]

صانكه المى نه يابه‌جقسين ؟

دورين — [ماريانه]

هادى باقه‌لم! هانى سنك كى ؟

ماريان — [الينى ويره‌رك]

ايش اوله صانكه بوندن نه چيقار .

دورين — اوف امان چابق ايلرى گلك .

بربریکزی سویورسکز .
سودیککزی بیلیورسکز .

[والیر ایله ماریان ال اله طوروب برمدت بربرینه باقازلر]

والیر — [ماریانه دونوب]
باری کوکلسز ایش یاپمیکز
اویله خاین خاین باقمیکز .

[ماریان والیره دونر]

دروین — بن طوغریسنی سزه دیه‌یم
کوکللولرك هپسی دلیدر !

والیر — [ماریانه] کرم ایدیکز سزدن شکایت
ایتمکه حقم یوقمیدر بنم ؟
هله خیانت دکلمیسکز
بکا او آجی سوزی دیدیکز !

ماریان — یا سزده نانکور دکلمیسکز ؟

دورین — شمدی بونلری هپ براقه‌لم
شو نکاحی بوزمغه بقالم .

ماریان — سن سویله هانکی یوله گیده‌لم
بوکا نه‌چاره تدبیر ایده‌لم .
دورین — هر بر طرفدن چاره بولورز .
(ماریانه)
بو سنك بابك زوزكانیور
(والیره)
بونلرك هپسی عبث دیراتی .
(ماریانه)
سکا شمدیلك دوشن باباكك
امرینه راضی گورنملیسین
چونکه صكره‌دن ایش صیقیشورسه
قولایجه آنی سن اوزادرسین .
هر شیئه زمانله چاره اولور .
کاه سن آنسزین خسته‌لانورسین
ایشی بر زمانلر اوزادرسین
کاه باقله ایله بر فال آچارسین

كاه بر جنازه‌یه راست گلورسین
یا قضا ایله آینه قیرارسین
رؤیاده بولانق صو گوررسین
حاصل کلام ناپار یاپارسین
تا والیره عقد اولنجه قدر
بر بشقه‌سنه اوت دیمزسین .
لکن . ثوایش بکا قالورز ایسه
دها بولنده بجرملك ایچون
سزی کمسه‌لر گورماملیدر
بویله بر یرده لقردی ایدر .

(والیره)

سز گیدك شمدی علی العجله
دوستلاریکزه رجا ایدیکز
سزه ویریلان سوزی اجرایه
بر یاندن انلرده چالشسونلر
بزده گیدهلم برادرینك

حمیتنی تحریك ایده‌لم
هم برده اوگی والده‌سنی
طرفمزه جلب ایلیه‌لم .
خوشجه قالکز

والیر — [ماریانه]
بز هر نه قدر چالشسه‌قده
بنم امیدم ینه سزدندر

ماریان — [والیره]
بابامك نه‌در انکاری بیلم
فقط بن سزدن غیرینك اولمم .

والیر — بنی بو سوزله احیا ایتدیکز ؟
آرتق هرشیه جسارت ...

دورین — یتر !
هیچ گوکللولر چان چاندن بیقماز
هادی گیدیکز سزه دیورم .

والیر — [بر آدیم گیدوب گیرو گلور]
حاصل کلام ...

دورين — بەنه گوزه !

هادی سن بوردن سنده شورادن .

[دورين ايكيسنیده اوموزلرندن ايتوب آييرەرق گيدرلر پرده قپانور]

اوچنجی پرده

برنجی فصل

[ينه اولكی صالون مشاهده اولنور]

داميس — دورين

داميس — الله بيك درلو بلامی ويرسون
يوزمه بتون عالم توكورسون
آرتق كيمسەيی اگر ديكلرسم
عقلمه گلن شيی ياپمازسم

دورين — هله لطف ايدك حدتلنميك

باباکز بونی فقط سویلدی
هر عقله گلن شی یاپلماز یا
تصوّر بشقه ، اجراده بشقه .
دامیس — بن مفسدی منع ایتملیم
قولاغنه بر سوز دیملیم .
دورین — جانم عجله اقتضا ایتمز .
سز براقکز والده‌کزی
هم آکا همده پدریکزه
نه لازم ایسه او یاپه‌جقدر
تارتوف خانمك سوزینی دیکلر
خانم نه دیرسه او آنی یاپار
ظن اولنورکه خانمی سور
الله ویریدی اویله اولیدی .
بو ایش اوزمان گوزل اولوردی .
خانم سزکچون آنی چاغره‌جق
بو نکاح ایشنی آندن صوره‌جق

دورين — كندی افكارینی يوقلايه‌جق
آنده بر امید آكلارسه اگر
بوندن چیقه‌جق فنالقلری
كندینه بر بر هپ آكلاده‌جق .
بن كندیسنی گورمدم فقط
اوشاغی دیدی عبادتده‌در
شمدیجك اینز . سز بوردن گیدك
بنی براقك آنی بكله‌یم .

داميس — بن‌ده بوراده طوره‌بیلورم .
دورين — يوق . آنلر البت تنها قاللی .
داميس — بن او حریفه برشی سویلم .
دورين — ماشاالله اگلنیورمیسكز ؟
كيم بيلمز سزك حدتكزی
اشته بوزار بتون ایشلری
سز چیقك گیدك .

داميس — يوق طوره‌جغم
حدتلنمدن سز ایده‌جگم

دورین — نه مناسبتسزسکز امان !

اشته گلیور . شوردن چکیلك .

[دامیس تیاترونك ایچروسنده بر اوطه‌یه گیرر]

ایکنجی فصل

تارتوف — دورین

تارتوف — (دورینی گورر گورمز اوشاغنه باغرر)

لورانت . شو بنم قیل گوملکمی

ریاضت قامچم ایله برابر

یرلرینه قوی همده دائما

عبادت ایله حقه نیاز ایت

سنی مغفرت ایلسون خدا .

دورین — (کندی کندینه)

بونه گوسترش نه‌قدر ریا !

تارتوف — نه استرسکز ؟

دورین — دیه‌جك ایدم ...

تارتوف — (جیبندن بر منديل چیقاروب)

امان یاربی رجا ایدرم

سوزدن اوّل شو منديلی آلك .

دورین — او نیچون !

تارتوف — اورتك شو ممه‌گزی

بن آکا زیرا باقمق استمم .

روحه بو شیلر ویررلر ثقلت

عقله گتورر درلو شیطنت .

دورین — سز اویله‌ایسه پك مائلسکز

باشدن چیقمغه چوق قابلسکز !

لكن بن سزك گبی دکم

بر قیز آغزینه اگر باقشسه

بنده مولیئرك سوزنی دیردم .

تارتوف — دقت ایدیکز دیدیککز سوزه

یوقسه گیدرم باقمم یوز یوزه .

دورین — یوق یوق افندم بن گیده‌جکم

سزی بوراده براقه‌جغم
یالکز سزه ایکی سوزم وار .
بورایه خانم شمدی گله‌جك
سزگله براز صحبت ایده‌جك .

تارتوف — پکی چاره نه باشم اوستنه .

دورین — (کندی کندینه) نصل یومشادی !
سوزمدن دونمم
شو حریف بنم سویلدیگمدر .

تارتوف — عجبا همان شمدی گلورمی ؟

دورین — ظن ایدرم‌که اشته گلیور
خوشجه قالکز بن گیدیورم .
(المیر گلورکن دورین گیدر)

اوچنجی فصل

الميز — تارتوف

تارتوف — جناب باری مادّی، معنوی
سزه لطف ایتسون، عافیت ویرسون
هم بو عاجزك مرادی اوزره
سزه هر یوزدن عنایت ایتسون!
الميز — بو دعاکزدن پك ممنون اولدم.
برز صندالیه آله‌لم صکره
بز بزه راحت صحبت ایده‌لم.
تارتوف — (اوتوروب) راحتسزلغکز انشاالله گتدی؟
الميز — حمد اولسون شمدی بسبتون بتدی.
تارتوف — بنم دعامك قبولی ایچون
بن هر نه‌قدر لایق دگلسه‌م
هر بر دقیقه عبادتمده
صحتکزه دعا ایدردم.

المیر — بنمچون زحمت ایلشسکز .

تارتوف — زحمت نه دیمك بن سزك ایچون
کندی عمرمی فدا ایدرم .

المیر — بو مروتك منتهاسیدر
سزك بوقدر الطافکزه
بن تشکره بورجلو اولورم .

تارتوف — سز دها زیاده لایقسکز .

المیر — بن سزی تنها استدم کورمك
هم سزه گیزلی بر سوز سویلمك
پك ممنونم که . بز یالکزز
کیمسه بوراده بزی دیکلهمز .

تارتوف — بنده کز دها ممنونم هله
سزی بویله تنها گوردیکمه
بن بونی چوقدن استردم مطلق
بوکون دعامی قبول ایتدی حق .

المیر — شو بنم سزه سویلیه‌جگم

بر ایکی شیدز فقط استرم
كه طوغریسنی دیملیسکز
هیچ بر شی صاقلامامليسكز .
[دامیس سویلنان سوز ایشتمك ایچون بولندیغی اوطه‌نك قپوسنی آرالق ایدر]
تارتوف — بنده استرم کرم بیورك
ایچمده‌كنی سزه سویلیم
یمین ایدرم‌كه سزك ایچون
بورایه گلن مسافرلری
چكه‌مدیكم گورلتیلرم
سزه دشمنلق ایچون دگلدر
حمیتمدن ، غیرتمدندر .
المیر — بنده بیلورم، هم ظن ایدرم
كه نجاتمی سز استرسكز
بڨ تلاشكز هپ آندن گلور .
تارتوف — [المیرك النی النه آلوب پارمقلرینی صیقار]

اوت افندم آکا نه شبهه
بنم غیرتم اوقدردرکه ...

المیر — اوف ! صیقمیکز امان اوقدر .

تارتوف — غیرتمدندر . یوقسه مرادم
سزی انجتمك دگلدر همده ...
(النی المیرك دیزینه قور)

المیر — شو الیکزك اورده ایشی نه ؟

تارتوف — فستانکزه باقیورم که
نه‌قدر گوزل قماشی وارمش .

المیر — امان لطف ایدك براقك زیرا
بن زیاده غیجقلانورم .

(المیر صندالیه‌سنی چکر تارتوفده ینه یاقلاشور)

تارتوف — امان بو نصل گوزل ایشلنمش !
شو زمانه‌ده نلر یاپارلر
کرامت گبی ایشلر ایشلرلر
هیچ بویله گوزل شی گورلمش می ؟

المیر — اوت اویله‌در . فقط برازده
شو ایشمزدن صحبت ایده‌لم .
بزم افندی ایچون دیورلار
سوزینی گری آلاجق ایمش
قزینی سزه ویره‌جك ایمش
بو صحیحمیدر بکا سویلیك .
تارتوف — او بکا آچدی بو سوزی لکن
طوغریسنی بن سزه سویلیم
بنم املم هیچ او دگلدر
بن بر بشقه حسنده آن گوررم
جانمی آکا قربان ایدرم .
المیر — چونکه بو فانی دنیایه دائر
شیلره گوکل باغلامازسکز .
تارتوف — بنم یورکم طاشدن دگلدر .
المیر — بن ظن ایدرم سزك گوکلکز
حقه مائلدر؛ غیره میل اتمز .

تارتوف — اوّ بزده اولان حقه محبت
فانیات ایچون میلی منع ایتمز
کمال حقی مصنوعاتنده
گوردیگمزده حیران اولورز .
عکس جمالی سز گبیلرده
پرتونمای ظهور اولمشدر
لکن کمالن سزده گوسترمش
سزه لطف ایتمش اویله حسن و آن
گوزلر حیراندر . گوکلر قربان
سزی الڭ گوزل بر صورت یاپمش
کندی حسنني سزده رسم ایتمش
بن هر نه زمان سزی گوررم
صنع باری یه حیران اولورم
عشق آتشني دلده طویارم
بۋ آتشدن بن ابتدا قورقدم
شیطان لعینڭ بر مکری صاندم

سزدن قاچمه‌یی حتّی قورمشدم
یولمی اوزر سکز صانمشدم .
آه عمرم واری صکره آکلادم
که بۆ محبت کناه اوله‌مز
عقتله سزی سومکی قوزدم
کوکلمی سزه بسبتون ویردم .
حدّم دکلدر ؛ بنده بیلورم
کوکلمی بویله سزه عرض ایتمك
بنم رجامدن امیدم یوقدر
سزده وَلکن مروّت چوقدر
سزده امیدم کوکلم حضورم
الکز ده‌در ؛ حزنم سرورم
خلاصه سزك عرضکز ده‌یم
سز دیلرسه‌کز دولت باشمه
استر ایسه‌کز قوزغون لشمه .

المیر — بۆ محبته دیه‌جك اوّلمار

فقط طوغریسی شاشیلور براز
ظن ایدرم که سزه یاقیشان
بۋ هوالره دوشمامك ایدی
دوشمه‌دن اوّل دوشونمك ایدی
بر سزك گبی متقی صوفی
که هر بر یرده شهرتی اوّله ...
تارتوف — عجایب ! صوفی انسان دکلمی ؟
صوفینك جانی‌ده جان دکلمی ؟
بۋ جاذبهٔ رحمانی ایله
سزی گورنلر البت سورلر
اوته بری‌یی آرتق صایمازلر .
بنده بیلورم که، بۋ سوزلری
بندن ایشیدوب شاشیورسکز
لکن افندم سز انصاف ایدك
بنده انسانم ملك دکلم
اگر سزنی عیبلارسه‌کز

صوچ بنده دگل حسنڭزده‌در .
چونكه اوّ ملك طلعتى گوردم
ملك درونه پادشاه ايتدم
يا آهو كبى اوّ گوز سوزشلر
عقلمى آلدى گوڭلمى چالدى
نه اوّزج قالدى نه دعا قالدى
قبلهٔ خاطر حسنڭز اوّلدى .
شمدى‌يه قدر آه ايديشمدن
گيزلى گيزلى نگاه ايديشمدن
سزه حالمى عيان ايلدم
شمدى آغزدن بيان ايلدم
بو كوله‌ڭزڭ عرضحالنه
عطف نظر لطف ايدرسه‌ڭز
بڭا تسلى ويرسه لطفڭز
مرده گوڭلمى احيا ايتسه‌ڭز
آه عمرم وارى نلر ياپاردم

عمرم اولدقجه سزه طاپاردم .
سز اگر بکا یار اولورسه‌کز
ناموسکزده خلل گلمز
بنم طرفمدن هیچ قورقمز .
بر طاقم دلی قادینلر واردر
گیدرلرده شیق بکلر سورلر
بیلمزلر بونلر هپ‌ی زوزکدر
یاوه سویلر گوسترش ایدرلر
سویلیورز دیر اوگونورلر
هر اولان ایشی خلقه یایارلار
بو مقوله‌لر اشته گیدرلر
سودکلرینی رسوای ایدرلر .
لکن قولکز گبی اولانلر
عشق آتشیله گیزلی یانارلر
بونلر محل امنیت اولور
آنلرده دائم سر صاقلی طورر .

چونکه صوفیدر بزم آدیمز
آنی البتّه گوزه‌دیرز بز
بوندن طولایی بز کیمی سوسه‌ك
غایت امیندر سرّی طویلماز
هم سورز بزله اولان دائما
غمسز محبت، کدرسز صفا .

المیر — بن شمدی‌یه‌دك سزی دیکله‌دم
مرامکزی بتون آکلادم .
بو سوزیکزی یارین قوجه‌مه
سویلرم دیه قورقمز میسکز ؟
قوجه‌م بونلاری طویه‌جق اولسه
سزه طاریلور صانمز میسکز ؟

تارتوف — فطانتکز واردر بیلورم
جسارتمی عفو ایدرسکز .
بشریتك قصوری ایله
بو تجیزیمی خوش گوررسکز .

هم حسنکزه بر باقارسکز
صانوزم انصافه کلورسکز .
بن کور دکلم، همده انسانم
بوراسنیده دوشونورسکز .

المیر — بنم یرمده بشقه‌سی اولسه
بلکه بشقه یولده طاورانوردی .
بن کوزلتیدن لکن خوشلانمام
قوجه‌مه‌ده هیچ بو سوزی آچمام
فقط سزدنده بوکا قارشو بن
بر شی استرم اوده بودرکه
شو والیر ایله، شو ماریانك
نکاحنه سعی ایتملیسکز
بر دیکرینك مالنی حقسز
امید ایتمه‌دن کچملیسکز .

هم .

دردنجی فصل

الميز — داميس — تارتوف

داميس — [ميدانه چیقارق]

خير خانم البتّه بو ایش

بتون عالمه یایلمالیدر .

بن شوراجقده صاقلانمش ایدم

ديديككزی بتون ایشتدم

آه نلر ایتدی بکا بو خاين !

آنك كبرندن، اوریاسندن

انتقامی بن آله‌جغم

نه یاپدیغنی هپ دیه‌جگم

بابامك‌ده گوزلری اچلسون

بو نه ملعوندر ایوجه گورسون

الميز — یوق داميس اولماز : اوّ یتشورکه

آرتق بو آدم حدّینی بیلسون

چونکه عفو ایتدم آنی بن اوده
بو عفوه لایق اولمه‌یه باقسون
ایتدیگم وعدی نقض ایتدرمیك .
بن اویله شماطه‌دن خوشلانمام
بر قادین بویله دلیلکلره
گوزده بکر کیمسیه آچماز
هیچ قوجه‌سنك ذوقنی بوزماز .

دامیس — سزه یاقشان بویله ایتمه‌در
بکاده دوشن بشقه درلودر .
بویله خاینی اسیرکه‌مه‌نك
معناسی یوقدر او نه‌لر ایتدی :
او صوفیلغه او عظمته
اسمام یاناردی لکن المدن
بر شی گلمزدی همده بو اوده
آنك ایتدیگی آرتق الویردی .
نه زمانلردر نه یایدی یایدی

بابامى آوجى ايچنه آلدى
والده‌لرڭ بنم امليزه
هم ده سد چكدى شمدى لازمدر
كه بابام بوڭك ملعنتنى
آرتق آكلاسونده آلدانماسون.
شكرلر اولسون جناب حقه
كه بڭا بويله برفرصت ويردى
بويله برگوزل صره‌ده دوشدى
المده ايكن بويله برفرصت
برنده اگر صرف ايتمسه‌م
بردها آنى نرده بولورم
المدن آلسه لايق اولورم.
المير — داميس ...
يوق اولمز براقك بنى
داميس — بنى براقك كندى حالمه
بن سونجمدن چيلديريورم

سز نه دیرسه‌کز دیك ینه بن
هم چوق کچمدن ایشی گوریرم
هاه ایشته بنم ایستدیکم‌ده .
(اورغون کیر)

بشنجی فصل

اورغون — المیر — دامیس — تارتوف

دامیس — ای کلدیکز افندی پدر
سزه شاشه‌جق برشی سویلیم .
طوغریسی شوذات اتمك طانیور
لطفکزك پك قدرین بیلیور
صداقتنی شمدی گوستردی
عرضکزه‌دك تجاوز ایتدی
خانمه گوکل عرض ایدیورکن
بن شمدی آنك اوستنه کلدم .
خانم شماطه سومدیکندن
بوایش میدانه چیقمسون دیدی

لکن بن بشقه یول بوله‌مدم
بوڭ ذالته طایانه‌مدم
خیانت اوقلور سزدن صاقلامق
دیه طوغریسنی سزه سویلدم

المیر — اوت بن دیرمکه برقوجه‌نڭ
ذوقنی بونلر بوزمامليدر
ناموس آندنمی بیلنور مطلق
بزه الویرر بزی صاقنمق .
بنم افکارم اشته بو دامیس
سزده خاطرم صایسه ایدیکز
هیچ آغزیکزی آچماز ایدیکز
(المیر گیدر)

آلتنجی فصل

اورغون — دامیس — تارتوف

اورغون — آمان یاربی ! شو ایشتدیکم
لقردیلره ایناڼیلورمی ؟

تارتوف — اوت قرداشم بن بر کوتویم
بن بر مجرمم بر گناهکارم
مثلی گلمامش بر حیله کارم .
جهانده ایشم سهو ونسیاندر
سراپا عمرم جرم وعصیاندر
مجازات ایچون بویله لکله حق
مراد ایدیور نفسمی قیرمق
بکا نه جنحه اسناد ایتسه‌لر
سکوت ایله هضم نفس ایدرم .
هر نه دیسه‌لر بنم حقمده
اینانك بکا غضب ایدیکز
هم اویکزدن بر صوچلو گبی
همان طورمیك بنی قوغکز
گوجنمم زیرا که گناهمه
نسبت اولنسه بونلر پك آزدر .
اورغون — آه گیدی خائن ! نه جسارتدر

سن بؤیالانله بویله برذاتك
عصمتنی می لکه‌لیورسك ؟
امیس — نه دیمك ! بؤنك بؤ ریاسنه
یومشاقلغنه بویله‌باقوبده
بکا سز نصل اینانمزسکز ...
ورغون — صوص سن اوزادن ملعون یمورجق
رتوف — الله عشقنه ! براقك دیسون
ناحقدر آنی بؤتکدیریکز
همده شو سزه دیدکلرینه
اینانورسه‌کز اصابت اولور .
سبب ندرکه بویله برایشده
بکا مساعد اوله‌یورسکز ؟
بیلورمیسکز باقه‌لم بنی
نصل آدمم نه‌لر یاپارم ؟
سز ظاهرمه باقوبده بنم
برایو آدم صانیورسکز

خير افندم اوياله دكلدر
سز گوزينشله آلدانورسڭز
بن شو تصوّر اوّلنديغندن
دها زياده كوتو آدمم .
بڭا هركسلر حسن ظن ايدر
لكن حقيقت بر آلچق ايتمم .
[داميسه دونه‌رك]
اوت اولادم سز سويليڭز
بڭا هر كوتو سوزى ديڭز
خاين ديڭز، آلچق ديڭز
خرسز ديڭز، قاتل ديڭز !
بن سزه قارشو برسوز سويله‌مم
هپسنه آنك بن مستحقم
مدّت عمرمده هپ ايشلديگم
معصيتلرك جزاسى گبى
همده يوزيمى يره سوزه‌رك

بوحقارته راضی اولورم .

اورغون — بوچوق برادر. (اوغلنه) آخاین سنك دها یورگك آجیبورمی ؟

دامیس — نه دیمك ! آنك بوسوزلرینه تا اودرجه قاپیله‌سکز .

اورغون — (تارتوفی قالدیره‌رق) جانم برادر لطف ایدك قالقك !!

(اوغلنه)

آه گیدی آلچق ! صوص آصیله‌جق .

دامیس — آنك سوزینه ...

اورغون — صوص .

دامیس — ندن ؟ شمدی چاتلایه‌جغم بن یالانجی‌ده ...

اورغون — اگر آغزندن برسوز چیقارسه ازرم باشکی .!

تارتوف — آمان برادر

الله عشقنه حدّ تلنمیك !
هم نه چکرسه‌م هپ بن چکرم
استمم لکن بر قارنجه‌نك
بنم یوزومدن اینجیلدیگنی .

اورغون — (اوغانه) های آلچق !

تاتارتوف — آ گا ایلشمیکز .
آیاغکزی اوپه‌یم آنك
قصوریده وار ایسه عفو ایدك .
(تارتوف دیز چوکر)

اورغون — (دخی تارتوفك قارشـوسنده دیز چوکه‌رك وَ تارتوفی قوجقلایه‌رق)
آه ایکی گوزم بونه مروّت !

دامیس — اویله ایسه ..

اورغون — صوص .

دامیس — ندن ؟ یا بنم ...

اورغون — صوص اوّل دیورم : بیلورم سـنك

آکا سبب خصومتکی
هیکز آندن خوشلانمازسکز
قاری، چوجقلر، اوشاقلر بیله
بوکونکی کونده طوپکز آنك
اوستنه هجوم ایدیورسکز .
بویله مبارك بر آدمجغی
بنم اومدن دفع ایتمك ایچون
هر فتنه‌لکی ایتدیکز تمام
چکنمدیکز اوتنمدیکز .
لکن نه‌قدر آنك دفعنه
اوغراشورسه‌کز بن‌ده اوقدر
بواوده آنی دها زیاده
یرلشدرمکه اوغراشه‌جغم :
هم بورنکزی قیرمق ایچون بن
شمدی قزیمی عقد ایده‌جکم .
دامیس — بونکاح ایله عجبا آنی

ممنون اوّلورمی ظن ایدرسکز ؟

اورغون — اوت خاین همده بو اخشامدن

تزی یوق بونی بن یاپه‌جغم

بقالم سز نه یاپه‌جقسکز

اوده افندی بن اوّلدیغمی ،

بوراده سوزمك کچدیکنی

هیکزه بن طانیده‌جغم

هایدی بقایم اوغلان چابق اوّل

سویلدیککی همان کری آل

آیاقلرینه قاپان بوذاتك

جرمکی سویله عفوینی ایسته .

دامیس — کیم ؟ بن ! بوچاپقین ادبسزلك ها !

که یالانلرله ...

اورغون — دها سویلیور!

بر ده قارشومده آکاسوکیور ! [تازتوفه]

آمان برد کنك، بردکنك یوقمی !

بنی براقك براقك بنی .

[اوغلنه]

شمدی بو اودن جهنم اول گیت
بر دها آیاق باصمامق اوزره .

دامیس — یکی گیدرم لکن شو وازکه ...

اورغون — شمدی شورادن گیت آصیله جق .
سنی میراثمدن ده محروم ایتدم
های سنك گبی اولاده لعنت [دامیس گیدر]

بدنجی فصل

اورغون — تارتوف

اورغون — بویله مبارك ذاته حقارت !

تارتوف — یاربی ! عفو ایت دامیس قولکی
بنی نه قدر اینجتدیسه ده .

[اورغونه]

اگر بیلسه کز بنم نه قدر
قلب صافمه کدر ویریور

بنی قرداشمك نظرنده
لکه‌لمکسه چالشمه‌لری ...

اورغون — واه واه !

تارتوف — یالکز شو دیدکاری
اویغونسزلغك ملاحظه‌سی
بنم جانمی اویله صیقارکه ...
بنم اوقدر منفورم‌درکه ...
گوکلم اورتبه مضطرب اولدی
سوز سویلیه‌جك حالم قالمدی
هم‌ده یاشامام آرتق صانورم
بن بوکدرله البت اولورم .

اورغون — [اوغلنك چیقدیغی قاپویه طوغری آغلایه‌رق قوشوب]
آه اوغلان سنی نیه قوبویردم
شوراده نیچون تپه‌لمدم !
[گیرو گله‌رك تارتوفه]

جانم قرداشم مستريح اولك
گوجنميكز .

تارتوف — بو نزاعلرك
بز آرقه‌سنی كسه‌لم زيرا
بن گوريورم‌كه اويكزده
بونلره سبب بن اوليورم
همده بورادن بن گيدر ايسه‌م
ايی اوله‌جق ظن ايديورم .

اورغون — نصل ! شقه‌می ايديورسكز !

تارتوف — بندن بوراده خوشلانميورلر
هم گوريورم حقمده سزه
شبهه ويرمكه چاليورلر

اورغون — نه‌كزه گرك ! گوزيورسكز ،
كه بن آنلرك سويلدكلری
سوزلری نصل ديكله‌ديكمی ؟

تارتوف — شبهه يوقدركه بونك آردينی

سورمەدە بۋنلر قصور ایتمزلر .
بلکه شمدیجك رد ایتدیککز
شیلری برکونده دیکلرسکز .
اورغون — خیر قرداشم ممکن دکلدر .
تارتوف — آه قرداشم برقادین قولایجه
قوجەسنك ذهننی چویرر .
اورغون — خیر خیر
تارتوف — سز بنی براقك
همان شۋرادن چیقوب کیدەیم
یاقەمی بوبله خلاص ایدەیم .
اورغون — خیر البته طورملیسکز
سز اوقلاینجه بن یاشایەمم .
تارتوف — چونکه اویلەدر آرتق چارە یوق
بن‌دە نفسمه جبر ایتملی‌یم
اماکه اگر استر ایسەکز ...
اورغون — آمان !

تارتوف — ای یکی اویله ایده‌لم
آزتق اوسوزی سویله‌میه‌لم
فقط براقك بنی حالمه
بیلدیکم کبی بن طاوزانه‌یم .
ناموس دینلان برنازك شیدر
هم سزه اوّلان اخلاصم ایچون
کفتکولره سبب اوله‌جق
حقمده شبهه ایراث ایده‌جك
معامله‌دن چکنملیدر .
حرمکزدن بن قاچاجغم
هم سز بنی کورمیه‌جکسکز ...
اورغون — خیر بونلره رغماً اولمق ایچون
دائم آنکله اولملیسکز .
بنم الك بیوك ذوقم آنلری
قیزدرمه‌ده‌در هم ده استرم
که خانم ایله دائما سزی

برابر گورسونده چیلدیرسونلر .
هم بوگاده بن قناعت ایتمم :
آنلره دها رغم اوله‌لق ایچون
بن سزدن بشقه هیچ برکیمسه‌یی
کندمه وارث اوله‌لق استمم
نظامی اوززه شمدی گیدرم
مالمی سزه هبه ایدرم .
بردوستی‌که بن داماد ایدرم
اوغلم، قارم، هپ خصملرمدن
البت زیاده آنی سورم .
سز بونی قبول ایتمه‌میسکز ؟
تارتوف — هرشیده حقك دیدیگی اولور !
اورغون — زواللی آدم ! هـایدی گیده‌لم
شمدی سندی تنظیم ایده‌لم
حسد ایدنلر وارسون چاتلاسون .
(گیدرلر ایکن پرده قپانور)

دردنجی پرده

برنجی فصل

[عادی بر صالون مشاهده قلنور]

قلیانت — تارتوف

قلیانت — اوت بتون خلق بؤنی سویلیور
بنم سوزمه سز ایناننکز .
بؤشایعه‌یه مناسب اولماز
سزك نامکز سزك شاننکز .
ایی‌که سزه تصادف ایتدم
ایکی سوز ایله بن افکارمی
سزه آچیقدن بیان ایده‌یم .
بن، دیدکلری ایشك اصانی
آرام صرف نظر ایدرم
کوتو یوزینی اله آلورم .
دیه‌لم دامیش ایی ایتمامش

سزدن بڭا چوق شکایت ایتمش
اهل ایمانه مناسبمیدر
گورمش اولدیغی بر حقارتی
عفو ایلامك ، دروننده‌کی
نار غضبی تسکین ایتامك ؟
سزکله نزاع ایتدیگی ایچون
اودن اوغلنی باباسی قوغسون
ایچکز بوڭا قائل اولورمی ؟
هم نه دیرم ، آچیق سویلرم
هپ بیوك ، کوچك عیلیورلر
اگر سوزمی دیکلر ایسه‌کز
بو ایشی قولای بتوررسکز
صوڭ درجه‌یه گتورمزسکز
الله ایچون بو کینی براقڭ
اوغلی باباسیله بارشدیرڭ .
تارتوف — آه ! بڭا قالسه جان و گوگلدن

بوڭی یاپمەیی بندە استرم
ایچمدە یوقدر کوجنکلگم
بن جملەسنی آکا عفو ایتدم
هم عیلامم، هم‌دە المدن
گلدیگی قدر خدمت ایدرم .
لکن جناب حقك رضاسی
بوایشە اصلا قابل دگلدر
بواوە اگر اوکیرو ایسە
بن چیقملی‌یم البت بورادن .
بوایشی بکا ایتدکدن صکرە
برایش‌کە، هیچ برایشە بکزەمز
آرتق آنکلە نە کورشمك
خلقە سبب کفتگو اولور
اول امردە بزە ایل عالم
نە دیەجکنی برخدا بیلور !
بکا فرلداق چویردی دیرلر

صکره هریرده ظن ایدرلرکه
بن قباحتلی اولدیغم ایچون
بنی شکایت ایدن آدمدن
قورقیورمده بو سبب ایله
صورتده آنی عفو ایدیورم!
هم ال آلتندن صوصدرمق ایچون
آنی بویلده قوللانیورم .
قلیانت — افندی شو بسط ایلدیککز
عذرلر بتون یالدزلمه‌در
شو صایدیغکز دلیللریکز
دقّت اولنسه هپ بیهوده‌در .
سز ارادهٔ حقی اجرایه
مأمورمیسکز بو غیرت ندن ؟
برمجرم قوله جزا ایتمکده
حضرت مولا بزه محتاجمی ؟
حق انتقامن حقه براقك

امر ایلدیگی عفوه سز باقك
چونکه امرینی طوتەجقسکز
خلقه آرتق نه باقاجقسکز
هیچ سوء ظنه دوشمامك ایچون
خیر ایشلەدن چکینلورمی ؟
بز امر حقی اجرا ایدەلم
عالم نه دیرسه قید ایتمیەلم

تارتوف — بن سزه دمین دها سویلدم
که بن گوکلدن آنی عفو ایتدم.
بن بو وجهله اشته افندم
حقك امرینی اجرا ایلدم.
لکن بو گونکی او حقارتی،
او رذالتی گوردکدن صکره
آنکله برلکده بولنمەیی
جناب مولا بکا امر ایتمز.

قلیانت — جانم افندی! یا بابا سنك

اوّماللرینی اصلا حقوقجه
حقکز یوقکن دوشونمه‌ﻟرك
سزه ویرنجه آنك سوزینه
قولاق طوتمه‌یی جناب مولا
عجبا سزه امر ایدیورمی ؟
تارتوف — بنی طانیان بیلورکه بوُنی
بن منفعتم ایچون آلمدم.
فانی دنیانك بتون ماللری
گوزمده دگلدر ذرّه قدر
آنلرك رنك شعبده کاری
بنم گوزمی بوُیایه‌مازلر :
بن باباسندن قبول ایتدمسه
رضاسی ایله ویردیگی مالی
سبب اودرکه طوغریسی قورقدم
نااهل اللره تقسیم اولنوب
فنا ایشلره صرف اولنه‌جق

بنم مقصدم الله یولنده
اهل حاجته بذل ایلمکدر
بؤ افکار ایله بن قبول ایتدم .
قلیانت — آمان افندم ! بؤقدر اینجه
احتیاط ایله حذر ایتمیك
وارث مشروعك طرفندن
شکایتلره مظهر اوملیك .
سز بر اقلك اوّ مالنی آلسون
جانی هر نصل استرسه یاپسون
ضرر ایدر ایسه کندینه ایدر
نه وظیفه‌کز هیچ قید ایتمیك
هم دوشونك که ذاتکز ایچون
مالنی چارپدی دیه‌جکلر
وارسون مالنی کندیسی یسون
بکا قالورسه دها اولادز .
بن فقط شؤکا شاشیورم که

سزه بو تکلیف اولدیغی زمان
اصلا تردد ایلمکسزین
سز آنی نصل قبول ایتدیککز !
حاصلی وارمی فن تقواده
اویله بر فتوی که جائز اوله
حسن نیتله شرعاً وارثک
حقنی بویله الندن آلمق ؟
اگر مراد باری دگلسه
سزجه دامیسله برابر اولمق
اوک ایچندن اوک اولادی
سزك ایچون طرد اولنمدنسه
ناموسکزله سز چکلسه‌کز
عجبا دها ای اولمازمی ؟
اعتماد ایدك بویله ایتسه‌کز
درایتکز ...

تارتوف — ساعت اوچ بچق

بعض اوزادم واز یوقاری یه
چیقمه لازمدر عفو ایدرسکز .

قلیانت — یا !

ایکنجی فصل

المیر — ماریان — قلیانت — دورینی

دورین — (قلیانته) کرم ایدڭ سزده بزمله
برابر اوللڭ بوزواللینڭ
آغزینی آزتق بچاق آچمیور
چونکه باباسی بو آقشام ایچون
نکاح ایتمگی قرارلشدردی.
آندن طولایی بك کدری وار
شمدی افندی بورایه گلور .
رجا ایدرم جانم افندم
بزده همز برلك اوله لم
یا حیله ایله، یاخود زور ایله

آنی بو بولسز ملاحظه‌دن
دوندرمك ایچون اصرار ایده‌لم .

اوچنجی فصل

اورغون — المیر — ماریان — قلیانت — دورین

اورغون — اوح ممنون اولدم‌که سزی بوبله
هله بر یرده طوپلانمش بولدم .
(قز ینه)
باق بو کاغدی سکا گتوردم
ایچنده برچوق گوله‌جك شی وار
بونه دیمك نه، سن بیلورسین آ
بن سویلمدن سن آکلارسین آ .

ماریان — (آیاغنه قپانوب) آه باباجغم الله عشقنه
دها کیملری سور ایسه‌کز
هپ آنلر ایچون مرحمت ایدك
عنایت ایدك بابا حقی

حقمده بزاز مساعد طوتك
اراده كزه اكر بؤبابده
همان اطاعت ايده‌مز ايسه‌م
معذور بيورك . بنم اوستمه
بوبله وارميك بنى قيزيكز
اولديغم ايچون نادم ايتميك !
باعث حيات پدرمسكز
بكا حياتى زهر ايتميك
اكر سز بنى اوته‌دنبرى
اميد ايتديكم سوديكم ذاته
مطلقا ويرمك ايسته‌مزسه‌كز
بارى سزدن بك رجا ايدرم
عالمده بنم الڭ سومديكم
آدمه اولسون بنى ويرميك
بويله جبر ايله الڭ صكره بنى
مأيوسيته دوشورميكز .

[قلبنده مرحمت حس ایدر]

اورغون — [کندی کندینه]

هایدی یوره‌کم سنی گوره‌یم !

آمان ضعیفلق گوسترمه طایان !

ماریان — سز اگر آنی سویورسه‌کز

اظهار ایدیکز بن هیچ گوجنمم

هپ مالکزی آکا بخش ایدك

اگر اوقدر یتشمز ایسه

بنمکنیده علاوه ایدك

سزه ترك ایتدم؛ ممنون اولورم

لکن افندم هیچ اولماز ایسه

شخصمه تجاوز ایتمیکز

رخصت ویریکز بر مناستره

گیروب حالمله مشغول اوله‌یم

عالمده قاچ گون عمرم وار ایسه

انزوا ایله امرار ایده‌یم .

اورغون — هاه ! اشته بويله‌در قره باشلر
باباسى قيزى استديگنه
ويرمديمى بو ديرلتى باشلار .
ها ! آياغه قالق ! آنى نقدر
استمز ايسه‌ك اوسنك ينه
قوجه‌ك اوله‌جق هواى نفسى
كورليه‌جكسين بوكا البته
سن وازه‌جقسك بنم باشيمى
آرتق آغرتمه هايدى باقه‌يم
بنى طارلتمه .

دورين — بو نصل ايشدر ...

اورغون — سن صوص اورادن وار صكارگله
چكه يارشدر . والله العظيم
اگر آغزندن برسوز چيقارسه
كندك بيلورسك . اشته بوقدر .

قليانت — عجبا رخصت ويرميسكز

بکا رأیمی بیان ایتمکه ...؟

اورغون — برادر سزك هر بر رأیکز
غایت اعلادر هیچ دیه‌جك یوق
فقط عفو ایدك بن دیکلیه‌مم

المیر — (قوجه‌سنه) بن بو شیلری کوزه‌یورمده
دیه‌جکمی بیله‌میورم
هله شو سزك غفلتکزه
باقوب باقوبده پك شاشیورم
سزی بو آدم اویله بند ایتمش
که بز هپمز بوکونکی ایشده .
نظرکزده یالانجی اولدق

اورغون — عفو ایدرسکز ایش میداندهدر
او چاپقین اوغلم حقنده سزك
مساعده‌کزی‌ده بن بیلورم
او آدمجغه افتراسنی
سز قورقکزدن رد ایتمدیکز

اگر دیدیگی صحیح اولیدی
سز اویله لاقید طوررمیدیکز ؟
البته تلاش گوستردیکز
المیر — ساده بر آدم عرض محبّت
ایتمکله بزم ناموسمزه
نه خلل گلورکه قالقشه‌لم
تا او درجه تلاش ایده‌لم ؟
بویله کیمسه‌یه بر جواب ایچون
بر آتش اولوب سوکملی میدر ؟
بن بویله شیئه فقط گولرم
اویله گوزلی شماته سومم .
بزه یاقیشان عقللی اوصلو
عرض وادیله کچملی بز .
بر وحشیانه عقیده واردر
که هر کیم آکا بر سوز سویلسه
بر محله‌یی باشنه گیر

عالمه آنی رم رذیل ایدر
الله ایتمسون بن اوّمقوله
وحشی عقللولردن دگلم .
بن شیطنتلی عفت استمم
هم ظن ایدرم که اگر مرام
صوغتمه ایسه شماطه‌سزجه
بر یوز ویرمامك بوڭا الویرر .

اورغون — حاصل کلام ایشی بیلورم
هرنه دینلسه سوزمدن دونمم .

المـیر — حالا شاشارم شو عقلکزه
یا بن شوسزه دینلان شیك
طوغریلغنی گوزیکز ایله
گوسترر ایسه‌م نه یاپارسکز ؟

اورغون — گوزم ایله‌می ؟

المـیر — اوت افندم .

اورغون — صاچمه لقردی !

المـیر — نه وظیفه‌کز ؟

بریول بولورسه‌م یا حقیقی
گوزلریکزله گورر ایسه‌کز ؟

اورغون — اویله شیلره کیم قولاق آصار !

المـیر — بو نصل آدم ! برجواب ویرك .
بن دییورم بزه ایناناك
فرض ایده‌لم که بونده بریرده
کندی گوزیکز ایله گوردیکز
قولاغکزله هم ایشتدیکز
اشته اوسزك مبارك صوفی
ایچون اوزمانده نه دیرسکز ؟

اورغون — اویله اولورسه بنده دیرمکه . . .
هیچ برشی دیمم چونکه بواولماز .

المـیر — بوقدر غفلت آرتق یتشور
ذوق ایچون اولسون چوق اوزاق دگل
شمدی بن سزه دینلان شیئی

کندی گوزیکزله گوستره‌یم .

اورغون — یکی ! بقالم صنعتکزه
بن سزك سوزیکزه باصارم
گوره‌لم نصل ایده‌جکسکز
بۇسوزده نصل طوره‌جقسکز

المیر — (دورینه) سن حریفی گیت بکا چاغر .

دورین — (المیره) اونه شیطاندر بیلمزسکز
مرامکزی یاحس ایدرسه
بۇطوزاقلره بادوشمز ایسه ؟

المیر — (دورینه) معشوقه‌عاشق قولای آلدانور
آدمی غرور چابق آلداتور .
(قلیانته ماریانه)
سن آنی بکا بۇرایه چاغر .
آرتق بورادن سزده چکیلك

دردنجى فصل

المير — اورغون

المـير — شو اسكمله‌يه هله ياقلاشلك
آلتنه كيرك

اورغون — نه‌يه كيره‌يم !

المـير — اوف آمان هايدى ! البت بنم بر
ياپاجغم وار شمدى نيچون‌در
كوره‌جكسكز . كيرك شورايه
قيمدامايك، سس چيقارمايك .

اورغون — بنده بيلورم بو اويصاللغك
ايلروسيدر لكن نه‌چاره
شو ياپاجغك ايشك صوكنى
كورمك ايسترم هايدى باقه‌لم .

(اورغون اسكمله‌نك آلتنه كيرر)

المـير — (يالكز) بن ظن ايدرم‌كه شمدى سزك

بکا بر دیه‌جککز قالماز .
[اسکمله‌نك آلتنده‌کی قوجه‌سنه]
باقك افندی شمدی بن غریب
بر مسئله‌یه گیریشه‌جکم !
سز ایلیشك ایتمه‌ملیسکز ...
بن هرنه درسه‌م معذور اوللی
بونلرهپ سزی اقناع ایچوندر
چونکه بن سزه بوڭی وعد ایتدم .
بومرایینك چهره‌سنده‌کی
نقاب ریایی آتمق ایچون
بو مشتاق یوزلر گوستره‌جکم
مساعد گبی گوزینه‌جکم
ادبسزلکه جرأت ایتسه‌ده
بن ینه تحمّل ایده‌جکم .
لکن حریفك بوجرأتنه
گوستره‌جکم مساعده‌لر

چونکه یالکز سزی قاندرمق
حریفی ایی بوزمق ایچوندر .
سزه قناعت گلنجه قدر
بن ایلرویه گیتمك ایسترم
سز نه‌درجه استر ایسه‌کز
اوزایه قدر ایش گیده‌بیلور .
ایش مرتبهٔ مطلوبه‌یه‌دك
گلدیگنی سز گوردیگکزده
چیقوب حریفی طوردیری ویرمك
زوجه‌کزی‌ده وقایه ایتمك
خلاصه ایشك حقیقتندن
قلبکز امین اولدقدن صکره
بنی حریفله اوغراشدرمامق
ایشلری آرتق هپ سزه قالور .
بونلر سزك هپ منافعکز ،
ناموسکزدر ؛ الکزده‌در .

هم . . . گايورلر ايى صاقلانك
آمان صاقنك هيچ گورنميك .

بشنجى فصل

تارتوف — المير — اورغون — [اسكمله آلتنده]

تارتوف — افندم بنى استمش سكز
بر ديه‌جگم وار ديمش سكز
المير — اوت . بن سزه بعض گيزلى شى
سويليه‌جگم فقط ابتدا
باقك شوزايه كيمسه اولمسون
صكره قاپويى قاپايك گلك .
[تارتوف قاپويى قاپار گلور]
دمنكى ايشه شاشمه‌ميسكز
بويله تصادف گورلمشميدر ؟
داميسك اويله چيقشمه‌سندن
بن سزك ايچون نه قدر قورقدم

آنی نەقدر صوصدرمق ایچون
چالشدیغمی سزده گوردیکز .
واقعا بردن بره شاشردم
تکذیب ایتمکی دوشونەمدم
لکن جناب حقه حمد اولسون
ایش یولندەدر هیچ بوزلمدی .
سزه امنیت اولندیغندن
هرنه ایسه بوفورتنه کچدی
هله شو بزم افندی یوقمی
هیچ ذاتکزدن شبهه لنمیور .
همده سوء ظن ایلمینلره
دها زیاده بر عناد ایچون
اق استیورکه بن سزك ایله
گیجه گوندز بریرده اولەلم
سبب بودرکه بن سزك ایله
بورده قورقوسز برلشه بیلدم

گوستردیگکز شوق درونه
بنده گوکلی عرض ایده بیلدم .

تارتوف — خانم افندی بیوردیغکز
لایق ایله آکلاشلیور
ین باقیورم دمنکی سوزه
بو سوزلرکز هیچ بکزه‌میور .

المیر — دمنکی اولماز دیدیگمدن‌می
یوقسه تأثر ایدیورسکز !
سز اویله ایسه قادین قسمنك
مزاجنی پك بیلیورسکز !
یارم آغزله رد ایلمدن
نه معنا چیقار گورمیورسکز !
بو صره‌لرده دائما بزی
طبیعی حجاب استیلا ایدر
بوده بزده‌کی میل درونك
بولندیغنه علامت اولور .

ايچمزده‌كى محبّت ايچون
نه رتبه بزه حقمز اولسه
آنى اعتراف ايتمده يينه
دائما براز حجاب ايدرز .
اوّلا اولماز جوابى دينور
امّا او جواب قويله سويلنور
كه او اولمازك سويلنشندن
اولور معناسى بيلنى ويرر :
بزلر قادينز لسانمزله
اقرار ايتمگه ادب مانعدر
لكن اويولده رد ايديشمز
هردرلو وعد لطفى شاملدر
ادبه موافق دگلسه‌ده
اشته بوقدر آچيقدن سزه
مافى الضميرى اظهار ايلدم
چاره يوق آرتق آغرمدن چيقدى

عرض ایتدیککز محبتلردن
ممنون اولمسه‌م دامیسی اویله
صوصدرمق ایچون چابالارمیدم
اوزون اوزادی سوزلریکزی
ملایمتله هیچ دیکلرمیدم
بو ایشده بویله طاورانورمیدم ؟
سزی نکاحدن واز کچورمگه
چالشدیغمدن نه معنا چیقار ؟
تنهاده یاران اغیار استمز
محبت شرکت قبول ایلمز .

تارتوف — خانم افندی شبهه یوقدرکه
بو گوزل گوزل لقردیلری
کشی سودیگنک کندی آغزندن
ایشتمه‌ده نه‌قدر تلذذ ایدر
بونک لذتی وجودمده‌کی
هر بر طمرلره اویله بر طاتلی

طاتلى يايلدى، كه بن عمرمده
بويله برلذّت حس ايتمامشدم .
عالمده بكا اقصاى امل
فقط تحصيل رضا كزده‌در
كوكلم ايچونده بيوك سعادت
اراده‌كزك حصولنده‌در .
لكن عفو ايدك بو كوكل براز
سعادتندن شبهه ايديور .
بن صانيورم، كه هپ بو سوزلر
شو حاضرلنان نكاح ايشنى
بوزدرمق ايچون طرفكزدن
ترتيب اولنمش بر صنعه‌در
هم مساعده بيورورسه‌كز
سزه آچيقدن بيان ايده‌يم
نه‌وقتلردن برى شو بنم
املم اولان الطافكزدن

برازی ایله بنم حقمده
عنایتکز بولندیغنه
قلبم امنیت ایلدکجه
بن بۋسوزلره هیچ اینانهمم .

المسیر — (قوجه‌سنه خبر ویرمك ایچون اوکسوره‌رك)

یا ! سز بوقدر عجله ایله
ایلری گیتمك استیورسکز
باشلار باشلاماز تامنتهای
مقصدی امل ایدیورسکز
سزه حالمی دینجه قدر
جانم چکلدی بۋیتشمزمی ؟
تاصوك درجه اوله‌جق لطفه
شمدیدن نائل ایلمینجه
شۋگوکلکزی خشنود ایلمك
عجبا ممکن اوله‌میه‌جقمی ؟

تارتوف — کیمده آز اولسه لطفه لیاقت
آنده امیده جرأت آز اولور .
سوز ایله بزم مقاصدمز
صانمیکز که امنیت بولور .
کشینك بختی حددن زیاده
یاور اولنجه شبهه اولنور
او سعادته اینانمقسزین
نائل اولمدیی کوکل استیور .
چونکه کندمده الطافکزه
نائل اوله جق لیاقت کورمم
بو جرأتمك ثمره بخشا
اوله جغندن شبهه ایدرم
خانم افندی حاصل کلام
ن اولمدقجه نائل مرام
نه سویلسه کز نافله قنمام
سویلدیککز سوزه ایناننمام .

المـير ــ آمان ياربّى ! سزك عشقكز
نه ظالم ايمش نه‌لر ياپيور !
بنم ذهنمى قارمه قاريشق
بر گورلمدك حاله قويايور !
يا گوكللرى نه شدّت ايله
كندى حكمنه تسخير ايديور !
همده آرزو ايتديگى شيئى
نه‌قدر چابق آلمق استيور !
بو نه ! بو سزك هيچ الكزدن
قورتلمق ايچون چاره يوقميدر ؟
يا آجانم هيچ نفس آله‌جق
بر ميداى اولسون ويرماميشكز ؟
هر ايستديگى شيئى بر كشى
همان النه گچورمك ايچون
تا بو مرتبه اوستنه وارمق
هم كنديكزه ميلى اولديغين

آکلار آکلاماز علی العجله
اصرار ایلمك سزه دوشرمی ؟

تارتوف — چونکه نظر رضا ایله‌در
بو اخلاصمه التفاتکز
نیچون دلیل امنیت اوّلان
احسانکزی رد ایدرسکز ؟

المسیر — لکن اوسزلك استدیککز
شیئه بن نصل قائل اوله‌یم
هیچ آکا الله راضی اولورمی
سز بونی دائم دیمه‌میسکز ؟

تارتوف — اگر بوایسه یالکز سبب
بو تردّده مخالفته
اوقمانعلری ازاله ایتمك
بکا گوره هیچ برشی دکلدر
افکاریکزی صاقن افندم
بوخاطره‌لر تشویش ایتمسون .

المسیر — لکن اللّهك مجازاتندن
بزی نه‌قدر قورقیدیورلر !
تارتوف — سزدن بؤصاچمه قورقولری بن
دفع وازاله ایده‌بیلورم
هم بؤمقوله اندیشه‌لری
محو ایلمکه چاره بؤلورم
واقعا بعض حظوظاتی حق
نهی ایلمشدر صحیح اوله‌رق
لکن آنکله اویوشلمه‌نك
چاره‌سی دخی بؤلنه‌بیلور .
دائما نیت خالص اوله‌رق
وجدانمزی یرینه گوره
گاه گکشلتمك ، گاه طارلاشدرمق
بشقه برقدر اربابی بیلور .
بن بؤاسرار خفیه‌یی هپ
ذاتکزده تعلیم ایدرم .

سز اوتەسنه هيچ قارشمه‌يك
نه دينور ايسه صالت آنى يابك .
همان گوكلى خشنود ايليك
قصور شيلردن اصلا قورقميك
مسئوليتى هپ بن آلورم
اگر وبالى وارسه چكرم .
[الميز زياده‌جه اوكسورر]
خانم نه‌قدر اوكسوررسكز
الميز — اوت زياده اضطرابم وار .
تارتوف — برپارچه سزه شؤميان بالى
خلاصه‌سندن ويرسه‌م اولورمى ؟
الميز — شبهه يوق بؤبرشدتلى نزله
بتون دنيانك خلاصه‌لرى
گوزيورم‌كه فايده ايتمز .
تارتوف — سزى نه‌قدر راحتسز ايدر .
الميز — اوت اويله‌كه تعريف اولنماز .

تارتوف — حاصلی سزدن بوواهمه‌یی
ازاله ایتمك غایت قولایدر
بوسرّی بیلك مستریح اولك :
نه ذاتنده. نه وقوعنده‌در
فنالق ایشك شیوعنده‌در
رذالت خلقه رسوالقده‌در
گیزلیجه گناه گناه دگلدر

المیر — (اوکسوردکدن وَ اسکمله‌نك اوس
اوردقدن صکره)
بن گوریوزم آرتق چاره یوق
دیدیککزه راضی اولملی
نه استرسه‌کز یکی دیملی
چونکه آکلادم شمدی ایجه
بو اولمینجه قانمیه‌جق
بنم اخلاصم بیلنمیه‌جك .
شبهه یوق ایشك بودرجه‌یه

گلسوندن جان صيقيلور فقط
چاره نه‌دركه استميه‌رك
ايلروسنه گيديله‌جكدر .
چونكه نه ديسه‌م ايناتلميور
بو ايشده بكا جبر ايديليور
ايناتمق ايچون دها آشكار
قوى دلائل استنليور
چاره‌سز بوڭا راضى اولملى
اينانميانى ايناندرملى .
اگر بو ايشك وبالى وارسه
سبب اولانك بوينه اولسون
صوچ بنم دگل مجبور ايدنك
گناهى‌ده وارسون او چكسون .

تارتوف — اوت افندم هپ بن چكرم
هم‌ده مصلحت حدّ ذاتنده ...

المـير — رجا ايدرم قاپويى آچك

دهلیزه باقك قوجهم اوقلمسون .

تارتوف — آندن بوقدر احتیاط ایتمك
هیچ لازمیدر سوز بیلمزده
بن آنی قودم اوبله بر حاله
که گوزی ایله گورسه ایناماز .

المیر — آمان هر نیسه پك یالواررم
طیشاری چیقوب اطرافه باقك .

آلتنجی فصل

اورغون — المیر

اورغون — (اسکمله آلتندن چیقه‌رق)
اتّما مصیبت بر حریف ایمش !
اشته بن بوکا شاشدمده قالدم
عقلمی آلدی گوردیگم شیلر
حالا کندمه گله‌میورم .

المیر — یوق ایدی سزده ! بوبله چارچابق

نیچون میدانه چیقویردیکز ؟
بوقسه شقه‌می ایدیورسکز ؟
هله صبر ایدك نهایته‌دك
ایشی گوزیکز ایله گوریکز
کرم بیورك اویله یالکز
ظن وشبهه‌یه ایناغیکز .

اورغون — خیر جهنم بویله بر خبیث
دها عالمه گتورمامشدر .

المیر — آمان افندم ظاهره باقوب
اویله چابجق ایناغلمسون
هله اعتراف ایتمدن اول
سزه قناعت ایجه گلسون
بویله عجله ایلمیکز
قورقارم بر یاکلشلق اوقلمسون
[المیر اورغونی آرقه‌سنه صاقلار]

يدنجی فصل

تارتوف — الميز — اورغون

تارتوف — [اورغونی گورمیه‌رك]
خانم طالعم بنم اویغوندر
شو دائره‌نك ایچنی گزدم
هیچ انس وجندن کیمسه گورمدم
آه عمرم واری چیلدره‌جغم ...
[تارتوف قوجاقلامق ایچون قوللرینی
آچوب المیره صالدیررکن المیر چکیلور
آردندن اورغون میدانه چیقار]

اورغون — آفرین صوفی ! عجله ایتمه
شهوت آردنجه بکده سگرتمه
وای مبارك وای ! نه مال ایمش سك
سن انسان دگل برحال ایمش سك !
بو بله بك نفسه اویمامليدك
ایشی بو حاله قویمامليدك

بریاندن بڭا صوفیلق صاتمق !
بریاندن بویله شیطانه اویمق !
قزیمی نکاح ایله آلورسڭ !
همده قاریمه یانوب قالورسڭ !
برچوق زمان بن شبهه ایدردم
دیدکلرینڭ عکسن صانوردم
بودلیل آرتق الویرر بڭا
زیاده برشی لازم دگلدر .
المسیر — [نارتوفه] شو بنم سزه ایتدیگم شیلر
هپ مشربمڭ خلافنده‌در
لکن نه‌چاره مجبور ایتدیلر
تارتوف — [اورغونه]
وای ! سز گرچکدن صانورمیسکز..؟
اورغون — هایدی بقالم هیچ سس استمز
گورلتیسزجه دفع اول شو اودن .
تارتوف — بنم مرادم ...

اورغون — آرتق اوزاتمه

دفع اوّل دیدم یاشمه‌دی چیقمه‌لی؟

تارتوف — حالا بۋاوك صاحبی گبی

بڭا لقردی سویلیورسڭز

بوردن چیقه‌جق ذاتلر سزسڭز

بۋاو بنمدر بن آڭلادیرم

هم غوغا چیقمق ایچون بۋیولده

سبب بۋلمه‌یی بن گوستریرم

بنی غالبا بیلمیورسڭز

بۋ حقارتی ایدیورسڭز

بن متّقی‌یی محجوب ایدرم

جزاسنی‌ده البت استرم

سز بونده حقی گوجندردیڭز

اوّ انتقامی سزدن آلورم

بڭا بۋاودن چیق دینلری

دیدکلرینه نادم ایدرم

سكزنجى فصل

المير — اورغون

المـير — بونصل آغز نه ديمك استر ؟
اورغون — واللهى بيلم ذهنم قاريشق
هيچ اگلنمه‌نك صره‌سى دگل
المـير — نصل ؟
اورغون — حريفك بؤسوزلرندن
شمدى خطامى بن آكلايورم
هبه ذهنمه حيرت ويريور
المـير — هبه‌مى ؟
اورغون — اوت بؤاوقلدى بندى .
لكن بؤندن‌ده بشقه برايش وار
اصل ذهنمى اوراسى بوزار .
المـير — يا اوقايش نه هپ ؟
اورغون — طويه‌جقسكز .

لکن یوقاری همان چیقه‌لم
[گیدرلر ایکن پرده اینر]

بشنجی پرده
برنجی فصل

[بر صالون مشاهده اولنور]
اورغون — قلیانت

قلیانت — بویله نره‌یه قوشیورسکز ؟
قلیانت — نیچه بو حالده نه یاپه‌جق
باش باشه ویروب دوشونملیز .
اورغون — شو صندوق ایشی بنم عقلمه
هپسندن زیاده طوقونیور .
قلیانت — اویله ایسه بو صندوق ایچنده
غایتده مهم برشی اولملی .
اورغون — زواللی ارغاس فرار ایدرکن
بکا امنیت ایلدیکندن
بنم الیمه بونی یك گیزلی

امانت ایتدی هم دیدیگنه
باقیلور ایسه بو نك ایچنده
بر طاقم کاغد وار ایمش که هپ
او بیچاره نك حیاتی مالی
بو کاغدلره معلق ایمش
قلیانت — چونکه بویله در یا نیچون آنی
بر بشقه اله تسلیم ایتدیکز ؟
اورغون — سبب اودر که ایچم طورمدی .
طوغریجه بزم خانه گیتدم
بو سرّه آنی محرم ایلدم
اوده صندوقك کندی یانده
طورمسی ایچون بنی قاندیردی
دیدی که صندق آرانیلورسه
بو طریق ایله بن قورتیلورم
هم اگر یمین ویررلر ایسه
یالان یره ده یمین ایدرم

هیچ بنم ایچون گناهی اولماز .

قلیانت — بن طوغریسنی سزه سویله‌یم
گرك شیشه وگرك شو صندوق
خصوصلرینك ایکیسنده‌ده
هیچ ملاحظه ایتمامش سکز .
شمدی حریفك النده بویله
قوتلی ایکی سلاح وار ایکن
نصل استسه سزی سورکلر
باری بویله‌در آنی بوقدر
صیقشدیرمامق لازم کلوردی
بر بشقه چاره آرانملیدی .

اورغون — آه او صوفیلق شکلی آلتنده
بویله آلچاقلق ایکی یوزلیلك !
بن بو حریفی اوه آله‌یم
بر پاره‌سی یوق دیلنور ایکن ...!
یوق بو یتشوز آرتق واز کچدم

بن متدين گورينانلردن
هم شمدنصكره نه‌قدر صوفى
گوررسم نفرت ايليه‌جگم
هم‌ده المدن هرنه كوتولك
گلورسه قصور ايتميه‌جگم .

قليانت — اشته باقكز بوده زياده !
بوسوزلر بتون حدتدن گلور !
هيچ برخصوصده سز اعتدالى
بويله التزام ايتميورسكز .
هيچ عقلكزى ميزان صحيح
ايله قوللانمق بيلمورسكز
دائما اشته بويله براوجدن
اوته‌كى اوجه گيديورسكز .
قصوركزى گوريورسكز .
اويله يالاندن برغيرت ايله
آلدانمش سكز بيلمورسكز

لکن اصلاح نفس ایتمك ایچون
هانگی عقلدر سنده‌کی گیدك
دها بر بیوك خطایه دوشوك
یعنی بر بوبله ادبسز ایله
اهل صلاحی بتون بر طوتك ؟
نه دیمك ! اویله بر چاپقین سزی
صوفی گورینوب آلداتمق ایله
نه‌قدر آدم وارسه جهانده
هپ آنك گبی ادبسز اولمق
بوگونکی گونده هیچ صحیح اهل -
تقوی اولمامق لازم گلورمی ؟
بوبله افکار غیر مستقیم
کندینی بیلمزلره یاقیشور
فضل وکمالی نمایشندن
تفریق ایلمك سزه یاراشور
تحقیق ایتمدن حالنی همان

هر بر آدمه ای دیمك
بو یله ایشلرده تأنی ایله
حرکت ایدك، بر اورته بولك .
ممکن اولدقجه یالانجیلره
رغبت ایتمدن غایت صاقنك
لکن بر یاندن طوغریلره‌ده
حقارت ایله نظر ایتمیك
هم بو ایکیدن برنده سزه
مطلقا افراط لازم گلورسه
خطاده اولك دها اییدر
او بر جهتی التزام ایدك .

ایکنجی فصل

اورغون — قلیانت — دامیس

دامیس — آمان! صحیح می افندی پدر
برچابقین سزی قورقیدیورمش ؟

آنك حقنده ایلدیككز
عنایتلری بتون اونوتمش
كندیسنه بر عظمت كلمش
اق ایتدیككز ایولكلری
علیهكزده استعمال ایچون
شمدی كندینه سلاح ایدرمش ؟

اورغون — اوت اولادم هم بن بو ایشدن
غایت زیاده متأسفم .

دامیس — براقك بنی شمدی كیده یم
قولاقلرینی شونك كسه یم .
آنك ایتدیكی ادبسزلكه
قارشو البته طورمامليدر
بونم ایشم شمدی چابجق
بن سزی آندن خلاص ایدرم
ایشی بتورمك ایچون كیدرم
حریفی بولور بن تپه لرم .

قلیانت — اشته بوتمام بردلی‌قانلی
لقردیسیدر . بوحدتلری
هله براقك . بز بردولتده
هم برزمانده یاشایورزکه
هرکیم ایشنی بن زوربالقله
گوررم دیرسه پك فنا ایدر .

اوچنجی فصل

مادام پرنل — اورغون — المیر — قلیانت —
ماریان — دامیس — دورین

پرنل — جانم بوندر بوفصل ایشلر !
هیچ بواقلورمی اینانیلورمی ؟
اورغون — بن بوشیلری گوزمله گوردم
ایولك ایتدم؛ کوتولك بولدم .
بن برفقیری حسبةًلله
ذللتدن چکوب اویمه آلدم
اوز قرداشم یرینه قودم

هر گون بر لطفه مستغرق ايتدم
قزيمى ويردم؛ نه‌قدر مالم
وار ايسه بتون اوستنه ايتدم
بونلره قارشو اوخاين آلچق
نه يايسه ايى جزا اوله‌رق
بزم خانمه گوزينى ديكر
آنى آزدرمق فكرينه دوشر
هم بونلره‌ده قناعت ايتمز
بنم كنديسنه ايتمش اولديغم
عنايات ايله خاندانمى
خراب ايتمگه جسارت ايدر
اوسلاح ايله بنى قورقيدر
بنم كنديسنه ترك ايلديگم
مالمدن بنى شمدى طرد ايدوب
بن مقدّما كنديسنى تخليص
ايتمش اولديغم حالت فقره

اوبنی شمدی ایندرمك استر .

دورین — زواللی !

پرنل — اوغلم بن ایناننم .

بو کوتولکی اوایده بیلسون .

اورغون — نصل !

پرنل — عادتدر اینی آدملر

حقنده دائم حسد ایدرلر .

اورغون — جانم والده بولقردیدن

صانکه نه دیمك استیورسکز ؟

پرنل — بو اوخلقنك حالی معلوم آ

هرکسك آکا غرضی واردر .

اورغون — بنم دیدیکم شیله غرضك

آره‌سنده‌کی مناسبت نه ؟

پرنل — سن چوجق ایکن یوز کره سکا

بولقردی‌یی سویلمش ایدم

که بو عالمده بر آدم ایو

اوله‌جی می آنی کمسه چکه‌مز
حسددن آدم اوّلان قورتلماز
حسدجی اوّلور هیچ حسد اوّلماز .

اورغون — بولقردینك بوگونکی ایشه
مناسبتی نه‌در آجانم ؟

پرنل — بو آدم ایچون البته سکا
درلو مصاللر سویلمشلردر .

اورغون — جانم بن‌سزه شمدی سویلدم
که بن هپسنی گوزمله گوردم .

پرنل — آه طوشان باشی بوگولرینه
نه‌لر دوزرلر، نه‌لر یاپارلر !

اورغون — والده بنی چلدرتمیکز !
بن گوزم ایله گوردم دیورم .

پرنل — هرکس حقنده برسوز دینمشدر
خلقك دیلندن کیم قورتلمشدر !

اورغون — بونه صاچمه سوز الله عشقنه !

بن سزه بڭنی گوردم؛ دیورم
گوزمله گوردم شڭبنم کندی
گوزلرم یوقمی ؟ بونلرله گوردم
دها یوز کرّه سڤیلیه‌یم‌می
قولاغکزه باغره‌یم‌می ؟
پرنل — آمان یاربّی ! یاوروم آڭلادم
لکن ظاهره پك باقاملی
هرگوریلانه ایناناملی
اکثر گوریش گوزی آلدادر .
اورغون — چیلدیره‌جغم هیچ اوته‌سی یوق !
پرنل — انسان یالانه اینانه بیلور
دنیاده نیجه ایولك اقولور
کوتولك گبی معنا ویریلور .
اورغون — حریف گوزمك اوکنده بنم
قاریمی قوجاقلامق استسون
بن بڭا ظاهرینه طوره‌یم

حسن نیّتله معنا ویره‌یم ؟

پرنل — آدمه تهمت عزو ایتمك ایچون
صحیح سببلر اقتضا ایدر
سزده براز صبر ایتمدیکز
ایشك اصلنه ایرمدیکز .

اورغون — اوف آمان ننه ! بن دها ایی
نصل اصلنه ایره بیلورم ؟
ظاهر اوقدر بکلمه‌لیدم
حریف گوزمك اوگنده بنم ...
چغیرده چغیرده الیمی
واز کچك شمدی حدّتله بکا
برکوتو سوز سویلده‌جکدیکز .

پرنل — حاصلی آنك قلبی تمیزدر
بو دیدکلری شیئك یرینی
آنك ارتکاب ایلسنه
بردرلو بنم گوکلم ایناناز .

اورغون — آه نه چاره‌که والده‌مسکز
اوقلمییدیکز بیلم نه دیردم
بنی اوقدر حدّت بورودی .
دورین — [اورغونه] بوعالم مجازات عالمیدر
سز بر زمانلر ایناممازدیکز
شمدی سزه‌ده ایناممیورلر .
قلیانت — بز وقتمزی عبث شیلرله
نافله یره کچوریورز
نه تشبثات ایدیله‌جکسه
آنی شمدیدن همان ایتملی .
او حیله‌کارك قورقتمسنه
قارشو اویقوده بولنماملی .
دامیس — نصل ! حریفك ادبسزلکی
او رتبه‌یه‌دك گیده بیله‌جك !
المسیر — بکا قالورسه بن آنك دعوی
ایده‌جگنه پك ایناممم

چونکه کندینک بۆ مصلحتده
ملعنتلری پك میدانده‌در .

قلیانت — (اورغونه) صاقین حریفدن امین اولمیك
علیهکزده کندینی حقلی
چیقارمق ایچون چاره‌لر آرار
مثلا گیدر کندیسی گبی
برطاقم مفسد مزه‌ور بولور
که شرلرندن حقه صغندق
بن سزه دیدم ینه سویلرم
چونکه النده بویله سلاح وار
بو قدر آنی صیقمامليدی
ایش بو رتبه‌یه گلماملیدی

اورغون — اوت صحیحدر لکن نه چاره
بن اوخانك چیقشمه‌سنی
گوردیکم آنده اویله قیزدم‌که
کندی کندمی ضبط ایده‌مدم .

قلیانت — بن استردم که بر صورت ایله
ایکیکزك آره‌سی بولنسه
اویوشمه‌گی برشی یاپلسه
شو قیربلان ایپ ینه باغلانسه
المیر — بن بیلسه ایدم آنك النده
بویله سلاحلر بولندیغنی
ایشی بورایه گتورمز ایدم
همده ...
اورغون — [لوایالك گیردیگنی گوروب دورینه]
شو آدم باق نه استیور .
طوغریسی شمدی مسافر ایله
صحبت ایده‌جك زمانمزدر یا !

دردنجی فصل

اورغون — مادام پرنل — المیر — ماریان —
قلیانت — دامیس — دورین — لوایال

لوایال — [دورینه تیاترونك ایچروسنده]

همشیره خانم وقت شریفلر
خیرلر اولسون رجا ایدرم
لطف ایدك بنی افندی ایله
گورشدیریکز دیه‌جکم وار .
دورین — یاننده شمدی آدملر واردر
ظن ایدرم که گوریشیله‌مز .
لوایال — بنده‌کز تعجیز ایچون گلدم .
مأمول ایدرم که گلشمدن
بکده ناخشنود اوقلیه‌جقلر
بنم گلیشم برایش ایچوندر .
که آندن البت ممنون اولورلر .
دورین — اسمکز ندر !
سز آگا دیك
لوایال — تارتوف افندی طرفندنم
ماللری ایچون بنی گوندردی .
دورین — ا اورغونه] بو آدم تارتوف افندیدنمش

بورایه برایش ایچون گوندرمش
همده دیورکه اق ایشدن ممنون
اوله جقسکز .

قلیانت — [اورغونه] گورملیسکز
بو آدم کیمدر استدیکی نه
بوڭزالرینی بیلملیسکز .

اورغون — [قلیانته] بلکه بو آدم بورایه بزی
بارشدرمغه گلمش اوللی
بن نه صورتده حرکت ایتسهم ؟

قلیانت — هیچ حدّت یوزی گوسترمیکز
اگر بارشمق لقردیسنی
آچارسه آنی دیکلملی در .

لوایال — [اورغونه] اوقت شریفلر بگم خیر اولسون
دشمنکزی الله قهر ایتسون
بنم گوگلمك مرادی اوزره
سزی الطافه مظهر ایلسون .

اورغون — [يواشجه قليانته]

بو يله يومشاق باشلامسندن

غالبا بنم سوزم چيقه‌جق

مصالحهٔ ملحوظه ايچون

بو مقدّمه بر علامتدر

لوايال — خاندانکز اوته‌دن برو

پك سوگيلودر چاکرکزه

هم قوللکزك خدمتم واردر

مرحوم افندی پدرکزه

اورغون — عفو ايدرسکز اوتانيورم

طانيه‌مدم اسمکز ندر ؟

لوايال — بکا افندم لوايال ديرلر

مملکتمده نورمانديادر

صنعتم اجرا قواصلغيدر

کنديمی اوگمك گبی اولمسون

قرق ييلدن بری حقه حمد اولسون

ناموسم ايله بو ايشلرده‌يم
سزه برامرى تفهيم ايتمكه
شمدى بورايه مأموراً كلدم

اورغون — نه ! سز بورايه كلمه‌دن ...

لوايان — افندم آمان حدّت ايتميك
بو برشى دگل فقط برامرى
تبليغ ايچوندر اوده شودركه
سزك ايله سزكيلر بورادن
شمدى چيقاجق سزك نه‌قدر
اشياكز وار ايسه بتون
طيشارى‌ى همان براغيله‌جق
بورايه بشقه لرى كله‌جك
چونكه بواوك اقتضاسى چوق
بوشيلر ايچون وعده مدّت يوق

اورغون — بن ها ! اومدن چيقه‌جق مشم ؟

لوايال — اوت افندم لطف ايدرسه‌كز .

شمديجك بۋاو معلومكز يا
تارتوف افندى حضرتلرينك
بلا نزاعٍ كندى ماليدر .
بعد ازين سزك املا ككزك
متصرّفى صاحبى اودر .
بو ايشه دائر يازيلان حجّت
عاجز گزك يانمده طورر
حجّت اصوله پك موافقدر
هيچ بر ديه جك لقردى يوقدر .

داميس — (لوايا له) بونه تعمّدر شاشيله جق شى !

لوايال — (داميسه) افندى بنم ذاتكز ايله
هيچ بر آلشم ويرشم يوقدر .
(اورغونى گوستره رك)
بنم لقرديم بوذات ايله در
او سوزدن آكلار ايى آدمدر
هم حكومتك امرينه قارشو

البته طورماز اق ايشى بيلور .

اورغون — لكن . . .

لوايال — افندم سزى بيلورم

برمليون ايچون قارشوو طورمغى

استمزسكز مأمور اولديغم

ايشى اجرايه يكى ديرسكز .

داميس — قواص افندى آڭلايورمكه

شوسزڭ سياه جبّه اوستنه

اعلا بر صويه ييه‌جكسكز .

لوايال — [اورغونه]

صوصدرڭ ياخود شمدى بواودن

قالقار گيدرم كرم بيورڭ

شو اوغلڭزى هم يازه‌جغم

برمضبطه‌ده سزى يازمغه

مجبور اولورم كدر ايدرم .

دورين — [كندى كنديته]

شو حریف نصل نازك كورندی
به نه مصیبت ادبسز ایمش !
لوایال — ایو آدملر ایچون قوللكز
حسن خدمتده قصور ایلمم
حتی حظ ایدر خوشلانورسكز
دیه بو ایشه دائر نه‌قدر
كاغد وار ایسه یانمه آلدم
هیچ آیرمغه آرتق حاجت یوق
سزه حرمتی اوقلیان بری
بنم یرمده بولنسه ایدی
بشقه بر یولده طاورانور ایدی
بویله نزاكت كوسترمز ایدی .
اورغون — اوندن چیقمق ایچون هركسه
امر ایلمدن دها برفنا
عالمده عجب خدمت اولورمی ؟
لوایال — افندم سزه میدان ویریلور

بن وظیفه‌مك اجراسی ایچون
یاریـنه قدر بؤراده طوریرم .
فقط بورایه معیتمده
اون آدمله گیجه‌گلورم
شماطه‌سزجه . کرم بیورك
سزده امرایدك چونکه عادتدر
یاتمه‌دن اول هپ قپولرك
آناختارینی بکا ویرسونلر .
راحتکزی بن سزك بوزمام
مناسبتسز برایشده اولماز .
لکن ایرکندن صباح اولنجه
سزده غیرته گلمه‌لیسکز
هیچ اوفاق تفك برشی قالمسون
اوی تخلیه ایتمه‌لیسکز
یانمده اولان آدملرمده
یاردم ایدرلر چونکه آنلری

اشیا چیقارمق خدمتکزده
بولنمق ایچون زیاده آلدم .
بوندن زیاده بن صانورمکه
سزه رعایت کیمسه ایده‌مز
هم حقکزده قولکز گبی
مروّت ایدر آدم اوله‌ماز
فقط بن‌ده بلك رجا ایدرم
سزده مناسب حرکت ایدك
بن وظیفه‌می اجرا ایدرکن
قارشمسونلر تنبیه بیورك .

اورغون — (گیزلیجه) والله شمدیجك فالان مالمدن
چیل چیل یوز آلتون ویررم اگر
کیفمجه شونك صورتی بودر
دیه بریوم روق عشق ایده‌بیلسه‌م .

قلیانت — براقك ایشی بز بوزمیه‌لم .
بن شو حریفك جسارتی

رامیس — بوبله کوردکجه طورهمیورم
متصل الم قاشنور طورر .
دورین — افندی سنك حیرتك پك کوزل
واللهی بوکا بر ایکی صوبا
پك یاقیشهجق قوزم بوسنك
لوایال — سوزلرك ایچونده جزا اوقلنور .
هم قادینلرك علیهنهده
محکمهلرده اعلام ویریلور .
قلیانت — [لوایاله] افندی یتر بز بونلری بر
یانه قویالم . یانکزدهکی
شو کاغدلری هپ تسلیم ایدك
لطف ایلیكده بزی براقك
لوایال — خوشجه قالکز جناب مولا
جملهکزیده مسرور ایلسون !
اورغون — های الله سکا همده شو سنی
کوندرنه بیك بلالر ویرسون !

بشنجی فصل

اورغون — مادام پرنل — المیر قلیانت
ماریان — دامیس — دورین

اورغون — باقك والده ! حقم وارمیمش .
هم ایشلردن‌ده آکلادیکز یا
آرتق حریفك خیانتنده
شبهه ایده‌جك یر قالمدی یا ؟
پرنل — نه دیم بیلم بن طوكدم قالدم
یكیدن شمدی برباشه كیردم !
دورین — افندم آنی تعقیب ایتمكه
هیچ شكایته حقكز یوقدر
بو ایشده آنك حسن نیتی
پك آشكاره معلوم اولمشدر .
چونكه اخلاق حسنه‌سندن
قومشولرینی او ذات پك سور
مالك چوغیده اكثر انسانی

باشدن چيقارير آنيده بيلور
نجاتكزه حائل اوله‌جق
نه‌گز وار ايسه مرحمتندن
آنلرى كندى النه آلوب
سزى آنلردن قورتارمق استر .

اورغون — سن ديلنى طوت! بوسوزى ظاهر
سكا هرزمان سويله‌يه‌بيلمه‌يه‌بيلير .

قليانت — بوايشى گيدوب بر دانشه‌لم
باقه‌لم سزه نه رأى ايدرلر .

المير — گيدك حريفك بوجرأتى
اولديغى گبى اعلان ايديكز
بن ظن ايدرم بوحركتله
حجتك حكمى تغير ايدر
بركره آنك خباثتلرى
حقيقتيله معلوم اولورسه
آكا بر انصاف قائل اوله‌ماز
اومديغى گبى ظفر بوله‌ماز

آلتنجی فصل

والر — اورغون — مادام برنل — المیر — قلیانت
ماریان — دامیس — دورین

والر — اسف ایدرم افندم سزه
جان صیقه‌جق برشی دیه‌جگم
لکن تهلکه پك عجله‌در
مجبور اوله‌رق سویلیه‌جگم
بردوستم واردر بنی پك سور
هم سزه محبتمی بیلور
اسرار دولت سویلنمز ایکن
بو آدم بنم خاطرم ایچون
بکابر گیزلی خبر گوندریر
که او خبرك نتیجه‌سنده
سزك بورادن علی العجله
فرار ایتمکز اقتضا ایدر .

نه وقتلردر سزى مسخر
ايلين چاپقين برساعت اوّل
گيتمش پرنسەسزى غمز ايتمش
حقڭزده اسناد ايتديگى
قباحتلردن برى اوله‌رق
مهم بر صندوق تقديم ايلمش
آنك قولنجه سز وظيفهٔ
تابعيته خلاف اوله‌رق
دولته دائر مخاطره‌لى
برسرّى گويا صاقلامش سڭز .
بن حقڭزده نه درلو تهمت
عزو ايتديگنى پك بيلميورم
فقط شوقدر بيليورم كه
حقڭزده برامر ويرلمش
هم‌ده او امرڭ لايقى ايله
اجراسى ايچون كنديسى دخى
سزى توقيفه مأمور ايديلان

شخصه رفاقت ایده‌جك ایمش .

قلیانت — باقکز خائن سلاحلرینی
علیهکزده نصل قوللانور
بو طریق ایله املا ککزه
تصرّف ایتمك یولنی آراز .

اورغون — واه بو انسان جنسی حیوانلرك
ایچنده کوتو بر جانوردر !

والر — بر لحظه آرتق تأخیر ایلمك
حقکزده پك مخاطره‌در .
سزی بورادن گوتورمك ایچون
بنم عربه‌م قاپوده طوریر
هم یانکزده بولنسون دیو
بیك لیره آلدم سزه گتوردم
آمانك وقتی غیب ایتمیه‌لم
یلدرم گبی بو بلا چاریار
بودرلو بلالردن قورتلمق
قاچمه‌دن بشقه صورتله اولماز .

امنیتلی بر محله قدر
رخصت ویریکز بن ده گله‌یم
تا منتهای فراریکزه
قدر سزکله رفیق اوله‌یم .
اورغون — آه بودرجه خدمتکزك
قارشولغنده بن نه یاپه‌یم !
سزه بونلرك تشکرینی
ایفایه بشقه برزمان استر
جناب حقدن فقط استرم
بکا اوقدر برفرصت ویرسون
بو خدمتلرك تشکرینی
ادا ایده‌یم برکونه اولسون .
حقه امانت اولك جمله کز
ایجاب حاله آرتق سز باقك !
قلیانت — هایدی سز گیدك همان برادر
بز ایجابنه گوره یاپه‌رز .

یدنجی فصل

تارتوف — برمباشر — مادام پرنل — اورغون — المیر
قلیانت — ماریان — والر — دامیس — دورین

تارتوف — [اورغونی یاقه‌سندن طوتوب]

وای افندی نه بو عجله
نیچون بوقدر قوشیورسکز ؟
گیده جککز بر اوزاق دگل
حبسکز ایچون اراده واردر .

اورغون — آه گیدی خائن ! الك صکره بکا
یاپه‌جغك ایش سنك بومیدی ؟
بکا ایتدیگك خیانتلره
بو ایشك ایله اشته توی دیکدك .

تارتوف — سز سوگك صایك بن هیچ طارلمم
هپ رضای حق ایچون چکرم .

قلیانت — بو تواضعه و تحمله
طوغریسی هیچ بر دیه‌جك یوقدر .

دامیس — باقك ملعونه‌نصل بی‌پروا
حقك نامنی ملعبه ایدر !

تارتوف — سزلر نه‌قدر حدّت ایتسه‌کز
بن اصلا آندن تأثر ایتمم
بن وظیفه‌می ایفا ایتمدن
بشقه عالمده برشی دوشونمم .

ماریان — بوندن نه‌قدر اوکونورسه‌کز
اوکونك چونکه سزه برشاندر
بویله شرفلی برمأموریّت
سزه کوره یك فخره شایاندر .

تارتوف — بنی بوٕرایه کوندرن یردن
نه مأموریّت ویریلور ایسه
هیچ شبهه یوقکه مأمور اوٕلانه
باعث شاندر، فخره شایاندر .

اورغون — بن سنی سائل مرتبه‌سندن
مرحمت ایدوب قورتارمدم‌می ؟
آنانکور ملعون ! هیچ اوٕلماز ایسه

بورەجغنی دوشوندکمی ؟

تارتوف — اوت تماماً خاطرمدەدر

سزدن یدیکم طوز ایله اتمك

لکن برنجی وظیفەم بنم

برنسە خدمت صداقت ایتمك

بو وظیفهٔ مقدّسەنك

بنجه قیمتی غایت بیوکدر

آنك یاننده شکران نعمت

مسئلەسی البته کوچکدر

بن حکومته صداقت ایچون

جان و کوکلدن فدا ایدرم

خصملرمی، سودکلرمی

هم‌ده زوجەمی، هم‌ده کندمی .

المسیر — امّا یالانجی

دورین — آه نه ملعوندر !

فساد ایدەجك نه یوللر بیلور

هرکسك حرمت ایتدیکی شیئی

کندینه لباس ایدر بوریتور !

قلیانت — لکن بو غیرت سزده دائما
شو دیدیککز کبی وار ایسه
سبب ندرکه تا بو آدمك
زوجه‌سنه سز طمع ایدوبده
کندی کوزیله کوردکدن صکره
ناموسنی حفظ ایلمك ایچون
سز ویردیکه جمله مالنی
استرداد ایچون بن دییورم
فقط بوکون سز بو آدمجکی
تهمتلی کبی طوتیورسکز ؟
نیچون مالنه کلنجه آنك
قوللانمغی استیورسکز ؟

تارتوف — (مباشره) افندم سزه رجا ایدرم
بودیرلتیدن بنی قورتارك
اجراسنه مأمور اولدیغکز
امرك حکمنی اجرا ایدیکز

مباشر — واقعا آنی اجرا ایتمه‌نك
زمانی گلدی گچکدی بیله
لسانکزله کندیکز بنی
اجرا ایتمگه دعوت ایتدیکز
شمدی اق امری اجرا ایده‌لم
هایدی سزگله حبسه گیده‌لم
حبسخانه‌ده قاله‌جقسکز
حالکز نیسه گوره‌جکسکز .

تارتوف — کیم ؟ بنی ؟
مباشر — اوت .
تارتوف — حبسه سبب نه ؟
مباشر — سزه دیمگه مجبور دگلم
[اورغونه]
افندم سز هیچ تلاش ایتمیك .
مستریح اولك جنبشه باقك
بز بر پرنسك حکومتنده
یشایورزکه خصم حیله‌در

آنك ديدۀ دقتى بتون
تا كوكلرك ايچنى كورير
يالانجيلرك حيله‌لرندن
آنى صانمك اصلا آلدانور .
بر چشم دقت واردركه آنده
هرنيه باقسه طوغرويى كورير
شاه عادلدر هربر فعلنده
زياده نقصان كيمسه بوله‌ماز
عقل كاملدر كامل اوﻻنده
افراط وتفريط اصلا اوله‌ماز .
ايو اوﻻنك قدر وشاننى
التفات ايله پايدار ايدر
هربر خدمتك اربابنى ايچون
لايق اوزره اعتبار ايدر
طوغرى اوﻻنلر نه‌قدر نائل
اولورلر ايسه محبتنه .

اگری اوّلانلر اوقدر مظهر
اوّلورلر البت عقوبتنه
درایتیله اوّل امرده
آکلادی بونك آلچاقلغنی .
سزدن شکایت ایتمك استرکن
کندی فویه‌سنی ظاهره قودی
خدا عادلدر بوطریق ایله
بومشهور چاپقین میدانه چیقدی
بشقه اسم ایله بونك حالنی
اوّلجه کندی ایشتمش ایدی
آنك بویولده ایتمش اولدیغی
درلو ایشلری اوکرنمش ایدی
که او ایشلر هپ اگر یازلسه
عبرت آله‌جق بر کتاب اولور .

حاصل کلام پادشاهمز
بونك ایتدیکی ملعنتلردن :

خصوصی ایله بودفعه سزه
ایتمش اولدیغی خیانتلردن،
جانی صیقلدی؛ بکا امر ایتدی،
که بونك ایله سزه گلهیم
تا ایدهجکی دها نه درلو
کوتولکلر وار ایسه گورهیم
سزه ایتدیکی فنالقلرك
انتقامنی آندن آلهیم.
امری بویلهدر شمدی خائنی
حضوریکزده بن صویاجغم
سزلك نهقدر آنك النده
کاغدکز وارسه آلهجغم.
هم قدرتی ایله حکومتك
حکمنی ابطال ایتدی حجتك
اوده کما کان توقف ایدك
املاککزه تصرّف ایدك

هم ده بر دوستك اسرارینی كتم
ایتدیككزی دخی عفو ایتدی
سزك برزمان حقوق شاهی
محافظه‌ده سعیكز اولدی
خدمتكزه مكافاة ایچون
شمدی كندیده بو لطفی ایتدی
آنك نظر معدلتنده
قدر ، لیاقت هیچ ضایع اولماز
كوتولكاری بلكه اونودر
ایولكاری لكن اونوتماز .

دورین — الحمدلله !
مادام پرنلی — اوخ نفس آلدم .
المیر — بونه عنایت !
ماریان — بونی كیم دیردی ؟
اورغون — (تارتوفه كیدركن)
شمدی نصلسك خائن بقالم !

سکزنجی فصل

مادام پرنل — اورغون — المیر — ماریان
قلیانت — والر — دامیس — دورین

قلیانت — یوق یوق برادر ! هله طورگز
سزه مناسب دکلدر بوسوز
بوکا تنزل ایلمیکز .
کوتو قدری آکا الویرر
زواللی‌یی حالنه براقك
آنك ایچنك یاره‌لرینه
بریاندن‌ده سز شیشه اکمیك .
آرزو ایله‌یك بلکه بوکونده
که آنك قلبی هدایت بولسون
نفسنی آرتق اصلاحه باقسون
ایتدکلرینه پشیمان اولسون
تاکه اوشاهك ایلیه‌جکی
شدّت جزا تعدیل اولنسون
سزده شمدیجك همان کیدیکز
خاکپاینه یوزلر سوریکز

حقکزده‌کی بو عنایتك
لازمه‌سنی ادا ایدیکز .

اورغون — اوت سوز بودر . هایدی گیده‌لم
خاکپاینه یوزلر سوره‌لم
بو احساندن بزی نه‌قدر
شاد ایتدیککی عرض ایلیه‌لم
بو فریضهٔ مقدّمه‌یی
اوّل اویله‌جه ایفا ایده‌لم
صکره گله‌لم دیگر ایکنجی
بر مهم ایشه صورت ویره‌لم ؛
یعنی والزك نکاحی ایچون
نه لازم ایسه آنی یاپه‌لم
اویله بر صادق عاشقی همان
آرزوسنه واصل ایده‌لم
(گیدرلر ایکن پرده قپانور)

مطبعهٔ ابوالضیا

3 1761 06586935 6